JOHN CARTER BROWN
LIBRARY

Acquired with the Assistance of the
ST. MARIANA DE PAREDES
FUND

rare

DE VITA RELIGIOSE INSTITVENDA LIBELLVS.

Auctore IACOBO ALVAREZ DE PAZ *Toletano, è Societate* IESV.

Eſt autem quinta pars libri tertij de Exterminatione mali, & promotione boni, eiuſdem Auctoris.

Nunc primùm in lucem edita.

LVGDVNI,
Sumptib. Horatij Cardon.
M. DC. XII.

Cum Priuileg. Chriſtianiſſ. Regis.

Ad usum Capucinorum

RPJCB

CHRISTIES

CONSALVVS BARNOVVS, SOCIETATIS IESV,

Chriſtiano Lectori rectè valere.

CVM aſceticos hoſce libros Reuerendi Patris Iacobi Aluarez de Paz, per ſummum otium perlegerem (Chriſtiane Lector) noſtráq; tibi indici faciundo deſudaret induſtria; librum tertium adtigi, quintámque eius partem, quam de quotidiana

exercitatione virtutum Au-
ctor inſcripſit, cui nos *De vita religiosè inſtituenda* nomen indidimus: cuius me lectio ſic adfecit, vt hactenus æquè nulla: quam vbi primùm vidi, eam indui animi mentem, qui putarem non ſolùm è Chriſtiana republica futurum, verùm longè maiorem inde poſſe cunctis vtilitatem efflorescere: ſi vt riuulus acerſitus, & ductus à magno ipſo fonte, & quidem ſacro, libellus iſte amœnos Chriſtianarum mentium hortulos, leuioribus, tanquam gemmulis, aſperginibus madefaceret. Iniectam hanc mihi diuinitùs mentem ipſi ſummo Numini acceptam

refero:non enim ſum animi dubius, quin vt primùm oculos incurrat tuos, in ſinu ipſe gaudeas, nihílque penſi habeas, dum ad perfectum virum adſpirare animum inducas; cùm in eo informando Auctoris noſtri inſcriptio tota conferatur: de quo illud (abſit verbo inuidia) facilè dixerim, longè quidem alium ab his eſſe Philoſophis, de quibus Plutarchus in Politicis: qui, vt aliquam rem adeas, adhortantur quidem, ſed nihil ipſi ſuggerere, nullámve rationem, quonam pacto id fieri oporteat, adferre videntur. Sanè non illis abſimiles, qui lucernæ, vt ardeat, lychnum emungunt, & manu con-

trectant; cæterùm olei nihil omnino infundunt. Te opere maximo rogo (Chriſtiane Lector) vt riuulum iſtum noſtrum per lectionis incilia in mentis viridaria deriues; cuius illa aquis irrigata, eos non veris, ſed virtutis filios ſummittent flores; vt quocumque inciderint, ſpectantium oculi reficiantur. Quare habe tibi quicquid hoc opellæ eſt qualecumque: quod, ô Patrona Virgo, plus vno maneat perenne ſæclo.

Vale.

*

APPROBATIO.

IVſſu admodum Reuerendi Patris IOANNIS SEBASTIANI Præpoſiti, Prouincialis Prouinciæ Peruanæ, Societatis IESV, ego ANDREAS HERNANDEZ eiuſdem Societatis profeſſor Theologiæ, in hoc noſtro Collegio Limenſi, vidi, & accuratè perlegi, *De vita religiosè instituẽda* libellum, Auctore IACOBO ALVAREZ DE PAZ Toletano, è Socie-

tate IESV, compoſitum, in quo nihil reperi Fidei aduerſum, ſed conducere vt imprimatur. Limæ, in Collegio diui Martini, duodecimo Kalendas Decembris, anni milleſimi ſexcenteſimi decimi.

ANDREAS HERNANDEZ
Profeſſor Theologiæ.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV, in Prouincia Lugdunenſi.

LVDOVICVS MICHAELIS *Prouincialis Collegiorum Societatis* IESV, *in Prouincia Lugdunenſi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſsimis Henrico III.* 10. *Maij* 1583. *& Henrico IV.* 20. *Decembris* 1606. *& Ludouico XIII. nunc regnante,* 14. *Febr.* 1611. *conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos, abſque ſuperiorum permiſsione imprimant: permittit Horatio Cardon Lugdunenſi Bibliopolæ, vt libellum qui inſcribitur,* De vita religioſè inſtituenda, *Auctore* IACOBO ALVAREZ DE PAZ *Toletano, è Societate* IESV, *ad ſex proximos annos imprimere, ac libere diuendere poſsit. Datum Lugduni,* 5. *Octobris.* 1611.

MICHAELIS.

Summa Priuilegij à Chriſtianiſſimo Galliarum Rege obtenti.

LVDOVICI XIII. *Galliæ & Nauarræ Regis Diplomate cautum eſt, ne quis in ſuo regno, aliisve locis ditioni ſuæ ſubiectis, intra proximos annos decem, à die impreſsionis prima inchoandos, excudat, vendat, excudendum, vendendumque quouis modo ac ratione conetur, libellum, qui inſcribitur,* De vita religiosè inſtituenda, *Auctore* IACOBO ALVAREZ DE PAZ *Toletano, è Societate* IESV, *præter Horatium Cardon Bibliopolam Lugdunenſem, aut illos, quibus ipſe conceſſerit: ſub pœnis Originali Diplomate contra delinquentes expreſsis. Datum Pariſiis 18. die menſis Februarij* 1611.

De mandato Regis,

Signatum, PERREAV.

DE VITA RELIGIOSE INSTITVENDA.

***

Procemium.

VIta ſpiritualis & religioſa, ſi non ob aliud, ob hoc ſaltem diligenda eſſet, & ſumis conatibus amplectenda, quòd ipſa nihil aliud eſt, quàm ſeries quædam bonorum operum, catenaq; virtutum: in qua, ſi eius monitis acquieſcimus, & ſecundùm ordinem nobis præſcriptum viuimus, à manè vſque ad veſperam, & à veſpera vſque ad manè, ſanctis virtutum operibus occupamur, &

non interruptis paſſibus in perfectio-em, & in cœleſtem patriam ten-dimus. Nam vita hæc omnia quæ à ratione, & Dei lege diſcordant, po-tenter ablegat, quæcumque bona, quæcumque ſancta, quæcumque per-fecta ſunt, vocat: media verò, ſiue in-differentia ita condit, & perficit, vt in bona, & præmio digna conuertat. Sed hæc eſt imbecillitas, aut miſeria noſtra, vt ſæpe mala à vita religioſa ablegata accerſamus, bona am-plexata refutemus, & media non in virtutis actus, ſed in delicta commu-temus. Quamobrem ſancti Patres, ac vitæ ſpiritualis tractatores, ad ſpecia-lia, immò & ad minima religioſa opera deſcendentes, quemadmodum facienda eſſent, docuerunt, vt qui ea præſtant, oleum & operam non per-dant, verùm eorum exercitatione in virtute proficiant. Horum veſtigiis nos minimi nunc inhærere volumus, & quæ ab eis didicimus, ad hanc rem pertinentia, vel in fratribus no-ſtris, quibuſcum conuerſamur, aſpexi-

mus, exarare contendimus, vt & noſipſos, & alios, ſi fortè hæc legerint, excitemus, & tractationem iſtam virtutum abſoluamus. Quæ profectò integra & abſoluta non eſſet, ſi rationem bene ſe gerendi in omnibus, & ſtudioſè agendi, non traderet. In hac autem re ſpirituales viros bipartitos inuenio: quidam enim eorum, alios ſuo feruore metientes, tanta dicunt in communibus diei operibus eſſe ſeruanda, vt robuſti adoleſcentes vix ad illa implenda ſufficiant: alij verò hæc ſub generali doctrina prætereunt, adeò vt parum ad communes actiones pertinens doceant. Nos verò mediam viam tenere cupimus, qua nec virtutum amatores plus nimio oneremus, nec tepidis anſam nihil faciendi, & diſtractè viuendi, conceđamus. Jllum autem ſenem apud Caſſianum, fœlicem exiſtimo, qui in extremis conſtitutus, & à fratribus interrogatus, quo pacto poſſent facilè ad perfectionem peruenire, reſpondit: Caſſian. lib. 5. ca. 28.

Nunquam meam feci volun

tatem, nec quemquam docui quod prius ipſe non feci. Me verò miſerum puto, quia præ negligentia mea multa hîc dicturus ſum, quæ non facio, & multa, quæ malè, & tepidè facio: ſcribo tamen ad aliorum vtilitatem, quia ad ſcribendum cœpti operis perficiendi neceſſitate compellor; & id ſcribo, quod bonum, ac Deo gratum eſſe cognoſco: & licèt miſer & imperfectus, facere concupiſco. Et vt liberiùs & confidentiùs loquar, vitæ rationem ſcribam, quam tyronibus noſtris in Nouitiatu, & ſcholaſticis noſtris in Collegiis inſtillamus, in qua eos vſque ad ſenectam perſeuerare concupiſcimus. Horum autem, quæ hac vitæ ratione continentur, quædam quotidie, manè, aut veſperi fiunt; quædam ſingulis hebdomadis, aut ſingulis menſibus, aut ſingulis annis fiunt; quædam ſemper fiunt. Et de his omnibus ordinatè & breuiter agendum eſt.

*

SECTIO PRIMA,
DE HIS QVÆ manè fiunt.

De ſurgendo à ſomno.

CAPVT I.

PRIMVM opus, quod in die occurrit, eſt lectuli, in quo per noctem quieuimus, derelictio, & mentis ad vigilandum & laborandum applicatio. Et quidem non tantùm ſolem præuenimus, ſed & longè ante auroram ſurgimus, vt in illa temporis trãquillitate Deo longioribus ſpatiis ſine vllo impedimento vacemus: Sanctúmque

Dauidem imitari geſtimus, de ſe ipſo dicentem: Præueni in maturitate & clamaui, quia in verba tua ſuperſperaui.] Præueni, inquit, tempus illud, quo homines ſolent ad operandum aſſurgere, ipſúmque auroræ adventum anteceſſi, quia illam horam ſatis opportunam ad clamãdum, & te Dominum deprecandum, eſſe cognoui; id autem feci quia ad meas miſerias ſubleuandas, deſideriáque complenda, magnam ſpem de tua benignitate concepi. Tu verò, ô vir Dei, cùm ſurgẽdi è lecto ſignum audieris, ſtatim ſine vlla mora, ſine vlla cunctatione, cum magno feruore & alacritate conſurge. Audi Eccleſiaſticum dicentem: [Hora ſurgendi,] nimirum è lecto, [non te trices: præcurre autem prior in domum tuam,] nempe in domum orationis, fratréſque vniuerſos præcede: [& illic auocare,] vt

Pſal. 118. 147.

Eccle 32.15

apud

apud Dominum tuæ cóſcientiæ rationem reddas [& illic lude,] illic ſcilicet lætare, ac te ipſum recrea in Domino, ſi nihil quod conſcientiæ dictamine accuſetur, inuenias. [Surge velociter,] ſic enim ab angelo dictum eſt Petro : & ſi abſque cunctatione ſurrexeris catenæ tepiditatis & ſegnitiei cadent de manibus tuis. Aſſueſcas oportet dicere in corde tuo cùm campanula ad ſurgẽdum ſonuerit:Hoc ſignum magni regis eſt : eamus citò , & offeramus ei munera. Et ſicut cùm princeps dato ſigno vocat aliquem , è veſtigio miniſtri accurrunt ; vt eius iuſſa perficiant: ſic & tu cùm à Domino cymbali pulſatione vocaris, ſine mora ad eius imperium accurre.

Actor. 12. 7.

Magni momenti eſt hæc propera citáque ſurrectio , ex qua communiter tota ſenſibilis diei deuotio , & diuina viſitatio dependet. Sponſa aperire ſponſo

Cant. 5. 6.

cunctata eſt,& cùm tandem aperuit,minimè illum inuenit. Iam, inquit, [declinauerat, atque tranſierat.] Sic prorſus ſi aliquantulum præ ſocordia moreris,ſponſum qui te vocabat, iam abiiſſe, & te aridum ac tenebris obuolutum reliquiſſe reperies. Signa te ipſum ſtatim venerando crucis ſignaculo, cuius virtute munitus contra diei pericula tum corporalia tum ſpiritualia protegaris. Ad hoc ſanè hortatur Cyrillus non perfectè viuentes tantùm, ſed & vniuerſos Chriſtianos: Non pudeat vos, inquit, crucifixum confiteri: ſed in fronte confidenter ſignaculum crucis digitis imprimatur, & in aliis omnibus crux fiat:in panibus comedendis,& in poculis bibendis, & in egreſſu, & in ingreſſu, ante ſomnum, recumbendo & ſurgendo, eundo & quieſcendo. Magna hæc eſt cuſtodia, quæ propter pauperes

Cant. 5.6.

Cyril. Hieroſol. cateche. 1.13.

gratis datur; ſine labore propter infirmos, cùm à Deo ſit hæc gratia, & timor dæmonum; triumphauit enim de illis hoc ſigno. Oſtenta illis audacter: quando enim viderint crucem, recordantur crucifixi, metuunt enim eum, qui contriuit capita draconis.] Huius autem ſanctiſſimi ſigni virtute, ac ſedula diligentia omnem non ſolùm malam, ſed & inanem cogitationem abiice, & ad Deum tuum cor mentémque conuerte, & illum in primo illo diei momento affectu amoris ſtringere ſtude. Aequum eſt vt primitias diei tibi datæ ipſi conſecres, & primum illum tanquam benignum hoſpitem, qui tunc ad te diuertit, in hoſpitiolum tui cordis excipias. In quo aliqui (vt mihi compertum eſt) tanta gratia præueniuntur, vt quaſi naturaliter, cùm ſomnus abſcedit, ſtatim Dei recordentur, & in eum amore ferantur.

Bonauent. tract. de interiori homine, p. 1. cap. 4.

Meminit iſtius documenti tanquam valde neceſſarij Bonauentura, cuius hæc ſunt verba: Cùm euigilas, ſtatim omnes cogitationes tuas abiice de corde tuo, & ſomnia quæ ſomniaſti in nocte, quibus te diabolus vellet occupare, & primitias cogitationum tuarum offer deo in cogitatione, vel aliqua bona meditatione cum corporis exercitatione vel genuflexione, donec aliquem affectum deuotionis concipias, & cogitationes vanas, quæ tunc maximè infeſtant mentem, à te abiicias, & ex hoc eris ad omne opus deuotior, & expeditior tota die.] Hoc etiam magni ponderis eſt, quoniam ſi vanæ cogitationi, aut curæ (pro illo tempore ſine dubio minimè neceſſariæ) ianuam aperias, illa te inquietum reddet, & minùs aptum ad orandum efficiet. Tuæ voluntatis erit illam admittere, non tamen reiicere, quia poſt-

quam cordis dominium vendicauerit, difficile ſatis erit, à corde ſeiungere.

In aſſumendis veſtibus honeſtè te geras, ſi nudus cubas, ac modeſtiæ memineris, ſicut qui coram Deo, & angelo tuæ cuſtodiæ deputato veſtimentis indueris. Poſt thoracem, ſtatim habitum religioſum, ſeu clericalem, induas, eóque te operias, & ſub illo, ita vt corporis tui aliquam partem non videas, femoralia, tibialia, & calceos aſſumas: indecens namque eſt vt religioſus, more hominis ſæcularis, immodeſtè ſe veſtiat, & vel coram ſe ipſo extra lectum nudus appareat. Antiqui religioſi, vt ex Baſilio & Caſſiano conſtat, veſtiti dormiebant, & nunc multi religioſi aut ex inſtituto aut ex deuotione idem faciunt. Huius autem pręceptionis ratio (vt ego coniecto) non tantùm fuit vt omnem mollitiem & indulgen-

tiam abiicerent, & vt expeditiùs ad orationem ſurgerent, verùm vt nunquam nec aliis nec ſibi ipſis ſine habitu religioſo apparerent. Tu ſi ex neceſſitate aut ex deſiderio ſingularitatis fugiendæ apud tuos nudus cubas, ſaltem quod huius ſancti moris ſeruare poteris (quod apud nos in vſu eſt) è veſtigio cùm lectũ vis relinquere, religioſum habitum valde quidem amabilem & honorificum cauſa modeſtiæ & honeſtatis aſſumas. Eodem verò tempore quo calceas, & ámicis te ipſum, ſanctam Trinitatem reuerenter adorabis, Beatam virginem, Angelum tuæ cuſtodiæ deputatum, ſanctum illius anni patronum (de quo poſtea) & alios ſanctos inuocabis, ac pro obtinẽdo feruore ad orandum, & puritate ad celebrandum (ſi ſis Sacerdos) & ſedulitatem ad tuum officium explendum precaberis. Pro his proprias precu-

las quæ affectum excitent, memoriter retinebis, quas ſi propriis verbis factas non habeas, ex Lanſpergio, Bloſio, Beata Gertrude, ac Beato patre noſtro Franciſco Borgia, aut ex aliis mutuabis. Tandem aſſumptis veſtibus, & lecto decenter operto, flectes genua coram Domino, & quanto potueris mẽtis affectu gratias illi ages, quòd tibi noctem quietam & ſomnũ pacatum dederit, quòd nouam lucem ad vitam æternam promerendam conceſſerit, & quòd à multis periculis tum mentis tum corporis, & ab illuſionibus dæmonis liberauerit, inſtantérque poſtulabis ab eo gratiam vt peccata vites, vt tuo muneri ſatisfacias, vt in omnibus ſuam ſanctiſſimam voluntatem quæras, atque ei gratus exiſtas. Offeres tuũ corpus & animam, tuas cogitationes, deſideria, verba, & opera, in vnione corporis & animæ,

cogitationum, deſideriorũ, verborum,& operum Chriſti Ieſu, vt ex illo meritum trahant,& æterno patri ſint grata. Poſtremò, quod ſuprà diximus, propoſitũ vitandi defectum particularem, aut te exercendi in particulari virtute, facies, & auxilium ſpeciale ad hoc opus virtutis poſces. Dum ſic à lecto ſurgis, ſtudiosè ſurgis, & (vt manifeſtum eſt) non paucos virtutis actus exerces.

De præparatione ad orationem.

CAP. II.

POſtquam è lecto ſurreximus, ad orationem poſt modicum habendam præparamur, memores præcepti Scripturæ: Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum.] Qui enim imparatus ad orationem accedit,

Eccle 18. 23

ideo ſimilis eſt ei, qui Deum tentat; quia non tam Deum placat, & ab eo aliquid impetrat, quàm eius indignationem prouocat. Duplex autem eſt præparatio, quæ tunc fieri debet. Altera eſt, vt ſi minùs memoria polleas, ô frater, aut parum in rebus ſpiritualibus exercitatus ſis, ex libello aliquo ad id deſtinato, puncta meditationis, quæ præterita nocte legiſti (vt poſteà dicemus) iterum legas: ne mens ipſo orationis tempore ad quærendam materiam diuagetur, & aliquo modo diſtrahatur. Altera verò, illis verbis Abrahæ continetur, quibus oraturus ad Dominum, ſuam precationem inchoauit: [Loquar ad Dominum, cùm ſim puluis, & cinis.] Gen 18 27 In his verbis tria ſunt, ex quibus optima præparatio ad orationem conſtat. Primum, vt teipſum oraturum cogites, quia

es puluis & cinis. Secundum, vt eum conſideres, quem es alloquuturus, quia eſt Dominus Deus tuus. Tertium, vt quæ dicenda ſunt, mediteris. Vnde Chyſoſtomus hæc verba Abrahæ interpretans, ſic ait: Ne putes, Domine, me ignorare meipſum, & tranſgredi menſuram, & tanta vti fiducia. Scio enim, quòd terra ſum, & cinis; ſed ſicut hoc ſcio, & manifeſtè ſcio, ita neque illud ignoro, quòd copioſa eſt tuæ miſericordiæ magnitudo, & quòd diues es in bonitatē, & quòd vis omnes homines ſaluos facere.] Cogita igitur quis ſis, quia homo viliſſimus, quia peccator ingratiſſimus, quia reuera puluis & cinis, ſtercus & fœtor, & hac cogitatione te ipſum humilia. Cogita deinde quem ſis oraturus, quia Deum ſapientiſſimum, opti-

Chryſoſto. hom. 42. in Gene.

mum, potentiſſimum, angelicæ naturæ amatorem, humanæ reparatorem, omnium conditorem. Admirare diuinam maieſtatem intimè præſentem, quæ te ante ſe ſuſtinet; dilige immenſam bonitatem, quæ prona eſt te exaudire, & benignè tibi fauere; in ſpem erigere, quòd è conſpectu tanti regis nec vacuus nec deſolatus exibis. Cogita tandem quem boni affectum ſis ex meditatione eliciturus, vt ad eum tuas conſiderationes dirigas, & quid ſis petiturus, vt ita cuſtodias illud Salomonis: Ne temere quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferédum ſermonem coram Deo; Deus enim in cœlo, & tu ſuper terram, idcirco ſint pauci ſermones tui.] Si ille tanto interuallo cunctos homines ſuperat, æquum eſt vt magno cum tremore illum alloquaris, & quid tibi dicendũ ſit, ſatis perſpectum

Eccle 5. 1.

habeas. His ergo aut ſimilibus cogitationibus inanes phantaſias repelles, animum tuum colliges, & te attentum, & humilem & feruidum, & aliis ſanctis affectibus tactum ad orandum reperies.

De oratione.

Cap. III.

Hac præparatione facta, ſpatio vnius horæ mentali orationi vacamus, & nulli minùs, multi plùs in hoc præſtantiſſimum opus incumbimus, quod dux eſt itineris noſtri, comes vitæ noſtræ, & ad labores perferendos robur ac fortitudo. O fœlix hora, ô breuis mora omni melle dulcior, omni cibo ac potu ſuauior, in qua anima iam diuina contemplatur, iam Dei & cœleſtium amore ſuccenditur, iam Deum alloquitur, iam

eius verbis intùs miro modo auditis emollitur, iam à terrenis intellectu & affectu elongata ſupra ſeipſam, ac ſupra omnes res creatas, effertur. Ideo autem hæc prima hora ante lucem diurnam orationi deſtinata eſt, quia caput poſt moderatum ſomnum ad contemplandum eſt aptum, tempus ad gemendum & ſuſpirandum idoneum, & caligo noctis, quæ nondum euanuit, ad luctam cum Deo & ad diuinos amplexus accommodata. Summo manè oramus, quia in Pſalmographo legimus: Manè aſtabo tibi,&videbo;quoniam non Deus volens iniquitatem tu es,] quando nihil eſt quod perſtrepat, nihil quod trahat, nihil quod ad aliquid creatum cogitandum alliciat. In hac autem orationis hora aliqua ſunt obſeruanda, vt fructum optatum accipiamus.

Pſal. 5.5.

Illud in primis, ô frater, vt

vitam oratione & alloquutionibus diuinis dignam facias, id eſt, quantum fieri poſſit, culpis & defectibus liberam, à terrenis affectibus auulſam, & à vanis, & ſæcularibus occupationibus ſequeſtratam. Adoleſcentulus Ioſeph in conſpectum Pharaonis ingreſſurus, primò attonſus eſt, ac veſtibus pulchris indutus.

Gen 41. 4. Protinus, ait Scriptura, ad Regis imperium eductum de carcere Ioſeph totonderunt, ac veſte mutata obtulerunt ei.] Pueri quoque illi Hebræorum, qui in palatio Regis Babylonis ad obſequia illius eligebantur, non ſolùm indumentis ſplendidis amicti, ſed & multo tempore cibis delicatiſſimis refecti ſunt, vt Regi barbaro aſtarent, & aſpectum aula dignum, cunctis, à quibus viderentur, offerrent. Nam ſcriptum eſt: Dani 1. 5. Et conſtituit eis Rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis,

& de vino, vnde bibebat ipſe, vt enutriti tribus annis, poſtea ſtarent in conſpectu regis.] Si hæc ab illis exiguntur, qui ſunt ad conſpectum regum terrenorum intraturi, quid tu facturus es, qui quotidie regi cæleſti aſſiſtas, vt ei tua deſideria pandas, & viciſſim tanti Dei alloquutionem excipias? Certè non ſatis eſt ab ergaſtulo perditæ vitæ exiſſe, ſed neceſſe eſt omnibus ſplendere virtutibus, velut optimis veſtimentis; & cibos pagi pro alimentis aulæ regiæ, id eſt, affectus terrenos, & curas ſæculares, pro affectibus cœleſtibus, & curis ſpiritualibus commutaſſe.

Deinde orationem, præcipuum opus diei, & omnibus humanis occupationibus pręferendum, ſcias, quod ita diligas, vt neque in ipſis corporis ægritudinibus, niſi illæ moleſtiſſimæ ſint, & penitus facultatē adimāt, illud ex toto prætermittas. Si

conſueto tempore orationi vacare non potuiſti; & cum reliquis fratribus tuam portionem accipere, primo tempore eam non dimidiatam, non mutilam, ſed integram & nec in minimo decurtatam accipias. Hæc eſt, quæ animam ſuſtentat, & ſaginat; hæc, quæ auxilia gratiæ ad vincendas tentationes, & labores perferendos impetrat; hæc, quæ totius diei actiones dirigit, & perficit; hæc, quæ diuinas ad nos miſerationes adducit.
Pſal. 65.20 Benedictus Deus, inquit ſanctus Dauid, qui non amouit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me.] Quandiu enim non ceſſat oratio noſtra aſcendere ad Deum, non ceſſabit ad nos eius miſericordia deſcendere. Egregiè namque dixit Auguſtinus:
Aug. ad eũdem Pſal. Quandiu ergo hîc ſumus, hoc rogemus Deum, vt non à nobis amoueat deprecationẽ noſtram, & miſericordiam ſuam; ideſt, vt

perſeueranter oremus & perſeueranter miſereatur. Multi enim langueſcunt in orando,& in nouitate ſuæ conuerſionis feruenter orant,poſtea languidè,poſtea frigidè , poſtea negligenter. Quaſi ſecuri fiunt: vigilat hoſtis: dormis tu. Ipſe Dominus præcepit in Euangelio : [Quia oportet ſemper orare , & non deficere.] Et dat ſimilitudinem de illo iniquo iudice , qui nec Deum timebat , nec hominem reuerebatur , quem interpellabat illa vidua quotidie , vt audiret eam : & ceſſit tædio , qui non flectebatur miſericordia : [& ait ſibi iudex nequam : Si nec Deum timeo , nec hominem reuereor , vel propter tædium quod mihi quotidie facit hæc vidua , audiam cauſam eius, & vindicabo eam. Et ait Dominus ; ſi iudex nequam hoc fecit, pater veſter non vindicabit electos ſuos , qui ad eum clamant

Luc. 18. n. 1. 2.& ſeq.

die ac nocte? Ita dico vobis, faciet iudicium eorum citò.] Ergo non deficiamus in oratione. Ille quod conceſſurus eſt, & ſi differt, non aufert. Securi de pollicitatione ipſius, non deficiamus orando, & hoc ex beneficio ipſius eſt. Propterea dixit: Benedictus Deus meus, qui non amouit deprecationem meam, & miſericordiam ſuam à me.] Cùm videris non à te amotam deprecationem tuam; ſecurus eſto quia non eſt à te amota miſericordia eius.] Si ergo, vt ex ſententia tanti patris conſtat; ex oratione tua quodam modo ergà te diuina miſericordia dependet, pro nulla occupatione, pro nulla cauſa debes eam omittere, nec ab aſſidua Domini interpellatione ceſſare. ſi conuenienti tempore non manducaſti, poſtea manducas: ſi conuenienti tempore non dormiſti; poſtea cùm primùm potes, cubas, quieſcis,

Pſal. 65.20.

& dormis,quia hęc tam neceſſaria ſunt, vt ſine illis vita diu durare non poſsit. Et oratio cibus eſt animæ, ſomnus eſt mentis, qua calorē ſpiritus imminutum, renouat,viréſque reſumit; nunquam ergo neque in domo, nec in villa neque in itinere omittenda eſt,ſed ſi conſueto tempore fieri non potuit, ſaltem alia diei hora eſt omnimodis acceptanda.

Cùm ſignum ad orationem datur, non tunc ad locum orationis vadas, ſed priùs vade, ſignum præueni, & in eo loco cymbalum vocans te ad orationem expecta. Hoc ſanè vt tempus orationi deſtinatum integrũ illi concedas,& nec momentum ſi fieri poſſit, ab eo ſubtrahas. Audiui ego à ſene quodam noſtro integerrimæ vitæ, magnæ veritatis, probatiſſimæque virtutis,ſe in duobus collegijs noſtris adoleſcentem habitaſſe,in

quorum altero literis ſtuduit, in altero verò iam factus magiſter, docuit, in quibus tanta erat orationis cura, vt ſi quis ſignum ad orationem in atrio, in horto, in tranſitu, aut in quauis alia parte domus audiret, ibi ceu lapis fixus permaneret, ibíque oraret, donec iterum ſigno dato horam iam eſſe finiendi orationem, aduerteret. O conſuetudo laudabilis, & digniſſima (niſi in aliquo loco ſingularitatem oleret) ab omnibus imitari; quæ magnum in illis primis fratribus ſtudium orandi, & ad Deum accurrendi feruorem oſtendit. Tu vt in loco accommodato ores, vbi nec frigidus aër, nec pluuia, nec aliquid aliud inquietet, ante ſignum datum in Eccleſia, aut in oratorio, aut in loco cellæ te ipſum conſtitue, vt te nec minima particula bonæ diei, ideſt, temporis orationis præteream. Cùm primùm ſignum ad orationem datur, iam

Chriſtus adeſt ſuos iuſtos auditurus, vide tu ſi æquum eſt, vt Dominus ipſe te expectet, aut potiùs vt tu ſeruus viliſſimus, quaſi ipſum præuenias, & eum humiliter ac patienter expectes. Elias, religioſorũ typus, Domini viſione, & alloquio fruiturus, ſe priùs in ſpelunca collocauit, & aliquo tempore expectauit, vt Dominum tranſeuntem videret. Audito namque quia Dominus eſſet iuxta ſpecum tranſiturus 3 reg. 19.13
[operuit vultum ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ] vbi ſibilum auræ tenuis, & in eo vocem Domini ſibi loquentis audiret. Docet ille te vt reuerẽtia & deſiderio Dei motus, illico ad locum orationis aduenias, præſto ſis, & quaſi Dominum ad eundem locum acceſſurum præuenias. Nec quiſquam vetare poteſt, vt ad hunc ſenſum illud trahamus, quod dixit Dominus; Lucæ. 12.36
Et vos ſimiles hominibus ex-

pectantibus dominum ſuum, quando reuertatur à nuptiis. Vt ſicut miniſtri qui dominum ſuum citiſſimè venturum expectant, non in conclaui manent, ſed prope ianuam, vt ibi eum lętanter excipiant; ita & tu in loco orationis ante ſignum poſitus, quaſi ad ianuam aſtes, & Domini pulſantis aduentum lætus expectes. Et neſcio an hoc poſſis ex diſcipulis Domini Saluatoris addiſcere; qui abierunt

Matt 28.16. in Galilæam in montem, vbi cõſtituerat illis Ieſus. Primò illi abierunt, quàm Ieſus veniret, vt illum accedẽtem adorarent. O ſi tu horam orationis ex feruore & amore præuerteres, & quàm lætus Dominus ad tua deſideria complenda feſtinaret!

In ipſo autem orationis tempore, vnius dumtaxat te monebo, te apud Dominum duos cõuiuas habere valde diuerſos, quibus debes congrua alimenta

miniſtrare. Conuiuæ iſti ſunt intellectus tuus & affectus tuus. Intellectus, meditationibus, colloquiis, & quieto ac ſimplici aſpectu Dei paſcitur: affectus, deſideriis sãctis propoſitis, internis virtutum omniũ actibus, & amore ſaginatur. Illi pauca ſufficiũt; iſte, poſtquam multum deſiderauit, multum dilexit, multis propoſitis, & virtutum actibus ſe refecit, vix ſaturus inuenitur. Ita ergò conuiuium orationis moderare, vt intellectui pauca apponas; qui ſæpe nec conſiderationibus eget, ſed ſimplici quodam intuitu Domini contentus eſt: affectui verò, qui ad ſalutem animæ voracior eſt, multa ac varia fercula ſubminiſtres. Aut ſi mauis, cogita Dominum eſſe conuiuam tuum, cui debes offerre cibos, quibus libenter veſcitur, vt benedicat tibi anima ſua. Hi autem cibi non tam ſunt conſiderationes intellectus, quàm vo-

luntatis affectus. Vnde in Prouerbiis dicit: [Præbe, fili, cor
Prou. 23. 26.
tuũ mihi, & oculi tui vias meas cuſtodiant.] Quare primo loco cor petit, & poſtea oculorum functionem depoſcit, cùm mētis oculi greſſus cordis natura præcedant? An quia affectus cordis in hoc negotio præſtantior eſt? & quia omnis conſideratio ad cordis motus affectúſque dirigitur? Errares ergo, ſi totam illam horam, aut maiorem partem in cóſiderationibus intellectus occupares, & voluntatem ieiunam vacuámque relinqueres. Præbe Domino in tempore illo intellectum tuum, dum eum moderatè, & ad excitandum affectum, in pia meditatione occupas. Sed præbe largiùs & profusiùs Domino cor tuum, dum illud piis affectibus ſatias. Procul abſcedat diſtractio, tepiditas, omnis abeat, & ſomnolentia diſcedat. Aſcendat mens ad cœleſtia, intellectus

ſpon

ſponſum vocet, ſed affectus trahat, alliciat, & amplexetur, vt ex caſtiſſimo eius amplexu fœcundata mens ſuo tempore filium perfectionis pariat, & te in populo Domini, à maledictione ſterilitatis liberatum, benedictum atque honore dignum efficiat.

De diſcuſsione Orationis.

CAP. IV.

HOC tempus orationis tanti momenti eſt ad mores noſtros perficiẽdos, & vitam ſpiritualem agendam, vt ſtatim, præſertim à tyronibus diſcutiendum, & examinandum ſit, non tam vt de erratis doleant (quamuis hic ſit vnus diſcuſſionis fructus) quàm vt meditandi artem atque ordinem diſcant. Ideóque tyronibus ſtatim poſt orationem tempus ad hanc diſcuſſio-

nem concedimus, & modum ſe examinandi præſcribimus, quod tamen tempus ex præſcripto veteranis aſſignatum non eſt, quia cùm hac diſcuſſione egent, extra generale examen (de quo poſtea) ſecundùm patris ſpiritualis iudicium, ipſi ſcient aliquam breuem moram ad illam faciendam ſuffurari. Peracta ergo oratione, orationem examina, & modum huius diſcuſſionis, ex Ricardo Victorino eam expreſsè docente poteris intelligere. Sed ſi per Danielem, inquit, deuotionem oportet intelligere, fortè hoc erit Danielem intra ſemetipſum cogitare: deuotionem noſtram ſemetipsã diſcutere, ſemetipſam examinare, quàm feruens, quàm frequens, quàm ſupplex ſit, apud ſemetipſam inquirere. Apud ſemetipſum cogitat cùm ſtudij & exercitij ſui qualitatem, modum, & intentionem penſat. Cogitat apud ſemetipſum dum diligen-

Ricar. de ſecurit. conſcientiæ. c. 26.

ter

ter inquirit, ſi hoc ipſum quod bene intendit, non de ſuis viribus, ſed de ſola pietate Domini præſumit. Si nondum intellexiſti, adhuc clariùs accipe. Cogita an te ad orationem præparaueris, materiámque meditandam præueneris, & affectum ex meditatione eliciendum præuideris. An dato orandi ſigno ſtatim incœperis, aut ſaltem ſine vlla mora ad locum deſtinatum accurreris. An diſtractus, an vero ſpiritu collectus aſtiteris. An dormiturieris aliquantulum, an vigil & erectus ſteteris. Cogita quid fueris meditatus, an intellectui plus nimio habenas diſcurrendi laxaueris: an paruum affectum, an moderâtum an ardentem habueris; an tepidè, an verò inſtanter poſtulaueris, an cum debita reuerentia aut potiùs minùs reuerens & humilis apud Dominum fueris; an ſine cauſa infirmitatis aut imbecillitatis

ſufficiente ſtans, aut ſedens, & non genuflexus ſteteris, & denique an alium defectum curioſitatis, diffidentiæ, puſillanimitatis, præpoſteræ intentionis, aut ſimilium admiſeris. Si te minimè defeciſſe deprehenderis, Dei beneficium agnoſce, & pro eo gratias age, ſimul & quo modo alia die tibi ſit procedẽdum, addiſce. Si verò in aliquo defeciſti, non tantùm doleas, ſed & culpæ cauſas inquiras, vt poſt modum culpam vitare, & quo modo tibi ſit defectus emendandus, & rectè procedendum, agnoſcas. Hæc eſt tota huius diſcuſſionis ratio, qua paulatim, aſpirante Dei gratia, ſine defectibus Domino aſtare, & cum ingenti fructu meditari, & orare aſſueſcimus.

De officio diuino.

CAP. V.

FINITA oratione, Sacerdotes Primam dicimus, & ſuis temporibus alias canonicas Horas tum diurnas, tum nocturnas recitamus; quare de toto diuino officio dicendum eſt nunc, ne eadem ſæpiùs repetantur. Horæ canonicæ officium Sacerdotum ſunt, & vocantur, vt ipſo nomine ad magnam curam ac diligentiam eis adhibendam impellaris. Vnuſquiſque enim, niſi planè inſipiens ſit, & excors, ſuum officium ſtrenuè ac diligenter exequitur, & quo magis neceſſarium & ſublimius eſt, eo diligentiùs exequitur; &, ſi in hoc deficiat, tanquam malus miniſter ac infidelis, ob ſuam incuriam ſocordiámque damnatur. Nullum autem eſt munus in Ec-

cleſia (nam & officium ſacrificium continet) quod aut neceſſitate, aut dignitate hoc Sacerdotum officium ſuperet, aut ei merito ſe coæquet. Horis enim vt decet perſolutis Deum placamus, ad miſericordiam flectimus, Angelorum munus vſurpamus, cœleſtem patriam lætitia perfundimus, dæmones cohibemus. Iuréque optimo, inquit Bernardus: Si autem cum Apoſtolo pſallas ſpiritu, pſallas & mente, cognoſces & tu de illius veritate ſermonis, quem dixit Ieſus: Verba, quæ loquutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.] Et item quem legimus, dicente Sapientia: Spiritus meus ſuper mel dulcis.] Sic delectabitur in craſſitudine anima tua.] Sic holocauſtum tuum pingue fiet.] Sic placabis Regem, ſic placebis Principibus, ſic denique totam tibi curiam beneuolam reddes, & odorati odorem ſuauitatis in

Bern. ſer 7. in cãt.

Eccl. 24. n. 27.

Eſai. 55. n. 2.

Pſ. 19 n. 4.

cœleſtibus de te quoque dicent: Quæ eſt illa, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?] Si Horas perſoluere officium tuum eſt, & tantæ dignitatis, ac vtilitatis officium, vide quanta diligentia, quanto conatu debeas illi intendere, & vniuerſis reuerentiæ ac deuotionis impedimentis obſiſtere. Cant. 3.n.6.

Quamlibet igitur Horam congruo tempore ſecundùm Eccleſiæ conſuetudinem recitabis, aut ſaltem ei, quantum fieri poſſit, iuxta morem virorum ſpiritualium, inter quos viuis, te accommodabis. Omnia tempus habent,]& quælibet officij Hora ſuum tempus requirit, in quo à Domino tanquam debitum obſequium exigitur. Si autem domini temporales ægrè ferunt, quòd eorum ſerui celeriter, & ſuis temporibus imperata obſe- Eccl. 3.n.1.

quia non offerant: quanto meliori iure vniuerſorum Dominus iraſcetur, ſi ſeruus eius ad munus orandi conſecratus, & huius cauſa cura temporalium vacuus, horam debitam orandi prætereat, & importuno tempore ſua miniſteria exhibeat? Ridiculum eſſet & valde præpoſterum, ſi hora ſurgendi è lecto te ad cubandum nudares, & hora cubandi & quieſcendi, ad laborandum indueres, & veſtibus amicires; ſi velles etiam diebus dormire, & noctibus in foro, & in curia negotia tractare. Sed non minùs præpoſterum eſt, quod aliquando non ſine pudore conſpexi, matutinas Horas, hora ferè prandij recitare, & Primam aut Tertiam ad Solis abſceſſum incipere. Terreat te, ne diuinum officium more iſtorum tepidorum & negligentium à conuenientibus horis extrahas: terribile exemplum, quod non meis, ſed

Petri Damiani verbis ſubiicio: Clericus, inquit, Colonienſis Eccleſiæ vadum fluminis tranſibat, & ecce Beatus Seuerinus eiuſdem Eccleſiæ nuper Epiſcopus equi eius habenas apprehendit, eúmque retinens ſiſtit. Cúmque ille in ſtuporem verſus, & grauiter admiratus, cur illic tam clarus & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret: Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me ſunt, non auditu diſce, ſed tactu. Cúmque datam manum fluctibus Epiſcopus impreſſiſſet, tantus eam ardor abſorbuit, vt vndique carnes eius reſolutæ diffluerent, & oſſa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Ad quem clericus, Cùm nomen, inquit, tuum in tanta benedictione ſit apud nos, & fama tua conſonis totius Eccleſiæ præconiis celebretur, cur te peſtilens hæc vorago conſtringit, tantóque (proh dolor) incen-

Petr. Dam. lib. de Miraculis.

dio cruciaris? Ad quem ſanctus Epiſcopus: Nihil, ait, aliud in me remanſit vltione plectendum, præter hoc tantùm: quia dum in aula regia conſtitutus, imperialibus me conſiliis vehementer implicui, canonicæ ſynaxis officia per diſtincta horarum ſpatia non perſolui. Manè quippe ſimul omnia coaceruans, tota die negotiis ingruentibus ſecura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam Horarum, ardoris huius fero ſupplicium. Hæc ille.] Et ego hortor, moneóque te, vt non ſolùm congruis temporibus recites, ſed cuique etiam Horæ temporis ſpatium conueniens, & minimè anguſtum aſſignes, ne ob temporis breuitatem feſtinare compellaris. Nec te ex nimietate occupationum excuſes: vidimus enim, & quotidie videmus, homines ſatis occupatos, res & negotia ita diſponere, vt ad ritè perſoluendum hoc pen-

ſum nunquam eis tempus commodum quietúmque deficiat. Et, ſi à Deo lucem poſtulaueris, ac in bono exitu negotiorum non tuæ imbecillitati, ſed eius miſericordiæ confideris, tempus aptum minimè tibi deeſſe monſtrabit, & tranquillitatem in orando concedet.

Locus proprius recitandi Horas, eſt chorus, in quo homines Deo conſecrati ad fundendas publicas preces conueniunt. Si autem priuatim recitas, locus aptus eſt oratorium, vel cella, vel alia decens pars domus, in qua nihil ſit, quod tanti muneris dignitatem & maieſtatem offendat. Licèt enim oratio, quæ ſola mente fit, vbique locorum haberi poſſit: quia ſicut mens ex ſeipſa non eſt addicta loco, ita neque in ſua actione à loco dependet: & licèt vocalis oratio, ſi neceſſitas inſtet, in quocumque loco poſſit fundi, quia tunc ne-

ceſſitas locum honeſtat;tamen ſi commodè fieri poſſit,locus quietus, & decens eligendus eſt, vbi nihil perſtrepat, nihil ſenſus ad alia vocet,& vbi non peragantur abiecta miniſteria. Nam oratio vocalis corporalis eſt, ſenſúque perceptibilis, qua Deum exteriùs alloquimur, & cor noſtrum quaſi hoſtiam mactamus: vnde, ſicut alia ſacra corporalia,locum honeſtum decentémque requirit. Volo viros orare in omni loco, ait Paulus, leuantes puras manus ſine ira,& diſceptatione.] Sed vel de oratione mentali intelligit, vt Thomas Aquinas vult: vel non tantùm Hieroſolymis, ſed in aliis locis orandum eſſe dicit; & ideo locum,Iudæorum tempore, orationi deputatum, excludit:vel in omni loco apto, aut orationi deputato orãdum eſſe præſcribit; aut tandem ad neceſſitatem, reſpicit, in qua locus etiam ſpurciſſimus, vt lu-

1. ad Timo. 2. 8.

panar,

panar, in quo orauit Beata Agnes, orationem non turpat. Vnde Baſilius ait: Non locus ſed propoſiti initium requiritur.] Ieremias enim in luto erat, & Deum attraxit. Daniel in leonum lacu Deum placauit. Baſilius Iere. 38. Dan. 6.

Tres pueri in camino Deum promeruêre. Latro non cruce prohibitus, quin paradiſum aſſequutus fuerit: Iob in ſtercore (vt etiam Petrus atque Paulus in carcere) Deum ad miſericordiam prouocauerit. Igitur vbicunque fueris, ora, vel ſi ante iudicem, ora. Cùm autem tu locum habeas, in quo quietè & attentè poſſis orare, ille tibi eligendus eſt, vt locus ipſe ſpiritum colligat, & ad deuotionem inducat. Lucæ. 23. Iob. 3. Act 12.

Situs corporis in recitandis horis, cùm in choro recitas, talis ſit, qualis in vſu eſt apud alios, qualémque Eccleſia præſcribit. Ibi ſis ſine vlla ſingularitatis

nota, ſine vllo immodeſtiæ ſigno, ſine vllo indicio leuitatis. At cùm ſolus & ſeorſum precaris, aut genuflexus, ſi vires corporis ferant, aut ſtans, quod ſpiritui Eccleſiæ conformius eſt, aut certè humiliter ſedens, preces horarias fundes. Nam immodeſtè ſedendo precari, aut huc illucque temere circumcurſando, aut in lecto cubando, ſignum eſt fidei modiciſſimæ, & cordis irreuerentiſſimi, quod neſcit diuinæ maieſtatis præſentiam ponderare. Si ſic te habens non auderes regem aut prælatum alloqui: quomodo ſummũ Deum alloqui non erubeſcis? Ad hoc propoſitum Petrus Damiani in illo libello de miraculis, hanc narrat hiſtoriam. Prior quidam fuerat, nomine Ioannes, qui lentis quibuſdam infirmitatibus macilentus videbatur ſemper & gracilis. Hac itaque ſui corporis imbecillitate confiſus,

Petr. Damiani ſuprà.

ſæpe

ſæpe iacens in lecto completorium decurrebat. Accidit autem vt dæmoniacus quidam non procul abeſſet, qui multa hominum ſecreta, & obſcœnos actus impudens propalaret. Cúmque præfatus Ioannes dæmonem exire præciperet, & quibuſdam exorciſmi quæſtionibus flagellaret: Tu ne, ait, ille es, qui ſub Cotto quotidie completorium inſuſurras? & modò me quaſi ſanctus eiicere, & iuris mei vaſculum de meo vis dominio liberare? Hoc audito, frater erubuit, quia rei veritatem etiam per mendacij recognouit authorem. Iam vides diabolum ęgroto homini illudentem, quòd cubans completorium recitaſſet. Quanam igitur tui deſpicientia te ridebit, tuáſque orationes ſubſannabit, quia ex ſola ignauia & irreuerentia, aut cubans aut irreuerenter ambulans, aut immodeſtè te gerens, non vnam, ſed

omnes horas canonicas recitas? Diſce itaque, ante Deum reuerenter aſtare, & rem magnam debita modeſtia,& corporis diſpoſitione perficere.

Ante initium officij, mentem præuia aliqua oratione vel pia conſideratione recolligas, ſimili ei, qua te ad orationem mentalem diſpoſuiſti, vt deuotiùs hoc munus obeas, & maiori deuotione perficias: dequo hæc ait Bonauentura: Priuſquam incipiatur officium,præuenire ſtudeas ſi potes, vt cor ad aliquam deuotionem ſit adaptatũ, quando officiũ inchoatur. Ideo enim tam deſides, & tepidi ſumus in diuino officio,quia antè non ſumus in aliqua deuotione excitati;& ita ſicut intrauimus frigidi, eximus corde diſſoluti. Stude in ipſo initio cogitationes vagas abiicere, & intende his quæ pſalluntur, alioquin tumultus earum vix poteris euitare. Sic

Bona. tract. de interiori homine. c. 5.

ille.

ille.] Singula verba bene profe-res, non truncabis, non dimi-nues, non acceleranter pronun-tiabis, ſed integre, diſtinctè, & appoſitè ad intelligendum di-ces. Ad quod multum valet actualis reuerentia, qua Deum adeſſe contempleris. Si enim ho-minem alicuius authoritatis erubeſceres, præcipitanter, & verba truncando, alloqui; quan-to magis debes confundi & eru-beſcere, ſi infinitam illam ma-ieſtatem Dei indebito modo al-loquaris? Valet etiam maximè illa conſuetudo, qua te ipſum ad bene pronuntiandas, & ad ſingulas voces integre profe-rendas cogas. Si enim conatus illius oratoris ad bene proferen-dum tantùm valuit, vt balbu-tiem linguæ vicerit, & naturæ vitium emendauerit; quanto magis conatus viri ſpiritualis, di-uina gratia adiutus, prauam con-ſuetudinem, ex incuria & irre-

uerentia procedentem, vincet? Nec maius erit præmium illius quàm iſtius;; nam illε conatu ſuo, & pronuntiatione optima aliis rebus ad eloquentiam pertinentibus adiuncta, viri eloquentiſſimi nomen obtinuit; hic verò non opinionem apud homines, ſed ſerui Dei fideliſſimi gloriā, apud ipſum Deum, & homines, & angelos obtinebit.

Non diſtractè, non quaſi aliud agens, ſed attentè precaberis: ita ſcilicet vt ad verba, quæ dicis, vel ad ſenſum eorum, quæ dicis, ſi intelligis, vel ad ipſum cui dicis, nempe ad Deum omnium conditorem, attendas: ſi mihi credis, his tribus attentionibus ſimul iunctis aſſueſces. Vide quàm piè Thomas à Campis tuum ſpiritum ad orandum colligat. Recordare dilecti Domini tui Ieſu in præſepio iacentis, aut in cruce pendentis, aut in

Tho. à Cāp. de diſ. clauſtr. c. 8.

cœlo ad dexteram patris, tanquam coram eo aſſiſteres, & cantares. Ipſe ſit in corde tuo, & in labiis tuis ad pronuntiandum apertè, & diſtinctè verba ſpiritus ſancti, cuius ope & arte diuinũ officium ordinatum eſt. Statue Ieſum ad dexteram tuam, & Mariam ad ſiniſtram tuam, & omnes ſanctos in circuitu eorum. Omnes fratres tui ſint tibi tanquam Angeli Dei. Et cum quibus nunc pſallis in terris, ſpera etiam te cantaturum in cœlis.] Ita collectus, Deum tuum præſentem attende, & ſi intelligis (cura autem vt intelligas, & pſalmorum expoſitionem addiſcas) tuum ſpiritum affectu pſalmi forma; ſi affectus ſit amoris, ama; ſi timoris, metue; ſi deſiderij, deſidera; ſi gratitudinis, gratias age; ſi petitionis, poſtula; & cor faciat, quod verba ſignificant. Audi quàm breuiter quàm ſuauiter Auguſtinus hanc vtiliſ- Aug. ad pſ. 30. cõ. 3.

ſimam artem pſalmos recitandi docuerit. Et, ſi orat pſalmus, orate; &, ſi gemit, gemite; &, ſi gratulatur, gaudete; &, ſi ſperat, ſperate, &, ſi timet, timete. Omnia enim quæ hîc conſcripta ſunt, ſpeculum noſtrum ſunt.] Si pſalmos ita recitaueris, miram ex hac Eccleſiaſtica oratione vtilitatem perſenties.

Tandem horas dices deuotè, ita ſcilicet vt enitaris accendi amore Dei, & affectibus ſanctis quos prædiximus, tangi, & intellectu, & affectu ad ipſum Deum & ad deſideria rerum cœleſtium extolli. Caue ne ſis ex illis, de
Matt 15.18 quibus dictum eſt: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.] Sed potiùs ex illis, qui orant ſpiritu, orant & mente: pſallunt ſpiritu nempe voce, quæ in aëre recipitur; pſallunt & mente. Sic in terris, angelorum officium obibis, & affectibus eorum inca-

leſces, & vitam ſimilem habebis eis, quam ipſi læti & beati ſemper habent in cœlis. Finita hora ſiue officio, conſueta precatione ad honorem Dei, & omnium ſanctorum laudem, & vtilitatem Eccleſiæ tuum illud opus offeres, & pro negligentiis humiliter veniam petes. Hic eſt modus recitandi diuinum officium, quo dum quid aliud melius non inuenis, vti poteris; cui ſi feruidè & diligenter te accommodaueris, non minùs hac oratione vocali quàm mentali proficies.

De præparatione ad Miſſam.

CAP. VI.

CONVENIENTI tempore, qui beneficio Domini ad reuerentiſſimam ſacerdotij dignitatem euecti ſumus, ſacrum facimus, & priùs ad illud perficiendum pro noſtra exiguitate diſponimur. In

hoc autem, bone Deus, quanta dici poſſent, quæ noſtram tepiditatem accenderent? Sed quia hîc non puncta meditandi, nec materiam orandi, ſed modum ſtudiosè viuendi perſcribimus, his omnibus omiſſis, ſolùm capita præuiæ diſpoſitionis attingamus. Hæc quatuor ſunt: vitæ puritas, intentionis rectitudo, deuotionis excitatio, & generalis pro his quæ aliis & nobis neceſſaria ſunt, poſtulatio, quæ ex ipſo Sacerdotis munere eruuntur. Sacerdos enim debet eſſe vita mundiſſimus: in cuius ſignum Diſcipuli antequam in Sacerdotes cõſecrarentur, mundi pronunciati ſunt, dicente Domino: Et vos mundi eſtis.] & antea mundi ampliùs adhuc mundati ſunt, & pedibus loti: [Nam qui lotus eſt, inquit, non indiget niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus.] Hoc ſanè vt & ipſi & omnes poſteri intelli-

Ioan. 13.10.

gerent

gerent, ſacerdotis munus eximiam quandam poſtulare munditiam. Vmbræ iſtorum, nempe veteris legis ſacerdotibus, dictum eſt in Leuitico: Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quę conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filij Iſraël Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino.] Si vmbræ, quæ obſcura, & tetra eſſe ſolet, munditiæ candor indicitur, quàm meritò inſignis quædam munditia & ſanctitas à ſacerdotibus exigetur? Sacerdos ſit intentione rectiſſimus, & ſacroſanctum ſacrificium ad Dei gloriam ordinatum, non ob aliud, niſi ob Dei gloriam, & ea quæ Dei gloriam concernunt, offeratur. Qui aliter celebrat, dignus eſt ab omnibus deplorari. Bonauentura profectò ſic ſacerdotes præpoſtera intentione celebrantes deplorat. Væ, væ, væ, Domine Deus, quanti hodie in-

Leuit. 22.3.

Bona. tract. de pręparatione admiſ. c.8.

fœlices ad ſacros ordines accedunt, & diuina myſteria accipiunt, non cœleſtem panem, ſed terrenum quærentes: non ſpiritum, ſed lucrum; non Dei honorem, ſed ſuam ambitionem; non ſalutem animarum, ſed quæſtum pecuniarum; non Chriſto ſeruire mundo corde, & corpore, in ſacris myſteriis, ſed deliciari, ditari, ſuperbire, & luxuriari de patrimonio Chriſti?] Sacerdos ſit deuotione flagrantiſſimus, quia panem cæleſtem offert, amore calidum, & ad prunam accedit igne charitatis accenſam. Volauit ad me, inquit Iſaias, vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari. Et tetigit os meum, & dixit. Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua.] Calculus hic Chriſti fuit typus. Hæc demum erat, inquit Cyrillus, Chriſti ſignificatio, & repræſentatio, qui propter nos, ac

Iſai. 6. 6.

Cyril. Alex. lib. 1. in Iſaiam ibid.

noſtra cauſa ſeipſum in ſacrificiũ ſpirituale, purum ac impollutum, obtulit in odorem ſuauis fragrantiæ. At hoc loco calculus carbonem ignitum, vel carbunculum, pretioſam gemmam, ſignificat: Carbo autem lignum eſt omni ex parte, intus & foris igne plenum, & carbunculus gemma naturæ igneę eſt, qui ad modum ignis fulget, & ſplendet. Sic Chriſtus homo eſt in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter, & incitamentum eſt amoris, qui animas illuminat, & calore charitatis inflammat. Quare ſacerdos hunc ignẽ tangens, & hanc gemmam quotidie in ſinu recondens, neceſſe eſt, vt igne charitatis & deuotionis ardeat, non verò tepiditate rigeſcat. Sacerdos tandem ſit poſtulatione largiſſimus. Nam patri filium offert, filium vnigenitum, filium ſummè dilectum, filium æqualem. Sacrificium of-

ruiſtis vos, & non eſtis calefacti; & qui mercedes congregauit, miſit eas in ſacculũ pertuſum.]
Ibid. n. 9. Reddit autem cauſam inferiùs: Quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinaſtis vnuſquiſque in domum ſuam.] An non ſeminauimus multum, cùm ſemen bonum, & granum vitæ in terra cordis noſtri ſeuimus? An non comedimus multum, cùm panem Angelorum, frumentum electorum, cibum ſanctorum, agnum puriſſimum & mundiſſimum manducamus? An non bibimus, quod ad ſatietatem ſufficeret, cùm Chriſti ſanguinem, potum cæleſtem, nectar non falſorum Deorum, ſed amicorum Dei potionem haurimus? Nonne veſtem ſplendidiſſimam laneam humanitatis, & lineam aut byſſinam puritatis induimus? eam nimirum de qua dixit Paulus: Induimini Dominum Ieſum Chriſtum.] Nonne, non
Rom. 13. 14.

mercedes tantum, ſed theſauros quoque ſapientię & ſcientiæ Dei in ſacculum pectoris noſtri congeſſimus? Quare ergo quaſi nihil fructus colligimus? quare fame & ſiti virtutis perimus, quare vt nudi præ frigore algemus, niſi quia domum noſtram, domum veteris Adæ, nouis culpis & defectibus quotidie ædificamus, & domum Dei, ſcilicet perfectam animam, ſanctis actionibus ædificare contemnimus? Quare theſaurum theſaurorum in corde recondimus, & pauperes ſumus, niſi quia illum in ſacculum pertuſum, id eſt, in cordis tractum, & vanis cogitationibus & deſideriis diſciſſum mittimus? Si ergo cupis dignè ad ſanctum altare accedere, & fructum ex corporis Domini ſumptione percipere, ſanctam vitam, & ſacerdote dignam arripe, & quod minus eius habueris, corporis afflictione & cordis cõpunctione ſup

ne ſupple. Tria enim, vt inquit Hugo Victorinus, ſunt ſacrificiorum genera: Vnum Dominici corporis, alterum contriti cordis, tertium mortificatæ carnis. Oportet igitur præcedere ſacrificium humilitatis in mente, afflictionis in carne, vt habeatur deuotio in Dominici corporis conſecratione.] Cura & tu accedere cum magna puritate carnis, vt nihil in te immediata nocte præceſſerit, quod tangere panem mundum impediat; nihil ſit ſordium in facie, aut in manibus, immò neque in veſtibus, quod alienum à conuiuio cœleſtis Regis appareat. Cura etiam accedere cum magna munditia mentis: & quia defectibus quotidianis carere non poteris, eos confeſſio ſacramentalis quotidie, aut ſaltem alternis diebus ſuſcepta detergat. Hac cura bene viuendi, & mundo corde & corpore accedendi, id facies, vt magnum

Hugo de clauſtro animæ, lib. 2. c. 23.

fru

fructum ex quotidiana celebratione colligas, & multum virtute proficias.

Secunda præparatio, rectitudo intentionis.

§. II.

EX tribus aliis quæ proximè diſponunt ad celebrandum, primum obtinet locum rectitudo intentionis. Hæc autem non tantùm prohibet, ne propter lucrum, aut propter alium finem ſimilem celebres, verumetiam ne ex ſola quadam arida & inſipida conſuetudine ſacrifices. Accede itaque ad ſacrificium Deo offerendum actu, & non habitu, aut virtute ſolùm aliquem finem excelſum, cœleſtem, ſublimem quærens, & ad aliquid Deo placitum, proximis vtile, tibíque proficuum, reſpiciens. Syluam ſanctorum finium, quorum gra-

Bonauent. tract. de præparat. ad Miſſam. cap. 8.

tia celebrare debeas, Bonauentura Doctor verè ſeraphicus his verbis ſubminiſtrat: Tu autem homo Dei, dirige vota tua, & deſideria ad Deum, & vide quibus affectionibus & deſideriis trahi debeas ad ſacra myſteria celebranda. Primò, te trahet conſcientia,& remorſus delictorum, ſperans per eum, quaſi per hoſtiam obligationis ab omni peccato purgari. Secundò, tuæ infirmitatis intuitus, & conſideratio, vt eum quaſi medicinam ad te voces, per quam ab omni infirmitate tuearis. Tertiò, preſſura alicuius tribulationis,vt per eum, qui omnia poteſt, ab omni aduerſitate citiùs libereris, & protegaris.Quartò,deſiderio alicuius gratiæ, vel ſpiritualis beneficij impetrandi, vt per eum, cui Pater nihil negare poteſt, obtineas. Quintò, gratiarum actio pro omnibus beneficiis temporalibus & ſpiritualibus

tibi & aliis impenſis, cùm nihil habeamus Deo tribuere, pro omnibus, quæ tribuit nobis, aliud, quàm calicem ſalutaris accipere, & ſacrificare hoſtiam laudis, id eſt, Ieſum Chriſtum. Sextò, charitas & compaſſio proximorum, cùm pro ſalute viuorum, & requie defunctorum, nihil efficacius interpellet, quàm Chriſti ſanguis effuſus in remiſſionem peccatorum. Septimò, laus, & Dei, & ſanctorum, cùm nihil habeamus, quo poſſimus Deum & Sanctos pro ſua dignitate laudare, quàm Chriſtum ſacramentaliter Deo patri offerre, & immolare. Octauò, Dei amor, & dilectio, vt eum inuites ad te, ac per inuiſcerationem ſpiritualis refectionis in te ipſo eum delectabiliter amplexeris. Nonò, ſitis, & deſiderium augendæ gratiæ, quia hoc ſacramentum fontem continet gratiarum, & ſanctificationem &

authorem continet ſalutis, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Ideo dicitur euchariſtia, ideſt, bona gratia. Cætera verò ſacramenta fluenta ſunt,& riuuli gratiarum,quibus ſanctificamur. Decimò,ardor & ſuſpirium, quo totis viſceribus virtute huius exceſſiuæ charitatis, & dulciſſimæ refectionis cupias ſanctificari ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, & eripi ab omnibus periculis, & tentationibus, ac inſeparabiliter vniri Chriſto Saluatori,& conſeruari in ſuo amore. Vnde inquit Chriſtus: Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſum,illic ſint mecum, vt ſint vnum, ſicut nos vnum ſumus, ego in eis, & tu in me, vt ſint conſummati in vnũ.]Hos omnes fines ſacrum faciendi, paucis verbis collegit Beatus hic doctor, & pro omnibus ſimul, aut pro aliquo illorum ſeorſum poſſumus celebrare.

Ioan. 17.

Alij

Alij verò aut rudioribus conſulentes, aut memoriæ fragilium proſpicientes, ex ſeptem petitionibus orationis Dominicæ, ſeptem fines ad celebrandum eliciunt, quos & per ſeptem dies hebdomadæ diſtinguunt, & cuique diei ſuum finem aſſignant. Quos ſi imitari volueris, primo die accedes ſerui fidelis affectu, cupiens vt nomen Domini apud omnes ſanctificetur, & ab omnibus nationibus honoretur. Secundo, indues affectum filij, & deſiderabis, vt ad te Dei regnum adueniat, & hæreditas cæleſtis patris obtingat. Tertio, aſſumes affectum ſponſæ, & accedes, vt ſicut in cæleſtibus, ita & in te, atque in omnibus terreſtribus Domini voluntas impleatur. Quarto, te indigentiſſimum cogitabis, & affectu mendici ad offerendum ibis, vt ipſum ſuperſubſtantialē panem dignus edas, & vt panem verbi Dei, nec

non & panem cæleſtium auxiliorum ad ſanctè viuendum quotidie percipias. Quintò, te circundabis peccatoris affectu, & peccatis irretitum aſpicies, properabíſque ad celebrandum, vt tuorum peccatorum veniam obtineas. Sextò, conſiderans imbecillitatem tuam, & affectu hominis tactus, qui validiſſimis eſt aduerſariis circundatus, offeras ſacrificium vt à tuis & Dei hoſtibus libereris. Septimò, te pronum ad malum, & ad omne vitiorum genus procliuem ſentiens, ito ad ſacrum faciendum; vt à veris malis, nempe à vitiis & peccatis, & ab huius vitæ miſeriis, ſi ita expedierit, eruaris.

Alij ex conſideratione ſeptem verborum Domini, quæ in cruce protulit, intentionem ſuam ordinant, finéſque celebrandi diſtinguunt. Ipſe dixit: Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt:] Illi verò primi & ſum-

Lucæ 23.34

mi Sacerdotis imitatione veſtiti accedunt, vt charitate ſe ornent, & tam pro amicis quàm pro inimicis exorent. Ipſe latroni dixit: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.] Et largitate tantæ promiſſionis illecti eunt ad celebrandum, vt ſpem concipiant, & præmium gloriæ ſibi impetrando conquirant. Ipſe dixit matri: Ecce filius tuus:] diſcipulo verò: Ecce mater tua;] & propria mendicitate coacti vadunt ad ſacrificium offerendum, vt beneficio Domini electorum matrem, ſibi ſpeciali prouidentia in matrem habeant, & in omnibus indigentiis ſuis à tam benigno & pio patre remedium accipiant. Ipſe dixit: Sitio:] quærunt ergo ex tam ſancti ſacrificij oblatione ardens deſiderium perfectionis, ſitímque iuſtitiæ. Ipſe clamauit, & ex amore filij dilectiſſimi conqueſtus eſt ſe à patre fuiſſe derelictum;

Lucæ. 23 43.

Ioan. 19.27.

Ioan. 19.28.

Matt. 27.46.

quare celebrant vt in anguſtiis, in preſſuris, in tentationibus magnum Dei auxilium ſibi præſto eſſe cognoſcant. Ipſe ſuam fuit obedientiam teſtatus, dicens: Conſummatum eſt:] offerunt ergo ſacrificium, vt per perſeuerantem obedientiā mandatorum fœliciter curſum peragant, & quietè conſummentur. Ipſe tandem puriſſimum ſpiritum in manus Patris commendauit; & vnionem animæ ad Deum deſiderant, vt mereantur per perfectum amorem ſuo patri, & Domino, ac ſponſo copulari.

Ioan. 19.30.

Lucæ. 23.46

Alij demum ita ſibi proſpiciunt, vt ſimul cor Sacerdote dignum aſſumant: illud ſcilicet quod perſonam publicam decet, qui non minori dilectione curam ſalutis totius mundi, quàm animæ propriæ, ſuſcipiant. Hi ſacra myſteria peragunt, vt ſibi & omnibus de bonis neceſſariis

prouideant; & hanc ſuam intentionem hebdomadæ quoque diebus accommodant. Nam primo die hebdomadæ celebrant deprecantes, primò, vt Deus omnes infideles & idololatras, ad fidem trahat; ſecundò, vt peccata ſibi ipſis ignoſcat. Secundo die celebrant, primò, vt Deus miſerrimos hæreticos atque ſchiſmaticos ad notitiam veritatis, & ſanam mentem adducat; ſecundò, vt ipſorum paſſiones affectúſque cohibeat. Tertio die incruentum ſacrificium offerunt, poſtulantes, primò, vt Deus fideles peccato lethali ſordentes conuertat; Secundò, vt ipſis mentem ab omni amore rerum terrenarum alienam habere concedat. Quarto die ſacrificant, ſupplicantes, primò, vt omnes iuſtos in iuſtitia conſeruet, & ad perfectionem prouehat; ſecundò, vt ipſos vniuerſis virtutibus imbuat. Quinto die

ad altare accedunt petentes, primò, vt Dominus, parentibus, fratribus, cognatis, & amicis atque inimicis benefaciat; ſecundò, vt ſibi ipſis ſeptem dona ſui ſpiritus tribuat. Sexto die ſacris myſteriis intendunt, primò, Dominum exorantes, vt animabus in purgatorio detentis miſereatur: ſecundò, vt ſibi orationis donum, & efficacem gratiam ad conſequendã perfectionem, dare dignetur. Septimo tandem die ſuppliciter petunt, primò, vt Dominus Eccleſiam ſuam augeat, & protegat; ſecundò, vt ipſos, poſtquam ſtudiosè vixerint, & hinc cum vera pœnitentia deceſſerint, in ſuum regnum admittat.

Tu verò ſiue iſtos imiteris, ſiue aliam viam meliorem ſequaris, id ſaltem cures, vt ex puriſſima intentione & actuali placendi Deo, & te illi per amorem copulandi, ad celebrandum accèdas. Miſſæ ergo valorem primò

& præcipuè ad illam perſonam aut perſonas viuentes, aut vita functas, applicabis, pro quibus celebrare teneris: ſed ſecundò, his modis iam dictis aut aliis ſimilibus, omnib⁹, & tibi ipſi per hoc ſacrificium prodeſſe cupies, & ſic dum in celebrando rectam intentionem habes, mirum in modum mentis puritate proficies.

Tertia præparatio, excitatio deuotionis.

§. III.

POST rectitudinem intentionis, ſequitur excitatio deuotionis. Hæc excitatur attenta meditatione huius ſacri myſterij, cuius tanta vis eſt ad capiendas & illaqueandas amore animas, vt ſaxea ſit illa, vel potiùs ænea, quæ ad tanti ignis præſentiam non liqueſiat. In hoc au-

tem myſterio innumera ſunt, quæ poſſunt meditari, & quidem omnia ad tria capita reuocantur; nempe quis veniat, ad quem veniat, qua cauſa veniat. Vnumquodque autem horum capitum poteſt per ſeptenarium numerum dilatari, vt per hebdomadam, ſpiritualem animam diſtincta ratione diſponat. Quis venit? Chriſtus patri offerendus, & mihi intimè copulandus. Ad quem venit? ad me hominem deſpicabilem, qui nec dignus ſum eius vultui præſentari. Qua cauſa venit? non vt ſibi aliquod bonum quærat, ſed vt mihi, & toti Eccleſiæ, & vniuerſo mundo bona innumerabilia tribuat.

I. Quis venit? Chriſtus Rex, cui acclamatum eſt: [Benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Iſraël.] Cui nihil eſt Regem eſſe hominum, cùm Rex ſit vniuerſorum. Rex benignus, & manſuetus, qui venit ad

Ioan 12.14

regnandum, non vt ſubditos expilaret, ſed vt iuſtitiam edoceret, & abundantiſſima redemptione ſaluaret. Vnde ſcriptum eſt in Zacharia: Ecce Rex tuus veniet tibi iuſtus, & ſaluator.] Zach. 9. 9.
2. Ad quem venit? Ad ſubditum ſuum, decem millium talentorum debitorem, qui nec obolum habet, vnde incipiat debitum tam ingens exoluere. 3. Ad quid venit? non vt miſerum ſeruum vendat, & omnia eius accipiat, & filios ipſius ſeruituti ſubiiciat, ſed vt ei pretium immenſum maius debito Corporis & Sanguinis ſui ad ſoluendum tribuat.

II. Quis venit? Chriſtus Dominus, qui de ſeipſo dixit: Vos vocatis me, Magiſter, & Domine, & bene dicitis, ſum etenim.] Dominus, qui miniſtris ſuis iugum ſuaue, & onus leue ſuæ legis impoſuit, & pro vnius momenti obſequiis, æternum gloriæ pon- Ioan. 13. 13

dus daturus eſt. 2. Ad quem venit? ad mancipium ſuum, qui pluſquam millies legis ſanctiſſimæ vincula fregit, iugum debitæ ſeruitutis excuſſit, & aduerſario Domini ſui, nimirum peccato, ſe ſubiecit. 3. Ad quid venit? vt hoc mancipium ſuum in funiculis Adam ad ſe trahat, & in vinculis charitatis, ipſúmque à iugo paſſionum inordinatarum ereptum, in ſuam ſeruitutem fœliciorem omni imperio reducat.

Oſeæ. 11.4.

III. Quis venit? Chriſtus magiſter, qui & Apoſtolis ſuis effatus eſt: Vos autem nolite vocari Rabbi; vnus eſt enim magiſter veſter.] Magiſter, non ſicut illi, qui alligant onera grauia, & importabilia ſuper humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea mouere; ſed qui priùs fecit quæ docuit, & in doctrina perfectionis vniuerſos homines, & Angelos erudiuit. 2. Ad quem venit? ad rudem diſcipulum, qui

Matt. 23.8.

nunquam, aut ſerò, ad audiendam doctrinam virtutum venit, & citò per animi leuitatem ab auditis diſcedit. 3. Ad quid venit? vt ego imitatione ſequar ſponſam, & apprehendam fide, & ducam ſpe in domum mentis meæ: ibi ipſe me docebit vias ſuas, vias iuſtitiæ, & ego viciſſim illi dabo poculum ex vino amoris cóndito, & muſtum ex ſanctis affectionibus expreſſum malorum granatorum meorum. Cant. 8.2.

IV. Quis venit? Chriſtus amicus, cuius tantus fuit erga homines amor, vt ex inimicis non tantùm ſeruos faceret, quos ſanguinis pretio redemit, ſed in dignitatem amiciſſimorum eueheret. Amicus fidelis, cui nulla eſt comparatio, & non eſt digna ponderatio auri & argenti, contra bonitatem fidei illius,] qui à nobis deſertus, nunquam nos deſerit, & irritatus iniquitatibus noſtris, nunquam nos contem- Eccli. 6.15.

ptui habet. 2. Ad quem venit? ad eum, qui toties eius amicitiam contempſit, eius gratiæ peccatum prætulit, eius familiaritatem pro vaniſſimis colloquiis hominum commutauit.
Eccle. 6. 14. 3. Ad quid venit? vt ſit [amicus fidelis, protectio fortis, vt dum inuenio illum, inueniam theſaurum;] vt ſuam in me amicitiam augeat, & intimiùs me ſibi per amorem vniat.

V. Quis venit? Chriſtus frater, qui cùm ſit verus Deus, & Dominus hominum, non confunditur fratres eos vocare, dicens:
Heb. 2. 11. Pſ. 21, 23. Narrabo nomen tuum fratribus meis.] Frater primogenitus, cuius cùm tota eſſet hæreditas, ad eius poſſeſſionem libentiſſimè alios à Patre adoptatos admittit. 2. Ad quem venit? ad me fratrem ipſius
Gen. 4. 8. fratricidam, qui ceu alter Cain Abel iuſtum in agro huius mundi peccatis occidi, & eum quaſi temulentum amore, & non vi-

no, acerbiſſima nece mulctaui. 3. Ad quid venit? vt me fratrem, à quo occiſus eſt in vita ſpirituali, quam dederat antea, conſeruet, & non profugum, & vagum ſuper terram eſſe dimittat.

VI. Quis venit? Chriſtus Pater, qui dictus eſt, Pater futuri ſæculi:] & quaſi Pater habitantibus in Ieruſalem, & domui Iudæ:] quoniam omnes filios Eccleſiæ verbo veritatis genuit, & eſſe diuinum ſuo ſimile per gratiam tribuit. Pater qui tenerrimè nos amat, nóſque filiolos vocat, quos iterum atque iterum parturit, donec ipſe formetur in nobis. 2. Ad quem venit? ad me filium prodigum, qui diſſipaui ſubſtantiam meam, & conſumpſi ætatem meam, ſi non viuendo luxuriosè, at viuendo inaniter, & inutiliter. 3. Ad quid venit? vt induat me ſtolam primam, & amictu gratiæ circum-

Iſai. 9. 6. Iſa. 22. 21. Ioan. Lucæ 15. 22. & ſeq.

det; vt det annulum donorum cœleſtium, ſignum dignitatis in manu mea; vt calceis auxiliorum ſuorum protegat pedes, id eſt, affectus meos; vt ſatiet me vitulo ſaginato, corpore & ſanguine ſuo; à fratre maiore, & à ſuperbis defendat, ſempérque in domo gloriæ ſuæ hæreditatis æternæ poſſeſſorem efficiat.

VII. Quis tandem venit? Chriſtus ſponſus, qui ad animam ſibi dilectam dicit illud Oſeæ:
Oſeæ 2. 19. 20. Sponſabo te mihi in ſempiternum, & ſponſabo te mihi in iuſtitia, & iudicio, & in miſericordia, & in miſerationibus. Et ſponſabo te mihi in fide, & ſcies, quia ego Dominus.] Sponſat ipſe ſibi animam in ſempiternum, quia nunquam vult ab eius connubio recedere; ſponſat in iuſtitia, dum per gratiam iuſtificat: in iudicio, dum ab aduerſariis liberat; in miſericordia, & miſerationibus, dum donis cæ-

leſtibus ditat; & in fide, quia non per opera ſua,ſed per fidem in Chriſtum, & per gratiam in tantam dignitatem admiſſa eſt.

2. Ad quem venit? ad animam meam, cui bene conuenit illa increpatio ſcripta in Ieremia; Iere. In omni colle ſublimi, & ſub 2.20. omni ligno frondoſo tu proſternebaris meretrix.] collis ſublimis occaſio ſuperbiendi, lignum frondoſum incitamentum rebus creatis adhærendi. In his ſemper cecidi, & me ſuperbiæ, & impuro amori proſtraui.

3. Ad quid venit? vt ad eum compuncta anima reuertatur, & iterum benigniſſimè in lectum dulciſſimæ familiaritatis admittatur. Nam ait; Tu autem for- Iere. nicata es cũ amatoribus multis; 3.11. tamen reuertere ad me,dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.]

His,aut aliis ſimilibus meditationibus; quæ paſſim occurrunt, poteris torporem depelle-

re,&

re, & te ad deuotionem excitare. Nec longum tempus ad hoc exiſtimo neceſſarium, quia mens per orationem matutinam calefacta, & per curam diuinæ præſentiæ (de qua poſtea) facilè ſe ipſam colligit, & ad celebrandum cum debita deuotione diſponit.

Quarta præparatio, vſus poſtulationis.

§. IV.

POSTREMA præparatio eſt vſus poſtulationis: nam Sacerdos, qui, vt perſona publica, & nomine Eccleſiæ ſacrificium offert, & Chriſtum in cruce pendentem, & pro omnibus ſeipſum Patri in holocauſtum offerentem repræſentat; debet pro omnibus hominibus, iuxta dictum Pauli: pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate

1. Timot. 2. 2.

ſunt,

ſunt,exorare,vt quietam & tranquillam vitam agant, in omni pietate, & caſtitate. Debet etiam ſibi ipſi cuncta neceſſaria, & vtilia petere, vt ex merito tanti ſacrificij, à mendicitate exeat, & veras animæ diuitias, ac cœleſtia dona conquirat. Et quidem in ipſo Miſſæ decurſu,atque in ipſo ſacro canone, tempus datur Sacerdoti, in quo ſecretò oret, & ſpeciales perſonas pro ſua deuotione commemoret.Quia verò mora illa ex conſuetudine breuis eſt, vt præſenti populo conſulatur, qui non poteſt diutiùs in Eccleſiâ teneri, ideo bonum eſt conſilium, & ab ſpiritualibus viris vſitatum, vt ante Miſſam,generalem & longiorem poſtulationem faciant, ad quam ſe in ipſa celebratione myſterij remittant.Et quamuis etiam hæc poſtulatio ſit cuiuſque deuotioni & affectui relinquenda, nec ex compoſitione verborum, ſed ex

vnctione Spiritus ſancti dependeat, viſum eſt tamen mihi quandam formulam poſtulationis ſubiicere, qua quidam ex noſtris, qui ſeruus Dei eſſe cupiebat, vtebatur; & aut in præterita nocte, aut in ipſo manè ante celebrationem Miſſæ precabatur, vt lector ex ea rationem precandi, & mente ad Deum aſcendendi per poſtulationem, aduertat. Ille ergo non ore, ſed mente, non verbis, ſed affectibus, ſic in conſpectu Dei poſitus ſua deſideria promebat, & pro ſe, ac pro omnibus exorabat: O Trinitas beata, ô Domine Deus meus, ô Pater potentiſſime, ô Fili ſapientiſſime, ô Spiritus ſanctiſſime, ô tres Perſonæ reuera diſtinctæ, ô vna puriſſima, ac ſimpliciſſima Deitas, ô Auctor naturæ, ô dator gratiæ; ô prima ac vniuerſalis omnium rerum cauſa, ô vniuerſorum bonorum indeficientiſſimus fons. Hîc ades

Domine, non minùs præſens, quàm in cœleſti domicilio inter Angelos commoraris. Adoro te vt Deum meum ex toto corde meo, & ex omnibus viribus meis: atque oro te, vt cunctæ cogitationes meæ, cuncta deſideria, verba, & opera mea tibi ſint grata & accepta, vtque me Sacerdotis officio fungentem, & pro omnibus deprecantem, coram te ſuſtineas, meas orationes exaudias, & illas non ſine fructu tuæ miſerationis expedias. Gratias tibi ago, ô bonorum origo, pro innumeris & maximis beneficiis, quæ ex momento conceptionis meæ vſque in hanc horam de tua benignitate ſuſcepi: pro innumerabilibus, quæ nunc, & in hoc temporis momento à te ſuſcipio: pro infinitis, quæ vſque in finem vitæ meæ, & per totam æternitatem ſum accepturus ex theſauris immenſæ bonitatis & largitatis

tuæ. Nam & ego, Domine, ſine vlla comparatione minor ſum minimo beneficiorum tuorum: indignus planè, vt mei recordareris, vt me ſuſtineres, vt mihi minimum ex tuis donis tribueres. Specialiter autem gratias tibi ago, Deus, & Pater amantiſſime, ex totis præcordiis meis.

I. Pro infinitis diuitiis, quas in ſacra illa Humanitate vnigeniti Filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti collocaſti: & quia eum mihi in patrem, in doctorem, in ducem, ac in redemptorem dediſti.

II. Pro ſingularibus ac innumeris donis, quæ in beatiſſima Virgine Maria matre vnigeniti Filij tui depoſuiſti, & quia eam mihi in matrem, in aduocatam, in protectricem donaſti.

III. Pro maximis beneficiis, quibus ſanctos Angelos, omnéſque ſpiritus cœleſtes cumulaſti; necnon & pro illis, quibus hunc

San

Sanctum N. vel Sanctos N N. quos hodie ſolenni ritu celebramus, affeciſti.

IV. Pro ſingulari beneficiorum copia, qua eos reples, quos efficaci gratia per totam Eccleſiam ad perfectionem efters, & ad tuam dulciſſimam familiaritatem admittis.

V. Gratias etiam ago tibi, ô Pater & Deus dilectiſſime, ex toto conatu mentis meæ, pro hac eximia miſericordia tua, qua me è miſeriis ſæculi eripuiſti, & ad hanc ſanctam religionem vocaſti; & tot adiumenta ad tibi perfectè ſeruiendum conceſſiſti.

VI. Pro his tribus votis profeſſionis meæ, quibus me tibi alligaſti, ac conſecratum eſſe voluiſti: quæ tantùm abeſt vt me feciſſe pœniteat, quòd potiùs ea libentiſſimè de nouo facio, ac tibi millies & centum millies perpetuam Paupertatem, Caſtitatem, & Obediētiam promitto.

VII. Pro talentis & donis tum naturalibus tum ſupernaturalibus mihi datis, vt eis tempus vtiliter & meritoriè collocarem, & iuxta meam vocationem aliis prodeſſem, & ad fœlicitatem ex tua miſericordia conſequendam me diſponerem.

VIII. Pro hac viciſſitudine conſolationum & deſolationum, proſperitatum & aduerſitatum, qua vitam meam mirabiliter texis, vt neque aſſidua aduerſitate decidam, neque aſſiduitate proſperitatis inebrier.

IX. Pro hac ſanctiſſima & ſublimiſſima Sacerdotij dignitate, qua me de puluere terræ erexiſti.

X. Ac tandem pro hodierno vſu eius, quo incruentum hoc ſacrificium tibi patri obtuli, & panem vitæ manducaui, & illum mihi mediis ſpeciebus, in quibus verè lates, panis & vini, coniũxi.

Et nunc, Domine, his & aliis innumerabilibus beneficiis tuis

animatus alia noua ſuppliciter poſtulo. Panem noſtrum quotidianum ſuperſubſtantialem da mihi hodie: Non eſt bonum ô Deus meus ſumere panem filiorum, & mittere canibus. Sed licèt hoc ita ſit, tamen aliquando catelli comedunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. Quare licèt ego in domo tua quaſi catellus ſim deſpicabilis, comedam tamen hodie beneficio tuo ex hoc pane filiorum tuorum, & ad hoc ſacramentum accipiendum, & ſacrificium tibi offerendum, poſſibilitatem & facultatem concede. Da abundantiſſimam gratiam, vt ad hunc filium tuum, ac Dominum & redemptorem meum, tam profundiſſima reuerentia, tam firma fide, tam humili timore, tam feruida charitate accedam, quòd ibi tibi gratus appaream, & omnes in me fructus huius eximij ſacri-

Matt. 15.26. 27.

ficij & venerabilis ſacramenti ſuſcipiam.

Et quia tu Domine hoc ſacrificio vis placari, & ex merito & valore eius omnibus bona largiri, nunc munus meum ſacerdotis implens, volo in conſpectu tuo cor meum effundere, & quia filius tuus vnigenitus ad omnia potens eſt, ob merita infinita eius pro omnibus apud te deprecari conſtituo.

Miſerere igitur, ô benigniſſime miſerationum pater, toti mundo, & eum fide ac ſcientia tua reple, & gentes à fide alienas ad veritatis notitiam conuerte. Turcas, Mauros, hæreticos, ſchiſmaticos, idolorum cultores, ac perfidos Iudæos in domum Eccleſiæ tuæ iam tādem obſecro intrare compelle. Non pereant tot imagines tuæ, non ſit in illis vacuus & inanis ſanguis pretioſiſſimus filij tui. Lugeo Domine coram te hos fratres

meos

meos alienos à te, & ſi ego poſſem omnium iſtorum intellectibus in te crederem, omnium voluntatibus te diligerem, omnium viribus tibi perpetuò ſeruirem. At nihil poſſum niſi deſiderare, & flere, & deſideria mea coram tanta maieſtate profundere. Miſertire Domine Eccleſiæ tuæ, auge in ea puritatem fidei, & munditiem ſanctitatis, eámque labore virorum Apoſtolicorum per totum orbem terrarum extende. Reſpice benignis oculis iuſtos ipſius, illos præcipuè, qui ad perfectionem properant, & in eis iuſtitiam ſerua & augmenta; reſpice etiam peccatores crimine graui ſordentes, eos ad te trahe, & à tam miſero ſtatu potenter eripe. Adiuua Domine ſummum Pontificem N. vicarium tuum, caput Eccleſiæ tuæ, paſtorem gregis tui, da ei vt verbo & exemplo cunctis præluceat, &

optimo regimine ad ſalutem dirigat. Intende oculos miſericordiæ tuæ in vniuerſos Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Parochos, & in omnes, qui ad clericalem ſtatum pertinent, & ſalutem animarum curant: fac eos ſal terræ, lucem mundi, ciuitates ſupra montem poſitas, & vt eam vitæ puritatem arripiant, quam ſanctiſſima dignitas eorum requirit. Miſerere omnium ſanctarum religionum, & præcipuè huius noſtræ, tribue eis vt ſecundùm ſuam cuiuſque vocationem viuant, & vt prælati exemplo, verbo, & ſollicita cura gubernent, & ſubditi ſæcularibus, & clero ædificationem tribuant, & exactiſſimè paupertatem, caſtitatem, & obedientiam cuſtodiant. Effunde ô Domine Deus meus miſerationes tuas in Regem noſtrum N. ac in omnes Catholicos Reges, nec non

& in vniuerſos gubernatores, in nobiles, plebeios, & in omnes eos, qui ad ſtatum ſpectant ſæcularem. Libera eos ab aduerſariis tuis, iunge eos pace tua, dita obſeruantia mandatorum tuorum, vt ſecundùm quod Chriſtianos decet, viuant, & eam, ad quam creati ſunt, ſalutem æternam obtineant. Ne obliuiſcaris regnorum & principatuum Eccleſiæ tuæ, ſed ea fac potentiora hoſtibus ſuis, exercitibus eorum contra fidei tuæ hoſtes victoriam tribue, & neceſſaria ad vitam iſtam quietè tranſigendam benignus imperti. Affero etiam coram te ô Domine parentes meos, fratres meos, cognatos meos, amicos meos, & omnes eos, qui ſe aut ſua meis orationibus commendarunt, vt eis dones quod voluntati tuæ placitum, & ſaluti eorum profuturum eſſe cognoueris. Offero quoque tibi omnes

captiuos, vinctos, ægrotos, tentatos, tribulatos, agonizantes, & in aliqua neceſſitate præſertim extrema, aut graui, conſtitutos, vt ex tua largitate libertatem, ſalutem, victoriam, conſolationem, bonam mortem, & remedium ſuarum neceſſitatum accipiant. Et, vt imiter dilectum filium tuum in cruce pro inimicis orantem; ſupplex, & acclinis oro, ô mitiſſime pater, pro omnibus inimicis meis, quos intime diligo, vt eis in omnibus benefacias, & pro infamia, qua me læſerunt, honorem eis, pro detractionibus bonam famam, pro odio in me ſanctiſſimum amorem tuum, & pro omnibus malis aduersùm me irrogatis bona temporalia ſaluti eorum vtilia, & æternam vitam tribuas. Reſpice benignis oculis animas in purgatorio detentas præſertim N.N. & aliorum, pro quibus orare teneor, da eis Angelorum

conſolationem, pœnarum refrigerium, & citò purgatas ad cœleſtes ſedes admitte. Tandem oro Domine pro his prælatis meis N. N. & pro his dilectiſſimis meis N. N. vt eos perfectos facias, ab omnibus grauiter peccandi occaſionibus liberes, & in omni eis neceſſitate ſubuenias.

Iam ô Deus meus, ô refugium meum, neceſſitates meas, & miſerias meas narrabo coram te, non vt tu eas ſcias, ſi quidem omnia aperta ſunt & manifeſta oculis tuis, ſed vt dum ea apud te cum gemitu & afflictione pronuntio, deſideria tuæ miſerationis accendam in me, & remedia ac dona ex tua benignitate promerear. Peccaui Domine ſuper numerum arenæ maris, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri, nec aſpicere altitudinem cæli præ multitudine iniquitatum mearum: verùntamen propter

filium dilectiſſimum in ara cru-
cis immolatum dimitte vniuer-
ſa peccata mea, & munda me
omnino ab omnibus delictis
meis. Concede mihi veriſſimam
contritionem, quâ peccata pro-
pter te & ex tuo amore deteſter.
Fac etiam vt dignos fructus pœ-
nitentiæ faciam, & aſſiduis cor-
poris mei afflictionibus, nec non
lacrymis & gemitibus pœnas
pro peccatis debitas reddam.

Da mihi Domine veriſſimam
mortificationem mei iudicij, vo-
luntatis, meorum affectuum &
ſenſuum, ne iſtis qui ad malum
proni ſunt, aliquando deceptus,
ab his quæ tibi placent, abducar.
Da mihi veriſſimũ contemptum
omnium terrenorum, & vt nec
honores quæram, nec dignitates
ambiam, nec diuitias, aut volu-
ptates ſuſpirem, ſed omnem ho-
norem meum, omnes theſauros
meos, & delicias meas in te bo-
norum omnium fonte reſpiciam.

Libera me ab omnibus tentationibus & dolis inuiſibilium hoſtium meorum, ab his præcipuè, quæ veniunt ſub ſpecie boni, ne bonum inquirens à vero bono diuellar.

Concede, Domine Deus meus, vt fides, quam te donante ſuſcepi, ſemper in me ſeruetur, ſemper augeatur. Illumina mentem meam ſupernaturali lumine, vt myſteria diuina cognoſcat, & quæ de te ac de filio tuo credimus, perfectiùs intelligat. Concede firmiſſimam ſpem, qua mei penitus obliuiſcar, & in ſinu prouidentiæ tuæ omnes curas meas collocem, & vitam æternam ac omnia ad eam conſequendam neceſſaria, me conſequuturum de tua benignitate confidam: concede perfectiſſimam charitatem, qua te & omnes proximos meos ardentiſſimè diligam. Da mihi reſignationem veram, & cum tua voluntate

concordiam. Exhilara mentem meam præſentia bonitatis tuæ: Paca & tranquilla intima mea pace tua. Accende me zelo honoris tui, & ſalutis fratrum meorum, & infunde affectum miſericordiæ, quo miſeriis & doloribus proximorum compatiar, & eis ſecundùm meam imbecillitatem ſuccurram.

Perfice, ô factor meus, intellectum meum prudentia & diſcretione, vt medium in omnibus teneam. Tribue mihi cor docile ne proteruus in meo ſenſu perſiſtam. Solicita me feruore tuo, vt tibi non oſcitanter, non ſegniter, ſed diligentiſſimè ſeruiam. Et virtute circunſpectionis & attentionis exorna, vt mala animæ meæ, quæ vbique mihi quotidie inſidiantur, caueam, & nihil per incuriam tibi minùs gratum minúsve acceptum efficiam.

Perfice voluntatem meam

virtute iuſtitiæ,qua libenter vnicuique quod ſuum eſt, tribuam. Subiice me tibi religionis virtute, & donum orationis præbe,vt in omnibus tuam laudem quæram; & tibi puriſſimum cultum latriæ, & Angelis ac ſanctis tuis debitam duliæ venerationem exhibeam. Da mihi cor ob peccata mea pœnitentia compunctum, erga parentes pium, erga maiores deuotum, erga prælatos ſubiectum, erga benefactores gratum, erga amicos affabile, in factis ſimplex, & in dictis verum. Tale, inquam, vt cor dulciſſimi filij tui imitetur, & tibi ſemper ab eo amabile obſequium deferatur.

Perfice iraſcibilem meam robore fortitudinis, quatenus in aduerſis, vt decet ſe habeat, & aduerſitatis pondere preſſa,ab eo quod rectum eſt,nunquam exorbitet. Da mihi animum magnanimitate conſpicuum, in rebus

obſequij tui ſecuritate lætum, bona ſæculi pro te contemnentem, dolores & acerbitates magnas, & multo tempore durantes ſuſtinentem, & in eo quod bene cœpit, conſtanter perſeuerantem: quia vox eſt Filij tui, quòd non, qui cœperit, & turpiter à cœpto deſtiterit, ſed qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.

Perfice cõcupiſcibilem meam pulchritudine temperantiæ, quâ & omnia turpia fugiam, & honeſta conſecter, & in cura corporis ſolam neceſſitatem reſpiciam. Indue me, Domine, abſtinentia & ſobrietate, quibus in cibo & potu debitam menſuram teneam: caſtitate & pudicitia, quibus corpus meum, templum tuum, mundum & immaculatum in officio contineam: manſuetudine & clementia, quarum miniſterio iram ac omnem indignationem cohibeam. Ne con-

fundas me, ô Deus meus, in hac petitione mea; ſed tribue mihi præſtantiſſimam humilitatis virtutem, qua Chriſti Filij tui & Domini mei verus diſcipulus fiam, & meipſum (ſicut reuera ſum) omnium viliſſimum reputem, & omnem huius ſæculi ſplendorem contemnam. Da in actionibus modeſtiam, in ore ſilentium, in vſu rerum paupertatis amorem, & omnis curioſitatis victoriam; vt nihil in me ſit, quod tuæ maieſtati diſpliceat.

Requieſcant ſuper me, Domine, dona Spiritus ſancti tui, Spiritus ſapientiæ, & intellectus, Spiritus conſilij, & fortitudinis, Spiritus ſcientiæ, & pietatis, & repleat me Spiritus timoris tui, vt his donis mobilis à te fiam, & in omni virtute perficiar. Ex aliis verò donis & gratiis, quæ ad ſanctitatem non pertinent, ea mihi ſolùm tribue quæ ad ſa-

lutem animæ meæ, & voluntatem tuam explendam, conducant. Fac etiam, Domine, vt in his miniſteriis occuper, quibus tu glorificeris, & cum æquali gloria tua rogo, vt in humilioribus, & quæ minùs apud homines ſplendeant, me occupatum eſſe velis. Da mihi, vt in donis & talentis de tua manu ſuſceptis, meipſum non quæram, ſed tuam laudem & gloriam, ac Ieſu Chriſti Filij tui exaltationem exquiram. Da mihi per infinitam bonitatem tuam perſeuerantiæ donum, & vt nunquam per crimen aliquod à te ſeparer, ſed vſque ad mortem, & in æternum in tua gratia perſeuerem: Da mihi per immortalitatem tuam, & per ſanctiſſimam mortem Redemptoris mei, bonam mortem, & vt poſt bonam vitam in te moriar morte iuſtorum: Tolle à me nimium amorem huius vitæ, & nimium ac immode-

ratum timorem mortis: Da vt ita viuam, quòd poſſim dicere cum Apoſtolo tuo, Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto.] Da intimam lucem horæ mortis, vt mundi blandientis illecebras fugiam: Da intimum ſaporem ęternitatis, vt lætus tranſitoria deſeram: Da veram reſignationem in tua rectiſſima voluntate, vt quando, & quomodo diſpoſueris, hinc abſcedam: Suſcipe ſpiritum meum gratia tua & charitate veſtitum, vt tibi in æternum adhæreat: Aufer denique à me quidquid me in aſſequutione perfectionis detinet, & potentiſſima adiumenta ad ſanctè viuendum, & fœliciter moriendum attribue. Hæ ſunt, Deus meus, petitiones meæ: hæc ſunt deſideria mea, quæ impleri cupio, & peto per miſerationes tuas, non ſolùm in me, ſed & in omnibus proximis meis, vt ſemper tibi placeamus in hac vita, &

Phi- lip. 1 23.

in futurâ tuo aſpectu lætemur. Amen.

Sic iſte ſuam poſtulationem nocte formabat, vt ſe ad Miſſam diei ſequentis diſponeret, in qua dimidiam horam plus minúſve ordinariè inſumebat. Talis tamen eſt precatio iſta, vt poſſit ad minus temporis ſpatium anguſtari, & ad vnam horam, & longiora noctis ſpatia affectibus & deſideriis crebreſcētibus protrahi. Tu ex his quæ diximus, poteris aliquid ſumere, quo te ad ſacrum faciendum diſponas. Illud autem certò ſcias, ſi his omnib⁹ aſſueſcas, te cum magno fructu, & cum exigua difficultate, aut cum ſumma facilitate ſacrum eſſe facturum. Nam hæc prudenter diſpoſita, parum temporis inſumunt, & multas ſecum occupationes admittunt. Nos enim non religioſos ſolitarios, ſed animarum ſalutem curantes inſtruimus, quos ſcimus his &

ſimilibus deuotionis ſtudiis, nec à miniſteriis, nec à literarum ſtudiis impediri, ſed mirum in modum ad vtraque iuuari.

De celebratione Miſſæ.

CAP. VII.

SIc paratus atque diſpoſitus, conuenienti tempore pro Miſſa celebranda ad ſacrarium accedes: Ibi genuflexus te breuiter præparabis, ſanctam Trinitatem & ſingulas eius perſonas inuocando. Ille, de quo ſuprà diximus, non ore, ſed mente attenta, & deuota, quantum poterat (vt mihi quidam narrauit) hanc præparationem perficiebat: O beata Trinitas Deus meus & Dominus meus, huc ſacrificium corporis & ſanguinis Filij tui celebraturus venio. In confeſſionem ſupremi dominij,

quod habes in omnes creaturas, & ſubiectionis omnimodę, quam habemus ad te. 2. In commemorationem acerbiſſimæ paſſionis & mortis Ieſu Chriſti Filij tui & Domini mei, iuxta illud, quod ipſe præcepit nobis, dicens: Hæc quotieſcumque feceritis, in mei memoriam facietis. 3. In gratiarum actionem infinitarum diuitiarum ſanctiſſimæ Humanitatis eiuſdem Filij tui, & Redemptoris mei, ac ſingularium donorum, quibus affeciſti beatam Virginem Mariam, omnes Angelos, & Sanctos, præcipuè autem N. cuius hodie ſolennem memoriam facimus. 4. Item in actionem gratiarum omnium beneficiorum, quibus in hoc ſæculo magnificas omnes prædeſtinatos, & me indignum ſeruum tuum afficis. 5. Hoc ſacrificium tibi ſpecialiter offero pro hac perſona viuente, vel defuncta, aut pro hac, aut illa ne-

ceſſitate, aut negotio, pro quo celebrare teneor. 6. Itémque ſecundariò offero pro remiſſione omnium meorum peccatorum, vel pro mortificatione mearum paſſionum, vel pro elongatione intellectu & affectu ab omnibus creaturis, vel pro adeptione virtutum, vel pro obtẽtione ſeptem donorum Spiritus ſancti tui, vel pro dono orationis, & theſauro perfectæ charitatis, vel pro conſequenda gloria tua. Amen.

O Pater potentiſſime, ecce accedo ad celebrandum, ad laudem & gloriam tuam, ad gaudium omnium Angelorum, & Sanctorum, ad remiſſionem noſtrorum peccatorum, ad refrigerium animarum Purgatorij, & ad bonum ſpirituale ac temporale totius Eccleſiæ. Supplex oro per omnipotentiam tuam ad dignè celebrandum confirma me, ô Fili Dei ſapientiſſime, ecce venio ad celebrandum, vt tu, qui vera vita

es, per gratiam viuifices me: tu qui lux es, illumines me: tu qui ignis es, accendas me: tu qui quies es, tranquilles me: tu qui puritas es, purifices me: tu qui lætitia es, lætifices me. Supplex oro per ſapientiam tuam, ad digne celebrãdum illumina me. O Spiritus Patris & Filij ſanctiſſime, ecce venio ad celebrandum, vt eximia gratia induas me, & ſeptem donis tuis ornes animam meam. Supplex oro per immenſam charitatem tuam, ad dignè celebrandum inflamma me.

Sic, aut aliter denuò præparatus, & ſpiritu collectus, omnia illa deuotè quantùm potueris, facies, quoad inſpectionem Miſſalis, lotionem manuum, præparationem Hoſtiæ & calicis, & applicationem ſacrorum indumentorum, quæ mater Eccleſia facienda iubet. In acceptione veſtium, cuiuſque ſignificatio-

nem aduertes, de quia multa paſſim apud Eccleſiaſticos authores inuenies, & decenter ornatus, mente deuota, & omnino ab huius mundi rebus auulſa, vt vicem Chriſti ſummi & primi Sacerdotis gerens, ad altare reuerenter accedes.

In ipſo Miſſæ decurſu ita ſacra myſteria peragas, vt magnam exteriùs & interiùs reuerentiam obſerues. Æquum enim eſt, vt animæ corporíſque Creator ab vtroque honorem & reuerentiam accipiat. Æquum etiam, vt ſi anima Dei viſione ſatianda eſt, & corpus dotibus glorioſis ornandum, iſtud, & illa Deo glorificatori eorum per reuerentiam ſe ſubdant. Quin, & Chriſtus, qui primus hoc ſacrificium ſui corporis & ſanguinis obtulit, carne ſimul & mente paſſus eſt, & vtraque portione ſui noſtram ſalutem curauit, vt diſcas tu vtraque parte tui, corpore & animo,

illi reuerentiam exhibere. Hæc duo ſunt duo æra minuta, quæ oblationibus rerum externarum è ſuperbis cordibus profectis præferuntur, & duo talenta quibus præmia gloriæ corporis & animæ comparantur.

Reuerentiam exteriorem cuſtodies; ſi ſacras cæremonias ab Eccleſia inſtitutas pulchrè, attentè, grauiter, & cum quadam dignitate perficias. Si cùm caput inclinas, ita inclines, vt qui Dei beneuolentiam tibi concilias: ſi cùm genuflectis, ita genuflectas, vt qui Deo te ſubmittis: ſi cùm Hoſtiam, & Calicem benedicis, ita ſigna illa ſacra facias, vt qui ſacrificium Deo acceptiſſimum benedicis: ſi cùm verba Miſſæ profers, ita diſtinctè, & clarè proferas, vt qui Deum ipſum alloqueris: ſi denique ita omnia ibi dicas, & facias, vt dignum eſt voce promi, & actione perfici, quæ Dei Spiritu ſanctam Eccle-

ſiam regente approbata ſunt, & inſtituta. Miniſtri Regum & Principum ſuas habent vrbanitatis & comitatis leges, quas nefas eſt præterire: quidni Eccleſia Spiritu veritatis edocta illas cæremonias inſtituat, quibus erga Deum officioſi & vrbani ſimus, & ei comiter & decenter ſeruiamus? Si ergo magni momenti eſſe videtur erga magnates huius ſæculi vrbanè nos habere, & in nulla re quantumuis minima ad reuerentiam eorum ſpectante deficere: quanti momenti erit, ſummum Deum ſignis reuerentiæ ab ipſomet per Eccleſiam inſtitutis abſque vllis defectibus honorare? Quid grauius, quàm ipſi Deo per genuflexiones ſe ſubmittere, & ei per hoc ſignum latriæ cultum exhibere? Quid ſublimius, quàm Hoſtiam & Calicem, in quibus Deus ipſe latet, crucis ſigno benedicere? Quid excellentius, quàm

quam Deo, nomine totius Ecclesiæ, vota & orationes offerre? Quid mirabilius, quàm hoſtiam, cui præſens adeſt filius Dei, manibus tangere, & frangere, & huc atque illuc mouere? Hæc qui feſtinanter, & diſtractè, & inconſideratè facit, magnum indicium præbet, quòd lumen fidei nubibus inconſiderationis & diſtractionis obtentum defert. De

Eſth 15.10. Eſther ad regem Aſſuerum ingrediente ait ſcriptura: Regina corruit, & in pallorem colore mutato, laſſum ſuper ancillulam reclinauit caput.] Et tu coram Deo tuo, coram rege omnium regum, & Domino dominantium, reuerentiſsimè genuflexione non corrues, & tantam maieſtatem non metues? Cum quanta attentione & contritione cordis hæc eadem regina pro temporali ſalute Iudæorū exorabat, quando dicebat: Domine

Eſth. 14.3. mi, qui rex noſter es ſolus, adiuua

me ſolitariam, & cuius præter te non eſt auxiliator alius.] Cum quanta debes tu Dominum deprecari, qui non tantùm omnium fidelium temporalem ſalutem, ſed etiam ſpiritualem, expoſcis? Baptiſta Ioannes non tangebat corpus Domini, ſed capiti eius aquam infundebat, & tamen ſtupens, & tremens clamabat: Ego à te debeo baptizari: & tu venis ad me?] Quanto tremore & ſtupore deberes tu hoſtiam ipſum Chriſtum continentem tangere, & tuis manibus contrectare? Depone igitur puerilem ruborem, turpémque verecundiam; & tam reuerenter & quietè in altari te habe, ac ſi ſolus, & ſine teſtibus te expectantibus eſſes, & ac ſi rem ſummi momenti, ſicut re vera facis, efficeres. Nec mihi curæ eſt admonere te ne in ſacro faciendo ſis moroſus, & populo aſtanti moleſtus. In ea enim ætate viuimus, in qua plus

Matt. 3.14.

nimio iſtud præceptum obſeruamus, & ne populo tædio ſimus, cum ſcandalo, & iactura ſpirituali ipſius populi, feſtinanter & indeuotè ſatis myſteria diuina peragimus. At ſi cupis menſuram in opere tantæ maieſtatis tenere debitam, in faciendo ſacro ſemihoram expleas, & permittitur tibi vt tantillum excedas. Hoc enim tempus ne ſacrum audientes admodum occupat, & ſufficiens eſt vt ſancta myſteria ritè ac deuotè, pro vt ab Eccleſia inſtitutum eſt, celebrentur.

Ad reuerentiam interiorem pertinet quòd cùm celebras, de te ipſo humiliter ſentias, & ſicut viliſſimum & ignorantiſſimum mancipium, ad ſummum regem & ſapientiſſimum principem accedas. Accedis tu paruitas ad magnitudinem, tenebra ad lucem, immunditia ad ſanctitatem, infirmitas ad poteſtatem,

creatura ad Deum creatorem tuum. Quanto ergo timore, & tremore, quanta humilitate, & tui contemptu, quanta Domini æſtimatione deberes accedere? Iſraëlitis agnum Paſchalem comedentibus præceptum erat: Et comedetis feſtinanter.] Hebræa autem habent: Et comedetis cum extaſi & pauore.] Quia videlicet agnum immaculatum Ieſum Chriſtum, cuius ille typicus, figura fuit, trementes, & quaſi præ reuerentia ſtupentes ſumus in cæleſti hac menſa manducaturi. Pauet Moſes, quod Deus illi legem ſcriptam adminiſtrauerit, & cum eo verba miſcuerit. Ecce, ait, oſtendit nobis Dominus Deus noſter maieſtatem & magnitudinem ſuam, vocem eius audiuimus de medio ignis, & probauimus hodie quod loquente Deo cum homine, vixerit homo.] Nos autem non vocem

Exodi. 12. 11.

Deutero. 5. 24.

eius audimus, ſed ipsũmet Deum intra præcordia recipimus, quidni ad tale factum paueamus? Certè oſtendit tibi Dominus ô Sacerdos, non tantùm maieſtatem ſuam, ſed & bonitatem ſuam; non magnitudinem ſuam, ſed affabilitatem; & erga te charitatem ſuam. Certè non audis tonitrua, nec vides fulgura; ſed vſurpas vocem eius, cùm eius perſonam deferens, dicis; Hoc eſt corpus meum; Hic eſt ſanguis meus;] & vides benignitatem eius, cùm fidei oculis eum præſentem intueris: quomodo non extaſi & ſtupore repleberis? Hanc veriſſimam cognitionem tui petit à te Eccleſia, cùm iubet non tantùm ſemel, non tantùm bis, ſed ter, illa verba, Domine non ſum dignus,] & cætera, ante ſacramenti ſumptionem repetere. Ter enim indigni ſumus, quia omnino & omni ex parte Dominum ſumere indigni

ſumus

ſumus. Indigni prorſus, quoniam eum offendimus, eiúſque mandata ſanctiſſima præterimus. Indigni, quia oſcitanter & negligenter illi ſeruimus. Indigni, quia nunquam plenè & ex toto corde illum diligimus. Indigni, quoniam ſumus terra, limus, ſtercus, & ſi quid eſt peius, & vilius; Ipſe autem eſt Deus potentiſſimus, dominus prudentiſſimus, & redemptor omnium ſanctiſſimus. Poſtquam ergo te ipſum diligentiſsime præparaueris, & ſolicitiſsimè diſpoſueris, reputa te ſuſceptione tantæ maieſtatis indignum; dicque ad Dominum: Ergo ne putandum eſt, quòd verè Deus habitet ſuper terram? Si enim cœlum & cœli cœlorum te capere non poſſunt, quanto magis domus hæc, quam ædificaui?] De omni tua ſolicitudine ad dignè celebrandum diffide, & de ſola Domini te ad hoc munus vocantis 3. Reg. 8. 27.

gratia confide. Et ſicut corpus Domino genuflexione,& capitis aut corporis inclinatione ſubmittitur; ita mens eidem veriſsima humilitate & compunctione ſubdatur.

Ad hanc autem tum internam, tum externam reuerentiam mouere te poſſunt conſiderationes, quas ſuprà conſcripſimus; & aliæ, quas facilè poteris inuenire. Accedis ad omnium Angelorum & hominum communem patrem; & quis non reuereatur patrem? Accedis ad vniuerſorum dominum: & quis non reuerentia afficiat Dominum? Accedis ad patrem, & dominum, cuius honorem læſiſti, cuius filios fratres tuos non ſemel, ſed ſæpius verbo & exemplo percuſsiſti, quomodo ante illum aſtare non metues? Hac meditatione Hugo Victorinus ſe ad timorem & reuerentiam excitabat. Accedo, inquit, ad Dominum, cuius perHug. 2. de clauſtro animæ c.23.

cuſſi ſeruum; ad patrem accedo, cuius occidi filium. Percuſſi verbo, occidi exemplo, nec tamen pertimeſco Dominum, nec reuereor patrem.] Accedis ad illum, quem adorant dominationes, ante cuius conſpectum tremunt poteſtates: [ſub quo, vt ait Iob, curuantur, qui portant orbem;] Iob. 9.13.
& puriſſima Seraphin, vt ait Iſaias, facies ſuas præ confuſione velant, & tu ſine reuerentia & compunctione eum in ſinu tuo, in receptaculo ſcilicet iniquitatum abſcondes? Accedis ad illum, quem Centurio nec dum bene cognoſcens, in domum ſuam excipere non eſt auſus. Et propterea dixit: Domine noli vexari. Non enim ſum dignus vt ſub tectum meum intres, propter quod & me ipſum non ſum dignum arbitratus vt venirem ad te.] Ad illum etiam, quem Petrus nec dum probè callens, dicebat: Exi à me quia homo

Iſaiæ. 6.

Lucæ. 7.6.

Lucæ. 5 8.

peccator ſum Domine.] Et tu te dignum reputabis, qui eum intra te ipſum excipias ad domúmque impuriſſimam tui cordis pertrahas? Moyſes arcam fabrefecit de lignis imputribilibus, eámque puriſsimo auro contexit, vt in ea tabulas lapideas, in quibus inſculpta erant verba legis, cuſtodiret. Et Salomon ſeptem annis magnificentiſsimum templum extruxit, vt in eo prædictam arcam huius ſacramenti vmbram collocaret. Tu autem audebis, in corde peccatis tabido, ſordibus impurarum affectionum contecto, & nec dum ſemihoræ ſpacio bene diſpoſito, authorem legis, & arcam theſaurorum Dei, ac templum viuum, in quo Deus corporaliter habitat, nempe corpus Chriſti, ſine reuerentia reponere?

Audi, diuina irreuerenter tractantes quàm ſeuere à Domino puniantur. Oza quia minori

circunſpectione quàm debuit, arcæ teſtamenti vectionem diſpoſuit, & eam in vnam partem inclinantem (calcitrabant enim boues eam ſuper plauſtrum deferentes) temerariè tenere voluit, ſubita morte punitus eſt. Iratúſque eſt, inquit ſcriptura, indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum ſuper temeritate; qui mortuus eſt ibi iuxta arcam Dei.] Tibi autem non res arcæ ligneæ, & aureæ, ſed corpus & ſanguis Ieſu Chriſti commiſſa ſunt, & diuina myſteria commendata; Vide quomodo ea tractas, & ne ex pane, & potu vitæ, minùs dignè accepto & adminiſtrato, æternam mortem incurras. Nam ſi reus eſt mortis; qui Chriſti imaginem ſacrilegè frangit, atque peſſundat, quanam ratione reus mortis non erit, qui ipſummet Dominum maieſtatis proiicere in pectus iniquitatibus contami-

3. Reg. 6.7.

natum non metuit? Heliodorus etiam gazas templi diripiens, quàm duriter caſtigatus eſt? Apparuit namque illi Angelus equo inſidens, qui cum magno impetu Heliodoro priores calces eliſit: & duo alij, qui circumſiſtentes eum, & ex vtraque parte multis plagis flagellantes, monſtrarunt nobis quanta ſint res Deo dicatæ veneratione tractandæ. Si verò opes temporales, quæ ad vſum templi applicatæ ſunt, priuilegio gaudent, ne manibus prophanis tangantur, qua reuerentia tangendum eſt ſacramentum illud ineffabile, quo Deus ipſe veraciter continetur? In hoc cibo, vt Chriſtus ipſe dixit, vt tota Eccleſia veriſſimè confitetur, inuiſibiliter adeſt idem Dominus Ieſus Chriſtus. Huic menſæ, vt inquit Chryſoſtomus, angeli aſſiſtunt, cúmque reuerentia eam circumuallant. Quid verò turpius ac pœna dignius,

2. Machab. 3.25.

Chryſoſto. hom. de his qui cõparuerũt in Eccl. To. 1.

quàm ſi vbi Chriſtus adeſt, peccator diſtractus aſſiſtat: & vbi angeli tremunt, homũcio omnia præcipitanter & irreuerenter agat? Chriſtus hîc aſſiſtens, Agnus eſt, ſed & Leo eſt. Vide enim, inquit Ioannes, Agnum ſtantem tanquam occiſum;] & de eodem paulo antè dixerat. Ecce vicit Leo de tribu Iuda.] Agnus, vt dignè accedentes paſcat: Leo, vt inuerecundè & indignè diuina myſteria præſumentes diſcerpat. Non apparet ſicut in monte Syna, inter ignes & fulgura, & tonitrua, quæ terreant, ſed apparet in rubo, & inter ſpinas accidentium, vt nos voce atque inſpiratione ſua ſicut Moyſem ad reuerentiam moueat. Rex ſiue in lecto, ſiue in itinere, ſiue in foro, ſiue in throno ſemper rex eſt, & ab eo, qui illum regem agnoſcit, vbicumque ſit, debet honorari. Tu autem Chriſtum in ſacramento

Apoc. 5.6.

eſſe & agnoſtis, & confiteris. Si igitur eum perſpicuè tibi apparentem, reuerentiſſimè honorares, cur occultè venientem, & ſub cortina præſentem minimè reuerentia dignum agnoſcis? Amor ergo eius te ad amorem alliciat, ſed maieſtas eius ad timorem & reuerentiam impellat, vt his tribus affectibus amoris, timoris, & reuerentiæ decoratus, dignè diuina myſteria tractes, & fructum ex tanti ſacrificij oblatione, & Sacramenti ſumptione percipias.

De gratiis agendis poſt Miſſam.

Cap. VIII.

PEracto Miſſæ ſacrificio, veſtibúſque ſacris depoſitis, in locum quietum te recipies, vt ibi Domino pro tam ingenti beneficio gratias agas. Abſurdum enim eſt, poſt tam eximium donum acceptum, grati-

tudinis obliuiſci, & ſtatim ad negotia externa tranſire. In menſa Domini carnem Chriſti manducauimus, & ſanguinem bibimus. Et, ſi poſt prandium ad ſalutem corporis quies à negotiis & laboribus neceſſaria eſt, vt naturalis calor cibum ſubigat, & in ſubſtantiam noſtram conuertat: non minùs profectò finito hoc conuiuio quies à negotiis & diſtractionibus eſt neceſſaria, vt ad nos huius Sacramenti vtilitas tranſeat, & in vires noſtras virtutem ſuam robúrque diffundat. Sed quis erit tam ingratus, qui tale ac tantum donum ſine debita gratiarum actione prætereat? Quis tam frigidus, qui cibo, tam dilectione calido, ſuſcepto, non caleat? Certè id ſignum eſſet aut ſpiritualis mortis, aut ad mortem diſponentis ſtupiditatis. Poſt communionem, inquit Bonauentura, ſi non ſentis aliquam ſpiritualem refectionem ſignum

Bonauent. tract. de præparatione ad Miſſam, c.14.

eſt ſpiritualis infirmitatis, vel mortis. Ignem poſuiſti in ſinu, & non ſentis calorem; mel in ore, & non ſentis dulcedinem.] Diſcamus ergo ex aliis, qui modica beneficia gratiſſimo animo ſuſceperunt, hoc maximum beneficium magni pendere, & pro eo gratias referre. Booz incitauit Ruth, vt ſpicas à ſeruis ſuis re-
Ruth 2. 8. 9. lictas colligeret: Audi filia, dixit ei, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco, ſed iungere puellis meis, & vbi meſſuerint, ſequere: mandaui enim pueris meis, vt nemo moleſtus ſit tibi: ſed etiam ſi ſitieris, vade ad ſarcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.] Hoc autem eximium beneficium ô quanta Ruth gratiarum actione repen-
n. 10. dit? Quæ cadens in faciem ſuam, & adorans ſuper terram, dixit ad eum: Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos

tuos, & noſſe me dignareris peregrinam mulierem?] Tu autem, non ab homine diuite, ſed ab ipſo Deo; non ad colligendas ſpicas, ſed ad panem cœleſtem manducandum vocaris; non ad bibendam aquam nullius pretij, ſed ad potandum pretioſum ſanguinem Domini, inuitatus es: quanta igitur humilitate, quanto feruore, quantis dilectionis affectibus deberes pro hoc beneficio gratias referre?

Eſther ex ancilla in ſponſam potentiſſimi Regis euecta, inuitauit eundem Aſſuerum, à quo fuerat exaltata: qui tanti æſtimauit conuiuium, vt calens vino dixerit illi: Quæ eſt petitio Eſther
tua, Eſther, vt detur tibi? & quid 7. 3.
vis fieri? etiamſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.] Maior ſine vlla comparatione hîc cauſa gratiarum actionis eſt: nam ibi ancilla, hîc Rex inutilem ſeruum inuitat: ibi

alimenta terrena, hîc panis cœleſtis miniſtratur: ibi ex conuiuio mors inimici & temporalis ſalus, hîc peccatorum ac vitiorum deſtructio, & ſalus ſpiritualis emergit. Quis ſine vllis meritis ad tam magnificum conuiuium admiſſus, non iam partem cordis ſui, ſed totum cor, & quidquid eſt, & habet, Deo illum inuitanti non offerat, & non obſequia amoris & laudis exhibeat? Quid
2 Reg. 9. 7. fecit Dauid cum Miphiboſeth, vt amorem erga Ionatham eius patrem oſtenderet? ſuam gratiam illi promiſit: quæ erant Saül, ei reſtitui præcepit, & ad cibos menſæ regiæ ipſum inuitauit illis verbis: Et tu comedes panem in menſa mea ſemper.] Miphiboſeth verò auditis his verbis, quomodo ſe erga Dauidem habuit? Certè animum gratitudinis plenum induit, nam
n. 8. adorans eum, dixit: Quis ego ſum ſeruus tuus, quoniam re-

ſpexiſti ſuper canem mortuum ſimilem mei?] Vide quid fecit tibi Dominus, quia fecit tibi magna qui potens eſt, quia bonam gratiam dedit tibi, diuitiarum omnium reconditorium contulit, carnem ſuam in cibum, & ſanguinem ſuum in potum prærogauit. Quid ergo tu facies illi? an tantorum beneficiorum in vno Sacramento contentorum immemor eris? an laudis, & gratiarum actionis obliuiſceris? an ex hac menſa ſtatim ad ſæculares & humanas occupationes exibis? Dominus quidem de illis nouem leproſis conqueſtus eſt, quos à lepra ſanauerat, quia ad reddendas debitas gratias non ſunt extemplo reuerſi: Nonne, dixit, decem mundati ſunt, & nouem vbi ſunt?] Id autem meritò, quoniam nihil eſt ingrato animo damnabilius. Quam ex te querimoniam habebit, ſi, non breuem, corporalem, & peritu-

Lucæ 17.17

ram

ram ſalutem, ſed ipſum ſalutis Authorem in cordis tui domum excipiens, nullas, aut tepidas gratias referas, & tanto hoſpite ſolitario, & inſalutato relicto, curas ſtatim huius mundi ſuſcipias?

Iuſtorum, ac virorum ſpiritualium eſt, hoc eximium beneficium recognoſcere, & pro eo ſtatim, atque illud recipiunt, immenſas gratias repenſare. Quod vaticinatus eſt ſanctus Dauid, dicens: Manducauerunt omnes
Pſal. 21.30 pingues terræ, in conſpectu eius cadent omnes qui deſcendunt in terram.] Qui ſunt pingues terræ? Nonne viri iuſti, nonne ſancti atque perfecti, qui in hoc ſæculo veras diuitias poſſident, & cœleſtibus conſolationibus ſaginantur, ac puriſſimis voluptatibus ſpiritus perfruuntur? Qui ſunt etiam, qui deſcendunt in terram? Nonne humiles corde, qui præ contemptu ſui in terram

cadunt, & infra vniuerſos mortales ſe dimittunt? Hi primùm manducant, id eſt, corporis & ſanguinis Domini myſteria ſuſcipiunt; & mox laudant Dominum, & pro tanto beneficio in gratiarum actionem adorant. Non decipior (vt credo) dum ſic ſacrum vatem intelligo, quia hunc ſenſum ex Baſilio & Theodoreto collegi. Ille ſic ait: Qui namque comederunt, & ſaturati ſunt, gratias de immortali cibo agentes, eum, qui hunc ſuppeditauit, tanquam Deum adorant. Pingues verò vocat, ope diuina nutritos. Hic verò ſic ſcribit, non ſolùm eundem ſenſum, verùm & ferè eadem verba repetens: Qui enim comederunt, & impleti ſunt de immortali cibo gratias agentes, eum, qui hæc ſuppeditauit, vt Deum adorabunt.] Tu ergo, qui hos pingues terræ imitari geſtis, & bonorum ipſorum futurus es parti

Baſil. ibid.

Theodoret ibid.

ticeps; hæc Spiritu Dei iuncta nequaquam diſiungas. Manduca, & adora, accipe bonam gratiam, & pro ea exiles ſaltem tuas & impares gratias referre non deſinas. Dic Domino cum eodem
Pſal. 55. 12 Propheta: In me ſunt, Deus, vota tua, quæ reddam laudationes tibi.] Vota tua, Deus meus, & deſideria tua, vel ea, quæ ex hac tua creatura deſideras, non longè ſunt poſita, non difficulter ea comparabo: prona ſunt mihi, & ea intra meipſum habeo, quæ ſunt laudationes & gratiarum actiones, quas pro hoc tanto beneficio rependo: atque vt tuæ huic voluntati ſatisfaciam, volo meum ſpiritum mentémque colligere, & me ad referendas gratias comparare.

Hac igitur cogitatione incitatus, in locum quietum poſt Miſſæ celebrationem ſecede, & ibi per ſemihoram, aut ſaltem per horæ quadrantem in gra-

tiarum actionem incumbe. Et niſi aliquid melius habueris, aut ex illis ſis, qui Spiritu Dei acti meditationum præuentione non indigent, his ſeptem meditationibus vti poteris, quæ ſingulis hebdomadæ diebus aſſignandæ ſunt.

PRIMA MEDITATIO.

I. Reſpice Chriſtum Saluatorem tuum in medio cordis tui tanquam Regem potẽtiſſimum, téque tanquam reum, & multorum peccatorum conſcium, apud illum aſtantem, & veniam ac miſericordiam cupientem.

1. Quia ad vocem tuam panem & vinũ in corpus & ſanguinem ſuum conuertit, & Sacramento preſens affuit, non vt tua peccata puniret, ſed vt quaſi Rex benigniſſimus tibi propitius eſſet.

II. Gratias im-

mēſas age illi :

2. Quia in manibus peccatoris viliſſimi ſeipſum poſuit.

3. Quia tanta benignitate orationes iniquitatibus ſordentis audiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua reſedit.

5. Quia in domuncula imparatiſſima cordis tui habitare conſtituit.

III. Deteſtare coram illo vniuerſa peccata tua, tum quæ in ſæculo, tum quæ in religione patraſti: magnum eorum cauſa dolorem concipe, & indulgentiam humiliter pete.

IV. Dilige eum ex toto corde tuo, ita videlicet, vt deſiderio ac firmo propoſito tuo, nihil illi contrarium velis, nihil quod ad illum actu vel virtute non tendat, diligas, & illum tibi ac omni-

bus rebus præponas.

V. Tandem pete à Domino ſeptem dona ſimilia illis, quæ beatiſſima Virgo, authore Bonauentura, quotidie à Domino poſtulabat: 1. Auxilium efficax, vt præceptum amoris Dei compleas. 2. Vt proximos tuos, & quidquid ipſe diligit, conſtanter diligas. 3. Vt quidquid ipſe odio habet, veriſſimè & tu odio habeas. 4. Vt humilitate, caſtitate, obedientia, contemptu ſæculi, & vniuerſis virtutibus exorneris. 5. Vt corpus tuum, ac mentem tuam, dignum ſui habitaculum faciat. 6. Vt aliquando tandem poſt hanc mortalitatem, beatam Virginem matrem eius, ipſiúſq; humanitatem ſanctiſſimam oculis carnis clarè videas, & oculis mentis ipſius diuinitatem aſpicias, atque poſſideas. 7. Vt in hoc templo, & in omnibus, quæ ſunt in toto terrarum orbe, ab vniuerſis Sacer-

Bonauent. lib. 6. medit. c. 3.

dotibus & fidelibus dignam venerationem accipiat.

SECVNDA MEDITATIO.

1. Reſpice Chriſtum Saluatorem tuum in medio cordis tui tanquam Dominum tuum, qui pretio ſanguinis ſui te redemit, téque ipſum velut ſeruum eius, qui per nouum feruorem ad ipſum vis redire, & illi in omnibus placere concupiſcis.

II. Gratias immenſas age illi:

1. Quia Sacramento præſens affuit, vt tanquam herus cordis tui habitaculum regat, & turbam affectionum tuarum mortificationis dono componat.

2. Quia manibus ſordidiſſimi mancipij ſe tangi permiſit.

3. Quia tanta manſuetudine petitiones ſerui fugientis excepit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua reſedit.

5. Quia rex regum, quem cœli non capiunt, in anguſto tugurio mancipij ſui manere conſtituit.

III. Deſidera vt ad præſentiam eius, Domini ſcilicet tui, domus cordis tui quieta & tranquilla perſiſtat: Statuéque apud ipſum te iudicium, voluntatem, affectus, & ſenſus mortificaturum, & quicquid illi diſplicet, reiecturum.

IV. Dilige eum ex tota anima tua. Quod facies, ſi vitam tuam illi ſubmittas, ſi ſolùm ad obſequendum ei illam velis, atque cuſtodias, ſi cogitationes, deſideria, verba, & opera tua ad ipſius beneplacitum dirigas.

V. Poſtulabis ſeptem illa, quæ ſuprà dicta ſunt.

TERTIA MEDITATIO.

I. Reſpice Chriſtum Saluatorem tuum in medio cordis tui tanquam magiſtrum tuum, qui te viam ſalutis docet, & gratiam ad faciendum, quod docet, impertit; téque quaſi diſcipulum eius, qui ob magnam negligentiam tuam nihil aut parum ab eo didiciſti.

II. Gratias immenſas age illi,

1. Quia ſacramento præſens adfuit, vt tanquam doctor ſapientiſſimus te viam perfectionis doceat, & in agendis atque omittendis erudiat.

2. Quia manibus peruicacis diſcipuli ſe tractandum tradidit.

3. Quia tanta miſericordia petitiones diſcipuli ſcientiam cæleſtem poſtulantis audiuit.

4. Quia

4. Quia os tuũ intrauit, & in lingua reſedit.

5. Quia magiſter Angelorum, & hominum in infima claſſe imperfectiſſimi cordis tui ad te docendum manere conſtituit.

III. Erubeſce coram illo, quia tam alienus es à doctrina eius, tam tyro in imitatione eius. Statue etiam te creata omnia intellectu & affectu deſerturum, & creaturarum amorem inordinatũ à te ipſo penitus abſciſſurum.

IV. Dilige eum ex tota mente tua. Quod facies, ſi ſpiritũ tuum ab omni quod ei diſplicet, mundare conſtituas, ſi virtutibus ornare proponas, ſi memoria, intellectu & voluntate iugiter illi adhæreas, ſi vt ipſe Chriſtus in te habitet, tranquillitatem mentis inſtituas.

V. Petet ſeptem illa, quæ ſuprà dicta ſunt.

QVARTA MEDITATIO.

I. Reſpice Chriſtum Saluatorem tuum cordis tui, tanquam amicum fideliſſimum, qui te facturam ſuam, & mancipium ſuum, ad ſuam amicitiam & familiaritatem extulit, téque tanquam amicum menſæ, aut potiùs mercenarium, qui, cùm conſolationes recipis, illum diligis; cùm ad emendationem flagellaris, in dilectione torpeſcis.

1. Quia ſacramento præſens adfuit, vt te ſibi factum per gratiam amicum viſitaret, & tecũ colloquia ſuper mel & fauum dulcia miſceret.

2. Quia manibus amici parum fidelis, & tepidiſſimè amantis, ſe & ſua bona commiſit.

II. Gratias immenſas age illi,

3. Quia tam gratis auribus petitiones amici, perſeuerantiam in amicitia poſtulantis auſcultauit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua tua reſedit.

5. Quia Amicus ditiſſimus in conclaui amici pauperrimi ſemper per gratiam ſuam habitare conſtituit.

III. Pudorem ac dolorem concipe de nuditate tua, qua virtutibus nudatus & ſpoliatus es, ac ſordidis vitiorum pannis contectus. Deſideria virtutum accende, earum præcipuè, quarum magis eges: eas inſtanter pete, & aliquam, pro vt tempus tulerit, actibus internis exerce.

IV. Dilige Dominum Deum tuum ex omnibus viribus tuis. Id autem facies, ſi vires animæ

tuæ, nec non & ſenſus ac organa corporis tui, in vnione virium & ſenſuum ipſius illi offeras, & eis ſemper in obſequium ipſius vti conſtituas.

V. Pete ſeptem, quæ ſuprà diximus.

Qvinta Meditatio.

I. Reſpice Chriſtum Saluatorem tuum in medio cordis tui, vt fratrem tuum natu maiorem ac primogenitum in multis fratribus, qui hoſtes patris æterni illi reconciliauit, & ſuos fratres effecit: teque vt fraterculum eius merito minimum, aut potiùs tali nomine prorſus indignum; quia illi es vita & moribus valde diſſimilis.

1. Quia ſacramento præſens affuit, vt te non inimicum diceret, ſed fratrem agnoſceret, ac tecum paternam hæreditatem diuideret.

2. Quia manibus tuis minimi ſcilicet fratris, ſe tangendum dedit, vt dum ad eum accedis, ſuper genua ſua tibi blandiatur, & te prima virtutis elemẽta docere dignetur.

II. Gratias immenſas illi age,

3. Quia tanta benignitate petitiones fratris morib⁹ diſſimilis, & conuerſationis tepore ipſum tædio afficiẽtis, audiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua reſedit.

5. Quia filius primogenitus patris in cœlo iam regnans, obſcurũ cubiculum fratris in exilio manentis non exhorruit, ſed in eo habitare ſuſtinuit.

III. Te à tam amabiliſſimo fratre elongatum aduerte, & de tua miſeria conquerere, eius intimam familiaritatem per donum orationis ardenter exopta, & inſtanter poſtula, ac omnia ad hoc donum conſequendum neceſſaria tibi præſtanda eſſe propone.

IV. Dilige eum ex omni virtute tua; quod facies, ſi omni conatu te mala aduerſaturum, & bona in præcepto poſita, & conſiliis Euangelicis iniuncta, te perfecturum efficaciter proponas, & fideliter impleas.

V. Petes ſeptem, quæ ſuprà dicta ſunt.

Sexta Meditatio.

I. Reſpice Chriſtum Saluatorem tuum in medio cordis tui. Vt patrem piiſſimum, qui te in cruce, non deliciis, ſed doloribus genuit; téque vt filium prodigum ex longa peregrinatione re uertentem, poſtquam bona de

manu Domini accepta in vitiis dilapidaſti, & beneficio eius & bonis, & miſericordia ipſius indigere cognouiſti.

II. Gratias immenſas illi age,

1. Quia ſacramento præſens affuit, vt te filium inſanum ex terra ſteriliſſima, nẽpe ex te ipſo ad illum reuertentẽ, brachiis dilectionis aſtringeret.

2. Quia manibus filij inobedientiſſimi ſe tangendum & tractandum tradidit.

3. Quia tanta pietate petitiones filij inobedientis ad eum redeuntis ac veniam poſtulãtis exaudiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua tua reſedit.

5. Quia pater infinito amore digniſſi-

mus, non ſolùm filium nequàm reuertentem in ſuam domum excepit, ſed & in ſterquilinio eius, nempe in pectore tuo, manere voluit.

III. Poſitus coram illo, perfectionem ac ſanctitatem veram ardenter concupiſce & poſce. Vt ſcilicet à peccatis mundus, & omni virtute exornatus, illi intellectu & affectu iugiter adhæreas, & per charitatem perfectam ab illo, & in illo, & per illum viuas.

IV. Dilige eum ex omni fortitudine tua, ita ſcilicet vt propter illum vitam (ſi opus fuerit) & ſalutem corporis, & diuitias, voluptates, & honores deſpicias, & ſine creaturis viuere aſſueſcas.

V. Pete ſeptem vt ſuprà.

Septima meditatio.

I. Reſpice Chriſtum Saluatorem tuum in medio cordis tui,

vt ſponſum dulciſſimum, qui animam tuam, non quia dignam, adamauit, ſed quia voluit, & ſic ſuæ benignitati complacuit: animámque tuam velut ſponſam eius ipſi vinculo ſtatus religioſi copulatam, & infinitis beneficiis & donis ad amandum illectam.

II. Gratias immenſas illi age,

1. Quia ſacramento præſens affuit, vt te ſibi ſpiritualiter iungeret, & amoris caſtiſſimi foueret amplexu.

2. Quia ille qui manibus ſuis omnia portat, tuis manibus ſe tangendum & ore amoris oſculandum obtulit.

3. Quia orationes inſidæ ſponſæ, eius aſpectum & amplexum poſtulantis, audiuit.

4. Quia os tuum

intrauit, & in lingua reſedit.

5. Quia in ſinu tuo tanquam in lecto ſibi deſideratiſſimo ſemper tecum pauſare decreuit.

III. Afficere erga gloriam æternam, & coge te ipſum, vt illam feruenter cupias, & ab hoc ſæculo miſero emigrare deſideres: Dícque illi tanquam ſponſo tuo: Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.]

Cant. 1.6.

IV. Et quia incipiendo à feria ſecunda, hæc eſt dies Dominica, omnes hodie affectus amoris collige. Dilígéque Deum tuum, orationem aliquantulum protrahens, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni virtute tua, & ex omni fortitudine tua.

V. Pete ſeptẽ, vt ſuprà dictũ eſt.

Hęc formula alicui commoda viſa eſt ad gratias poſt Miſſam agendas. Tu verò ſiue hoc, ſiue alio modo gratias agere non prætermittas. Eſt enim vitium ingratitudinis peſſimum, etiamſi exigua recepiſſes: ſed poſt tam eximium beneficium ſuſceptum, intolerandum, ac ſi fieri poſſet, peius peſſimo eſſe conſpicitur. Et ideo fortaſſis miſericordias, quas exoptas, non recipis, quia huic tanto dono tam frequenter ſuſcepto ingratus exiſtis. Nam, vt ſapienter ſcripſit Bernardus, multos quoque videmus vſque hodie ſatis importunè petentes, quod ſibi deeſſe cognouerint: ſed paucos admodum nouimus, qui dignas ſuper acceptis beneficiis gratias agere videantur. Nec reprehenſibile, quòd inſtanter petimus, ſed planè petitioni negat effectum, quòd inuenimur ingrati. Et fortè hoc etiam clementia eſſe videtur ingratis negare,

Bern. ſerm. cõtra vitiũ ingratitudinis.

quod

quod poſtulant : ne contingat nobis, vt tanto grauiùs de ingratitudine iudicemur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur extitiſſe. Ergo miſericordiæ res eſt, in hac parte ſubtrahere miſericordiam : quemadmodum iræ & indignationis, miſericordiam exhibere, eam ſanè, de qua per Prophetam ipſe Pater miſericordiarum loquitur, dicens : Miſereamur impio, & non diſcet facere iuſtitiam.] Simus ergo huic beneficio grati, & nunquam illud ſine ſequenti laudum & amorum exercitio, & gratiarum actione ſumamus, vt fructus tam accepti æterno Patri ſacrificij, & tam ditiſſimi Sacramenti, nos ſimul cum eo percepiſſe lætemur.

Iſaiæ 26.10.

***

De auditione Miſſæ.

CAP. IX.

HÆC omnia, quæ de Miſſæ ſacrificio dicta ſunt, ad Sacerdotes pertinent: ſed Religioſi necdum ſacris ordinibus initiati, aut necdum ad dignitatem ſacerdotalem prouecti, quotidie inuiolabiliter Miſſam audiunt, & ſacris myſteriis aſſiſtunt. Tu ſi nondum ſis ad ſacerdotium promotus, ſingulis diebus ex more Miſſam audies, & quidem cum ingenti emolumento, ſi hæc quæ ſubiicimus, obſerues. Vocatus ad miniſtrandum ſacrificio Miſſæ, ne te excuſes, ſed libenter accede: immò ſalua ſemper charitate erga proximum, qui priùs ad hoc officium acceſſit, & obedientia erga Prælatum, qui aliud iubet, teipſum modeſtè ad huiuſmodi miniſterium ingere. Cæteris enim paribus, maius eſt mi-

niſtrantis meritum, quàm ſolùm aſſiſtentis. Nam miniſter ſpecialiùs quàm alij audientes, cooperatur oblationi ſacrificij, & eorum nomine Sacerdoti miniſtrat. Meritóque Bonauentura ad hoc miniſterium hortatur, dicens: Ad Miſſas libenter miniſtra, quia hoc eſt officium Angelorum: ipſi enim Deo ſuo vbique miniſtrant deuotiſſimè. In hoc enim miniſterio multiplex fructus eſt: Primò, boni operis exercitium eſt. Secundò, opus charitatis eſt, & promouens proximum in bono. Tertiò, opus deuotionis eſt, quia Deo appropinquat in oratione. Quartò, opus Angelorum eſt, cum quibus Deo ibi præſenti miniſtras, ſicut & illi. Et ex hoc non ſolùm Sacerdos, cui miniſtras, tunc orat pro te ſpecialiter, ſed & omnes circumſtantes, quorum vices geris, immò tota Eccleſia vbique terrarum, quia tu geris vices

Bonauent. de inform. nouitio. p. 1. c. 11

omnium

omnium fidelium, qui Deo ſuo de cœlo venienti cum gratiſſima gratiarum actione deberent miniſtrare, ſi poſſent adeſſe.] Si tanta eſt huius miniſterij vtilitas, non eſt cur ob negligentiam, aut indeuotionem, aut falſam exiſtimationem, ab eo te ſubtrahas. Noui namque aliquos in literariis ſtudiis nonnihil progreſſos, & ſuſceptioni ordinum proximos, qui erubeſcebant ſuperpellicium induere, & Miſſæ ſacrificio miniſtrare, quorum miſeram vicem, & lugendam immortificationem dolui. Tam cęci enim ſunt, vt alia minora miniſteria, qualia ſunt legere, aut diſputare, ſuſcipiant, & hoc beatorum ſpirituum miniſterium detrectent: quaſi indecentius eſſet, ſeruo Dei Sacerdoti quàm magiſtro lectionem interroganti reſpondere: aut inhonorabilius librum Miſſalem ex vna in aliam partem transferre, & vrceolos

miniſtrare quàm fratribus in triclinio ſeruire. Hi prorſus videntur indigni ordinibus, ad quos aſpirant, & ſatis oſtendunt ſe non tam ſcientiis quàm ſuperbiæ ſtuduiſſe, & non ſapientiam, quæ ædificat, ſed loquacitatem, quæ inflat, comparaſſe. Non legerunt forte quod de beato Thoma Aquinate ſcriptum eſt, qui iam Sacerdos, iam Doctor eximius, iam hominibus in ſummo honore habitus, quotidie poſt Miſſæ celebrationem aliam Miſſam auſcultabat, cui etiam vt plurimùm ipſe ſeruiebat. Tu iſtos inſipientes non imiteris, ſed libenter Angelis ſacrificio aſſiſtentibus te aſſocia, & illis oblata opportunitate miniſtra. Et, vt Bernardus ait, cùm ad Miſſam ventum fuerit, ſuſcipe inuitantem ad Miſſas priuatas, ac ſi panem Angelorum tibi delapſum de cœlo videres. Si quem amouere volentem intueberis, fuge, ac ſi

Surius in Martio, in vita eius.

Bern. in quadã doctrina.

fame deficienti è fauce buccellam panis auferre conaretur.] Sic ille.

Sacroſancto ſacrificio cum magna deuotione, cum magno feruore, cum magna reuerentia aſſiſte. Aſtas enim illi eidē ſacrificio, quod Chriſtus in ara crucis obtulit Patri. Aſtas illi Domino, ad cuius præſentiam; immò & ad cuius nominis inuocationem cœleſtia, terreſtria, & infera genuflectunt. Aſtas inter cœleſtes ſpiritus, qui ad laudandum & honorandum Dominum cum ingenti exultatione deſcendunt: quidni reuerenter te habeas, & omnia deuotionis & attentionis impedimenta reiicias? Per manus Sacerdotis tui quoque Domino incruentum ſacrificium offers, & multa à Deo petis tum temporalia tum ſpiritualia ſubſidia. Vide an deceat ſummo Regi irreuerenter ſacrificium offerre, & neceſſaria ad vitam præſentem

& futuram tepidè poſtulare? Ad hanc autem reuerentiam pertinet, vt eo tempore nihil alienum à Domino cogites, nihil omnino loquaris, non huc illúcque circumſpicias, ſed oculos demiſſos, aut decenter in eo, quod efficitur, fixos habeas, non immodeſtè tuſſias, aut expuas, non indecenter perſtrepas, ſed in omnibus quietè & modeſtè te geras. Ad quod facit, quod Cæſarius Ciſtercienſis monachus ſcribit: Beatum ſcilicet Ambroſium plebem ſuam monere ſolitum, vt à tuſſi, & omni inquietudine temperarent, ne quoquo modo Sacerdotem verba canonis recitantem, & ſacrificium offerentem impedirent. Eſt etiam huius reuerentiæ pars, vt quando genuflectendum eſt, genuflectas; quando ſtãdum eſt, rectus & non inclinatus, nec ſedens ſtes, & Eccleſiæ, aut tui ordinis cęremonias ſanctè inſtitutas obſerues.

Cæſarius lib. 9. de miraculis, c. 30.

Ad fugiendam verò diſtractionem, & habendam mentis deuotionem, optio tibi datur, vt vnum ex his quæ dicemus, eligas, vel nunc vnum, nunc aliud ad augmentum feruoris aſſumas. In primis enim poteris meditari ea quæ partibus Miſſæ ſignantur, vt in introitu, deſideria antiquorũ Patrum in limbo detentorum, Meſſiæ aduentum expectantium: in voce, Kyrie eleiſon, nouies repetita, inuocationem Trinitatis, à qua miſericordiam poſtulamus: in hymno gloriæ, eam, quam Angeli Domino in eius natali cecinerunt, quando hominibus pacem annunciauerunt: & ſic in cæteris, quæ ex libris Eccleſiaſticis, qui nuſquam non habentur, poteris intelligere. Deinde, ſi hoc longum aut prolixum tibi videatur, Miſſam conſideratione tua in quatuor partes diuide: Primam, vſque ad oblationem, in qua

confeſſio fit,& preces,ac doctrina Apoſtolica & Euangelica, & Symbolum alta voce recitatur, attentè audi:&,ſi non miniſtras, vbi reſpondendum eſt Sacerdoti, ſubmiſsè reſponde. In ſecunda,ab oblatione panis & vini vſque ad conſecrationem, aduentum Angelorum & quaſi ingreſſum aulicorum cœleſtium, qui venienti Domino ſunt aſtaturi, meditare, & coram magnatibus cœleſtibus puſillus ex terra contremiſce. In tertia, à conſecratione vſque ad tempus proximum communioni, ſacrificium illud tremendum Patri offer,tibi & tuis neceſſaria pete, & cor tuum in conſpectu tui Conditoris effunde. In quarta, à communione vſque ad finem,emundationem ab omni peccato, & virtutum ornatum pete, & deſideria Chriſtum ſuſcipiendi, ſi tibi conceſſum eſſet, accende. Tandem poteris per has quatuor

partes aliqua myſteria ex paſſione Domini meditari,& dum Sacerdos ſecretò orat,vocalem aliquam orationem attentè recitare, vel alio modo, prout Deus inſpirauerit,tuam mentem exercere. Id ſolùm, quemcnmque modum teneas, nitaris oportet, ne ibi aut irreuerēter diſtractus, aut tepidè indeuotus aſtes, ita vt nullum aut modicum fructum ex Miſſæ auditione decerpas, & ex tam magnifico conuiuio tu ſolus famelicus & ſitibundus decedas.

De cuſtodia cellæ.

CAP. X.

AVDITA Miſſa, cui, vt plurimùm poſt matutinam orationem, aſſiſtimus, niſi neceſſitas aut charitas aliud agendum ſuadeat,propera ad cellam tuam, in eáque, prout ſtatim dicemus,

bene occupatus mane, & amicam dulciſſimam, aut ſponſam chariſſimam, nunquam ſine cauſa derelinque. Mira ſunt, quæ à ſanctis Patribus de cella dicuntur; ego, vt te ad eius amorem alliciam, vnam aut alteram ſententiam eorum in medium proferam. Bernardus ſic ait: Cœli & cellæ habitatio cognata eſt: quia cœlum & cella adinuicem videntur aliquam habere cognationem nominis, ſic & pietatis. A celando enim cœlum & cella nomen habere videntur: & quod celatur in cœlis, hoc & in cellis: quod geritur in cœlis, hoc & in cellis. Quidnam eſt hoc? vacare Deo, frui Deo: à cella enim ſæpe in cœlum aſcenditur, vix autem vnquam à cella in infernum deſcenditur. Moriens enim vix aut nunquam aliquis à cella in infernum deſcendit: quia vix vnquam aliquis niſi in cœlo prædeſtinatus, in ea vſque ad mor-

tem perſtitit.] Thomas à Campis multa variis locis in cellæ commendationem ſcripſit, ex quibus vnum tantùm citabo. Bona cellæ, inquit, nequeunt ſufficienter explicari, ſicut nec detrimenta extravagantium. Cuſtos cellæ, cuſtos eſt linguæ, non audit detractiones, non percipit rumores, non videt vanitates, non trahitur ad leuitates. Bonus cellita aut legit, aut orat, aut gemit, aut meditatur, aut ſcribit, aut corrigit libros, aut aliquid aliud boni operatur. Bonus cellita, ciuis eſt cœli, amicus Dei, ſocius Beatorum Angelorum, cognitor ſecretorum, inſpector ſupernorum, victor tentationum, expulſor dæmonum, bellator vitiorum, contemptor mundanorum, neglector curarum, poſſeſſor quietis, obtentor pacis, amator ſcripturarum, ſpeculator veritatis, guſtator puritatis, continuator orationis, col-

Tho. à Cāp. lib. 1. de diſc. clauſt. c. 7.

lector ſanctæ meditationis, & deſtructor omnis euagationis. Cogita Deum, & te ſolum eſſe in mundo, & habebis magnam requiem in corde tuo. Memento quia Angelus inuenit Mariam in camera orantem, non foris cum hominibus loquentem. Nam qui appetit cœleſtia ſecreta cognoſcere, oportet eum ab hominibus elongari. Sic enim Moyſes fecit, qui relictis hominum turbis, manſit ſolus cum Domino in monte, vt legem Domini ſuſcipere mereretur.] Hæc ille. Sed ſi alios omittam, certè verba Ambroſij luculentiſſima non poſſum præterire: Hic ſanctus Pater ad Sabinum ſcribens, ſic ait: Nunquam enim minùs ſolus ſum quàm cùm ſolus eſſe videor, nec minùs otioſus quàm cùm otioſus. Certè pro arbitrio arceſſo quos volo, atque adiungo mihi quos magis diligo, aut quos aptiores arbitror, nemo interpellat, nemo

Lucæ. 2.

Exod. 19.

Amb. ad Sabi. epiſt. 91

interpolat. Tunc ergo te magis teneo, & de Scripturis confero, & prolixiorem ſimul ſermonem ſerdimus. Sola erat Maria & loquebatur cum angelo. Sola erat quando ſuperuenit in eam ſpiritus ſanctus, & virtus Altiſſimi obumbrauit eam. Sola erat, & operata eſt mundi ſalutem, & concepit redemptorem vniuerſorum. Solus erat Petrus, & totum per orbem conſecrandarum gentium cognouit myſteria. Solus erat Adam, & non eſt præuaricatus, quia mens eius adhærebat Deo: poſtquam verò ei mulier adiuncta eſt, non potuit inhærere mandatis cœleſtibus, & ideo ſe abſcondebat, quando Deus deambulabat in paradiſo: & nunc deambulat in paradiſo Deus, quando diuinas ſcripturas lego. Et quibuſdam interpoſitis addit: Liquet igitur ex his, quia cùm ſoli nos ſumus, tunc nos offerimus Deo, tunc mentem ei

Lucæ. 1.

Act. 10.

Gen. 2. & 3.

noſtram aperimus,tunc amictum fraudis exuimus. Solus erat Adam quando in paradiſo conſtitutus eſt,ſolus erat & quando ad imaginem Dei factus eſt,ſed non erat ſolus quando de paradiſo eiectus eſt. Solus erat Dominus Ieſus quando mundum redemit. Non enim legatus, neque nuntius, ſed ipſe Dominus ſolus ſaluum fecit populum ſuum:etſi nunquam ſolus eſt ille,in quo pater eſt ſemper; vnde & nos ſoli ſumus, vt Dominus nobis cum ſit.] Huc vſque Ambroſius.

Gen. 1.& 3.

Si tanta ſunt bona cellæ, quæ à Patribus iſtis deſcripta ſunt; ſi tanta ſecreti cubiculi emolumenta, inſipientis hominis erit ad vitam ſpiritualem vocati, illud poſthabere, & pro atriis publicis, & pro diſcurſibus non neceſſariis commutare. Hæc autem tu erga cellam obſeruabis. Eam admitte,& in ea habita,quam tibi prælatus aſſignauerit, & de

loco cœnobij vbi poſita ſit, aut de amplitudine, aut claritate, aut alia quauis commoditate eius nequaquã ſoliciteris. Eſt enim quaſi ſepulchrum tuum, in quo, ſæculo mortuus es, vſque ad finem mortalis vitæ, & initium immortalis vitæ manſurus. Mortui autem de ſepulchri qualitate, de eius amplitudine, aut anguſtia non curant. Et poſtquam in cella pulcherrima, & optimè ædificata, per duos menſes habitaueris, ita menti illa pulchritudo veteraſcit, & communis ac deſpicabilis fit, ac ſi omnino non ſubſiſteret. Ad ædificationem quoque fratrum, & ad ſpiritum paupertatis, & ad ſeruandam pacem, ſpectat cellam quamcunque acceptare, & commodis eius non adhærere. In cella tibi aſſignata, non ſuperflua, non pretioſa, non curioſa habeas, ne ex illis ſis à Bernardo ſuggillatis, qui cellas non tam eremiticas quàm aro-

Ber. ad fratr. de monte Dei ad med.

maticas ſibi conſtruunt; ſed neceſſaria, & vilia, & pauperi accommodata recondas. Sit in ea lectus pauper, ſella humilis, menſa ad libros componendos ſufficiens, nuda & nullis tapetibus ornata, candelabrum vile, libri neceſſarij, imagines crucifixi & Beatæ Virginis decentes, & quæ modicis impenſis habeantur. Vina verò, dulciamina, aut aliæ res comeſtibiles, horologia affabrè facta; icones magni pretij, ſedilium multitudo, & alia huiuſmodi, quæ ſuperfluitatem, aut curioſitatem, aut vanitatem redolent, à cellis ſeruorum Dei penitus relegentur. In hac cella ſic vt pauperem & contemptorem ſæculi decet, ornata, manere aſſueſcas. Nam vt ſcitè quidam dixit: Cella cõtinuata dulceſcit, & malè cuſtodita tædium generat. Si in principio conuerſionis tuæ eam cuſtodieris, erit poſtea tibi dilecta amica, & gratiſſi-

Lib. 1. de imitatione Chriſti. c. 20.

mum ſolatium. Coge ergo te ipſum, vt in ea maneas, & ſapienti quodam ac ſancto dolo temetipſum decipe. Ad quid nūc ſine neceſſitate cellam deſeram? quid extra illam niſi nouitates, & verba otioſa & detractoria, vel ad minus conſumptionem temporis, vel alia, quæ me diſtrahant, inueniam? Nunc certè in ea manebo, poſt vnam aut duas horas, niſi priùs ab obedientia fuero vocatus, exibo. Nunc profectò voluntati meæ ac leuitati meæ [in hoc nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies.] Quantùm enim apud me maneo, & ad vana non exeo, tantum diebus meritorū adiicio. His verbis & aliis ſimilibus tanquam vinculis ſuauiſſimis poteris te intra cellæ ambitum continere. Si hæc non ſufficerent, iam te ipſum reprehende, & inſcitiæ tuæ timore conſtringe. Volue animo Dorothei ſenten-

Iob. 29.18.

Doroth. Doctr. 12.

tiam, quam modò ſubiiciam; vt ex illa tuum ſtatum agnoſcas, & quis affectus te ex cella exturbet, peruideas. Alius item cùm ſenem interrogaſſet, inquit, vnde fieret quòd ſibi moleſtum eſſet in cella ſedere, accepit: Quia nondum proſpexiſti in futuram requiem, vel afflictionem: Si enim hæc animo diligẽter inſpicias, & mediteris, etiam ſi cella tua vermes ſcaturiat, vt ad collum vſque immergaris in illis, ſuſtineres vtique abſque moleſtia, & vlla difficultate.

Erit autem tibi facillimum manere in cella, & ſuauiſſimum tecum commorari, ſi non deſes, & otioſus, & dormituriens in ea reſideas, ſed ſemper vtiliter occuperis. Nunc ergo ora, nunc verò pſalle, & precationes tuas debitè perſolue. Nunc libros ſpirituales ſanctorum geſta, & hiſtorias Eccleſiaſticas lege; nunc quibus incubuiſti literis ſtude,

& Theologiam, ſcripturam ſacram, ac præcipuè ſanctos patres euolue, vt ſcientiam comparatam ſerues & prouehas. Nunc ſcribe, & ſcripta à te corrige: nunc (ſi opus tibi fuerit) ſcripta aliorum tranſcribe, aut in compendium redige. Has ſtudioſas actiones, & alias huiuſmodi ſtatui religioſo congruas, & tuæ neceſſitati accommodatas prudenter aſſume, nunc intermitte, nunc ad illas redi, & has cum illis intermiſce: ita vitæ pars in cella conſumpta non ſolùm vtilis erit, ſed plena iucunditatis & ſuauitatis exiſtet. Et quia extrema fugienda ſunt, & non ad cellæ quietem tantùm, ſed ad laborem & obedientiæ opera vocatus es, ita cellam diligas, vt nimiùm eius tranquillitati non adhæreas, ſed charitate aut obedientia vocante ſine vlla mentis cōtradictione eam dimittas. Id enim faciens ingredieris,

& egredieris, & tam in ingreſſu quàm in egreſſu paſcua inuenies. Eríſque ſimilis animalibus illis quæ ibant, & reuertebantur, & tam in profectione quàm in reuerſione ſplendebis & ardebis in ſimilitudinem fulguris coruſcantis. Hæc namque, quæ de amore cellæ dicta ſunt, non eo dicuntur, vt ab vtili occupatione, & debito labore te ſubtrahas, ſed ne contempta religioſa vita, poſt huius mundi diſtractiones & inanes curioſitates abeas.

In cellam ſic cuſtoditam & in vſum ſanctarum occupationum habitatam quadrant optimè, illa illuſtriſſima elogia à Baſilio & Laurentio Iuſtiniano deſcripta, quæ iucundum erit audire. Baſilius ſic ſcribit: O cella ſpiritale prorſus habitaculum. Namque de ſuperbis facis humiles, de guloſis ſobrios, de crudelibus pios, de iracundis mites, de odioſis reddis in diuina charitate fer-

Baſil. de laudibus eremi.

uentes. Tu odioſæ linguæ frænum, tu luxurioſis renibus nitidæ caſtitatis adhibes cingulum; tu facis vt leues quique ad grauitatem redeant, vt iocoſi ſcurrilitatibus parcant, vt vaniloqui & procaces ſe ſub diſtricta ſilentij cenſura caſtigent. Tu ieiuniorum ac vigiliarum nutrix, tu patientiæ & pacis perfectiſſimæ cuſtos, tu puriſſimæ ſimplicitatis magiſtra, ac omnino fraudulentæ duplicitatis ignara. Tu facis vt vagos quoſque Chriſti catena coerceat, vt indiſciplinati moribus à ſua ſe prauitate compeſcant. Tu noſti homines ad perfectionis culmen euehere, atque ad conſummatæ ſanctitatis faſtigium ſublimare. Tu facis, vt homo ſit integer, atque rotundus, ac nulla à ſemetipſo morum inæqualitate diuerſus. Tu etiam facis lapidem quadrum conſtruendæ videlicet cœleſtis Ieruſalem mœnibus aptum, qui

nimirum non ex morum leuitate ſe verſatilem præbeat; ſed fixus ſemper in ſanctæ religionis grauitate conſiſtat. Tu homines à ſemetipſis extraneos reddis, & priùs vaſa vitiorum reflorere virtutibus facis. Tu [nigra, ſed formoſa ſicut tabernaculum Cedar, ſicut pellis Salomonis.] Tu lauacrum tonſarum, tu ſicut [piſcina in Heſebon.] Oculi tui ſicut columbæ ſuper riuos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima.] Tu namque es ſpeculum animarum, cuius contemplatione ſe mens humana perſpicaciter intuens quod minus eſt, impleat: quod ſuperfluum, reprimat: quod obliquum eſt, dirigat, quod deforme, componat. Tu nuptialis es thalamus, in quo ſancti ſpiritus annulus tribuitur, & cœleſti ſponſo fœlix anima fœderatur. Recti diligunt te; & qui te fugiunt, veritatis luce priuati, quò

greſſus ponere debeant, non agnoſcũt. Hæc quæ diximus, ſunt verba Baſilij. Laurentius verò Iuſtinian⁹ ſic ait: Nemo ad planum narrare ſufficit cellæ præconia, quanta veniunt bona, quantáque per illam amoueantur incommoda. Eſt namque cella ſpõſi reclinatorium, virtutũ cuſtos, tranquillitatis portus, additamentum pacis, medela vitiorum, contemplationis locus, tabernaculum fœderis, nuptialis thalamus, hortus irriguus; paradiſus deliciarum, cœli ianua, ſchola ſcientiæ, conſcientiæ cathedra; magiſtra ſilentij, & ſpiritualis ſcala, vſque ad polorum alta pertingens. In ea ſi quis abſque torpore perſiſtit, fugit lites, neſcit odia, detractioni non vacat, temeraria iudicia minimè facit, abhorret otium, nec veretur mortem. Eia nunc Chriſti milites, qui voſmet Deo vouiſtis, & pro amore cœleſtium eremi vaſtam ſolitudinem atque

Laurent. Iuſtinian. de vita ſolit. c. 12.

deſerti antra incolitis, vt ſolitariæ vitæ perfectionem apprehendere valeatis, cellulæ habitationem diligite, illam tenete, illam amplectimini, de ea, niſi vrgente neceſſitate rationabili, ſeu corporis impellente infirmitate, vel fraterna ſuadente charitate, exire nolite. In ea ſint veſtræ ſpirituales deliciæ atque interna ſolatia. Ad ipſam, ſi contingat vos egredi, reuertimini quantocyus, ne detrimentum aliquod patiamini, moram protelando ad publicum. Reuertimini, inquam, poſt iniunctum completúmque exterioris operis miniſterium, ſiue captatam ſubleuationem fragilitatis humanæ. Equidem ex labore corpus attenuatum; ſi mens ex importunis fuerit tentationibus fatigata, tribulationibúſque depreſſa, proculdubio in cellulæ ſecreto congruentem reperietis pacem. Sic Laurentius Iuſtinianus. Si igitur cellam ſine

cauſa deſeras, hæc omnia bona perdes; aridus, vanus, & diſtractus eris, ſi extra illam vanis & prophanis intendis. Nunquam (vt credo) vidiſti aliquem virum ſpiritualem, ſanctitatis amatorem, qui non eſſet amicus cellæ, publici (in quantum poterat) declinator, ſilentij ſectator. Si tu, vltra id quod ſtatus tuus requirit, & neceſſitas exigit, diſcurſus amas, per atria domus, immò & per vicos & plateas ambulas, quærens non quem diligit anima tua, ſed quem cupit curioſitas tua, & confabulationibus, & conſalutationibus vanis occuparis, nec vir ſpiritualis efficieris, nec te ſanctitatis amatorem oſtendes. Quia mentis puritas in officina puritatis, nempe in cella, comparatur, & ſpiritus pacatus & quietus, non in foris, neque in negotiis ſæcularibus, ſed in loco rebus ſpiritualibus apto, nempe in cella, conquiritur.

De ſtudio literarum.

CAP. XI.

IN cella otium vitandum omnino eſt, quia hoſtis eſt vniuerſarum virtutum: nec manſionem in cella monemus, vt in ea deſides & ſegnes, ſed vt bene occupati & magis negotioſi, quàm extra illam maneamus. Non otio, inquit Ambroſius, non ſomno merces paratur. Nullum opus dormientis eſt. Nullus fructus otij, immò magis diſpendium. Otioſus Eſau amiſit primatus benedictionem, quia maluit cibum acquirere, quàm quærere. Laborioſus Iacob apud vtrumque parentem inuenit gratiam.] Si ergo cellam incolimus, vt mercedem promereamur, & fructus colligamus ſemper duraturos, in ea non otio vacandum eſt, ſed honeſtis laboribus inſiſtendum. Opera, quæ cellæ conueniunt, iam ſuprà re-

Ambroſ. lib. 10 ep. 62.

tulimus, ex quibus vnum, nempe literarum ſtudium, ad hunc locum pertinet: quoniam poſt Miſſam ſummo manè celebratam, cui adoleſcentiores aſſiſtunt, ſtatim, vt literis vacent, in cellam ſe recipiunt. Quin & ad ſacerdotium promoti, niſi ad miniſteria vocentur, aut orationem protelent, aut penſum horarum perſoluant, literis vacant, vt munus ſuum, quod multam rerum cognitionem requirit, ſecurè & fideliter obeant.

Tu ergo ad literarum ſtudia vocatus, & ab obedientia in addiſcẽdis literis occupatus, rectam ſemper intentionem habe; & præſtantiſſimum ſcopum, ad quem ſcientia dirigenda eſt, tuo labori præfige. Non diſcas, vt apud homines ſplendeas, non vt magiſter & bene literatus nomineris, non vt magnus habearis, non vt præcipua pulpita, & inſignes cathedras occupes, non vt

ad dignitates tui ordinis, vel prælationes Eccleſiaſticas proueharis : quia hoc ingens vanitas eſt. Non diſcas, vt appetitui ſciendi ſatisfacias, vt noua & ſubtilia ſcias, vt pulcherrimarum rerum cognitione tuum tantùm intellectum repleas : quia hoc inanis curioſitas eſt. Sed diſce, vt Deo placeas, vt eius beneplacito, ac obedientiæ præſcripto te accommodes, vt Deum magis cognoſcendo, ardentiùs eum diligas, & feruentiùs illi ſeruias, vt idoneus miniſter Euangelij fias, & vt animas Chriſti ſanguine redemptas, præcipuè rudiores, & magis doctrinæ indigas, ad illum per bonam vitam ire compellas. Macula in omni panno fœda eſt, ſed in pretioſiſſimo ſerico aut in mundiſſima byſſo fœdior : ſic præpoſtera intentio in omni humano opere mala eſt, ſed in ſtudio literarum nequior & intolerabilior. Quantum ſit periculum

eius qui ad vanitatem ſtudet, docet ſanctus Iob, dum ait: Panis eius in vtero ipſius vertetur in fel aſpidum intrinſecus: diuitias, quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.] Sciētia enim panis eſt, quo mentem noſtram reficimus, qui in fel aſpidum conuertitur, cùm ad vanitatem aut ambitionem ordinatur. Eámque literatus euomit, cùm ex inani & arido corde depromens, ſine vlla vtilitate audientium effundit. Et de ventre illius extrahitur, cùm hominis inſipientis labor ſine præmio relinquitur: quia minimè à ſuo conditore probatur. Hunc quidem ſenſum Gregorius indicat, & ſimul pericula literatorum ſuum honorem quærentium declarat, ſic ſcribens: Panis, Scripturæ ſacræ intelligentia non inconuenienter accipitur, quæ mentem reficit, eíque boni operis vires præbet, & plerumque

Iob. 20. 14 15.

Greg. 15. moral. c. 6.

hy-

hypocrita etiam ſacri eloquij erudiri myſteriis ſtudet: non tamen vt ex eiſdem viuat; ſed vt à cæteris hominibus quàm ſit doctus appareat. Panis eius in vtero illius in fel aſpidum intrinſecus vertetur; quia dum de ſacræ legis ſcientia gloriatur, vitæ potum conuertit ſibi in veneni poculum, & reprobus moritur, vnde ad vitam erudiri videbatur. Neque hoc autem inconuenienter accipitur, quòd nonnunquam hypocrita, dum doctrinæ verbo ad oſtenſionem ſtudet, diuino iudicio cæcatus, hoc ipſum verbum prauè intelligit, quod malè quærit.

Studia verò literarum non iam ex vanitate, ſed ex ſolà curioſitate ſuſcepta, Hugo Victorinus inutilia & noxia vocat, & quis ſit eorum fructus, exponit in hæc verba: Et vt apertiùs adhuc agnoſcas, quàm infructuoſa, immò quàm pernicioſa

Hugo lib. 1. de vanitá. mũdi, ad finem.

ſint

ſint ſtudia hæc, animos non ſolùm ad cognoſcendam veritatem non illuminant, ſed ne veritatem agnoſcere poſſint, prorſus excæcant. Rapiunt enim cor hominis, & quodam modo extra ſemetipſum abducunt, vt dum ad alia, quæ ad rem non pertinent, conſideranda trahitur, ad circumſpectionem ſui minimè reuertatur.] Si hæc ita ſunt, vt Patres hi aſſerunt, de quorum authoritate non licet dubitare, abſurdum erit ſcientiam ad vanitatem, aut ad curioſitatem, aut ad alium finem viliorem dirigere, & præſtantiſſimum virtutis inſtrumentum, nempe ſcientiam in excidium virtutis aſſumere. Scientia apud homines vanè lucere vis? ſed eo ipſo non lucebis: quia Deus ſe exaltantes deiicit, & ſe oſtentantes ſub modio alicuius magnæ humiliationis conſtituit. Curioſitati, & nimio ſciendi deſiderio vis ſatisfacere?

ſed dum ſcire ad ſolam ſcientiam aues, & conſcientiam lædis, & ſapidæ ſcientiæ, illi nimirum, quæ afficit & mouet voluntatem, obſiſtis. In ſcientia ergo nihil aliud niſi Deum quæras, & in acquiſitione, ac vſu eius, non inſipienti mundo, ſed Deo placere concupiſcas.

Studia ex hac rectiſſima intentione ſuſcepta facile erit cum virtute coniungere, & has duas ſorores, Scientiam & Virtutem ſimul, licèt cura impari, quæritare. Simul tibi quærendæ ſunt, quia ſcientia ſine virtute parum, aut nihil valet: virtus verò in te, qui aliis doctrina profuturus es, ſine ſcientia manca erit. Sit itaque ſcientia tua virtutis & ſanctitatis plena, vt magis exemplo quàm verbo prædices; ſit virtus tua ſcientia referta, vt in oſtenſione viæ virtutis non erres. Impari tamen cura tibi quærendæ ſunt, quoniam virtutis maior

ratio habenda eſt:quæ cùm finis ſit ſcientiæ, debet in corde tuo ac in cura tua primum ac præcipuum locum occupare. Quamobrem nunquam propter ſtudia literarum, virtutis actiones omittes: nunquam orationis tempus, lectionis ſpiritualis horam, & aliarum rerum ad cultum Dei pertinentium ſpatia decurtabis. Virtutum opera te faciunt ſanctum, ſcientiarum ſtudia te faciunt literatum: &, ſi melius & optabilius eſt, ſanctitate quàm ſcientia pollere, ne dum ſapientiæ ſtudes, ſis tam inſipiens, vt minora maioribus præferas; & propter viam, terminum viæ, nempe perfectionem amittas. Si poſt multos ſtudiorum annos doctiſſimus euaſiſti, & in virtute ac humilitate non profeciſti: ô quàm parum ſapis! quàm nihil vales! quàm es reprehenſione dignus! qui ætatem tuam cum meretricibus conſumpſiſti,

& ſponſam amore digniſſimam repudiaſti. Humanas enim ſcientias te à virtute auocantes meretrices voco, & virtutem ſponſam appello. Infœlix tu, qui hanc repuliſti, propter quam habiturus eras claritatem ad turbas, & honorem apud ſeniores iuuenis: & illas accerſiſti, quæ à virtute ſeiunctæ robur mentis tuæ comedent, & virium tuarum actiones vanitatis infirmitate conſument. Infœlix tu, qui noluiſti intelligere vt bene ageres. Iniquitatem meditatus es in cubili tuo, aſtitiſti omni viæ non bonæ, malitiam autem non odiſti. An non eſt iniquitatem meditari, Dei opera, non ad veritatem, ſed ad vanitatem addiſcere? An non, aſſiſtere viæ non bonæ, iter ſcientiæ aliò quàm ad Dei obſequium deflectere? An non, malitiam amplecti, ex ſcientia ſuperbire, & ex eo, quod ad humilitatem datum eſt, in imper-

Sap. 8.10.

Pſal. 35. 4

fectionibus obdureſcere, & magis quotidie ac magis inflari? Liquet igitur, inquit Bernardus, & abſque ſcientia dignitatem eſſe omnino inutilem, & ſcientiam abſque virtute damnabilem. Ne ergo ex ſcientia damneris, aut miſer, & pauper efficiaris, cura eam cum virtute coniungere, & ad hoc illam acquirere, vt ſingulis diebus melior fias, & quo doctior efficeris, eo in maiorem animæ puritatem euadas.

Bern. tract. de diligēdo Deo.

Si iam annos diſcēdi in ſcholis exceſſiſti, vtilia (vt dictum eſt) & tuo ſtatui cōſona lege, & addiſce. Si magiſter es, veritatem iuxta dicta Patrum antiquorum diſcipulis expone: Si verò diſcipulus es, in primis magiſtros tuos in magna veneratione habe, eorum doctrinam intellige & ſequere, & nihil aliud, niſi quod ipſi docuerint, aut diſcendum eſſe præſcripſerint, cures diſcere. Ridiculum namque eſſet, ſi velis

magiſter eſſe antequam ſis diſcipulus, & tuo arbitratu literis ſtudere, & ab iis ſententiis, quæ tibi à magiſtro proponuntur, deuiare. Diſcipulus à diſcendo deriuatur. Si autem quæ audis, non diſcis, ſed impugnas, ſed deſeris, ſed eis contradicis, & aliam viam in inquiſitione veritatis tibi proponis, quomodo diſcipulus nomineris? Fructus magiſtri inquit Ambroſius,) diſcipulus eſt obediens:] qui verò magiſtro non paret, qui ab eo, quod docetur, diſſentit, non eſt fructus, ſed contemptio magiſtri. Si magiſtri tui duo aut plures ſint, quod in Theologicis ſemper euenit, & opinionibus ipſi diſſentiant, tu vtramque opinionem reuerenter excipe, vtramque diſce, & principia vtriuſque opinionis intellige, ita vt poſſis cùm oportuerit, pro vtraque rationem reddere & vtramque defenſare. Scitóque ignorantiæ, aut mino-

Ambr. in 1 ad Theſſalon. ad c. 2

ris ſcientiæ eſſe, in rebus, quæ non demonſtratione noſcuntur, ſed ſub opinionem cadunt, tam conſtanter vni parti adhærere, vt nihil ſaltem minoris aſſenſus alteri relinquatur. Si enim ratio vnius ſententiæ probabilis tantùm eſt, vt in huiuſmodi rebus ambiguis contingit, nequaquam eius vim omnino calles, ſi, ac ſi eſſet demonſtratio, conuinceris. Et quemadmodum, ſi infantulus, funiculo infirmo ligetur, quem ad rumpendum facilē, ipſe frangere non poſſit, non eſt indicium ferreæ catenæ, ſed imbecillitatis infantis; ita ſi probabili tantùm ratione ligeris, ita vt nulla via te expedire valeas, id eſt ſignum infirmæ mentis, non euidentis rationis.

Ad ſcholas modeſtus & tacens ibis, non huc illuc circunſpiciendo, nec cum condiſcipulis fabulando. In ſchola modeſtè & decenter ſedens attentus eris ad

verba magiſtri,& quod voce docuerit,aut ſcriptis dictauerit, ita vt ne elabatur, excipies. Si poſt lectionem ſcrupulum, aut dubitationem habueris, non vt cen. ſor, non vt doctrinæ impugnator,ſed vt ignorans propones, & ſolutionem quæſtionis expectabis. Lectionem cum aliis condiſcipulis diligenter repetes,cum illis de rebus à magiſtro auditis conferes, vt pleniùs intelligas, & ſi opus fuerit(& quidem conuenienti tempore vtiliſſimum eſt)argumentis hinc inde propo ſitis veritatem expendes. In diſ putationibus efficax, non audax, veritatis auidus explorator, non contentionis & vociferationis amator exiſtes. Verba inutilia, &,ad id, de quo diſputatio inſtituitur, non attinentia, & multò minùs quæ alterum pungant,aut contemnant, prorſus reiicies. Et breuiter ita te geres, vt te diſputatorem religioſum, veritatis in-

quiſitorem,& coram Deo & Angelis loquentem exhibeas. Si alter peccauerit, & verbis minùs modeſtis loquutus fuerit, illum patienter feres. Vt enim Auguſtinus ait: Noui fratrem meum, ſed ſi quid diſputando pro fide ſua, & pro Eccleſiæ charitate dixit fortaſſe feruentiùs quàm tua grauitas vellet audire, non illa contumacia, ſed fiducia nominanda eſt, collatorem & diſputatorem, non aſſertorem, & adulatorem ſe eſſe cupiebat. Nam hoc eſt oleum peccatoris, quo propheta non vult impinguari caput. Ita enim dicit: Emendabit me iuſtus in miſericordia, & arguet me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.] Breuiter diſputationem ad eruendam dumtaxat lucem veritatis admitte. &, vt inquit Paulus [ſtultas quæſtiones, & contentiones, & pugnas deuita; ſunt enim inutiles & vanæ.] Se igitur oſten-

Aug. epiſt. 147. ad Pro.

Pſal. 140. 5.

Ad Titũ 3. 9

tante veritate à diſputatione o-
mnimodis ceſſandum eſt, & alij
vtiliori pro tunc exercitationi
vacandum.

Hæc de diſputatione dicta ſuf-
ficiant. Sed inſtante tempore ad-
diſcendi, & literis ſtudendi (quod
totum illud eſſe debet ab obe-
dientia vſuque præſcriptum) à
Reg. 2. 3. Domino, qui Deus ſcientiarum
Dominus dicitur, cui, ideſt, à
quo præparantur cogitationes
noſtræ, gratiam, lucem, & intelli-
gentiam ad diſcendum humilite
poſtulabis. Beatus Thomas Aqui
nas ante lectionem vel ſcriptio-
nem ſemper orationi ſe dabat
Id quoque à viris ſpiritualibu
modò, perpetuo more ſeruatu
Tu eorum veſtigiis inhærens a
ſtudium orationem præmitte
Illud ex obedientia, & deſideri
animabus proficiendi, ſuſceptun
Deo gratiſſimum puta, quare i
ipſum diligenter incumbes. Qu
à magiſtris acceperis, vel qu

pc

per te didiceris, optimè intelligere & ſcire cura. Id conſequeris, ſi præcipua fundamenta aſſertæ veritatis capias, ſi ad ſua principia referas, ſi iterum atque iterum repetas, donec fixè in memoria hæreant: Si quæ veritati opponũtur, aut opponi poſſunt, aduertas, atque diſſoluas: Si multum mediteris, & parum ſcribas. Tot enim ac tanta, & tam pulchra ſcripta, & typis mandata ſunt, quæ paſſim habentur, & nuſquam non inueniuntur: vt diſcipulis inutile ſit aliqua ſcribere, & tempus in id, quod non erit vſui, conſumere. Lecta, & intellecta, & memoriæ mandata tecum ipſe conferes; aliquando ſi tanta mentis ſynceritate & diuina familiaritate polleas, vt id reuerenter facias, ad Dominum tuum, qui filiolos balbutiẽtes libenter audit, eadem dices, & quaſi eius ſententiam expectabis. Hoc aliquos pios & puros

adoleſcentes ex noſtris feciſſe noui, quod non eſt ſanè ridenda ſimplicitas, ſed ſapientiſſima ac veneranda cum Deo familiaritas. Nec ſic hunc modum diſcendi vocarem, niſi illum ab illo magno Eccleſiæ lumine Auguſtino vſurpatum viderem. Ipſe namque ſæpiſſime (vt ex ſuis ſcriptis elicitur) ita veritatem inquirebat, quaſi cum Deo loquens illum interrogans, & ab eo, precibus quæſtionum ſolutionem extorquens. Vnde quodam loco temporis naturam veſtigans, ſic ait: Exarſit animus meus noſſe

Aug. 11. cō feſſ. c. 12.

iſtud implicatiſſimum ænigma. Noli claudere Domine Deus meus bone pater, per Chriſtum obſecro, noli claudere deſiderio meo iſta, & vſitata, & abdita, quominus in ea penetrent, & dilucеſcant, alluceſcente miſericordia tua, Domine. Quem percontabor de his, & cui fructuoſiùs cōfitebor imperitiam meam niſi

tibi,

tibi, cui non ſunt moleſta ſtudia mea flammantia vehementer in ſcripturas tuas? Da, quod amo, amo enim, & hoc tu dediſti. Da pater qui verè noſti data bona dare filiis tuis. Da quoniam ſuſcepi cognoſcere te, & labor eſt ante me donec aperias. Per Chriſtum obſecro in nomine eius ſancti ſanctorum, nemo mihi obſtrepat. Et ego credidi, propter quod & loquar. Hæc eſt ſpes mea; ad hanc inhio, vt contempler delectationes Domini. Ecce veteres poſuiſti dies meos, & tranſeunt, & quomodo, neſcio, & dicimus tempus, & tempus; tempora, & tempora. Quandiu dixit hoc ille, quandiu fecit hoc ille, & quàm longo tempore, illud non vidi. Et duplum temporis habet hæc ſyllaba, ad illam ſimplam breuem. Dicimus hæc, & audimus hæc, & intelligimur, & intelligimus. Manifeſtiſſima, & vſitatiſſima ſunt, & eadem

rurſus nimis latent, & noua eſt inuentio eorum. Hæc & multa alia ibi. Si ergo ad hunc modum diſcendi admiſſus fueris, illum non relinquas, & quaſi magnum Dei donum, non ſine gratiarum actione ſuſcipies. Ac tandem, ſi ingenio ac ſubtilitate intelligendi polleas, ſi commilitonibus emineas, ſi omnibus tam maioribus quàm minoribus, ob tuam peritiam placitis moribus adiunctam, placeas, tuæ propriæ vilitatis memineris, & viam humilitatis non deſeras. Si verò hebes fueris ingenio, ineptus eloquio, & omnibus, vel multis cõdiſcipulorum, iudicio maiorum poſtpoſitus, caue ne triſtitia abſorbearis, ne magnum aliquid & deſiderabile tibi deeſſe exiſtimes, ſed mentis puritate, & morum probitate, & omnimoda reſignatione in diuina voluntate, aliis eminere curato. Quod ſi aſſequaris, nulla ratione aut

minor reliquis aut inutilior reputaberis.

De cura Miniſteriorum.

CAP. XII.

SED iam pueritiam ſtudiorum exceſſiſti, iam ad ſacerdotium promotus es, iã ad aliquod munus tuæ religionis vocatus. Hæc eſt vna cauſa & ſanè iuſtiſſima cellam ad tempus relinquendi, exibis ab ea vt tibi iuſſa perficias. Quodcumque igitur tibi munus demandatum ſit, diligenter exequere: ſed ſi ad miniſteria animarum curandarum euectus ſis, ita ſcilicet, vt earum confeſſiones excipias, vel ad eas conciones habeas; multo ſolicitiùs & diligentiùs in tam præſtantiſſimum munus incumbe. Indiget hodie Eccleſia fidelibus operariis, qui opere aduerſentur illis, Philippē. 2.21.

qui,quæ ſua ſunt, quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Adeo vt in ipſis cœtibus religioſis non paucos reperias, qui ex huiuſmodi miniſteriis proprium honorem & propriam gloriam captent, & ad Chriſti gloriam non reſpiciant. Indiget hoc tẽpore Chriſtus miniſtris ſtrenuis, debitam ei fidelitatem ſeruantibus, quando innumeri ſunt, qui illi fidelitatem non ſeruant, & dum deliciis ſuis, & opibus, & honoribus conſulunt, rebus animarum incuriosè, feſtinanter, & quaſi aliud agentes, intendunt. Qui dummodo aurum, & argentum, & ſuppellex creſcat, dummodo multis ſeruis conſtipentur, & menſa illis quotidie opippara præparetur, licèt animæ pereant, & pauperes fame tabeſcant, & templa detritis ornamentis contecta ſordeant, omnia ſibi ſalua ſuſpicantur. Ego quidem tempora Bernardi non vidi; ſed hæc

non ſine mœrore video, in quibus eius verba, quæ vel lapides ipſos ad fletum moueant, ſine dubio completa ſunt.

Et nunc, inquit, quod grauius eſt, ipſi Chriſtum perſequuntur, qui ab eo vtique Chriſtiani dicuntur. Amici tui, Deus, & proximi, aduersùm te appropinquauerunt & ſteterunt. Coniuraſſe videtur vniuerſitas populi Chriſtiani, à minimo vſque ad maximum, à planta pedis vſque ad verticem non eſt ſanitas vlla. Egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus iudicibus vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum, non eſt iam dicere, vt populus ſic Sacerdos: quia nec ſic populus vt Sacerdos. Heu, heu, Domine Deus! quia ipſi ſunt in perſequutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, gerere principatum. Arcem Sion occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & vniuer

Bern ſerm. 1. in conuerſ. ſancti Pauli.

uerſam deinceps liberè & poteſtatiuè tradunt incendio ciuitatem. Miſera eorum conuerſatio, plebis tuæ miſerabilis ſubuerſio eſt. Atque vtinam ſola hac parte nocerent: Eſſet fortè qui Dominica præmonitus & præmunitus exhortatione, daret operam ipſorum non exempla imitari, ſed obſeruare præcepta, iuxta illud; Quæ dicunt facite, & ad opera eorum nolite reſpicere.] Nunc autem dati ſunt ſacri gradus in occaſionem turpis lucri, & quæſtum æſtimant pietatem. Copioſiſſimæ ſiquidem pietatis inueniuntur in ſuſcipienda (immò accipienda magis) animarum cura: ſed hæc apud eos cura minor, & de animarum ſalute nouiſſima cogitatio eſt. An verò Saluatori animarum grauior vlla eſſe poteratperſequutio? Iniquè agunt & cæteri contra Chriſtum, multique ſunt noſtris temporibus Antichriſti. Meritò

Matt. 23. 3.

tamen & crudeliorem eam cenſet perſequutionem pro acceptis beneficiis, & grauiorem ſentit pro poteſtate, quam propriis ſuſtinet à miniſtris, licèt alij quoque multi contra proximorum ſalutem multifariè, multíſque modis, & variis occaſionibus agere videantur. Hæc videt Chriſtus, & ſilet: hæc Saluator patitur, & diſſimulat.] Hæc ille.

Si hoc tempore in cura animarum ſaluandarum pigriteris, ſi ab illis quæſitus moroſè exeas, ſi non quæſitus, otio torpeas, aut inutilibus occupationibus vaces, & illas non quæras, parum Chriſtum diligis, & modicam valoris animarum, & pretij ſanguinis Domini pro illis effuſi notionem habes. Mulier illa Samaritana ſtatim ac Chriſtum nouit, illúmque Meſſiam eſſe didicit, reliquit hydriam ſuam, & ad annunciandum eum conciuibus ſuis ſollicita properauit. Si Ioan. 4. 28.

nec

necdum tuæ voluntatis hydriam relinquas, qua huius ſæculi conſolationes hauris,& huius ſæculi oneribus implicaris, ſignum eſt te parum ſatis Chriſtum agnoſcere, & modica, qua eius maieſtatem contempleris, luce perfundi. Statum Apoſtolicum profiteris,& de Apoſtolorum, atque Apoſtolicorum virorum imitatione gloriaris, ne cunctando, & animas tepidè & deſidiosè quærendo ab illorum conuerſatione degeneres. Illi, cùm liberi

1. Corinth. 9. 19. eſſent ex omnibus, cum Paulo, omnium ſe ſeruos fecerunt, vt eos lucrifacerent. Ne tu more domini delicati velis tua ad propriam commoditatem diſponere, & poſtea importunis horis & ad id negotij non aptis res animarum tractare. Chriſtus ad hoc bellum fœliciter peragendum adoleſcentulis delicatis non indiget, ſed militibus robuſtis & ſtrenuis, qui animosè hoſtes ado-

rian

riantur, & de manibus eorum auferant animarum ſpolia. Inſtátque tempus, in quo Eccleſiæ conſilium ſeruorum Benadab Regis Syriæ bonum viſum eſt. Illi enim ſic loquuti ſunt ad dominum ſuum, vt rationem, victoriam reportandi ex Iſraëlitis, inuenirent: Tu ergo verbum hoc fac: Amoue Reges ſingulos ab exercitu ſuo, & pone Principes pro eis, & inſtaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis, & equos ſecundùm equos priſtinos, & currus ſecundùm currus, quos antea habuiſti, & pugnabimus contra eos in campeſtribus, & videbis, quòd obtinebimus eos.] Id ipſum nunc Eccleſia molitur. Amouere vult à fortiſſima Eccleſiaſticorum & religioſorum acie Reges delicatulos, qui nolunt ſeruire, ſed ab aliis miniſtrari, & loco illorum Principes, id eſt, viros robuſtiſſimos, zelum animarum habentes, de-

3. Regũ 20 24.25.

ſiderat conſtituere. Inſtaurare contendit milites, & equos, & currus ſuos, ſecundùm viros Apoſtolicos, qui vita functi ſunt, vt eorum præſidio diabolum vincat, & animas à Chriſto redemptas virtuti ſubdat. Si tu non es miles ſecundùm milites priſtinos, qui fortiter & infatigabiliter dimicabant: ſi non equus, aut currus, ſecundùm equos & currus priſtinos, qui non cùm tu vis, ſed cùm homines volunt, illos in cœlum vehas, parum ad hoc bellum gerendum proficies.

Vocatus itaque ad confeſſionem alicuius excipiendam, vel ad conſcientiam illius per bonum conſilium ſedandam, vel ad aliquid ſimile, ſtatim adſis. Ille, ſi moram facias, fortaſſe diſcedet, & vt fatua auicula ſalutarem laqueum à te ponendum declinabit. Hos enim ſalutis laqueos facilè ſæculares declinant, cùm in laqueos mortis proni ſe luben-

téſque coniiciant. Si autem aucupium fugiat, & ob tuam negligentiam diſcedat, vt ſeruus piger, & auceps inſipiens increpaberis. Ab eo, qui te ad animæ ſalutem vocat, nihil omnino petas, nec tibi, nec domui, aut cœnobio, in quo habitas. Nihil magis à miniſtris Euangelij homines auocat, quàm ſi eos non animarum ſuarum, ſed bonorum temporalium ſuorum cupidos experiantur. Audiant igitur te dicentem, & opere præſtantem quod dixit Paulus: Non quęro veſtra, 2. Corinth 12.14
ſed vos: nec enim debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.] Veniētem hilari vultu, ſerena facie, verbis blandis, & animam compaſſionis & charitatis affectu tactam oſtendentibus excipe. Sícque licèt in alio ſenſu eiuſdem Pauli conſilium implebis: Ego vos nō grauaui, 2. Corinth. 12.16
ſed cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi.] Sanctus quippe & iuſtus

dolus eſt, miniſtrum Euangelij ſe facilem & humanum oſtendere, vt peccator ſine vllo metu vulnus aperiat. Verba ægroti tui, licèt rudia, licèt prolixa, licèt ineptiis plena, ſine vlla moleſtiæ ſignificatione audi. Vide quanta benignitate Deus tuus ineptias tuas & puerilitates audiat. Et ex eo, quomodo fratrem tuum auditurus es, diſce. O tempus præterit! Non inde triſteris: tempus enim, in quo te abnegas, & fratris ruditati te accommodas, & cum paruulo paruus efficeris, non eſt inutiliter, ſed fructuosè conſumptum. Peccatorem iam tandem finientem non terreas, ſed propoſita hinc peccatorum fœditate, inde verò Chriſti Saluatoris benignitate, ita illum in ſpem erigas, vt ſimul peccatorum deteſtationem & propoſitum emendationis extorqueas. Illud impensè cura, non ſolùm vt illum nunc ad iuſtitiam tra-

has,

has, ſed etiam ad perſeuerantiam, & bonam vitam, & Sacramentorum frequentiam inducas. Neceſſitatibus temporalibus eorum, quos in ſpiritu prouides, aut nunquam, aut raro prouideas, neque eorum negotia temporalia agenda ſuſcipias. Caue ne ſint ex illis, quibus dixit Dominus: Amen, amen, dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.] Non te pro pane, ſed propter Chriſtum quærant: quia ſi non ſalus animæ, ſed prouiſio corporis illis in hoc negotio curæ ſit, nihil eos in virtute promouebis, & tempus à cura ſpiritualium paulatim ad temporalia traduces. Ad ſaluandas animas oratione & corporis afflictione te para, humilitate ac patientia te muni, zelo diuini honoris affectum accēde: & ſic ęquali volūtate, quin & maiori feruore pauperibus quàm diui-

Ioan. 6.26.

tibus,

tibus, puſillis quàm magnis intendes. Et quidem meritò: nam magnis & diuitibus ſaluari volentibus nũquam miniſter Euangelij deerit, puſillis verò (quod ſæpiſſime video) non ſemel Euangelicus operarius deficit. Si tempus vacet, nec ab aliquo voceris, iuxta illud Domini apud
Rom. 10. 20 Iſaiam: Inuentus ſum à non quærentibus me, palam apparui iis, qui me non interrogabant:] fac tu ſeruus, vt à te non quærentibus reperiaris, & ſuæ ſalutis oblitis appareas: ita tamen illos quære, vt teipſum non perdas: ita animabus te trade, vt tuæ ſaluti conſulas, & tempus prudenter inter te & alios diuidas.

Fœminis etiam es tuo talento profuturus: nam & Chriſtus illas redemit, & animas habent ad Dei imaginem creatas, & ad beatitudinem conditas: ſed illis non ſine magna cautela & circumſpectione proderis. Neceſſaria

au

audies, ſuperflua & minùs perti-nentia abſcindes, & breuiter te ab illis expedies. Viſitationes & conſalutationes earum vix tolero, munuſculorum oblationes aut acceptiones deteſtor, atque illud Baſilij documentum ob grauiſſimas rationes ab ipſo allatas omnimodis cuſtodiendum exiſtimo: Quocirca, inquit, fugiendæ in primis cum mulieribus nobis congreſſiones ſunt, colloquutionéſque, neque ad eas vnquam accedendum, niſi cùm grauiſſima aliqua ad eas nos neceſſitas impellat, & aliter facere non poſſimus. Atque ipſa etiam vbi nos neceſſitas adegerit, ab ipſis non ſecus atque ab igne cauendum eſt, adeò vt quàm citiſſimè nulla mora ab iſtis nos extricemus. Animaduerte enim quid de hac re Sapientia dicat: Baſil. conſt. monaſt. c. 4.

Abſcondet quis ignem in ſinu ſuo & veſtimenta ſua non comburet. Aut ambulabit quiſpiam Prou. 6.27.

ſuper carbones ignis ; & pedes non comburet ? Quòd ſi quis dicat ex aſſiduo ſe cum mulieribus colloquio , congreſſúque, & conuictu non admodum lædi, hic ſine dubio,aut maris naturæ particeps non eſt , & portentum eſt quoddam inſolentiſſimum,& præter omnium opinionem admirabile,& in vtriuſque ſexus(vt ita dicam) confiniis poſitum, cuiuſmodi eſſe illos ferunt,qui nati eunuchi ſunt:ſiquidem hoc illis velimus tribuere , quòd nullo modo fœminarum libidine afficiantur, aut moueantur : (Concupiſcentia enim ſpadonis deuirginans iuuéculam,] inquit Sapiens)aut certè ſi expers non eſt, cùm totus immerſus libidinibus obruatur , ebriis, aut phrenetide correptis ſimilem ſe eſſe non ſentit , qui grauiſſimis affecti morbis morbum à ſe tamen abeſſe omnem exiſtimant. Verùm, quod ratio non dat , hoc demus

Eccl. 20.2.

nos in diſputatione: poſſe videlicet aliquem exiſtere, qui nullis libidinum aculeis pungatur, aut extimuletur. Verùm, & ſi hoc ipſe non ſentit, quî quæſo, hoc ita eſſe cæteris item facilè poterit perſuadere? Porro quod quis nulla propoſita vtilitatis ſpe multitudinem ſcandalizet, hoc ei arbitror non vacare periculo. Quamquam ad hanc alia etiam ratio ſpectanda eſt. Quod eſto, vir nullam ipſe in animo ſuo perniciosæ cogitationis noxam conceperit, de muliere certè, quòd ea quoque idem faciat, nuſquam nobiſcum controuertet, quòd ipſa videlicet, nullis corporis libidinibus moueatur. Hæc omnia & alia præclarè Baſilius.] Scitè ergo dixit quidam ſenex apud Ioannem Euiratum: Filioli, ſal ex aqua eſt, & , ſi appropinquauerit aquæ, continuò ſoluitur & deficit. Et monachus ſimiliter ex muliere eſt. Itaque ſi

Pratũ Spiri. 217.

appropinquat mulieri, ſoluitur & ipſe, atque in id deſinit vbi iam monachus non ſit.

In concionibus non teipſum, ſed Chriſtum & hunc crucifixum prædica, quia duriſſimum iudicium in vanos & loquaces prædicatores fiet. Teipſum prædicas, ſi laudes hominum aucupes, ſi honores & dignitates, & populi plauſus exquiras. Si vana & profana prædices, ſi peccata non arguas, & quæ tacenda eſſent, qualia ſunt curioſa & ad vtilitatem animarum non pertinentia, dicas, & quæ dicenda eſſent, qualia ſunt, quæ cor compungunt & mouent, ſileas: Si ambitione tactus es, audi Bernardum eos ſeueriſſimè increpantem, qui ex verbo prædicationis laudes humanas venantur. Væ qui bene de Deo & ſentire, & loqui acceperunt, ſi quæſtum æſtiment pietatem, ſi conuertant ad inanem gloriam, quod ad lucra Dei ac-

Ber. in Cant Serm. 41.

cepe

ceperant erogandum, ſi alta ſapientes, humilibus non conſentiant. Paueant, quod in propheta legitur, dicēte Domino: Dedi eis aurum meū, & argentum meum, ipſi autem de auro & argento meo operati ſunt Baal.

Si vana & profana prædices, ſimilis eris illis, de quibus in libro Eſdræ ſcriptū eſt. Sed & in diebus illis vidi Iudæos ducentes vxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas. Et filij eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & neſciebant loqui Iudaicè, & loquebantur iuxta linguam populi, & populi.] Ducis Azotidam, vel Ammonitidā, vel Moabitidam, cùm fabulis, & poëtis, & ſimilibus ſtudes. Filij tui, id eſt, ſermones tui, partim loquuntur Azoticè, partim Iudaicè, cùm nunc diuina nunc profana reſonant, ita vt in vna eadémque cōtione nunc concionator, nunc ſæcularis orator, nunc vir ſpiri-

2. Eſdræ 13. n. 23. 24.

tualis, nunc puer in claſſe Rhe-
n. 25. toricæ declamans videaris. [Et obiurgaui eos, inquit, & maledixi, & cecîdi ex eis viros, & calcaui eos.] digni ſunt hac pœna, qui diuinis profana miſcent, & verbum Dei adulterare non timent. Vnde datur intelligi, inquit Proſper, Quòd non ſe debeat Eccleſiæ doctor de accurati ſermonis oſtentatione iactare, ne videatur Eccleſiam Dei non velle ædificare, ſed magis ſe quantæ ſit eruditionis oſtendere. Non igitur in verborum ſplendore, ſed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat; non vocibus delectetur populi acclamantis ſibi, ſed fletibus, nec plauſum à populo ſtudeat expectare, ſed gemitum.]

Proſp. de vit. contemp. c. 23. lib. 1.

Si denique peccata non arguas, & quæ dicenda eſſent, ſileas: non tacebit Dominus, ſed arguet te, per Ezechielem, dicens: Væ, quæ cõſuunt puluillos

Ezech. 13. 18.

ſub

ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis, ad capiendas animas,& cùm caperent animas populi mei,viuificabant animas eorum.] Non dicit qui,ſed quæ,eos denotans, qui nihil virile habent in ſermone, ſed more fœminarum mollia & delicata loquuntur. Hi conſuunt puluillos & ponunt ceruicalia ſub cubitis & capitibus auditorum ſuorũ, cùm eis non quod proſit, non quod medeatur;ſed quod delectet,proponunt;& ita res diuinas annunciant,ac ſi eſſent ſalutis authores, & ac ſi pro voluntate ſua poſſent animas perdere, vel ſaluare. In te igitur quadrat hoc Væ, quia ita ſacram ſcripturam, & ſanctorum Patrum dicta vſurpas, vt eis robur ſuum auferas, & culpa tua, nec mala deſtruas,nec bona in cordibus auditorum ædifices, ſed magis dicendo Pax, Pax, cùm non ſit pax, eos in de-

ceptionem abducis.

Chriſtum autẽ prædicas cùm ad prædicationis munus non ſola lectione, ſed attenta meditatione & oratione te paras, cùm filios ſpirituales fletu, & lacrymis generas; cùm non tuum honorem, ſed Dei gloriam quæris, cùm peccata increpas, cùm virtutes doces, cùm ad bonum exhortaris, cùm à malo retrahis, cùm in omnibus te tractatorem Euangelij inconfuſibilẽ exhibes. Chriſtum prædicas, ſi ea habeas, quæ Gregorius à prædicatore veritatis exigit, quem profectò ſic pulchrè deſcribit. Sanctæ vniuerſalis Eccleſiæ ſpiritualis quiſque prædicator, in cunctis, quæ dicit ſolerti cura, ſe inſpicit, ne in eo, quòd recta prædicat, vitio ſe elationis extollat, ne vita à lingua diſcordet: ne pacem, quam in Eccleſiæ annũciat, in ſe ipſo, dum benedicit, & malè viuit, amittat. Sed ſtudet ſummopere contra

Gre-go.23. mor. cap.1.

maledicos mores aduerſantium, & defendere loquendo, quod viuit, & ornare viuendo, quod dicit. Nec in his omnibus ſuam, ſed authoris gloriam quærit; atque omnem ſapientiæ gratiam, quam, vt loqueretur, accepit, non ſuis ſe æſtimat meritis ſed eorum interceſſionibus pro quibus loquitur, accepiſſe. Sicque dum ſe infra deiicit, ſuper eſt: quia ſuæ nimirum magis mercedi proficit, eò quòd bona, quæ exercere præualet, alienis meritis reddit. Indignum ſe omnibus iudicat, etiam cùm digniùs cunctis viuat. Scit enim quòd bona, quæ innoteſcunt hominibus, ſine periculo eſſe vix poſſunt. Et quamuis ſapientem ſe eſſe ſentiat, vellet tamen eſſe ſapiens, non videri, atque hoc ſibi omni modo, quod loquendo proditur, pertimeſcit, & ſi liceat tacere, appetit, dum eſſe multis tutius ſilentium cernit; eóſque ſe fœliciores

putat, quos intra ſanctam Eccleſiam locus inferior per ſilentium occultat: & tamen vt ſanctam Eccleſiam defendat, quia ad loquendum vi charitatis impellilitur, ex neceſſitate quidem officium locutionis ſuſcipit. Sed ex magno deſiderio otium taciturnitatis quærit, hoc ſeruat voto, illud exercet miniſterio.] Hæc ille. Magnum igitur Dei donum eſt, quempiam ad ſaluandas animas vocatum eſſe. Ingens verò malum eſt tanto dono abuti, & munus tanti momenti, aut negligenter, aut malè, aut ex præpoſtero fine tractare. Si hæc quæ dicta ſunt obſeruaueris, nam alia in poſtremam huius operis partem reſeruamus, tuo muneri ſatisfacies, & innumeris virtutum actionibus cumulaberis.

De Diligentia in obſequiis aliorum fratrum.

CAP. XIII.

NON omnes ad miniſteria ſpiritualia vocati ſunt, ſed aliqui ad obſequia tẽporalia in religionem adducti. Hos ſuperiùs ſatis inſtruximus, cùm de vita actiua ſcriberemus; nunc illis pauca, ſed admodum neceſſaria dicamus. Tu ergo ad ſortẽ Marthæ vocatus es, vocationẽ tuam tanquam à Deo profectam, tanquam ſecuriorem, & fortè aptiorem ad perfectionem conſequendam diligito. Non dubites te ad hanc ſortem ab ipſo Deo fuiſſe vocatum; qui cùm velit corpus religionis perfectum facere, quoſdam ad hæc miniſteria ſpiritualia, quoſdam ad illa temporalia vocat, vt tanquam ex variis & neceſſariis membris vnum

Tom. 1. lib. 2. p. 3.

integrum corpus conſtituat. Nec etiam dubites te ſecuriſſimam vitæ rationem ſectari, quæ eo ipſo, quòd humilior, eo ſecurior eſt, minùs periculis cadendi ſubiecta, minùs inanis gloriæ ventis expoſita. Nec tandem ambigas, quia vitam habes ad aſſequendam perfectionem aptiſſimam; cuius inſtrumenta cùm magis ſint affectus voluntatis quàm intellectus actiones, ille magis ad perfectionem diſponitur, qui liberiori & ardentiori voluntatis affectu in Deum ordinatur. Voluntas autem in religioſis laicis ex ratione ſtatus liberior eſt ad amandum, quam ſubtilitas intellectus non diſtrahit, & cura rerum magni momenti annexa Eccleſiaſticis miniſteriis, nec à iugi Chriſti meditatione, nec amore diuellit. Obſequia igitur temporalia tibi demandata, deuotè, amicabiliter, & diligenter exequere: deuotè exequeris, ſi te

in huiuſmodi ſeruitiis ipſi Chri-
ſto Saluatori tuo, cuius membra
viua foues, famulari conſideres.
Nonne vox eius eſt? Amen dico Matt.
vobis, quandiu feciſtis vni ex his 25.40.
fratribus meis minimis, mihi fe-
ciſtis. Si tu minimis & humili-
bus propter Chriſtum obſeque-
ris, non dubium eſt, quin ipſi ad
tuum magnum meritum obſe-
quaris. Amicabiliter ſeruies, ſi
religioſos eſſe fratres tuos, &
ſummi Dei dilectiſſimos filios
mediteris. Iucunda eſt corpo-
ralis fraternitas, ſed ſpiritualis
multò iucundior; quæ ſi tuo ani-
mo inſederit, téque non aliorum
ſeruum, ſed fratrem (ſicut re ve-
ra es) eſſe perſuaſerit, facile tibi
erit ipſorum iucunditati conſu-
lere, & in omnibus irreprehenſi-
biliter & ſuauiter miniſtrare.
Tandem diligenter famulaberis
ſi præmium tibi paratum aſpi-
cias. Nam principum huius mun-
di famuli eo maiori diligentia

& ſolicitudine famulantur, quo maiori mercede ſunt cumulandi. Tu verò non mercedem temporalem, ſed æternam; non aurum aut argentum, ſed Dei ipſius conſpectum & poſſeſſionem expectas. Abſurdum autem erit tam eximium præmium ob opera negligenter facta depoſcere, & propter obſequia ex animo triſti, & iracundo, & querulo oblata ſanctorum mercedem expectare. Chriſti munus, ô frater, tibi demandatum eſt,
Lucæ. 22,27. qui de ſe dixit: Ego in medio
Matt. veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat,
20. 28 & filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare.] Non debes autem dedignari ſeruire fratribus, quorũ Dominus omnium ſe miniſtrum vocat, nec eius munus negligenter obire. Huius meditationis virtute tactus ſanctus Hermanus, alio nomine Ioſeph dictus, tanta celeritate & voluntate fratribus ſeruiebat, ac

ac ſi rem honorificentiſſimam actione præſtaret, de quo hæc ſcripta ſunt: Tanti ergo Domini ſeruientis ſeruis ſuis formam ſe gerere humilis frater noſter ſeruiens fratribus ſuis ſemper in corde gerebat, vnde tanta ſe ſentit alacritate affici, vt quotieſcumque tale fratribus miniſterium exhiberet, non ſe ire, aut currere, ſed potiùs volitare putaret, animi alacritate in corpus ſe effundente.] Hæc author vitæ eius: qui & ſtatim ſic in fratres ſuperbè vel negligenter ſeruiētes inuehitur. Magna diſtantia beati fratris huius à pleriſque fratribus, qui vel ſuperbia tumidi, vel acedia preſſi, nec ſpirituali eriguntur lætitia, nec humilitate inclinantur, vt Deo miniſtrent in fratribus, & fratribus propter Deum. Diſcant hoc exemplo non ſolùm ſine murmure, verùm etiam humiliter & alacriter fratribus inſeruire:

Sur. in vita eius, tom. 7

diſ

diſcant glorificare Deum & Dominum Ieſum, cuius miniſtrantis formam corpore & animo repræſentant. Hæc igitur ſit forma obſequij tui, Chriſtus Ieſus pro te, pro omnibúſque miniſtrans: hoc exemplar laborum tuorum, vt quietus in tua vocatione viuas, & perfectè munus tuum expleas, & vt ex labore ad requiem, ex obſequio ad regnum, & ex humilitate ad gloriam peruenias.

De conſcientiæ examine ante prandium.

Cap. XIV.

A Primo ſigno vſque ad ſecundum, quo ad conſuetam refectionem pulſatur, quadrans horæ elabitur ex conſuetudine, in quo, (vt ſuprà ex Bonauentura didicimus) conſcientiæ examini vacandum eſt. Huius

Bonauent. in regim. nouit. c. 5.

verò examinis tùm neceſſitatem, tùm vtilitates multiplices; ac tandem illud faciendi rationem exponemus paulo pòſt, cùm de examine ante cubitum faciendo ſcribêmus. Vtriuſque enim eadem omnino ratio eſt, aut potiùs vnum atque idem examen eſt, bis in die ad maiorem conſcientiæ puritatem acquirendam repetitum. Nam ſicut linteum eò mundius eſt, quo frequentiùs elicitur: ſic conſcientia eò purior eſt, quo frequentiùs examinatione mundatur. Eſt tamen magnum lintei conſcientiæque diſcrimen: linteolum namque quò magis lauatur, magis deteritur: at conſcientia quo frequentiùs & meliùs aquæ examinis compunctioniſque mundatur; eò recentior & robuſtior efficitur. Meritò ergo ait prædictus Doctor: Sæpiſſime diſcute teipſum, & conſidera ſtatum mentis, & corporis, quid de

Bonauent. de inform. nouit. p. 2. c. 13.

deſit, quid proficiat, quid impediat profectum, & quomodo illi obuietur, declinando, vel reſiſtendo, aut regendo, aut tolerando.]

Ne tamen alicui moleſta videatur tam crebra examinum repetitio, addam ſententiæ huius ſancti Doctoris, aliorum Patrum documenta de hac eadem re ab ipſis prolata, vt hanc repetitionem examinum ſemel ex profeſſo ſummè neceſſariam ſciamus, & aures ad id, quod infrà ſumus de examine nocturno dicturi, vtcumque paremus. Dorotheus rerum ſpiritualium magiſter peritiſſimus ſic ait: Docuerunt enim ſæpe nos maiores noſtri, quo pactò purgemus nos ipſos per ſingulos dies, vt ſcilicet ad veſperam perſcrutemur nobiſcum, quomodo tranſactam diem exegerimus, & rurſum manè quomodo noctem: & ſic pœnitentiam agamus apud Deum,

Doroth. doct. 11.

vt par eſt, in quo peccaſſe nos deprehenderimus. Sanè cùm admodum delinquamus, peccemúſque, obliuiſcamúrque delicta & peccata noſtra: opus eſſet nobis in horas cura diligenti, & examinatione, quo pacto ſcilicet ambulemus id momenti & temporis, & in quo deliquiſſemus. Deberétque vnuſquiſque noſtrûm à ſeipſo tanquam iudex rationem cuiuſlibet facti extorquere & dicere: Vt, quid loquutus ſum infœlix, quæ fratrem meum morderent & carperent? Vt quid fratrem aliquid facientem iudicaui? Vt quid Deum contempſi? Vt quid murmuraui, & obloquutus de ipſo ſum? Cur coquum increpaui? Cur pudore illum affeci? Cur ego imprudentiſſimus in meipſo obmurmuraui, quòd cibaria non bene decoxiſſet, artificiosè curaſſet? Dixit mihi ceremoniarum princeps, vel quiuis alius fratrum verbum,

nec ferre potui, aut ſtatim aduerſùs illum loquutus ſum verbum. Sic per ſingulos dies agendum nobis eſſet, diſcutiendum & cognoſcendum, quo pacto ambulemus. Debet item quis à ſe exigere, vt noctem tranſierit, ſi videlicet & cum diligentia, & promptitudine ad vigilias ſurrexerit, ſi neglexit reſpondere excubitori, ſi contra ipſum in aliquo obmurmurauit.

Dionyſ. Richel. lib. 1. de vita ſolit. art. 24.

Et Dionyſius Richelius monachum inſtruens, ſic ait: Manè inquirat, quemadmodum nocturnum tempus exegerit; qua alacritate diuina perſoluerit: & item qualiter inſtantem diem fructuosè decurrat, ſapienter inſtituat. Denique veſpere contuendum, quomodo dies ipſe defluxit, quid agendorum omiſſum, quid etiam omittendorum commiſſum, quid profecerit, quantumcumque proficere potuerit, ſed neglexit, atque adue-

nienti ſe nocti præparet. Hoc vtique modo Arſenium vixiſſe agnouimus. Et ſcimus, quia ſi quis ita ſe inſtituens ordinet, ibit continuò de virtute in virtutem, videbitque inſuper Deum Deorum in Sion.

Bernardus tandem, ſi verba eius aptè conſiderentur, rem hanc vehementiùs exaggerat: ſic enim ſcribit: Scrutemur (iuxta Prophetam) vias noſtras,] & ſtudia noſtra, & in eo ſe quiſque iudicet profeciſſe, non cùm inuenerit quod reprehendat, ſed, cùm quod non inuenerit, reprehendet. Tunc te non fruſtra ſcrutatus es, ſi rurſum opus eſſe ſcrutinio aduertiſti, & toties non te fefellit inquiſitio tua, quoties iterandam putaueris.] Ita igitur & nos cum iſtis Patribus ſentiamus, & conſcientiæ examen manè & veſperi non moleſtum, ſed gratum, non ſuperfluum, ſed omnino neceſſarium putemus.

Bern. ſerm. 58. in Cant.

Threnor. c. 3. 40.

At

At examinis meridiani (de quo nunc loquimur) acerrimus hoſtis eſt externa occupatio,quæ in illam horam, in qua ſæculares nos adeunt,ſolet incidere.Tu,ne vtilitate huius examinis careas, & præſtantiſſimam exercitationem ſpiritualem prætermittas, occupationem non neceſſariam, aut quæ in aliud tempus differri poſſit,tunc incidentem conſtanter abſcinde:neceſſariam verò,& à qua declinare non poſſis, ita ſuſcipito, vt apud te ſtatuas examen illud non omittere, ſed proxima hora, aut cùm primùm potueris, actitare.

De comeſtione, ſiue prandio.

Cap. XV.

REFECTIONIS hora (viros ſpirituales alloquor) non paucis,nec leuibus periculis circumuallata eſt, in qua ſolemus

cibi voluptate trahi, minùs recta intentione delinquere, ventrem alimentis non neceſſariis onerare, & eo ipſo mentem obtundere. Quare hoc opus ſi quod aliud, magna circumſpectione eget, ne dum corpus ad animæ ſalutem reficimus, animæ decorem & honeſtatem amittamus. Colligam ergo breuiter quæ de hac re viri ſpirituales tradunt, vt tu ea ſedulò attentéque cuſtodiens, ita neceſſitati corporis ſatisfacias, vt ſimul animæ virtutes ac merita promoueas Dato ſigno, ſtatim nulla interiecta mora ab examine ſurgas, & decenter ac ſine feſtinatione ad triclinium commune procedas. Nunquam enim ſano exiſtenti, & abſque manifeſta neceſſitate ſolis, & extra commune refectorium, tibi comedendum eſt: ſed pars ſanctæ congregationis effectus, non ſegregatus ab aliis, ac ſi tui iuris eſſes, ſed ſimul cum illis,

tibi appoſitis cibis vtaris. Semper, inquit Thomas à Campis, ad commune refectorium vadas; quia ibi maior animæ fructus, & puriori inde conſcientia cum gratiarum actione prandio facto reſurges. Ibi cum debita menſura, cum maiori diſciplina neceſſitas ſumitur naturæ, & ſuperflua reſecantur. Ibi ſuſurria nullatenus audiuntur, ſed verbum Dei ſine murmure, cum ſilentio pertractatur. Qui autem in priuato libenter comedunt, neceſſitate non cogente, aut diſciplinam fugiunt, aut gula vincútur.

Tho-mas à camp. lib. 2 de diſcipl., clauſt. c. 6.

Dum igitur ad triclinium vadis, cogita an ſis conſueta refectione dignus, an aptus cum ſanctis ad menſam accumbere, qui tot defectus, & culpas in examine cognitas admiſiſti, qui tam tepidè & negligenter vixiſti, qui in tot rebus à perfectionis itinere deuiaſti. Intentionem tuam ad Deum dirige, & conſti-

tue apud teipſum: quia non ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem, & vt voluntati Domini te ſubdas, qui voluit homines alimenti indigos facere, & pro eius amore, ac vt vires ad curandam perfectionem habeas, vtque proximis ſeruire poſſis, debes panem & alia apponenda manducare. At de hoc aliquam breuem precationem interiùs fundes, qua à Domino gratiam poſtules, vt hac rectiſſima & ſinceriſſima intentione manduces. Sícque illud Pauli mandatum implebis: Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.] Vnde Auguſtinus: Si quod manducas & bibis, ad refectionem corporis ſumis, reparationémque membrorum, gratias agens ei qui tibi præbuit mortali & fragili iſta ſupplementorum ſolatia, & cibus tuus & potus tuus laudat Deum.] Quòd ſi Deum laudat

1. Corinth. 10.30

Aug. ad Pſ. 146.

manducatio tua, in laudem ac gloriam Dei manifeſtè recidit.

Poſtquam ad locum refectioni paratum veneris, ſta in loco tuo, non indecenter inclinatus, non menſæ, aut parieti adhærens, non ingredientes, aut venientes circumſpiciens, ſed demiſſis in terram luminibus, conſuetam benedictionem expectans. Attentè, deuotè, & clara voce aut menſam benedices, ſi tibi incumbat, aut benedicenti reſpondebis, & nihil quod à te ſit dicendum, omittes. Hanc enim fuiſſe fidelium conſuetudinem ab initio naſcentis Eccleſiæ (vt nunc tempora antiquiora taceam) vt menſa & cibi edendi benedicerentur, conſtat ex illa ſententia Philonis, vitam Chriſtianorum deſcribentis: Priuſquam diſcumbant, inquit, ſtantes vna ſerie decenti, ſublatíſque in cœlum manibus, atque oculis, his quoniam didicerũt cœleſtia,

Philo de vit. contemp.

illis

illis vt pote incorruptis à muneribus, & à quæſtu illicito, precantur vt placeat Deo id cõuiuium.] Conſuetudo autem tam antiqua non ſolùm omittenda non eſt (quis enim eam omittat?) ſed magna deuotione, ac mentis feruore continuanda. Finita benedictione, ſedebis in loco tibi conſtituto, & inter comedendum, hæc quæ ſubiiciemus, ſeruabis.

Antequam incipias, ea quæ apponuntur, gratis & veluti in eleemoſynam tibi dari cognoſce; & breuiter pro benefactoribus, ac pro his, qui tibi miniſtrant, precare. Oculos modeſtè demiſſos habeas, & nullum, neque etiam à latere ſtantem aſpicias, niſi fortè, vt, an aliquid ei deſit, aduertas. Chriſtum præſentem habe, & coram illo comede, & ad ſacram lectionem intonantem attende. Sic namque ait Bernardus, cùm comedis, non totus comedas, ſed attendas lectio- Bern.

ni, ſi fuerit vbi legatur; ſi verò non legitur, ibidem cogita de Deo, vt vterque homo ſit propria refectione refectus.] Nihil ibi omnino loquaris, & ſi quid alteri petendum ſit (nam pro te nihil poſtulabis) non tam verbo quàm ſigno patefacias.

Ex pane, quem coram te appoſitum inuenies, fragmentum primum comedes, & donec illud abſumpſeris, integrum panem ne quidem attinges. Si duo panes coram te ſint, nunquam, vt Bonauentura ait, eligas meliorem, ſi ſanus fueris, ſed duriori aut deteriori te paſcas, vt & in aliquo abneges te, & bono exẽplo aſtantes non fraudes. Coge te ad manducandum ex his, quæ omnibus in commune apponuntur, licèt minùs ſuauia, aut minùs ſalubria tibi videantur, nec cibos ſingulares affectes, & multo minùs tibi dari poſtules. In omnibus, ſed in his præcipuè, noxia

Bona. regi. nouit. c. 5.

eſt ſingularitas, quæ facilè in exemplum trahitur, & religioſa diſciplina paulatim ab imperfectis eneruatur. Nihil tibi appoſitum ſpernas, ſed grato animo ſuſcipe, non indigneris, & multò minùs conqueraris, ſi quidpiam malè paratum ſit, aut ſi aliquid tibi deſit. Puerorum, & viliſſimorum hominum eſt, de cibis conqueri, & de eorum mala præparatione certare. Reputa te indignum beneficiis Dei, & ſatſcio, quia nunquam de minimis defectibus triſtaberis. Cogita etiam quòd multo meliores te (vt idem ſanctus doctor ait) vilioribus & paucioribus cibis ſunt contenti, qui illud quod abiicis, pro magnis deliciis reputarent. Nunquam totum, quod tibi appoſitum eſt, comedas, ſed aliquid Chriſto relinquas. Reges enim ſemper habent quod comedant, & quod ſeruis dimittant. Et tu ſi Deo ſeruias, rex es, quia ſeruire

Deo, regnare eſt: quare debes hunc ſanctum honorem habere, vt minus, quàm ſit id quod offertur, tibi ſufficiat. Ne deteriora, ſed meliora Chriſto relinquas, ne ab eo reprobentur, ſicut
Gen. 4. munus Cain reiectum eſt, quia nõ de melioribus frugibus oblatum eſt. Ciborum ſuauitates, & eſculentorum condimenta non quæras, appoſita diſſimulanter prætereas, & ſæcularibus ventríque indulgentibus relinquas.

His omnibus ritè ſeruatis, cùm ex menſa ſurrexeris, ex toto corde tuo gratias Deo age, qui te indignum, tam abundanter & benignè refecit. Pulchre enim dixit
Amb. ſerm. 42. Ambroſius: Vtique, tu Chriſtiane, ſi es vtilis, meminiſſe debes, cuius panem comedis, & ei laudem dicere. Dic mihi, num, ſi aliquid de tuo cuicumque largiris, expectas, vt tibi gratias agat, vt benedicat domum, de qua ei humanitas ſit tributa? Qui ſi

forte

fortè gratias non agit, quem ad modum à te denotatur ingratus? Ita ergo & à nobis expectat, qui nos paſcit Deus, vt pro præſtitis ab eo eſcis, illi gratias referamus, & ſaturati donis ipſius, laudes ei dicamus. Hæc enim beneficiorum eſt retributio diuinorum, vt cùm refecti fuerimus, bene nos confiteamur acceptos. Cæterùm ſi accipientes diuina munera, taciti & immemores fuerimus: tanquam ingrati, & indigni eorum ſubminiſtratione fraudabimur, vt Deũ quem beneficiis non cognouimus, malis ingruentibus requiramus, & aduerſis ſtimulemur ad rogandum, qui proſperis gratias non egimus ad fruẽdũ.] ſic ille. Ac tandem ad vniuerſa hæc meminiſſe iuuabit illius piæ conſiderationis, quã Thomas à Campis in hunc modum ſcribit: In menſa recordare Dominicæ cœnæ, quid Chriſtus Dominus ege-

Tho. à Cãp. lib. 2 de diſ. clauſt. c. 6.

rit & dixerit diſcipulis ſuis. Sit prælatus tuus in medio fratrum tuorum, tanquam verus vicarius Chriſti, reliqui fratres conueſcentes ſicut veri Apoſtoli ſancti. Ordo quippe tuæ profeſſionis ex Apoſtolica vita ſumpſit exordium.] Si hac conſideratione occupati menſæ accubuerimus, facile erit prædicta omnia ſeruare, & religioſorum more non ad luxum ſed ad neceſſitatem, & ad diuinam volũtatem explendam, indigentiæ corporis prouidere.

De Admittenda aliqua remiſſione poſt prandium.

Cap. XVI.

OPVSCVLA iſta non pro fratribus tantùm, noſtri inſtituti cultoribus, ſed pro omnibus religioſis ſcribimus, & ideo ſtylum, vt omnibus congruat, temperamus. Quod hoc loco dicen-

dum eſt, vt res minima, in qua nonnihil, licèt non ſine, tamen medio ab aliis diſſentimus, ita tractetur, vt tam ſocietatis noſtræ viris, quàm aliis religioſis apta documenta tradantur. Poſt conſuetam ergo corporis refectionem, ſtatim ad cellam vel oratorium ire, vbi talis conſuetudo viget, & vtilibus rebus intendere laudabile eſt. Quis enim neget hoc bonum eſſe, vt refecto corpore religioſus ſilentium teneat, & ad commodum locum, vt ſibi & Deo vacet, ſe recipiat? Ad quod hortatur Thomas à Campis præſentiſſimus religioſorum magiſter in hũc modum. Tho. à Cãp. lib. 2. de diſ. clauſt. c. 7.

Prandio facto, ori tuo frænum impone; quia tunc promptior eſt homo ad loquendum, & ridendum. Memor ſis pauperis Lazari, ab Angelis in ſinum Abrahæ deportati, quia hic in egeſtate magna, & doloribus vixit. Diues autem diuitiis & ſcurrili-

tatibus vacans, ſepultus eſt in inferno, nunquam inde exiturus. Diſce formam vitamque Ieſu in omni humilitate & ſimplicitate cordis imitari. Tolle quotidie crucem tuam vincendo tuos defectus, ac tentationibus viriliter reſiſtendo. Nam corpore refecto caro plus tentat, ideo laboribus & ſtudiis eſt refrænanda diuinis.

Ex his conſtat, quare ſanctarum religionum fundatores, poſt corporis refectionem ſilentium cuſtodiendum eſſe cenſuerint; ne videlicet, roborato corpore appetitus inſoleſcat, & ſpiritus diſtractione attenuatus deficiat: ne etiã dum linguam ſoluimus, vanis ſermonibus effluamus. Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere: non quidem ludum bonum, & tolerabilem, ſed illum, quo & Deo iniuriam, & ſibi excidium attulerunt. Ita multi, ſi poſt cibum &

Exod. 32.6.

potum linguam laxent, & animi remiſſionem excipiant, ſolent incautè non parum offendere, & diſtractionibus cordis immergi. Et optimè dixit Gregorius: Pene ſemper epulas loquacitas ſequitur. Cúmque venter reficitur, lingua defrænatur. Poſt prādium ergo diſcedere, & aliorum declinare conſpectum, & taciturnitatis fune conſtringi, bonum eſt. Greg. 1. moral. c. 5.

At quòd religioſi bini, vel terni, vel quaterni poſt prandium in cellam alicuius, vel ad angulos domus, vel ad hortum abeant, & ſeorſum ab aliis colloquantur, & remiſſionem aſſumant, periculoſum eſt. Præſertim ſi adoleſcentiores ſint, quibus pro ratione ætatis non admodum eſt fidendum. Hi namque ex cibo ad lætitiam laxati, & ſine teſte, quem reuereantur, ſermocinationibus occupati, quid mirum ſi excedant, & quod toto manè ſanctis operibus lucrati ſunt, per

contétionem, aut detractionem, aut ineptam confabulationem amittant. Eſt etiam hæc ſeceſſio ſingularitatis indicium, dum, qui ita in vnum ad fabellas coeunt, ſe amicitiam habere particularem oſtendant. Quam Baſilius à cœtibus religioſis, vt infeſtiſſimam peſtem his verbis excludit: Ac charitatem quidem habere inter ſe mutuam fratres debent, non ita tamen vt duo tréſve ſeorſim à cæteris ſodalitatem inter ſe coeant. Quandoquidem hoc non charitas eſt, ſed ſeditio, & diuiſio, & eorum, qui ſic coeunt, improbitatis indicium. Si enim communis decus diſciplinæ charum haberent, qui tales ſunt, ſine dubio communem æqualemque aduersùs omnes charitatem tenerent. Si verò ipſi à reliquis ſua ſponte abſciſſi diſiunctique in cœtu cœtum efficiant, vitioſa huiuſmodi amicitiæ conciliatio eſt, & diuer-

Baſil. conſt. mona c.30.

ſam

ſam quandam à communibus inſtitutis rem eſſe oportet, quę hos inter ipſos conciliet; atque hoc profectò nihil eſt aliud, quàm contra veterem diſciplinæ ſtabilitatem conſtantiamque innouatio:] Nihil profectò aliud addendum eſt, vt hos priuatos conuenticulos excludamus, cùm ſanctiſſimi huius doctoris ſententia ſint ſufficienter reprobati.

Quia ergo difficile eſt tantam religioſorum multitudinem continere, & poſt ſumptum cibum ad cellas mittere, ad ſilentium adigere, & hos ſingulares conuentus paucorum ablegare; ideo Beatus pater noſter Ignatius ſapienter inſtituit, vt poſt conſuetas corporum refectiones, omnes ſimul in locum publicum, à quo non ſit abſens Prælatus, nos conferamus; & in eo ſublatis incommodis, quæ ex ſeceſſionibus aliquotum priuatis oriri ſolent, quietem aliquam, ac remiſ-

ſionem captemus. Tempus enim illud, quod ſumptionem cibi ſubſequitur, ad ſerias occupationes eſt ineptiſſimum: quare meritò remiſſioni aliquantulæ (quam nullus negabit in vita laborioſa eſſe neceſſariam) concedendum fuit, & ex eo ſimul non parum commodi, ad promouendam ſpiritualem vitam eliciẽdum. Dum curas enim & labores parum remittimus, alacriores & robuſtiores ad eoſdem labores, eaſdémque curas reſumendas, euadimus. Augetur etiam hac mutua colloquutione fraterna charitas, & ſanctus in Christo amor; qui ſicut & mutuis beneficiis, ita & amicabili conuerſatione prouehitur. Erigunt deinde ſeſe ad res cœleſtes deſideria, quia cùm res ſpirituales illis colloquiis ſæpe tractentur, non poſſunt non mentes noſtras earundem rerum amore ſuccendere. Nec timendum eſt (mea quidem ſententia)

 quòd

quòd poſt cibum & potum ſurgamus ludere, qui non immoderatis compotationibus ac conuiuiis inſtitimus, ſed ſobriam ſatis, ac religioſam refectionem vitæ neceſſariam corporibus noſtris conceſſimus. Et, ſi aliquis eſſet ita procax, vt aliquid minùs religioſum præſumeret, adeſt Moſes, id eſt, Prælatus, vel qui vicem eius gerit, qui immodeſtum arguat, eiúſque inuerecundiam compeſcat. Cùm itaque iſta remiſſionis hora prædictas vtilitates afferat, & incommoda ex priuatis ſeceſſionibus emergentia præſcindat, meritò à ſanctis illis Patribus eremi cultoribus, qui vitæ rationem aſperrimam ſectabantur, admiſſa eſt. Quod ex Hieronymo ita ſcribente perſpicuum eſt: Poſt hæc concilium ſoluitur, & vnaquæque decuria cum ſuo parente pergit ad menſam, quibus per ſingulas hebdomadas vicißim

Hier. ep. 22. ad Euthym.

miniſtrant. Nullus in cibo ſtrepitus eſt, nemo comedens loquitur, viuitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ ſale ſolo condiuntur. Vinum, tantùm ſenes accipiunt, quibus & paruulis ſæpe fit prandium, vt aliorum feſſa ſuſtentetur ætas, aliorum nõ frangatur incipiens. Dehinc conſurgunt pariter, & hymno dicto ad præſepia redeunt, ibi vſque ad veſperam cum ſuis vnuſquiſque loquitur, & dicit: Vidiſtis illum & illum? Quanta in ipſo ſit gratia? Quantum ſilentium? Quàm moderatus inceſſus? Si infirmum viderint, conſolantur. Si in Dei amore feruentem, cohortantur ad ſtudium.] Hæc ille. Seruant & nunc ex parte Carthuſienſes hanc conſuetudinem, dum in diebus feſtis ad cœnobiticam vitam magis quàm ad anachoreticam declinant, vt clarè indicat Dionyſius Richelius, de laude vitæ ſolitariæ, ſcri-

Dionyſius Richel. de vit. ſolit. art. 2.

bens illis verbis: Diebus feſtiuis poſt ſumptum in refectorio cibum, tenetur eis capitulum, & habent poſt nonam ad veſperas vſque colloquium.] Sed licèt nullus fuiſſet in Eccleſia huius rei vſus, nos longa experientia docti ſumus, hanc remiſſionis horam multum commodi ad pacem, & charitatem, & ad perferendos vitæ ſpiritualis labores, habere, & magnas incommoditates ex priuatis colloquiis emergentes impedire.

Tu itaque, frater, qui hoc noſtrum inſtitutum ſequeris, ne leges in hac remiſſione ſeruandas, à Patribus noſtris cuſtoditas, obliuiſcaris. Facta poſt menſam debita gratiarum actione, manibúſque ſine vlla fractione ſilentij lotis, tacens, & te Domino offerens, ac rectam pro ſequenti opere intentionem concipiens, ad locum deſtinatum ibis. Atque in hoc ſenſu illam Pachomij iuſſio- Pachomius in reg. 14.

nem

nem intelliges: Si egreſſus fueris à cibo, ne loquaris in redeundo, donec ad locum tuum perueneris. Ibi modeſtè ſedebis, non in aſtantes reclinatus, ſed rectus, non parieti affixus ſcapulis, ſed tantillum ſeparatus, vt aliquid mortificationis ſentias, aut certè ſi corporis imbecillitas non ferat, decenter applicitus; ſedebis autem non ſocium quærens, quocum libentiùs loqueris, ſed iuxta illum ſiue ſenem, ſiue iuuenem, ſiue literatum, aut laïcum, quem ſors ingredientium, & priùs ſedentium obtulerit. Si ſocius è latere ſtans ſenior ſit, aut dignitate maior, aut eum loqui incipientem expecta, aut tacentem, vt minor interroga. Si ęqualis ſit, aut minor, poteris tu ſine immodeſtiæ nota colloquium inchoare.

Memineris quædam in hac remiſſione eſſe omnino reticenda, quædam verò dicenda. Reti-

cenda ſunt, quæ ſtatui religioſo minimè congruunt, nec Dei aſtantis præſentiæ conueniunt. De nulla igitur re, aut perſona detrahes, neminem verbo punges, de nulla re cum alio contendes, rumores & nouitates ædificationem non afferentes, nequaquam narrabis, non indecenter ridebis, non vociferando verba facies, & breuiter vniuerſos linguæ defectus abſcindes. Dicenda verò ſunt, quæ minimè ſpiritum lædant, & aliquantulum naturæ noſtræ recreationi proficiant. Nimis ergo ſeria & grauia tunc omittenda ſunt, aut ſi aliquid ſerium ſe offerat (quod non ſemel ſe offert) amicabiliter iucundéque tractandum. Aliquid ex lectione menſæ, quod magis ariſit, commemorabis, exemplum ædificationis vel antiquum vel modernum in narrationem adduces; aliquis Scripturæ locus quomodo ſit vernacula lingua

vertendus, diſputabis, virtutes nunc viuentium vel Prælatorum, vel ſeniorum, ſi ipſi non audiant, laudabis, & quàm ſint dignæ imitatione, propones, aliquid etiam interdum indifferens in colloquium admittes, atque omnia illa huic tempori apta ſunt, quæ in prima huius operis tractatione collecta reperies. Ita tamen hæc, & alia huiuſmodi in hac hora conferantur, vt nec quaſi concio inſtituatur, nec quaſi diſputatio texatur, ſed quidquid illud fuerit, quod in ſermonem vocatum eſt, hilariter & feſtiuè tractetur. Ita enim natura noſtra oratione, & aſſidua præſentia Dei, & lectione frequenti, & miniſteriorum pondere prægrauata, ſe exonerat, & vires ad reſumendos labores recuperat.

Tom. 1. lib. 5 p. 2. c. 28.

Dato ſigno, ſermonem etiam cœptum abſcindes, & ori tuo ſilentij cuſtodiam impones, &

tacens ſimul cum aliis, ad Dominum in Eccleſia ſub ſpeciebus ſacramentalibus præſentem ibis. Hæc enim remiſſionis hora ſpirituales viros, qui toto die à non neceſſariis tacuerunt, & ſtrenuè laborauerunt, excipit. Si autem tu manè, & veſperi verba inutilia proferas, & cor tuum in noxiis, aut ſuperfluis effundas, indignum prorſus remiſſione te facies. Ibis ergo ad Eccleſiam tacens, & Dominum quanto potueris feruore conſalutabis: ſi aliquid vel in ſumendo cibo, vel in mutuo colloquio erratum fuerit, de eo dolebis, ac veniam humiliter poſces, ac gratiam ad ſanctè viuendum, & ſtrenuè laborandum, in ſequenti parte diei, quæ ab hac hora incipit, poſtulabis.

SECTIO SECVNDA.

De his, quæ veſperi fiunt.

De rebus poſt meridiem agendis.

Capvt I.

AB hac hora, quæ eſt prima poſt meridiem, incipit ſecunda diei pars, quam dilatato vocabulo veſperam appellamus, in qua occupationibus prædictis intendimus. Nam & horas canonicas ad hoc tempus pertinentes recitamus, & literis ſtudemus, & miniſteria ſpiritualia, & temporalia pro qualitate per-

ſonarum obimus, & multi iterum ad noctem mentaliter oramus, & moderatam cœnam, aut refectionem aliquam accipimus, & nonnullam quietem captamus, & omnes antequàm cubitum eamus, conſcientiam diſcutimus. Hæc ergo omnia, eodem modo ac dictum eſt, ſunt in opus producenda, niſi quòd tanto puriùs & feruentiùs exequenda ſunt, quanto magis mors appropinquat, ac tempus reddendæ rationis. Ita ergo actiones iſtæ veſperi fiant, vt errata ſimilium actionum, quæ manè factæ ſunt, ſuo feruore & diligentia ſuppleant. Præter iſta autem opera ſunt alia omnibus religioſis communia, quæ nos ordinariè poſt meridiem exequimur, de quibus nunc ad legentium eruditionem ſigillatim tractabimus.

*

De lectione ſpirituali.

CAP. II.

LECTIONI ſpirituali quotidie inſiſtendum eſt, vt ea, tanquam inſtrumento præcipuo ad perfectionem obtinendam, noſter ſpiritus prouehatur. Spiritualem autem lectionem vocamus, qua myſticos libros, & ſpirituales tractatus euoluimus, in quibus non ſolam rerum ſpiritualium notitiam, ſed multo magis earum guſtum & affectum quærimus. Hæc nobis ex regula, atque ex perpetua & inuiolabili conſuetudine iniuncta eſt, cui quotidie & communiter poſt meridiem intendimus, & non ſolùm nobis, ſed & omnibus religioſis, ex quibus nos eam didicimus, commendata. Nam & Benedictus in Regula, lectionem ſpiritualem præcipit in hæc verba: Omni tempore ſiue ieiunij,

Reg. B. Benedicti, c. 42.

ſiue

ſiue prandij, mox vt ſurrexerint à cœna, ſedeant omnes in vnum, & legat vnus collationes, vel vitas Patrum, aut certè aliquid, quod ædificet audientes.] Et paucis interpoſitis: Mox accedant ad lectionem collationum, & lectis quatuor aut quinque foliis, vel quantum hora permittit, omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis: ſi quis fortè in aſſignato ſibi commiſſo fuerit occupatus, occurrat.] Magnus quoque Doctor Bonauentura eam commendat ſuis fratribus, qui in ſpeculo diſciplinæ inter alia, ſic ſcribit: De quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrē memoriæ dimittendum eſt, quod fideliùs digeratur; & rurſum reuocatum crebriùs ruminetur, quod propoſito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, vt aliena cogitare non libeat.] Nullus verò erit in cœ-

Bonauent. p.2.c.7.

tibus religioſis (vt credo) qui hos Patres audiens, tempus ad libros ſpirituales legendos, de cætero non ſibi præſcribat.

Nec exiſtimandum eſt hanc lectionem aut ſolis imperitis, aut ſolis imperfectis iniungi, immò ſciendum, omnibus ſapientiſſimis quoque & perfectiſſimis aſſumendam proponi. Literati ea indigent, ſi non vt noua ſciant, at vt ad ſcita exequenda ſe moueant. Et multa ſterili cognitione ſcimus, quæ lecta voluntatem afficiunt, & ex affectu ea non ſolùm ad ſcientiam, ſed ad actionem cognoſcimus Perfecti etiam lectione egent, quia nunquam adeo perfecti ſunt, vt ampliùs perfici & promoueri non poſſint. Lectio verò maiora perfectionis amplioris deſideria ingerit, & gradus eius altiores oſtendit. Atque vtriſque tam doctis quàm perfectis Salomon lectionis vſum monſtrat, dicens:

Prou. 1. 5.

Audiens ſapiens, ſapientior erit, & intelligens gubernacula poſſidebit.] Quis ſapiens, niſi ſcientiæ peritus? & quis intelligens, qui poſſit gubernacula poſſidere, ideſt gubernatoribus imperare, niſi perfectus? Sed ille ex lectione maiorem ſapientiam; & iſte ad docendos alios ampliorem guſtum ſapientiæ percipiet. Certè Thomas Aquinas ſapiens & perfectus erat, immò & ſapientiſſimorum magiſter egregius, & mirabiliſſimum perfectionis exemplar, de quo tamen hæc ſcripta ſunt: Eſt autem hoc quoque in ſancto viro memorabile, quòd cùm ei eſſet integrum, libenter ſolitus fuerit aliquid in Patrum collationibus lectitare, ne ex rerum ſubtilium ſpeculatione, affectus eius nonnihil tepeſceret, poſſétque ſe rurſus faciliùs ad diuina cótemplanda colligere & erigere. Sanctiſſimus autem vir non ſine

In vita eius apud Sur. in Martio.

exemplo lectioni ſpirituali vacabat. Vnde ibidem ſubditur: Et in hoc quidem ſanctum Dominicum ſectatus eſt, quem eius libri lectione conſtat magnopere fuiſſe delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atque promotum. Quis nunc præ textu ſcientiæ, aut adeptæ ſanctitatis à lectione ſpirituali ſe eximat, quam tam ſapiens ac ſanctus vir, ſapientibus ac ſanctis, ſuo exemplo vtiliſſimam eſſe commonſtrat?

Tu ergo quotidie ſaltem per horam vel ſemihoram, lectioni librorum myſticorum & ſpiritualium intende. Illa enim vt magiſtra ſenſum ſacrarum ſcripturarum reuelat: illa vt lucerna, aut ſydus fulgentiſſimum, intellectum illuminat; illa vt nutrix ſpiritu infantulos loqui docet, & ad orationem & meditationem allicit: illa vt ignis, caſtos diuini amoris affectus accendit, illa

demum

demum vt pædagogus, cor noſtrum colligit, & à diſtractionibus & cogitationibus ineptis auertit. Meritò proinde Bonauentura te ad lectionem hortatur, dicẽs, lege Sanctorum vitam & doctrinam, vt in comparatione eorum ſemper humilieris, & inſtruaris, & accendaris ad deuotionem, & prouoceris ad ſtudium, vt informeris in intellectu ſcripturarum, & illumineris ad fidem: Et ſcias diſcernere verum à falſo, bonum à malo, vitium à virtute, & remedia vitiorum ac tentationum.] Hæc ille.

Bona. tract. de in for. nouit. c 14.

Ad lectionem autem vtiliter aſſumendam, id imprimis ſeruandum eſt, ne ſingulis diebus liber mutetur, ſed aliquo longo tempore vnus author idemque legatur. Fortuita namque lectio, vt Bonauentura ait, & quaſi caſu reperta non ædificat, ſed reddit inſtabilem animum. Quomodo autem legendum ſit, priùs ex ver-

Bon. In ſpe. p. 2. c. 7.

Hier. epiſtola 1. ad Demetr. tom. 9.

bis Hieronymi, quàm ex meis addiſce. Ille enim ſic ait: Ita ſcripturas ſacras lege, vt ſemper memineris Dei illa verba eſſe, qui legem ſuam non ſolùm ſciri, ſed etiam impleri iubet. Nihil enim prodeſt facienda didiciſſe, & non facere. Optimè vteris lectione diuina, ſi illam tibi adhibeas ſpeculi vice, vt ibi velut ad imaginem ſuam anima reſpiciat, & vel fœda quæque corrigat, & pulchra plùs ornet. Lectionem frequenter interrumpat oratio, & animam iugiter adhærentē Deo, grata viciſſitudo ſancti operis accendat. Nunc te igitur ordo inſtruat cœleſtis hiſtoriæ: Nunc ſanctum Dauid oblectet canticum: Nunc Salomonis erudiat ſapientia: Nunc ad timorem Domini increpationes incitent Prophetarum: Nunc Euangelica & Apoſtolica perfectio te Chriſto in omni morum ſanctitate coniungat. Quæ paranda ſunt, me-

moriæ

moriæ penitus inſere; eaque iugi meditatione conſerua. Quæ maturanda ſunt, frequenter reuolue, vt diuinum hoc ſtudium, & cœleſtis ſchola, & mores ſimul Virginis ornent, & ſenſum, tradántque tibi cum ſapientia ſanctitatem. Vnde ſcriptura dicit: Qui quærũt Deum, inueniunt ſapientiam cum iuſtitia. Sit autem ipſa lectio temperata, cui finem conſilium, non laſſitudo imponat. Nam, vt immoderata ieiunia, & ardor abſtinentiæ, & enormes immoderatǽque vigiliæ intemperantiæ coarguuntur, ídque nimietate ſui pariunt, vt hæc ipſa poſtea, nec mediocriter quidem fieri poſſint: ita ſtudium lectionis in reprehenſionem intemperans cadit, quodq́ue laudabile eſt in tempore ſuo, fit de nimietate culpabile. Generaliter quidem, ſed breuiter ſtrictímque dicendum eſt; in bonis quoque rebus quidquid modum exceſſe-

rit, vitium eſt.

Hæc vniuerſa Hieronymus. Quibus nihil addendum ducimus, niſi vt pro rudioribus, eadem verbis craſſioribus repetamus. Spiritualis ergo lectio quotidiana ſit, ita vt ſicut quotidie oramus & meditamur, ita quotidie aliquid pro excitando affectu legamus. Lectionem præcedat oratio breuis, qua gratiam ad intelligendum & fructum decerpendum poſtulemus. Sanctus Ephræm ſic ante lectionem orandum eſſe dicit: Domine Ieſu Chriſte aperi aures & oculos cordis mei, ad audiendum & intelligendum ſermonem tuum, faciendámque volũtatem tuam, Domine: quoniam incola ego ſum in terra. Non abſcondas à me mandata tua, reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. In te enim ſpes mea Deus meus, vt tu mentem meam illumines. Lectionem interrum-

Ephr. de patient. tom. 1.

pat oratio, qua illud, quod à Domino audimus, bonum eſſe vel malum, à nobis aut faciendum aut vitandum eſſe, quaſi ipſi reſpondentes ſtatuamus. Lectionem finiat oratio, qua & pro doctrina nobis oblata gratias agamus, & quod dictum eſt in illa, præſtare deſideremus. Non quæratur in hac lectione curioſitas, ſed vtilitas, non quod pruriat auribus, ſed quod affectum compungat ac moueat, legatur. Non ad ſolam notitiam, ſed ad opus quod lectum erit, ordinetur. Tempore huius lectionis non multa legantur, plura cogitentur, plura deliberentur, & quonam pacto ea fieri oporteat, apud ſe quiſque meditetur. Si ea quæ legeris, fixa in memoria non hæſerint, ne nimiùm ſoliciteris, ſola lectio animum reficit, & neſcio quomodo ſine fixa recordatione ſpiritum promouet. Quod Dacrianus monachus aptiſſima

Dacria in ſpeculo monachor. habetur to. 5. Bibliothecæ.

ſimilitudine docuit. Non turberis, inquit, ſi bona quæ legis, aut audis, vniuerſa in memoria non retineas. Nam quemadmodum, vas quod ſæpius aqua perfunditur, purum permanet, etiamſi aqua effuſa ſtatim effluat: Ita ſi mentem beneuolam doctrina ſpiritualis crebrò pertranſierit, quamuis ibi non perſiſtat, ipſam tamen mentem nitidam, Deóque placentem reddit & conſeruat. Vtilitas tua ſingularis non in hoc ſita eſt, vt doctrinæ verba memoriæ commendes, ſed vt doctrinæ, verborúmque effectus in te remaneat, id eſt, vt tu ex doctrina puritatem interiorem, paratámque voluntatem adimplendi mandata diuina conſequare.] Si hac ratione, quam expoſuimus, ſpirituali lectioni per aliquod tempus quotidie te dederis, mens tua tanquam ſaluberrimis & ſuauiſſimis cibis refecta, & fortis ad operandum,

bona & ad reſiſtendum malis euadet, & non ſemel defectus orationis minùs feruidæ, & diſtractæ ſupplebit.

De Pſalterio Beatæ Virginis.

CAP. III.

TOTAM Eccleſiam, poſt cultum Dei, cultui Beatiſſimæ Virginis Mariæ, & ipſius Dei matris eſſe dicatam, aut eſſe cultui Dei in Virgine conſecratam, & addictam, ille poterit ignorare, qui Eccleſiam ipſam ignorat. Hæc enim templorum non tam ornata, quàm plena in memoriam Deiparæ dicatorum, ſolennitatibus frequentiſſimis eiuſdem Virginis occupata, eius imaginibus cincta, & precibus ad eandem fuſis intenta, de hoc cultu hyperduliæ (vt vocant) quo Beatam proſequitur Virginem, gloriatur, & ſe ignorari Virginis

cultricem & amatricem inimimè patitur. Et id quidem meritò, quoniam Dominam noſtram (ſicut re vera eſt) verbi Dei matrem prædicat,& ſuam Reginam potentiſſimam, ſuam Matrem piiſſimam, & ſuum fideliſſimum præſidium ac tutamen agnoſcit. Cui meritò dicit eius amator Bernardus: Sileat miſericordiam tuam virgo Beata, ſi quis eſt, qui invocatam eam in neceſſitatibus ſuis ſibi meminerit defuiſſe; nos quidem ſeruuli tui cæteris in virtutibus congaudemus tibi, ſed in hac potiùs nobis ipſis. Laudamus virginitatem, humilitatem miramur, ſed miſericordia dulciùs ſapit, miſericordiam amplectimur chariùs, recordamur ſæpius, crebriùs inuocamus. Hæc eſt enim, quæ totius mundi reparationem obtinuit, ſalutem omnium impetrauit. Per te ô genitrix beata cœlum repletum, infernus euacua-

Bern. homil. 4. ſu permiſſus eſt

tus

tus eſt, inſtauratæ ruinæ cœleſtis Hieruſalem, expectantibus miſeris vita perdita data. Sic potentiſſima & piiſſima charitas, & affectu compatiendi, & ſubueniendi abundat effectu, æquè locuples in vtroque.] Sic ille. Si tanta, & tam eximia bona de manu piiſſimæ ac ſanctiſſimæ matris ſingulis momentis ſuſcipimus, quid magnum, ſi omnes fideles eam ex totis præcordiis honoremus?

Inter alias autem preces, quæ pro Virginis, ac Matris noſtræ honore funduntur, illa precatio ſolemnis eſt, & neſcio, an ab aliquo etiam perditiſſimo fidelium omiſſa, quæ Virginis Roſarium, aut ſertum, aut pſalterium nuncupatur. Roſarium quidem, quoniam ex pluribus angelicis ſalutationibus, tanquam ex ſuaueolentibus roſis componitur: ſertum, quia Virgini ex ardentiſſimo animarum erga eam amore

velut diadema regium offertur; pſalteriũ tandem, quia ſicut pſalterium Dauidis centum & quinquaginta pſalmis conſtat, ita & iſta precatio ex eodem ſalutationum Angelicarum numero, in quindecim denarios, per quindecim orationes Dominicas diſtinctos concinnatur. Quoniam autem cómune eſt apud omnes hanc precationem memoriter recitare, vſus inter fideles inoleuit, globulos ſiue orbiculos precatorios filo inſerto geſtandi, qui fragilitati memoriæ deſeruiant. Quorum inuentor dignus ſanè laude dicitur, quidam Petrus Eremita homo Gallus: (ſic enim ſcribit Polydorus Virgilius ciuis Ambianenſis) qui circiter annum milleſimũm nonageſimum virtute floruit; & cum Vrbano Secundo Pontifice Maximo egit, vt noſtri ſuſcepto bel lo Aſiatico Hieroſolyma recuperarent. A tempore autem Do-

Polyp. Virg lib. 5. de inuen. rerum. c. 10.

minici, ſanctiſſimi ordinis Prædicatorum parentis, vſus Roſariorum (ſic enim orbiculi illi filo incluſi vocantur) in tantum inualuit, vt nemo pene ſit fidelium, aut ſapiens, aut idiota, aut magnus, vel paruus, aut vir, aut mulier, qui Roſarium ſecum non geſtet, & congruo tempore hanc precationem non recitet.

Quòd ſi vniuerſorum fidelium mos eſt, beatam Virginem hac pietatis & dulcedinis referta precatione inuocare, quanto inuiolabiliùs, feruentiùs, & deuotiùs Religioſi eam fundent, qui Mariam omnium religionum matrem ſanctiſſimam eſſe fatentur, & eius venerationi addicti ſunt? Sat ergo ſcio, ô ſerue Dei, te quotidie hac precatione vti, téque innumeros pene modos, à ſanctis viris adinuentos, recitãdi pſalterium hoc, non ignorare. Sed vt ego deſiderio meo non deſim, ſanctam

Virginem honorandi, à qua ſine vllo dubio vires ad ſcribendum accipio: & vt integritati huius opuſculi ſatisfaciam, in quo de quotidianis operibus religioſi diſſero, communiorem modum recitandi pſalterium, quo ſemper vtor, nonnulla ei adiiciendo, conſcribam.

Pſalterium iſtud in tres quinquagenas ſalutationum Angelicarum, quarum quælibet per quinque denarios, quinque orationibus Dominicis diſtinctos, diſtributa eſt, diuiditur. Et quia quotidie vna tantùm quinquagena ab occupatis recitatur, duobus pſalteriis per hebdomadam à feria ſecunda vſque ad ſabbatum (nam de die Dominica poſtea dicam) tota hæc precatio ritè conficitur. Hæc autem (vt manifeſtum eſt) quindecim denariis conſtat, qui in honorem quindecim myſteriorum vitæ, & paſſionis, & reſurrectionis Ieſu

Chriſti Saluatoris noſtri dicendi, & eorum myſteriorum meditationi adiungendi ſunt. Horum quinque ad gaudia Virginis ineffabilia, quinque ad dolores eius acerbiſſimos, & quinque ad gloriam ipſius incomprehenſibilem pertinent. Ad iſta myſteria in fine cuiuſque denarij meditanda, illos exhortamur, qui prolixiùs ad meditandum tempus deſtinatum non habent. Sed tibi, qui longa in contemplatione diuinorum myſteriorum inſumis horarum ſpatia, hoc onus non imponimus, ſed tantùm ad faciendam in fine ſingulorum denariorum myſterij correſpondentis memoriam, & ad aliquem ſanctum affectum concipiendum, aliquídque poſtulandum mouemus. Et iuxta hæc ſic poteris pſalterium Virginis recitare.

Ab illo verſu Pſalmi quinquageſimi, quo Eccleſia Horas Pſ. 50. 17.

canonicas incipit, tuum pſalterium inchoabis, dicéſque: Domine, labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.] Labia namque noſtra ad proferendas Virginis laudes ſolus Deus aperit, & ex ore noſtro laudem ſuam: quem, Virginem laudando, laudamus: ipſe eſt qui perficit. Deinde huic verſiculo alium pro Eccleſiæ etiam more
Pſ. 69. 1. ex Pſalmo ſexageſimo nono, Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me feſtina:] ſumptum adiunges. Item per alium verſum ab Angelis decantatum: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, & cætera. Sanctam Trinitatem glorificabis. Ac tandē per Hymnum: Memento ſalutis auctor: cum illis verſiculis, Dignare me, laudare te, Virgo ſacrata: Da mihi virtutem contra hoſtes tuos. Et per vocem, Kyrie eleiſon, ter repetitam, hoc præambulum pſal-

terij concludes.

Facto hoc præludio, orationem Dominicam ſemel recitabis. Ab ea enim, quæ ore Domini pronunciata eſt, & omnibus orationibus maior & præſtantior eſt, debes Roſarium ordiri. Poſt illam, verò decem ſalutationes Angelicas dices, quibus finitis, verſum illum, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, iterum repetes, & eodem ordine reliquos denarios, aut vnius quinquagenæ, ſi ſolam illam recites, aut totius pſalterij, perficies. Vt autem ſcias quomodo myſteria vitæ Domini commemoranda ſunt, priùs ea percurramus. Quinque prima myſteria ſunt lætitiæ, quæ quinque denariis primæ quinquagenæ, coaptantur. Sunt autem, Annunciatio incarnationis, atque ipſa incarnatio Filij Dei: Viſitatio Elizabethæ, & ſanctificatio Ioannis Baptiſtæ: Natiuitas Saluatoris,

Adoratio Magorum, & Inuentio pueri Ieſu duodennis in templo. Quinque media myſteria ſunt triſtitiæ, quæ accommodantur quinque denariis ſecundæ quinquagenæ: ſunt verò hæc: Chriſti oratio, & ſudor ſanguinis in horto: eius flagellatio, coronæ ſpinæ ſuſceptio, crucis baiulatio, & patibulo crucis affixio. Quinque poſtrema myſteria ſunt gloriæ, quæ denariis quinque tertiæ quinquagenæ reſpondent. Sunt autem hæc: Chriſti Saluatoris Reſurrectio, eiuſdem in cœlos Aſcenſio, Spiritus ſancti ad Diſcipulos miſſio, Virginis noſtræ in æternas ſedes aſſumptio, ac tandem ipſi Reginæ omnium Angelorum & hominum facta incorruptibilis ac regiæ coronæ donatio. Cùm ergo orationes Dominicas recitaueris; Chriſtum Ieſum, ſeruato prædicto ordine, myſteria iſta patrantem oculis mentis aſpicies.

Vt in prima quinquagena eum carne velatum, Ioannis ſanctificationem operantem, recens natum à Regibus adoratum, & in Templo diſputantem meditaberis. In ſecunda, ipſum Dominum orantem, flagellis liuidum, & ad columnam ligatum, ſpinis coronatum, cruce oneratum, & eidem affixum contemplaberis. In tertia reſurgẽtem, in cœlum aſcendentem, Spiritum ſuum mittentem, matrem in æternis ſedibus excipientem, eamdémque coronantem intueberis. Domino itaque ſic conſiderato, verba Dominicæ orationis ſic dices, vt affectus voci reſpondeant, & quod vox petit, cor quoque & deſiderium expoſcat. Similiter cùm ſalutationes Angelicas protuleris, Virginem eiſdem myſteriis aſſiſtentem, aut eadem conſiderantem, aut ipſis cooperantem aſpicies: verbáque illa non ſine mentis affectu pronunciabis, im-

mò primis illis verbis, Aue Maria, illam reuerenter & deuotè ſalutabis: ſequentibus, Gratia plena, Dominus tecum, ipſam ex toto corde laudabis: his verò, quæ ſtatim ponuntur, Et benedictus fructus ventris tui Ieſus, te in tui Saluatoris amorem accendes: poſtremis tandem, Sancta Maria, mater Dei ora pro nobis peccatoribus nunc, & in hora mortis noſtræ, Amen: ſuarum potentiſſimarum orationum ſuffragia & fœlicem ex hac vita diſceſſum petes.

Nunc ad finem cuiuſque denarij redeamus, in quo aliqua breuis precatio mente ſaltem, aut etiam ore formanda eſt, quæ affectum aliquem gaudij, vel doloris, vel exultationis, iuxta qualitatem myſterij, contineat, quæ aliquid conſonum myſterio petat, & quæ beatam Virginem aliquo nomine ad laudem eius pertinente, compellet. In primo

igitur denario vocabis eam fœliciſſimam: nam verè fœlix admodum fuit, quæ in matrem Dei electa fuit: vtque remiſſionem peccatorum impetres, qua filius Dei efficiaris, petes. In ſecundo, vocabis eam benigniſſimam: nam verè bonorum feraciſſima fuit, quæ Ioannem peccato originali ſordentem, vt Verbi inſtrumentum emundauit, & domum illam Zachariæ innumeris bonis repleuit, & ab ea ſpiritum mortificationis, quo diſponaris ad Dei viſitationes ſuſcipiendas, poſtulabis. In tertio, vocabis eam puriſſimam: nam verè purior fuit Sole, quæ Filium Dei ſine vllo integritatis ſuæ detrimento, & ſine vllo carnis, aut mentis inquinamento peperit, & tranquillitatem animæ tuæ, contemptúmque faſtus ſæculi, à Chriſto nato demonſtratum expoſces. In quarto, vocabis eam Altiſſimam: nam verè cœlo fuit excelſior,

quæ, vt Dei thronus, Chriſtum Regem à gentibus adoratum brachiis ſuſtinuit, & gratiam ad adorandum Dominum exteriùs & interiùs in ſpiritu & veritate efflagitabis. In quinto, vocabis eam ſolicitiſſimam: nam verè ſolicitior fuit Martha: quæ puerum abſentem tantis lacrymis, ac feruore quæſiuit, donec illum inuenit: & donum feruoris tibi immitti rogabis.

Si hęc non tibi ſufficiunt, ecce ipſas preculas, quibus, dum commodiores non ſuppetunt, vti poteris.

Poſt primum denarium ſic dices:

Gaudeo & congratulor tibi, ô Virgo Maria, Domina, & mater mea fœliciſſima: quia à Patre in ſponſam electa, à Filio in matrem aſſumpta, quia à Spiritu Sancto in totius Deitatis habitaculum præparata, & ab Angelo ſalutata & laudata es. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei,

per myſterium ineffabilis incarnationis eius, quo ex te carnem noſtram induit, & te ſuam matrem effecit, vt impetres mihi remiſſionem peccatorum meorum, & per gratiam ipſius filius efficiar. Amen.

Poſt ſecundum denarium ſic precaberis.

Gaudeo & congratulor tibi, ô Virgo Maria, Domina mea, & mater mea benigniſſima: quia ſpiritu charitatis acta ad domum cognatæ properaſti, præcurſori ſanctitatem attuliſti, & domum illam cœleſtibus donis repleſti. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per opus illud eximiæ charitatis, quo cognatam tuam viſitaſti, & Ioannem ad tantum bonum prouexiſti, vt impetres mihi à Filio tuo, mortificationis donum; quo conuenienter paratus, eius afflatus & inſpirationes excipiam. Amen.

Poſt tertium denarium ſic orabis:

Gaudeo & congratulor tibi, ô Virgo Maria,& mater mea puriſſima:quia Verbum Patris carne tua tectum peperiſti, pannis inuoluiſti, in præſepio reclinaſti, & poſt partum inuiolata permanſiſti. Oro te, Domina mea,& mater Filij Dei per ſanctiſſimum myſterium natiuitatis ſuæ, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo quietam mentem, & faſtum ſæculi aſpernantem, vt me paruulum factum ſuum ſectatorem agnoſcat. Amen.

Poſt quartum denarium ſic petes:

Gaudeo & congratulor tibi, ô Virgo Maria, Domina mea, & mater mea altiſſima; quia ſedes Saluatoris effecta, eum ſuſtentaſti, vt à tribus Regibus adoraretur,& munera, aurum, thus,& myrrham, in ſignum ſuæ dignitatis, & Deitatis, & mortalitatis acciperet. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per myſterium

manifeſtationis eius,qua mundo & gentibus ſui notitiam præbuit, vt impetres mihi ab eodem filio tuo ſpiritum rectè adorandi eum interiùs & exteriùs, quo ei me totum in holocauſtum offeram. Amen.

Poſt quintum denarium, ſic poſtulabis.

Gaudeo & congratulor tibi, ô Virgo Maria, Domina mea & mater mea ſolicitiſſima, quia filium tuum duodennem in Templo remanentem ſolicitè quæſiiſti, fœliciter inueniſti, & de myſterio diſputationis eius cum doctoribus,exultaſti. Oro te Domina mea & mater Filij Dei per gaudium inuẽtionis eius, vt impetres mihi ab eodem filio tuo, donum feruoris & ſolicitudinis, quo eum quotidie ampliùs & ampliùs quæram. Amen.

In ſecunda quinquagena eodem modo procedes, niſi quòd ſicut myſteria diſtincta ſunt, ita

etiam & titulos Virginis, & virtutes poſtulandas mutabis. In primo igitur huius ſecũdæ quinquagenæ denario, vocabis eam fideliſſimam, quia verè fideliſſima fuit erga Deum, quæ filium ab eo dono ſuſceptum, Patri repetenti ad paſſionem obtulit; & æquanimiter tali ac tanto filio orbata permanſit, petéſque ab ea ſpiritum reſignationis, quo in omnibus tum proſperis tum aduerſis, diuinæ voluntati ſubiiciaris.

In ſecundo denario vocabis eam miſericordiſſimam; verè enim miſericors fuit ergà homines, quæ vt homines à miſeria peccati & mortis liberatos videret, commerita ab ipſis flagella, dorſum dilecti filij ſui dilacerare ſuſtinuit, petéſque ab ea ſpiritum paupertatis, quo omnia ſæculi huius bona contemnas.

In tertio denario vocabis eam prudentiſſimam: nam verè pru-

dentiſſima fuit, quæ in tantis afflictionibus filij ſui abſque dubio notis ſilere didicit, & vſque ad congruum tempus domi abſcondita ſe continuit, poſtulabíſque ab ea ſpiritum caſtitatis, quo mente & corpore mũdus exiſtas.

In quarto denario vocabis eam feruentiſſimam: nam verè feruentiſſima fuit, quæ præſtituto à Deo tempore quietem deſeruit, & filium ad crucem properantem comitatura quæſiuit; petéſque ab ea ſpiritum obedientiæ, quo in omnibus non tuam ſed Dei voluntatem adimpleas.

In quinto denario vocabis eam perſeuerantiſſimam: verè enim perſeuerantiæ plena fuit, quæ filium neque in paſſione, neque in ipſa morte reliquit, petéſque, vt impetret tibi ſpiritum humilitatis, quo te omni humanæ creaturæ ſubmittas. Iam ipſas preculas excipe.

Poſt primum huius ſecundæ quinquagenæ denarium, orabis ſic:

Laudo, & condoleo tibi, ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea fideliſſima, ob eximium dolorem à te conceptum ex anguſtiis in horto, & ſudore ſanguineo vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea, & mater Filij Dei ob promptiſſimam eius voluntatem, qua ſe ad mortem pro nobis obtulit, vt impetres mihi ſpiritum reſignationis, & veriſſimam cum diuina voluntate concordiam, vt in omnibus creatori meo ſubiiciar. Amen.

Poſt ſecundum denarium, ſic:

Laudo, & condoleo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea miſericordiſſima ob maximum dolorem à te conceptum, in nuditate, & flagellis, & liuoribus, & plagis vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea & mater filij Dei ob nuditatem eius, qua nudus, & ligatus ad colum-

nam ſtetit, vt impetres mihi ſpiritum paupertatis, quo omnes mũdi diuitias, vniuerſáque commoda pro nihilo ducam. Amen.

Poſt tertium denarium, ſic:

Laudo, & condoleo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea prudentiſſima, ob maximum dolorem à te conceptum ex ſerto illo ſpinarũ acerbiſſimo, & alapis, & ſputis, & aliis irriſionibus vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea & mater filij Dei, per opprobria, & ignominias ab ipſo ſuſceptas, vt impetres mihi ſpiritum caſtitatis, quo mundus corde & corpore, ab ignominia corporis mei liberer. Amen.

Poſt quartum denarium, ſic:

Laudo, & condoleo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea feruentiſſima, ob dolorem à te conceptum in baiulatione crucis, & laſſitudine, & doloribus vnigeniti filij tui. Oro

te Domina mea & mater filij Dei, ob pondus crucis eius, & irriſam innocentiam eius, vt impetres mihi ſpiritum obediētiæ, quo crucem amabilem ſtatus mei libenter poſt ipſum portem. Amen.

Poſt quintum denarium, ſic:

Laudo, & condoleo tibi, ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea perſeuerantiſſima, ob maximum dolorem à te conceptum in crucifixione, & tormento, & plagis manuum, & pedum, & lateris, & in ſeptem verbis vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea, & mater filij Dei ob tam eximium ab ipſo datum in cruce humilitatis exemplum, vt impetres mihi ſpiritum humilitatis, quo ex corde me deiiciens, eius diſcipulus fiam. Amen.

Similiter in tertia quinquagena procedendum eſt, niſi quòd myſteria vitæ Domini, & tituli Virginis mutandi ſunt.

In primo denario vocabis eam lætiſſimam: verè enim lætiſſima fuit, quæ in reſurrectione filij ſupra omne quod dici aut cogitari poteſt, læta fuit, petéſque, vt impetrando in mente tua fidem adaugeat, quo firmiùs & efficaciùs myſteria reuelata cognoſcas.

In ſecundo denario vocabis eam piiſsimam; verè namque pietate excelluit, quæ abſcedente per aſcenſionem filio, in matrem Eccleſiæ & omnium fidelium protectricem data eſt: poſtulabíſque ab ea virtutem ſpei, qua beatitudinem, & omnia media ad eam conſequendam, exſpectes.

In tertio denario vocabis eam ditiſsimam: nam verè diuitiis abundauit, quæ in immenſum ſupra omnes Apoſtolos & diſcipulos gratiam, & Spiritus ſancti dona ſuſcepit; petéſque ab ea virtutem charitatis, & ſeptem

Spiritus ſancti dona, quibus pauper mundo, diues cœlo, & cœleſtibus fias.

In quarto denario vocabis eam ſublimiſsimam: nam verè ſupra omnem cogitationem noſtram ſublimis eſt, quæ ſuper omnes Seraphicos ſpiritus, & ſuper omnem creaturam exaltata eſt, poſtulabíſque ab ea virtutem orationis, qua intellectu & affectu corruptibilia tranſcendens, te cœleſtibus ingeras.

In quinto denario vocabis eam potentiſsimam: verè namque potentiſsima eſt, quæ diademate Reginæ cœli & terræ cumulata, quidquid cupit, aut vult, à Deo ſtatim obtinet, petéſque ab ea ſanctam & fœlicem mortem, qua à mortalitatis vinculis abſolutus, diuino aſpectu perfruaris. Ex his facilè poteris tuas preculas efformare, quas laboris leuandi gratia hoc loco ſubiicio.

Poſt primum denarium huius tertiæ quinquagenæ, orabis ſic:

Laudibus effero, & adgaudeo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea lætiſsima, ob glorioſum gaudium à te ſuſceptum in reſurrectione, & impaſsibilitate, & claritate, & omni gloria vnigeniti filij tui. Oro te ô Domina mea, & mater Filij Dei, ob immenſam claritatem eiuſdem Chriſti Domini & Saluatoris mei, vt impetres mihi ſpiritum fidei, & perfectionem eius, vt intimiùs & efficaciùs cœleſtia cognoſcam. Amen.

Poſt ſecundum denarium, ſic:

Laudibus effero, & adgaudeo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea piiſsima, ob ineffabilem exultationem à te ſuſceptam in admirabili aſcenſione, & ſolenni pompa ac ineffabili maieſtate vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea, & mater Filij Dei ob gloriam eius, qua in cœ-

lum aſcendit dona hominibus daturus, vt impetres mihi ſpiritum ſpei & augmentum eius, quo fœlicitatem, & media ad eam conſequendam ſperare, & ad laborandum pro ea, incitari valeam. Amen.

Poſt tertium denarium, ſic:

Laudibus effero & adgaudeo tibi, ô Virgo Maria Domina mea & mater mea ditiſsima, ob incredibilem lætitiam à te ſuſceptam in aduentu Spiritus ſancti, quando in te & Apoſtolos effuſus eſt. Oro te Domina mea & mater Filij Dei, ob immenſam charitatem eius, vt impetres mihi virtutem charitatis, & ſeptem dona Spiritus ſancti, quibus & ipſum ſuper omnia diligam; & proximos ſicut me ipſum diligam, & ab ipſius Dei mei ductu moueri me ſinam. Amen.

Poſt quartum denarium, ſic:

Laudibus effero & adgaudeo tibi, ô Virgo Maria Domina

mea,& mater mea ſublimiſsima, ob maximum gaudium à te ſuſceptum in aſſumptione tua, quum corpore & anima ſupra omnes cœleſtes ſpiritus euecta, & ad dexteram Filij collocata es. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob celſitudinem habitationis tuæ, vt impetres mihi à filio tuo ſpiritum orationis, quo mente, terrena deſeram, & ad cœleſtia conſcendam. Amen.

Poſt quintum denarium ſic:

Laudibus effero & adgaudeo tibi,ô Virgo Maria Domina mea & mater mea potentiſsima, ob incomprehenſibilẽ lætitiam cordis tui, quando Regina cœli coronata es,& aduocata totius Eccleſiæ facta. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob dignitatem tuam qua miſerias noſtras ſcis,& eis ſubuenire vis & potes, vt impetres mihi bonam & ſanctam mortem, qua ab hoc ſæculo nequam diſcedens, conſpectu

Domini cum ſanctis omnibus perfruar. Amen.

Hoc modo vel alio ſimili, quem vnctio Spiritus ſancti, vel alij libelli ſpirituales docuerint, poteris pſalterium Virginis quotidie recitare, cuius quanta ſit vtilitas, quámque copioſus fructus, ex inſigni reuelatione cuidam patri ordinis Carthuſienſis facta, perſpicuè cognoſces; Quam Ioannes Lanſpergius vir deuotus & planè Deo deditus, his verbis enarrat: Cùm Prior quidam Carthuſiæ Treuerenſis, multis annis hoc exercitium quotidie coluiſſet, ſuffragante illi glorioſa Virgine, ſæpius per diem, præſertim ad horas ſeptem canonicas, in cœlum re vera rapiebatur; vbi inter cætera clariſſimè vidit & audiuit cœleſtes ciues, Ieſum & Mariam ſuper huiuſcemodi articulis ineffabili lætitia & deuotione benedicentes, & dulciſſimis nominibus, Ieſu & Maria, re-

Lãſp. 17. libr. mino. oper. in præfat.

ueren

uerentiam modo ſuprà dicto exhibentes, necnon pro omnibus in eiuſcemodi exercitio ſeſe ipſis cœli ciuibus conformantibus in terris, Deum obſecrantes. Ad hæc, pro ſingulis id genus ſertis roſariis ſingulas coronas mirabili fulgore coruſcantes, & immarceſcibiles illis in cœleſtibus reponi. Plenam inſuper peccatorum remiſſionem, ſingularem quoque gratiam, & benedictionem in præſenti, gloriámque in futura vita pro qualibet corona roſacea, vel roſario illis à Domino Ieſu per preces beatiſſimæ matris eius diuina authoritate promitti & conferri. Denique maiorem Dei gratiam, & ſalutis theſaurum in eodem latêre exercitio, quàm quiſpiam mortalium poſſit comprehendere, primæ Veritatis teſtimonio illuſtratus cognouit, nobíſque hæc poſt obitum ſuum in ſcriptis reliquit.] Hęc ille. Ex quibus conſtat,

precationem iſtam Chriſto Domino, ac Virgini matri eſſe gratiſſimam, quam proinde debemus, viros ſpirituales imitantes, deuotè ac piè frequentare.

De Corona Beatæ Virginis.

CAP. IV.

PSALTERIVM Virginis matris, à feria ſecunda vſque ad ſabbatum, ſingulis hebdomadis bis recitatur; & qualibet ex prædictis diebus (vt explicatum eſt) tertia eius pars dicitur. Hinc autem conſtat Dominicam diem parte pſalterij huius eſſe vacuam, quam eiuſdem Virginis corona replebit. Eſt autem corona, precatio in honorem eiuſdem Virginis matris, ex tot ſalutationibus Angelicis compacta, quot fuerunt anni vitæ eius. At vita Deiparæ, ſecundùm opinionem quam nunc Meriſi-

milem putamus,ſexaginta tribus annis concluſa fuit: vnde & hæc precatio totidem ſalutationes Angelicas continet, ſeptem orationibus Dominicis per denarios diſtinctas, excepta ſectione vltima, quæ tribus tantùm ſalutationibus continetur. Meritò verò precatio iſta corona vocatur, quoniam regium diadema Virginis ex ineffabilibus meritis vitæ eius fabricatum eſt, quoniam obſequium hoc noſtrum ab eius benignitate,coronæ vice admiſſum eſt; quoniam cuicumque hanc coronam recitanti, ſi per ipſum non ſteterit, ſertum immortalitatis præparatum eſt.

Hanc verò coronam non iam ex myſteriis vitæ Saluatoris, (quod fieri poſſet) nec ex virtutibus Virginis, (quod vtiliſſimum eſſet) ſed ex immenſa, ac multiplici dignitate eius per coronam ſignata, concinnare libet. Ac ſi iuxta ſeptem denarios huius

ius precationis, ſex integros, & vnum inceptum, ſeptem coronas ad illos applicandas beatæ Virginis inueniremus, aliquod fortaſſis illi vel exiguum obſequium offerremus. Sanctæ Deiparæ caput vna corona cinctum eſſe ex duodecim ſtellis compacta nullus ambiget, qui Ioannem in Apocalypſi dicentem legerit: Signum magnum apparuit in cœlo, Mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim.] Quem locum non ſolùm de Eccleſia, ſed & de Maria totius Eccleſiæ matre accipiendum eſſe docent Auguſtinus, Bernardus, & Epiphanius, & plerique alij, quos non oportet recenſere. Ipſa enim eſt ſignum magnum, quod oriens mundo vt aurora puriſſima, aduentum magni Saluatoris, ac Solis iuſtitiæ mundo præmonſtrauit. Ipſa in cœlo apparuit, quoniam ſuper

Apoc 12. 1.

Aug. 4. de ſymbolo ad catech. c. 1. Bern. ſerm. in eúdem locũ. Epip. ſerm. de laudib. Mariæ.

omne

omne terrenum ſe extulit, & vitam ſupra cœleſtem,& Angelicis ſpiritibus admirabilem ſectata eſt. Circumdata Sole eſt, quoniam, vt Verbum conciperet, eam Deus vndequaque protexit, Pater obumbrauit, Filius clarificauit, Spiritus ſanctus fœcundam effecit. Lunam calcat, quia extaticam vitam faciens, & mutabilitates noſtras non ſentiens, omnes ſucceſſus mundi huius proterit atque conculcat. Corona autem duodecim ſtellis, quaſi duodecim gemmis,ornata, eius regiam dignitatem ſignificat, quam mirabilem faciunt duodecim illæ prerogatiuæ,quas Bernardus pulchrè deſcripſit: Quis, inquit, ſtellas nominet, quibus Mariæ regium diadema compactum ſit? Supra hominem eſt coronæ huius rationem exponere, iudicare compoſitionem. Nos tamen pro modulo noſtræ exiguitatis abſtinentes à

Bern. ſupra.

pe

periculoſo ſcrutinio ſecretorum, non incongruè forſitan duodecim ſtellas iſtas, duodecim prærogatiuas gratiarum intelligere videamur, quibus Maria ſingulariter adornatur. Siquidem inuenire eſt in Maria prærogatiuas cœli, prærogatiuas carnis, prærogatiuas cordis: & ſi fuerit ternarius iſte per quaternarium multiplicatus, habemus fortè ſtellas duodecim, quibus Reginæ noſtræ diadema præfulget vniuerſis. Mihi ſanè ſingularis rutilat fulgor: Primò quidem, in Mariæ generatione: Secundò, in Angelica viſitatione: Tertiò, in Spiritus ſuperuentione: Quartò, in Filij Dei inenarrabili conceptione. Sic & in his quoque ſiderum planè irradiat decus: quod virginitatis primiceria, quòd ſine corruptione fœcunda, quòd ſine grauamine grauida, quòd ſine dolore puerpera. Nihilominus etiam ſpeciali quo-

dam

dam ſplendore in Maria coruſcant manſuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis.

Hoc loco vnam tantùm Virginis coronam habemus, &, ſi prærogatiuas numeramus, non ſeptem, ſed duodecim legimus: nos autem aut ſeptem coronas, aut ſeptem prærogatiuas inuenire geſtimus. Forſitan ad eas inueſtigandas aditum ipſe liber Apocalypſis aperiet, ſi conſideremus, quòd Rex & Regina ſimili conſueuerunt corona exornari, & eadem dignitate fulgere. De Chriſto verò Rege ſcriptum eſt: [Et in capite eius diademata multa.] Quòd ſi aduerſarius eius habuit diademata ſeptem: nam alio loco Ioannes dicit: Et viſum eſt aliud ſignum in cœlo, & ecce Draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem, & in capitibus

Apoc. 19.12

Apoc. 12. 3.

eius diademata ſeptem.] vide an congruè illa diademata multa Chriſti, ſeptem dicenda ſint. Omiſſis autem ſeptem coronis draconis, quæ ad nos non pertinent, Chriſti regium caput ſeptem diadematibus, ſeu coronis cingitur: quia ſeptem opulentiſſimis regnis imperitat. Primum eſt regnum Angelorum clariſſimorum, cui ſemper ſuam faciem oſtendit. Secundum, regnum Apoſtolorum, & Patriarcharum, & Prophetarum potentiſſimum, quo mundum ſibi ſubiicit. Tertium, regnum Martyrum fortiſſimum, quo poteſtatibus aduerſariis reſiſtit. Quartum, regnum Pontificum diligentiſſimum, quo Eccleſiam ſuam regit. Quintum, regnum Doctorum ſapientiſſimum, quo ignorantiæ tenebras pellit. Sextum, regnum Confeſſorum, Monachorum, & Anachoretarum obſeruantiſſimum, quo campos

virtutum ad ferendos vitæ æternæ fructus exercet. Septimum, regnum Virginum, Viduarum, & aliarum ſanctarum mundiſſimum, quo in terra vitam cœleſtem inſtituit.

Si ergo Chriſtus Rex propter ſeptem hæc regna, quibus præſidet, ſeptem habet diademata, quæ ſunt ſuæ regiæ dignitatis inſignia: Maria Regina eiſdem coronis coronabitur, vt beneficio Regis Chriſti, omnibus regnis eius præficiatur. Si enim Aſſuerus Rex, cùm adamauit Eſther, [poſuit diadema regni in capite eius,] nempe totius regni ſui: quanto magis Chriſtus poſuit diademata ſua in capite Mariæ matris ſuæ, quam præ omnibus adamauit, & ſuper omnes res creatas exaltare decreuit? Tu ergo coronam Virginis in honorem huius coronæ multiplicis die Dominico recitabis, & eo dem modo ac pſalterium ſuprà

Eſth. 2. 17.

dictum,eam inchoabis.

In primo ergo denario coronæ vocabis beatam Virginem Reginam clariſſimam:quia verè clariſſima eſt, quæ tantæ luci eminet,& pro vita cœleſti in hac mortalitate inſtituenda, precaberis.

In ſecundo, vocabis eam potentiſſimam: quia verè potentiſſima eſt, quæ hæreſes & infi delitates interimit:& poſtulabis ab ea,vt verbo & exemplo Eccleſiæ proficias.

In tertio, vocabis eam fortiſſimam: quia pluſquam Martyres vniuerſi ſuſtinuit: orabíſque eam, vt patienter pro Chriſto aduerſa perferas.

In quarto, vocabis eam ſoliciſſimam: quia cunctarum Eccleſiarum gubernationi intendit: petéſque ab illa, vt ſolicitè in munus tibi demandatum incumbas.

In quinto, vocabis eam ſapien

pientiſſimam : quoniam omnes Eccleſiæ Doctores erudiuit: peteſque, vt ſpiritui orationis & contemplationis inſiſtas.

In ſexto, vocabis eam obſeruantiſſimam : quia has luteas ſedes incolens, in omni ſe virtutum genere diligenter exercuit: poſcéſque ab ea, vt caſtigatione tui corporis fulgeas.

In ſeptimo, vocabis eam mundiſſimam : quia omnem virginum puritatem poſt ſe reliquit: orabíſque, vt munditiam etiam deſideriorum & cogitationum obtineas. Ex his facile erit ſeptem precationes conficere in hunc modum.

Poſt primum denarium coronæ ſic precaberis:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, Regina Angelorum clariſſima, congratulor tibi ex totis præcordiis meis, ob diadema regium, quo ſpiritibus cœ

leſtibus vniuerſis præemines. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, ob coronam Reginæ Angelorum, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo vitam puram, cœleſtem, & à terrenis deſideriis elongatam, vt illi in omnibus meis actibus placere poſſim. Amen.

Poſt ſecundum denarium, ſic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, Regina Apoſtolorum, Patriarcharum, & Prophetarum potentiſſima, congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo omnibus Apoſtolis, Patriarchis, & Prophetis præemines. Oro te, ô Domina mea, & mater Filij Dei, ob coronam Reginæ Apoſtolorum, & Patrum antiquorum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo gratiam abundantem, vt Eccleſiæ verbo & exemplo proficiens, illi in

omnibus meis actibus placere poſſim. Amen.

Poſt tertium denarium, ſic:

Saluto, laudo, & glorifico te ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, regina Martyrum fortiſſima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo martyribus vniuerſis præemines. Oro te Domina mea, & mater filij Dei ob coronam reginæ Martyrum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo donum patientiæ, vt pro eius amore aduerſa perferens, illi in omnibus meis actibus placere poſſim. Amen.

Poſt quartum denarium, ſic:

Saluto, laudo, & glorifico te ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, Regina Pontificum ſolicitiſſima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo omnibus Pontificibus ſuperemines. Oro te Domina mea, & mater Filij Dei, ob

coronam reginę Pontificum,qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo piam ſolicitudinem in bonis operibus, vt diligenter in res mihi demandatas incumbens,illi in omnibus meis actibus placere poſſim. Amen.

Poſt quintum denarium,ſic:

Saluto,laudo,& glorifico te ô Virgo Maria mater mea & Domina mea, regina doctorum ſapientiſſima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium,quo omnibus doctoribus præemines. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob coronam reginæ doctorum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo orationis & con templationis donum, quo cœleſtibus myſteriis ſuperintentus, illi in omnibus meis actibus placere poſſim. Amen.

Poſt ſextum denarium,ſic:

Saluto,laudo,& glorifico te ô Virgo Maria mater mea, & Do-

mina mea, regina confeſſorum, monachorum, & anachoretarum obſeruantiſſima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo omnibus confeſſoribus, monachis, & anachoretis præemines Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob diadema regium reginæ confeſſorum & aliorum ſanctiſsimorum virorum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo donum caſtigandi, & continendi corpus meum, vt illi in omnibus meis actibus placere poſsim. Amen.

Poſt tres ſalutationes ſeptimi denarij, ſic:

Saluto, laudo, & glorifico te ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea, regina Virginum, viduarum, & omnium ſanctarum mundiſsima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis, ob diadema regium, quo cunctis Virginibus, viduis, & aliis ſanctis fœ-

minis præemines. Oro te Domina mea & mater filij Dei ob coronam Reginæ Virginum & omnium Sanctarum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo munditiam operum, deſideriorum, & cogitationum, vt mundus exiſtens illi in omnibus placere poſsim. Amen.

Sic poteris die Dominica coronam Beatæ Virginis recitare, aut alio modo ſimili, quo vnctio te docebit, & pro certo ſcias, quia benigniſsima Mater omnium fidelium nullo modo vel exile donum contemnet, ſed te pro eo magnis beneficiis ac donis afficiet.

De ſpeciali inuocatione Beatæ Virginis.

Cap. V.

Quotidie etiam non ſolùm per orationem vocalem, ſed etiam per

aliquod exercitiũ orationis mentalis cum Beata Virgine agendum eſt. Cui conſueuimus certa aliqua diei hora noſtras miſerias patefacere, & neceſsitates aperire, vt per hanc orationem deſideria noſtra accendentes,& affectum mouentes, ad dona cœleſtia promerẽda diſponamur. Beatam Virginem, & omnes Angelos, & Sanctos beatos noſtras orationes,etiam ſola mente ad eos fuſas, audire, & noſtra deſideria ad eorum auxilium implorandum directa cognoſcere, conſtãs omnium Catholicorum ſententia eſt. Siue illa, eadem viſione qua Deum intuentur, videant, quod veriſimilius eſt, & dictis Patrum conformius, ſiue particularibus reuelationibus ſibi à Deo factis cognoſcant, quod ab hac ſimplici tractatione alienum eſt. Certè Bernardus ſic ait: Et verè quid opus eſt ſcalis tenenti iam ſolium? Creatura cœli illa Bern. ſer. de conſiderat.

eſt, præſtò habens per quod potiùs iſta intueatur. Videt verbum, & in verbo facta per verbum, nec opus habet ex his, quæ facta ſunt, factoris notitiã mendicare. Neque enim vt vel ipſa nouerit, ad ipſa deſcendit, quæ ibi illa videt, vbi longè meliora ſunt quàm in ſeipſis. Et Gregorius quodam loco de Angelis, & alio loco de ſanctis beatis ait: Quia illic omnes cõmuni claritate Deum conſpiciunt, quid eſt quod ibi neſciant, vbi ſcientem omnia ſciant? Et Auguſtinus, Multum intereſt inter cognitionem rei cuiuſque in verbo Dei, & cognitionem in natura eius, vt illud meritò ad diem pertineat, ideſt ad notitiam, qua res in Deo videtur; hoc ad veſperam. Hæc illi patres, quod ex ipſa natura ſtatus beatorum colligitur. Illis namque nihil deeſſe poſſe eorum quæ ad fœlicem ſortem ipſorum neceſſaria, à ſa-

Greg 2. mor. c 2 & 4. dialo. c. 33.

Aug. 4. de gen. ad litt. c. 23.

piente

piente iudicabitur : aliquid profectò deficeret, ſi iuxta regem poſiti, preces ipſas orantiū ignorarent, vota neſcirent, & eiſdem impetrando & ſupplicando pro eis nullum remedium afferrent.

Virgo igitur Beata (vt nunc de illa loquamur) noſtras preces audit, noſtras lacrymas videt, noſtra vota & deſideria cognoſcit. Quis ergo non genuflectat ante illam, & quanta potuerit reuerentia illam veneretur, ab eáque non tam verbis quàm affectibus & deſideriis poſtulet ſuarum miſeriarum remedia, ſuarum tentationum victóriam? Tu igitur qui ſanctæ Virginis amore teneris, & erga eam gratitudinis affectu tangeris, in aliqua hora veſperæ aut noctis intra cubiculum mentis tuæ, & clauſo oſtio omnibus terrenis curis & cogitationibus, ora matrem tuam, & ipſa quæ videt in abſcondito, reddet tibi.

Sic autem eam inuocabis. Primò, ipſam Beatam Virginem, vt decet, magnificis titulis exalta. Voca eam Mariam ſanctiſſimam, puriſſimam, prudẽtiſſimam. Voca eam Reginam Angelorũ, Imperatricem hominum, Dominam omnium creaturarum, Matrem Dei veriſſimam, Matrem peccatorum miſericordiſſimam, & aliis ſimilibus titulis eam inuocando tuorum deſideriorum exauditionem poſtulabis. Deinde tuas illi miſerias, tuam paupertatem, nuditatem, infirmitatem, puſillanimitatem, vulnera, & plagas aperies, & vt ea ad miſerationem aſpiciat, impensè depoſces. Poſtea de ipſius Virginis bonis gaudebis, quòd ſcilicet fuerit in Dei Matrem electa, ab omni peccato etiam originali præſeruata, tot virtutibus, tot donis, & prærogatiuis, tot diuinis reuelationibus, & conſolationibus affecta, & ſuper choros Angelorum exalta-

ta.

ta. Tandem ab hac miſericordiæ Matre hæc ſuo ordine petes.

Petes inquam primò, vt impetret tibi à filio ſuo ſingularem affectum deuotionis erga eandem Virginem; vt eam in Dominam & Matrem habeas, vt ipſa te in ſeruum & filium agnoſcat.

Secundò, vt impetret tibi plenam remiſſionem omnium peccatorum, veriſſimam deteſtationem eorum, & dignos in hac vita pœnitentiæ fructus, & vt poſſis dignè ſatisfacere pro eis.

Tertiò, magnũ ſpiritum mortificationis, iudicij, & voluntatis, ſenſuum, & paſſionum, elongationem intellectu & affectu ab omnibus creaturis, & victoriam tentationum, à mundo, à diabolo, & à carne prouenientium.

Quartò, augmentũ fidei, certam ſpem, perfectam charitatem, veram in Dei voluntate reſignationem, mentis ſerenitatem, &

pro receptis a Deo beneficiis gratitudinem.

Quintò, Feruorem in diuinis obſequiis, rectitudinem intentionis, & in omnibus circunſpectionem.

Sextò, donum orationis, donum habendæ ſemper præſentiæ diuinæ, obedientiam ad ſuperiores, affabilitatem & manſuetudinem ad fratres.

Septimò, Magnanimitatem, patientiam in aduerſis, manſuetudinem in iniuriis, conſtantiam in bonis propoſitis adimplendis.

Octauò, Paupertatem, caſtitatem, humilitatem, atque eius comites inſeparabiles, modeſtiam & ſilentium.

Nonò, Vt talentis tibi à Domino prærogatis, qualia ſunt literæ, ingenium, & cætera huiuſmodi, Domino famuleris, cedántque ſemper in gloriam Dei proximorúmque ſalutem.

Decimò, vt reuerenter, deuotè,

& fructuoſè ſacrum Miſſæ ſacrificium celebres, vel ad ſacram communionem accedas, vt eo miniſterio occuperis,in quo Domino acceptior ſis futurus, & vt auxilium efficax conſequaris ad bene ſatisfaciendum huic muneri,in quo nunc occuparis.

Vndecimò,Tandem petes perſeuerantiæ donum, fœlicem & ſanctam mortem, & auxilium in tremendo iudicio.

Ex his ergo punctis, aut ex aliis ſimilibus poteris formare orationem tuam ad Virginem, ita vt coram ea ſaltem per aliquam breuem morulam (nam hæc pro ratione affectus,& contrahi & protrahi poterunt) cor tuum effundas, & dona ad ſanctè viuendum neceſſaria, tibi dari depoſcas. Crede mihi, frater, in hoc exercitio magna & vtilitas, & ſub hac ſimplicitate verborum ingens latet fructus. Nam benigna mater noſtra occaſiones

quærit ditandi nos, & ad magnam virtutem prouehendi. Eſt autem illi magna exercendæ liberalitatis occaſio, ſi quotidie, vt pauperes & egeni, in conſpectu eius appareamus, & miſerias noſtras aperientes, dona fiducialiter poſtulemus.

De inuocatione Angeli cuſtodis, & Sanctorum.

Cap. VI.

Beata Virgo Maria Mater noſtra eſt: ſic enim eã audaciter appellamus, quia Dominum cruci affixum dicentẽ Ioanni, Ecce Mater tua,] & in eo omnibus nobis eadem verba proferentem, audiuimus. Angeli autem & ſancti ſunt aduocati noſtri, quorum eſt apud Deum noſtra negotia agere, & noſtram defenſionem patrociniúmque ſuſcipere. Sed inter Angelos, cuſto-

dis

dis Angeli præcipuè eſt interue-
nire pro nobis, & inſtar pæda-
gogi nos noſtráque curare. Qui
ex dilectione quam erga nos ha-
bet,de omnibus nos ipſos docet,
à malo retrahit, ad bonum indu-
cit, in proſperitate moderatè de-
primit,ne ſuperbiamus,in aduer-
ſitate iuuat, ne deſperemus, vi-
uentes comitatur,morientes tue-
tur,& ducem ſe ad Deum prope-
rantibus præbet. Inter Sanctos
verò illi præcipuè nobis opem
ferunt, quorum dies feſtos cele-
bramus, quorum auxilium ſpe-
cialiter imploramus, & quos ex
peculiaribus obſequiis apud Do-
minum patronos habemus.

Singulis ergo diebus,Angelus
cuſtos, & Sancti, quorum eo die
Eccleſia natalitia commemorat,
& alij patroni à nobis electi, vel
ſimul, vel ſeparatim inuocandi
ſunt,vt eorum patrociniis adiuti,
fœliciùs & breuiùs ad perfectio-
nem properemus. Et per hebdo-

madam tota curia cœleſtis compellanda eſt, & quaſi per gradus ad noſtrum auxilium inuitanda, vt auxilio vniuerſorum beatorum indigi, eos omnes aſſiduis precibus nobis propitios faciamus. Dominica ergo die, nouem Angelorum choros: feria ſecunda, Apoſtolorum, Patriarcharum, & Prophetarum cœtus: feria tertia, Martyrum acies: feria quarta, Pontifices: feria quinta, Doctores: feria ſexta, Confeſſores & Anachoretas: ſabbato, Virgines, & Sanctas omnes inuocabis, eiſque ad auxilia ſuæ impetrationis promerēda, obſequium tuæ precationis, & tuorum deſideriorum manifeſtationem offeres. Ad quod te hortatur Bernardus, qui explicans illud: Columba mea, in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.] ita ait: Cedit nempe in modum maceriæ mollioris pia maceries deſiderio animæ, cedit puræ con-

Cant. 2.

Bern. ſerm. 62. in Cant.

tem

templationi, cedit crebræ ora tioni. Denique oratio iuſti penetrat cœlos. Non vtique aëris huius corporei ſpatioſas altitudines veluti quodam remigio alarum ſuarum, inſtar volucris volantis ſcindet, aut quaſi gladius acutus ipſius firmamenti ſolidum celſúmque verticem perforabit: ſed ſunt cœli ſancti, viui, rationales, qui enarrant gloriam Dei, qui fauorabili quadam pietate noſtris ſe votis libenter inclinant, & ſinuatis ad tactum noſtræ deuotionis affectibus, in ſua nos recipiunt viſcera, quoties digna ad eos intentione pulſamus. Pulſanti enim aperietur. Licebit etiam vnicuique noſtrûm etiam hoc tempore mortalitatis cauere ſibi, quacumque parte volet cauernam ſupernæ maceriæ, nunc quidem Patriarchas reuiſere, nunc verò ſalutare Prophetas, nunc ſenatui immiſceri Apoſtólorum, nunc Mar

tyrum inſeri choris, ſed & beatarum virtutum ſtatus & manſiones à minimo Angelo, vſque ad Cherubim & Seraphim tota mentis alacritate percurrendo luſtrare, prout quemque ſua deuotio feret. Apud quos magis efficietur, immittente ſibi ſpiritu prout vult, ſi ſteterit, & pulſauerit, confeſtim aperietur ei, & facta quaſi cauerna in montibus, vel potiùs mentibus ſanctis, dum ſe vltro inflectunt ad pietatem, requieſcet vel paululum apud illos.

Si autem quæras, quomodo Angeli & Sancti inuocandi ſunt? breuiter dico & oratione aliqua vocali ad hoc inſtituta, vt vox, & corpus noſtrum illis ſe ſubdat, & oratione mentali, vt eiſdem ſpiritus noſter ſe ſubiiciat. Hæc autem oratio eadem erit, quam paulò antè ad Virginem dirigendam eſſe protulimus. Niſi quòd, & Sanctorum titulos mutabis,

quos Dei amicos, cœleſtis curiæ Principes, Eccleſiæ columnas, fidelium patres, & aliis ſimilibus nominibus poteris appellare: quę te ad reuerentiam, ad attentionem, & ad deprecandi feruorem alliciant. Poſtquam verò illos laudaueris, & illis pro ſanctiſſima vita & fœlici morte gratulatus fueris, ſuprà explicatas virtutes & dona poſces, quæ ideo ſummatim præſtricta ſunt: quia non orationes, quæ ex libro legantur, componimus, ſed aditum ad mente ſurgēdum in Deum, & ad affectus excitandos, aperimus.

De ſalutando frequenter Domino, in Sacramento Euchariſtiæ latente.

CAP. VII.

QVI Sanctos pro ratione ſtatus ſui, quo ad ſanctitatem properant, & ad conſortium Sanctorum feſtinant, quotidie inuo-

care aſſueſcunt, quanta potiori ratione ipſum Dominum Sanctorum, non iam ſolùm in cœlo manentem, ſed in terris, & in domo eorum commorantem ſalutabunt? Certè mirabilis eſt dignatio Saluatoris, quâ voluit ſub Euchariſtiæ Sacramento in templis noſtris habitare, & non aliter quàm paterfamiliâs in præcipua cella domus, nempe in Eccleſia, quæ quaſi cella magna eſt, quia Prælatus magnus & ſummus rerum moderator in ea manet, ad noſtrum tutamen, & regimen, & conſolationem aſſiſtere. Fidelis eſt ille, qui opere complet, quod dixit: Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi.] Eſt enim nobiſcum protectione ſua, cùm nos à malis & periculis defendit: eſt & præſentia ſua, dum apud nos ſub ſpecie panis & vini manet, & ſe huius vitæ comitem exhibet. Et, ſi ex eo, quòd Ioſeph Pa-

Matt. vlt. 20

triar

triarcham Dominus è carcere eripuit, dictum eſt: Deſcenditque cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit illum.] quanto mirabiliùs nobiſcum in foueam deſcendit, qui non tantùm nos ſua prouidentia protegit, ſed & ſecundùm corpus aſſumptum, in foueis noſtris, & in luteis templis à nobis exædificatis habitare conſtituit? Sap. 10.13. 14.

Hæc ſanè meditatio tanti ponderis fuit in cordibus multorum Sanctorum, vt Eccleſias, in quibus Euchariſtiæ Sacramentum aſſeruatur, deuotiſſimè frequentarent, & eas cellas proprias ad iugiter manendum efficerent. Beatus Dominicus ſanctiſſimus ordinis Prędicatorum pater, nullam ferè aliam cellam niſi Eccleſiam habebat. Qui poſtquam copioſis lucris animarum inſtiterat, in Eccleſiam ſe recipiebat, & ibi lectioni, orationi, gemitibus, & ſuſpiriis ſe dabat. Eum ex parte Lib. 3. vitæ, c. 12.

multi alij ex viris ſpiritualibus imitati ſunt, qui vt fideles ſerui, cùm per alias occupationes licet, ad Eccleſiam, vt ad conclaue Domini ſui, tota deuotione confugiunt, & ei genuflexi, aut ſtantes, aut ſi aliter non poſſunt, in humili ſcabello ſedentes aſſiſtunt. Putant namque (& non decipiuntur) in templis ſanctæ Eccleſiæ illud etiam Danielis impleri: Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei.] Et ideo præſentia miſcent ſe Angelis, vt quorum vitam imitari geſtiunt, etiam ſocietate lætentur.

Daniel. 7 10.

Ergo & tu, qui hoc beneficio præſentiæ Domini frueris, qui eum tuæ propriæ domus habitatorem agnoſcis, in ſignum gratitudinis aliqua tempora quotidie ſignata habeas, in quibus ad Eccleſiam te conferas, & ad eum ſalutandum accurras. Et vt aliquid tibi ſpeciale proponam, po-

teris beatum Frãciſcum Borgiam imitari, priùs Ducem Gandenſem & Magnatem Hiſpaniæ, poſtea ſeruum Ieſu Chriſti, & tertium noſtræ Societatis Generalem, qui (vt nouitius audiui) ſepties quotidie ſe in Eccleſia Domino præſentabat, & pro ſeptem donis Spiritus ſancti, hanc, quam ſubiungam, orationem fundebat.

Adorabat igitur ille

1. In honorem ſanguinis effuſi in Circunciſione, & petebat donum ſapientiæ, & virtutem caſtitatis.

2. In honorem ſanguinis effuſi in horto, & petebat donũ intellectus, & virtutem abſtinentiæ.

3. In honorem ſanguinis effuſi in columna, & petebat

Dominum, & recitabat ſemel orationem Dominicã, & ſalutationem Angelicam, in honorem ſeptẽ effuſionum ſãguinis Domini, hoc ordine.

bat donum ſcientiæ & virtutem charitatis.

4. In honorem ſanguinis effuſi in coronatione ſpinarum, & petebat donum timoris & virtutem humilitatis.

5. In honorem ſanguinis effuſi in fixura manuum, & petebat donũ conſilij & virtutem miſericordiæ.

6. In honorem ſanguinis effuſi in fixura pedum, & petebat donũ for titudinis & virtu tem perſeuerantię.

7. In honorem ſanguinis effuſi ex vulnere lateris, & petebat donũ pie-

tatis,

tatis & virtutem patientiæ.

Non erit autem moleſtum, nec cuſtodiæ cellæ contrarium, ſepties quotidie in Eccleſiam venire, ſi ſcias has Domini viſitationes prudenter diſponere, & in apta totius diei tempora diſtribuere. Nam manè cùm primùm ſurgis è lecto, cùm ad celebrandum aut audiendum ſacrum accedis, cùm manè & veſperi ad aliquod miniſterium vel negotium egrederis, cùm è prandio vel cœna ad cellam redis, facile eſt opportuna tempora ad viſitandum Dominum reperire. Et ſiue hoc pium exercitium ſiue aliud aſſumas, nunquam prætermittas ad tuum Saluatorem accurrere, & te coram illo in Sacramento abſcondito præſentare. Rex namque eſt infinitè benignus, & miſerationum Dominus, qui ſe honorantes exaltat, quærentes admittit, & bona

poſtu

poſtulantes à ſe vacuos abire non ſinit.

De conſcientiæ examine ante cubitum, & primò de eius neceſſitate.

Cap. VIII.

IN his, aut aliis ſimilibus diuini cultus exercitationibus, & in conſuetis literarum ſtudiis, aut animarum miniſteriis, veſpera inſumenda eſt: ad noctem verò diuinum officium perſoluendum, orationi mentali incumbendum, & poſt moderatiſſimam cœnam, & pauſationem aliquam, conſcientiæ diſcuſſio, antequam ad ſomnum nos componamus, diligenter iteranda. Et quia hoc opus (quod ſuprà in hunc locum reiecimus) ad vitam ſpiritualem ſummi momenti eſt, ideo paulò latiùs eius neceſſitatem, multiplices vtilitates, & qualiter faciendum ſit, explicabimus. Eſt

igitur examinatio conſcientiæ, ſubtilis exquiſitáque diſcuſſio, qua cogitationes, deſideria, verba, & actiones noſtras expendimus,& mala & bona à nobis geſta retractamus. Hæc autem diſcuſſio admodum neceſſaria eſt, vt Deo,cui placere cupimus, inuiſi nõ ſimus. Ipſe enim omnium hominum, ſed præcipuè iuſtorum geſta & cogitata conſiderat, eorum bona approbat, & mala condemnat. His tamen malis, ſcilicet clementer ignoſcit, ſi ea à nobis per examen cognita,& fletu ac compunctione lota eſſe deprehendit. Quid eſt homo, inquit, Sanctus Iob, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Viſitas eum diluculo,& ſubitò probas illũ.] Quid rogo eſt, hominem à Deo magnificari ac viſitari, niſi donis ac muneribus impleri? Sed quid eſt Deum erga hominem cor ſuum apponere, eúmque probare, niſi

Iob.7. 17. 18.

an bene ſuis donis vtatur animaduertere,& eius opera moréſque diſcutere? Vnde Gregorius hunc eundem ſenſum attingens, ſic ait: Hominem Deus magnificat,quia largitate rationis ditat, infuſione gratiæ viſitat, honore collatæ virtutis exaltat. Cúmque per ſemetipſum nihil ſit, eſſe tamen eum cognitionis ſuæ participem,benignitatis munere concedit. Sed erga eundem magnificatum dominum cor ſuum Dominus apponit; quia poſt dona iudicium exerit,merita ſubtiliter penſat, vitæ pondera vehemẽter examinat,& tanto ab eo pòſt diſtrictiùs pœnas exigit, quanto hunc impenſo munere largiùs præuenit.]Hæc autem mala,quæ Dominus in nobis aduertit,eum ad iram prouocant,niſi per compunctionẽ,& emendationis deſiderium, atque propoſitum à nobis abſcedant. Tunc verò de malè factis compungimur, tunc ea

Greg 8 mor. c.16.

vitare cupimus, atque proponimus, cùm in conſcientiæ diſcuſſione ipſa mala eſſe, & Deo diſplicuiſſe deprehendimus. Nam quæ per ignorantiam, aut infirmitatem, aut etiam malitiã commiſimus, hæc diſcuſſio hocve examen detegit, & ante oculos mentis vt lugeãtur & deleantur, ſtatuit. Hunc autem eſſe fructum examinis Ricardus Victorinus in hunc ferè modum exponit. Multa enim tempore compunctionis & orationis, mala & iniuſta eſſe inuenit, quæ priùs ex animi impetu, & quaſi præcipitanter definiuit, quæ tamen iniuſta eſſe, tunc temporis aduertit, & multa ſæpe ex eodem ſpiritus ſui impetu homo contra conſcientiam ſuam dictat, & tamen eandem animi ſui præcipitationem poſtmodum ſub orationis & deuotionis ſuæ tempore temperat, & ad ſaniorem ſententiam reformat. Debemus itaque ea quæ

Ricar. Vic. li. 1. de erud. inter hom.

præcipitanter magis, quàm prudenter ſtatuimus, & mala eſſe pertimeſcimus, poſtmodum diligenter diſcutere, & vtrùm iuſta an iniuſta, vtilia an inutilia ſint, ſagaci retractatione perquirere.

Hinc autem manifeſtè colligitur, quòd qui non ſe frequenter examinant, vitam rectam atque perfectam habere vix poſſunt. Sicut enim linea nequaquam à rectitudine exorbitare creditur, quando abſque adminiculo regulæ videtur: at ſtatim eius obliquitas detegitur, ſi norma aut regula dirigatur; ita & operum noſtrorum defectus, cognitionem noſtram prætereunt, quandiu examinis regula, ipſa opera non expendunt. Nam & hęc conſcientiæ propriæ diſcuſſio regula eſt, quæ profectò actiones noſtras dirigit, & quid in eis flexuoſum, quid rectum, quid Deo inuiſum, quid gratum oſtendit. Si ergo artificibus regula neceſſa-

ria

tia eſt, vt opera ſua iuxta præſcriptum artis faciant, & viris ſpiritualibus examinatio operum & cogitationum neceſſaria eſt, vt rectè viuant, & iuxta virtutis præſcriptum ſuam vitam inſtituant: Certè cùm cellam noſtram mundare diſponimus, priùs ſordes & immunditias in vnum cumulum congerimus, vt poſtea extra cellam reiiciamus. Sic & conſcientiæ cubiculum mundandum eſt; & ſicut pœnitentia delicta foras eiicit; ita & examinatio in vnum locum congerit. At ſi per hoc exercitium delicta & defectus noſtros non videamus, & in memoriæ receptaculum ad confuſionem, ad lacrymas, & ad confeſſionem non congregemus; quomodo foras reiiciemus? Aptè profectò quidam conſcientiæ examen humorum commotioni comparauit, vt quemadmodum medicinæ ars priùs beneficio alicuius pharmaci humores

commouet, & poſtea per ſequentem potionem pellit: ita & ars ſanctè ſpiritualitérque viuendi, primò per examen peccata mouet, & quaſi à ſua ſede extrahit, & poſtmodum per contritionem & confeſſionem foras eiicit. Hũc eſſe fructum examinis Ieremias expreſſiſſe videtur, cùm ait: Scrutemur vias noſtras, & quæramus; & reuertamur ad Dominum.] Quid enim aliud eſt, vias noſtras ſcrutari, niſi mores, affectus, opera, verba, & cogitationes diſcutere? Quid eſt hæc quærere, niſi eadem qualia ſunt, an bona an mala, an perfecta an imperfecta, an Deo grata an inuiſa, per examen exquirere? Inde autem quid ſequitur? Certè, vt reuertamur ad Dominum, vt ſcilicet per veram pœnitentiam eius indignationem pellamus, ipſiúſque amicitiam & gratiam impetremus. Diſcuſſio ergo conſcientiæ ad hoc valet, vt peccata noſtra

Threnor. 3. 40.

deteſtemur, & malè admiſſa lugeamus. Sicque ſanctus Dauid ſe ad delictorum ſuorum deſtructionem incitabat: Laboraui, Pſal.6.
inquit, in gemitu meo, lauabo 7.
per ſingulas noctes lectũ meum: Lacrymis meis ſtratum meum rigabo.] Dixerat priùs: Con- v.4.
uertere Domine, & eripe animam meam; ſaluum me fac propter miſericordiam tuam.] quibus verbis Dominum deprecatur, vt ſibi priſtinas iniquitates ignoſcat. Vt autem veniam conſequar, ait, gemitibus & ſuſpiriis fatigabo me ipſum, in loco quietis meæ delicta mea recogitabo, & præcordia mea dolore & deſolatione complebo. Hæc namque via eſt, ô Domine, vt tuam miſericordiam flectam, & ad parcendum & miſerandum, tuum benignum pectus alliciam.

Iam verò breuiter huius frequentis diſcuſſionis neceſſitates colligamus. Prima eſt quòd pec-

cata detegit, & lucem ad ea cognoſcenda ac ſapientiam impertit. Dum enim nos ipſos inſpicere, & mala à bonis ſeparare aſſueſcimus, à Domino, qui fidelis eſt, de malis vitandis, & bonis agendis, erudimur. In cuius ſignum Gedeon [cùm excuteret atque purgaret frumenta in torculari, vt fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini,] qui eum Domini volũtatem docuit, & ducem ad Madianitas vincendos & profligandos conſtituit. Tunc quidem, ô iuſte, ad fugiendum Madian frumenta purgas; cùm ad vitandos diaboli laqueos, ſolerti conſideratione vitã tuam & mores examinas. Huic autem operi intentus nuncium Domini aſpicis, & ab eo dux aduerſùs hoſtes conſtitueris, cùm lucem cœlitus immiſſam ad mala tua cognoſcenda ſentis, & ex inſpectione eorum ad fletum & ad compunctionem, quibus peccata de-

Iudicum 6. n. 12. 11.

ſtruun

ſtruuntur, incitaris. Quid eſt frumentum virga cædere, inquit Gregorius, niſi rectitudine iudicij à vitiorum paleis, virtutum grana ſeparare? Qui ergo iudicio & examine bona ſua opera à prauis vel operibus, vel affectibus, vel adiacentibus ſeparant, ſe ad diuinæ lucis irradiationem præparant. Dominus in extremo die homines iudicaturus, priùs eorum conſcientias diſcutiet, & examine manifeſtabit, vt poſtea bonis pręmia cumulatiſſima, malis autem acerbiſſimas pœnas exoluat. Quare & Paulus ait; Nolite ante tempus iudicare, quoad vſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cõſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo.] Tenebrarũ, ideſt, peccatorum, detectio, & conſiliorum cordis manifeſtatio, laudem à Deo decernendam, vel vituperationem præcedit, quia ipſa

Greg. 3 mor. c.17.

1. Corinth. 4.5.

natura dictante nullus ante cognitam à iudice cauſam iudicandus eſt, nec bonus aut malus proclamandus. Et Dominus per os Dauidis ita peccatorem alloquitur: Exiſtimaſti inique, quòd ero tui ſimilis, arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.] Multa, inquam, mala & flagitioſa perpetraſti, & ego ad tempus tacui, & diſſimulaui, & te impunitum dimiſi. At non in perpetuum tacebo, ſed me contra id quod tu exiſtimabas, admodum tui diſſimilem oſtentabo, cùm flagitia tua puniens, me peccatis tuis non oblectari, ſed indignari, patefaciam. Vt verò debitis te pœnis afficiam, priùs peccata tua tuis oculis conſideranda proponam, priùs vitam tuam ſordidiſſimam penicillo ſapientiæ meæ ante te depingam, vt te ipſum intelligas, & me iudicem iuſtè punientem agnoſcas. Idem igitur ordo, ſi errare nolumus, in iudicio à no-

Pſal. 49.21.

bis faciendo tenendus eſt, vt ſcilicet antequã nos, vel vt reos ligemus, vel vt innocentes abſoluamus, geſta & cogitata noſtra ſolerti examinatione iudicemus. Optimè profectò Ricardus ait: Diuinitus arguitur, qui diuina inſpiratione tactus animus, conſciẽtiæ propriæ accuſatione confunditur. Et quaſi contra faciem propriam præuaricatrix anima ſtatuitur, quando in fœditatis ſuæ conſideratione, contra ſemetipſam per increpationem ſæuire videtur. Aſſuetudo itaque inſpiciendi nos ipſos, & quaſi in obſcuro cordis noſtri manendi, cauſa eſt, vt occulta pateſiant, & quæ priùs abſcondebantur, appareant. Colligat ergo intra ſe ipſum perfectionis amator, enitatur ſe ipſum agnoſcere, & ſuarum cogitationum & actionum intentionem & qualitates deprehendere, & ſibi lucem affuturam ad hanc vtiliſſimam ſui

Ricar. de ſomnio Nabuchod. c. 22.

cognitionem,de diuina bonitate confidat. Cuius ope ſe eſſe quod re vera eſt ,iudicabit , & quantumuis perfectus , veriſſima humilitate deſpiciet,quia nunquam in humano corde deerit,dum hîc viuimus , quòd nos ad humilitatem & ſanctam compunctionem prouocet,niſi fortè vita noſtra ſe ſub velo proprij amoris occultet.

Secunda neceſſitas diſcuſſionis eſt , quòd ſine illa nemo (vt par eſt) ſuorum erratorum deteſtationem concipit.Nam quis rogo,ſuam paupertatem,quam non nouit , vnquam auerſatus eſt? quis, inquam , ob plagam,quam non ſentit , ob infamiam, quam penitus neſcit , eſt dolore commotus ? Similis autẽ huic eſt,qui penitus ſuos defectus & miſerias ignorat , qui profectò nunquam eas lugebit,nec cenſura emendationis abiiciet.Quomodo autem non ignorabit defectus ſuos, qui ſua interiora non reſpicit; qui

ſe non examinat, ſe non diſcutit, & qui nunquam quod in corde, & quod in manibus geſtat, aduertit. Diſcuſſio ergo cõſcientiæ, initium ſalutaris doloris eſt, & ſanctæ compunctionis exordiũ, qua cùm caſus noſtros aſpicimus, ad triſtitiam & deteſtationem peccatorum incitamur. Poſtquam enim conuertiſti me, ait Propheta, egi pœnitentiam; & poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum.] Nam licèt nos Deus ad bonam frugem conuertat, & opus hoc conuerſionis noſtræ ei aſcribendum ſit, tanquam bonorum vniuerſorum authori, tamen cùm huius operis cooperatores nos eſſe velit, ipſe incipiens noſtra opera non excludit. Quo autem ordine conuertamur, indicat, dicens: Poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum,] quia prius eſt, culpas noſtras attenta diſcuſſione deprehendere; & poſterius,

Iere. 31.19.

Iere. 31.19.

debita

debita pœna caſtigare. Denique, confuſus ſum, & erubui: quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ.] Ac ſi diceret: Oſtendiſti mihi, Domine, peccata mea, dum ſcrutabar illa, & ipſorum cognitione tactum puduit me talia patraſſe, & probroſis adoleſcentiæ meæ affectibus ſeruiuiſſe. Vide, quomodo peccatorum cognitio, quæ diſcuſſione obtinetur, cor noſtrum ad compunctionem & dolorem impellat. Non videbat ſe patiens Iob, & ideo non erubeſcebat, immò quaſi penitus innocens de ſua ſe innocentia iactabat, & de tantis miſeriis ſibi à Domino illatis conquerebatur. At poſtquam ſe ipſum noua quadam & magis intima reuelatione conſpexit, & ſuam vtilitatem agnouit, querimonias ponit, & vultum pœnitentis aſſumit. Auditu, inquit,
Iob. 42. 5. auris audiui te, & quaſi à longè cognoui, nunc autem oculus

meus

meus videt te.] Id eſt, tuam ſapientiam, & cauſas meæ percuſſionis & plagarum percepi. Idcirco ipſe me reprehẽdo, quòd tam audaciter me innocentem dixi, me ſine cauſa pati pronunciaui, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Eodẽ quidem modo cùm propriam conſcientiam non videmus, nos iuſtos & aliis meliores dicimus: cùm verò eam per examen diſcutimus, tunc miſeros & peccatores iudicamus. Et quanto ſe quis minùs videt, inquit Gregorius, tanto ſibi minùs diſplicet: & quanto maioris gratiæ lumen percepit, tanto ampliùs reprehenſibilem ſe eſſe cognoſcit. Cùm enim intrinſecus ſubleuatur per omne quod eſt, ad eam, quam ſuper ſe conſpicit, regulam congruere nititur. Et quia adhuc humana infirmitas præpedit, cernit quia ei ex minima parte diſſentit. Totúmque illi oneroſum eſt, quod internæ re-

Greg. lib. 35 mora. c. 1

gulæ cóueniens non eſt.]Sic ille.

Hanc etiam eſſe conſuetudinem Dei, vt nos per cognitionem peccatorum ad compũctionem & pœnitentiam trahat, regius Propheta non tacuit: Commouiſti, inquit, terram, & conturbaſti eam; ſana contritiones eius, quia commota eſt.] Interrogat eo loco Auguſtinus, quomodo conturbata eſt terra? Reſpondet autem ſibi ipſi: Conſcientia peccatorum. Sapiens quidem & vera reſponſio. Cùm enim homo in corde ſuo delicta & peccata inuenit, quæ antea ignorabat, tunc dolore compungitur, triſtitia commouetur, timore turbatur, vt à Domino gratia ſanetur. Ipſe enim pũgit, vt mulceat, mouet, vt quietet, turbat, vt turbatum præ compunctione animum à malis, quorum cauſa turbabatur, eripiat. Deniique, [oſtendiſti populo tuo dura, potaſti nos vino compunctionis, dediſti me-

Pſ. 59. 4.

Aug. ibid.

Pſ. 59. 5. 6.

tuentibus te ſignificationem, vt fugiant à facie arcus.] Quia dum nobis, Domine, duritiam noſtram & proteruitatem oſtendis, vino compunctionis reples; & dum compunctione commoues, indicium tribuis, quòd nos à facie arcus, id eſt, à pœnis, quibus ſumus digni, liberabis. Si autem nos non diſcuteremus, nec peccata noſtra videremus, nec contritione commoueremur, ſine qua nunquam erratorum veniam impetrabimus. Spiritus, ait Ezechiel, leuauit me, & aſſumpſit me, & abij amarus in indignatione ſpiritus mei.] In quemnam locum Spiritus Dei iuſtum effert? Puto, quia in locum quietis & pacis; vbi & Dei bonitatem, & ſuam imbecillitatem, multiplicéſque defectus agnoſcat. Et vndenam eum aſſumit? Exiſtimo, quia à curis terrenis, & à ſæculi ſolicitudinibus, vt vna ſit ei cura, vna ſolicitudo

Ezec. 3. 14.

ſeipſum noſcere, ſeipſum à malis purgare. Ibi amaritudine repletur, dum ſe minùs purgatum, minùs feruidum inuenit. Ibi aduerſùs ſemetipſum indignatur, & ex cognitione ſui ad indignationem iuſtam tranſit aduersùm ſe, & ex dolore & indignatione ad ſpem diuinæ miſerationis, ad tranquillitatem mentis, & ad percipiendam cœleſtem conſolationem aſcendit. Nam & ſtatim Propheta ſubdit: Et manus Domini erat mecum, confortans me.] Eos enim manus Domini recreat, & reficit, quos ex cognitione quotidianorum defectuum compunctos & deſolatos reperit.

Maneat igitur, conſcientiæ diſcuſſionem eſſe compunctionis originem, & ſancti mœroris matrem, quo ad conſolationem paramur, & veniam erratorum promeremur. Hanc vtilitatem examinis non ſiluit Chryſoſtomus, qui ad illud faciendum fide-

les

les exhortans, ſic ait: Ecce habes codicem, vbi ſcribas quotidie expenſum. Habeto codicem, conſcientiam tuam, & ſcribe quotidiana peccata. Quando accubueris ſuper ſtratum tuum, & neminem infeſtum pateris, antequam veniat tibi ſomnus, profer in medium conſcientiam tuam, & reminiſcere peccata tua, ſi quid in verbo, ſeu in facto, vel cogitatione peccaſti. Hoc enim dicit Propheta: Iraſcimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini.] Per diem non habuiſti tempus, ſed obſeruiiſti iudici tuo, & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domeſtica neceſſitas, & filiorum cura, & vxoris ſolicitudo, & militiæ timor, & cęterarum te mille rerum circumdederunt cauſæ. Quando in lectulum tuum veneris, vt ſopori membra concedas, & tranquillum portum, nemo Pſal. 4.5.

tibi

tibi moleſtus eſt, nemo pulſat. Dicito in corde tuo & anima tua: Expendimus diem, ô anima, quid boni fecimus, & quid mali operati ſumus? Et ſi quid boni feciſti, gratias age Deo: ſi quid mali, de cætero ne facias. Et reminiſcens peccatorum tuorum, effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo poſitus ea delere. Roga Deum tuum, & ſic permitte animam tuam ſoporari. Confeſſus peccata tua, facito tibimet ipſi rationem, & ora miſericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid moleſtum eſt poſitum, in lecto quotidiana deflere peccata? Cùm reputare tibi cœperis, tanquam in equuleo ſuſpende cogitationes tuas, & vngula timoris Domini radito eas. Propone tibi timorem gehennæ, ſuperducito ei ſectura ictum non habentem dolorem. Iudicium facito tibimetipſi terribile, leuiorem præpara confeſ-

ſionem cogitatuum tuorum, vt non in futura die ignauior ſis ad perſcrutanda peccata.] Hactenus ille. Vide igitur, quomodo examinatio conſcientiæ compunctionem excitat, & animus compunctus antea culparum ſtimulis perturbatus, ſerenitatem & lætitiam inueniat!

Hinc autem oritur tertia diſcuſſionis neceſſitas, quòd ſine illa cõmuniter culparum noſtrarum remiſſionem nequaquam conſequimur. Dixi, communiter: quia aliquando homo peccati cuiuſdam oblitus, illius veniam aſſequitur, dum de aliis dolet, & pœnitentiæ Sacramento ſe ſubiicit: &, ſi illius peccati obliti meminiſſet, etiam illud deteſtaretur. At ſi legem à Deo latam inſpiciamus, illud peccatum ſiue graue, ſiue leue, nobis remittitur, quod vera deteſtatione & odio proſequimur: illud verò deteſtamur, quod à nobis patratum eſſe

cognoſcimus , quod in receſſu mentis noſtræ, attenta conſcientiæ diſcuſſione deprehendimus Maria Magdalena priùs ſui cordis fœditatem aſpexit, deinde ad pedes Domini fleuit, & ſuas iniquitates doluit, & tandem veniam impetrauit: & verba illa,
Pſal. 18.11. [dulciora ſuper mel & fauum,]
Luc. 7 Dimittuntur tibi peccata tua,]ex ore Domini miſerentis audiuit.
Greg hom. 33. in Euãg. De qua Gregorius ait: Quia turpitudinis ſuæ maculas aſpexit, lauanda ad fontem miſericordiæ cucurrit.] Si autem maculas ſuas non aſpexiſſet, abſque dubio ad balneum miſerationum Domini, quo mundata eſt, non veniſſet. Si ergo,ô iuſte, à quotidianis defectibus mundari cupis, eos per compunctionem deteſtare,ſi deteſtari vis, ea priùs per examen cognoſce: quia ſicut nemo bonum,quod neſcit, diligit;ita malum, quod ignorat, odio habet.
Exod. 4.6. Moſes miſit manum in ſinum, &

pro

protulit eam leproſam: ſic dum manum in ſinum mittimus, & conſcientiam propriam diſcutimus, lepram noſtrarum culparum in lucem proferimus. Retraxit iterum in ſinum, & protulit, & iam non lepra candentem, ſed mundam aſpexit: quia dum nos in aſſidua examinatione defectuum exercemur, tandem ab eorum ſorde mundamur. Ille enim, (inquit Humbertus) quem de mari mundi Dominus ad religionem aſſumpſit, manum in ſinum mittit, quando in corde operationes ſuas diſcutit, in quibus in principio lepram peccati deprehendit, ſed inſpectionem iſtam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.] Meritò ergo conſcientiæ diſcuſſionem balneo ſimilem eſſe dixerim, qua cùm maculas noſtras cognoſcimus, & plangimus, Domini miſeratione mũdamur. Iam nemo non videt, conſcientiæ

Humbert. lib. 2. de erudit. religioſ. p. 2. c. 3.

examen ad mentis puritatem neceſſarium eſſe, quod & peccata noſtra pandit, & ea iam cognita plangit, & dum fletu purgata ſunt, Dominus, qui emundationem noſtram impensè vult, benignè remiſſionem impendit.

De Examinis multiplici vtilitate.

Cap. IX.

Qvæ ad vitam ſunt admodum neceſſaria, eſſe etiam ſolent multiplici vtilitate referta, vt hæc multiplex vtilitas ad illorum aſſiduum vſum impellat. Vnde cùm hæc conſcientiæ examinatio, atque diſcuſſio tam neceſſaria ſit ad vitam ſpiritualem prouehendam; non poteſt non plurimis fructibus abundare, quos ex ea ſpirituales viri tanquam ex bona arbore quotidie decerpũt. Dum autem hanc rem meditabar, videbatur quidem

mihi huius diſcuſſionis neceſſitas magna, & vtilitas manifeſta. Neceſſitas eius eximia eſt, ſiquidem, ſi ad peccata grauia referatur, initium eſt remiſſionis eorum. Nam & peccatores hortamur, vt peccata ſua ſeriò recogitent, & conſcientias ſuas diligenter examinent, quo poſſint iniquitatum ſuarum grauitate perſpecta, verè illas deteſtari, & Sacerdoti, vt ab eo remittantur, per confeſſionem exponere. Si autem ad peccata leuia, & defectus applicetur, etiam eſt remiſſionis eorum exordium, & præſentiſſimum ad emendationem remedium. Quia non deteſtamur, nec à nobis repellere curamus, niſi quæ mala, & perfectioni, quam cupimus, aduerſantia eſſe deprehendimus. Vtilitas verò manifeſtiſſima eſt, quam non ſolùm viri ſancti, non ſolùm Chriſtiani homines, ſed & gentiles Philoſophi ductu ipſo

naturæ inſtructi prẹuiderunt. Et, vt nunc Senecam & Plutarchum omittam, certè Pythagoras carminibus elegantiſſimis hanc diſcuſſionem conſcientiæ deſcripſit. Quorum ſenſus eſt, Quemque priuſquam ad ſomnum ſe componat, debere diurnas actiones diſcutere, & in eis tria, nimirum in quo tranſgreſſus ſit, quid fecerit, & quid minùs perfectum reliquerit, obſeruare. Sed ingratum non erit hos verſus à Poëta Latino Latinè redditos, & legere, & admirari. Ille ſic ait:

Pythagoras.

Non priùs in dulcem declinans lumina ſomnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei:
Quà prætergreſſus, quid geſtum in tempore, quid non?
Cur iſti facto decus abfuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hæc ſententia ſedit?
Quam melius mutare fuit? miſe-

ratus egentem;
Cur aliquem fracta perſenſi mente dolorem?
Quid volui, quod nolle bonum foret? Vtile, honeſto
Cur malus antetuli? num dicto, aut denique vultu
Perſtrictus quiſquam? cur me natura magis quàm
Diſciplina trahit? ſic dicta, & facta per omnia
Ingrediens, ortúque à veſpere cuncta reuoluens,
Offenſus prauis dat palmam, & præmia rectis.

Quis iam neget vtilitatem huius diſcuſſionis eſſe manifeſtiſſimã, quam vel cæci viderunt, ideſt, Ethnici ſola ratione naturali decorati, tam ſubtiliter explicarunt? Præterea igitur quæ dicta ſunt, alias huius exercitij vtilitates, & alios ſuauiſſimos fructus aperiamus.

Vtilis eſt conſcientiæ quotidiana diſcuſſio ad vitia deſtruen-

da; quia dum mens inſpiciendo ſeipſam, ſibi vitia ineſſe cognoſcit, dum ea luget & deteſtatur, ſe ad pugnam accendit, & pugnando eadem, quibus ſubdebatur, vitia proſternit. Neſcio an hunc diſcuſſionis fructum aptè ex Regio vate collegerim. Pſ. 17. 36. Diſciplina tua, inquit, correxit me in finem: & diſciplina tua ipſa me docebit.] Quænam eſt diſciplina atque eruditio Dei? Nonne illa, qua docet animã ſeipſam agnoſcere, & bona ſua ac mala diſcernere? Hæc, inquam, docet me, Domine, quomodo in omnibus me gerere debeam, quomodo potero rectè conuerſari inter homines, & me vſque ad finem vitæ impollutum cuſtodire. Hac autem diſciplina eruditus, feruenter ad metam perfectionis progredior, quia dilataſti, latóſque feciſti greſſus meos ſubtus me, & non ſunt infirmata veſtigia mea. Quomodo enim infirmi

& imbecilles erunt pedes mei, quos tu ad currendas vias tuas auxilio tuo roboras, & neceſſitatis currendi notione confortas? Sic ergo notione vitiorum ac hoſtium meorũ, quibus ſubdor, indignatus, & auxilio tuo roboratus, Perſequar inimicos meos, Pſ.38. & comprehendam illos, & non 39. conuertar donec deficiant. Confringam illos, nec poterunt ſtare; cadent ſubtus pedes meos.]Si autem priùs eos per diſciplinam non cognouiſſem, vtique neque aduersùs illos pugnaſſem, neque vſque ad diſiectionem eorũ, eos fuiſſem perſequutus. Nec mirum quòd noſtrorum actuum cogitationúmque diſcuſſio, ad euertenda vitia valeat, ſiquidem vel ſolum initium eius appetitus inordinatos comprimit, & vitia ipſa infirma reddit & imbecilla. Quod Ricardus Victorinus ſignatum putat in illa mirabili auerſione Iordanis, vt filij Iſraël eius alueũ

Ioſue 3.14. ſicco veſtigio tranſirent. Ingreſſis namque Sacerdotibus Iordanem, & pedibus eorum in parte aquæ tinctis; ſteterunt aquæ deſcendentes, in loco vno, & ad inſtar montis intumeſcentis apparebant. Quid eſt, Sacerdotes Iordanem ingredi, niſi inueſtigationes noſtras, cordis noſtri profundum intrare? Quid eſt, pedes aquis tingi, niſi ex præcedenti cognitione ſeu inueſtigatione affici? Et qoid erit, aquas regredi, & alueum ſiccum relinquere, niſi prauas conſuetudines noſtras fugere, & robur quo nos infeſtabant, amittere? Sed iam ipſum doctorem venerabilem audiamus: Debemus, inquit, cordis intima perſcrutando eouſque ſaltem in aquas deſcendere, & animum noſtrum ſuper erroris noſtri conſiderationem in admirationem & ſtuporem conuertere. Nam hoc ipſum, quod comprehēdere poſſumus de ſtul-

Ricar. lib. de exter minat. mali. p.2. c. 4.

titiis & erroribus noſtris, puto poſſe ſufficere nobis in tantum, vt Iordanis curſus ſeu impetum vltro cohibeat, & nutu ſpontaneo in poſteriora recurrat, priſtinæ conſuetudinis deuia damnans atque deteſtans, morum ſuorum lapſum ſponte coërcens, & in contraria dirigens. Puto quia tunc temporis Propheta ſuper aquas Iordanis intelligentiæ ſuæ arcam leuauerat, cùm generalem, nec de ſuo tantùm, ſed de quolibet corde humano ſententiam
proferebat: Vniuerſa vanitas Pſal.
omnis homo viuens.] Videbat 38.6.
quorſum Iordanis fluenta currerent, cùm per increpationem ex-
clamaret: Vſquequò [diligitis Pſal.4.
vanitatem, & quæritis menda- 3.
cium?] Videbat vbi curſum ſuum terminaret, & quod in mare defi-
ceret, cùm diceret; In imagine Pſal.
pertranſit homo, ſed & fruſtra 38.7.
conturbatur.] Profundè pedes in aqua tinxerat, cùm in hanc ad-

mirationis vocem erumperet: Pſ. 72 25. Quid enim mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram?] Puto quòd ad hanc pedum intinctionem, conſiderationíſque admirationem, Iordanis ima deſideriorum deſerens, in ſuperiora redeat, fontémque repetat, in tantum vt dicat: Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum.] Hactenus Ricardus. His myſticis ſimilitudinibus intelligimus quantum valeat diligens ſui, & attenta diſcuſſio, quæ dum noſtra mala detegit, & ad odium eorum mentem transfert, & vitia ipſa, quæ noſtri dominabantur, vincit, atque proſternit.

Vtilis eſt etiam hæc conſcientiæ diſcuſſio ad virtutes inſerendas. Nam ſicut ſtudioſus alicuius artis frequenti inſpectione operis ſui ſeipſum emendat, & ex principiis ſatis exilibus ad magnam tandem perfectionem

illius artis peruenit; ſic dum virtutis cultor actiones ſuas quotidie examinat, & hanc vt prauam deſpicit, hanc vt minùs perfectam expolit, hanc vt non conuenienti tempore præſtitam in aliud tempus reiicit, non multis menſibus in magna ſe virtutum perfectione conſtituit. Iſtud autem eſſe præſtantiſſimum medium acquirendarum virtutum, Bonauentura manifeſtè docet, cuius hæc ſunt verba: Scientiam, quæ ad inſtitutionem rectè & honeſtè viuendi pertinet, multis modis hominem colligere & comparare ſibi oportet, partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione ſanctarum Scripturarum, partim aſſidua inſpectione operum & morum ſuorũ. Hoc nouiſſimum maximè fortaſſis præ cæteris neceſſarium, vt ſic ſcilicet homo in omnibus operibus ſuis ſit circunſpectus & prouidus, & quo-

Bona. in ſpecul. p. 2. c. 1.

tidiana diſcuſſione cogitationes, loquutiones pariter, & facta ſua apud ſemetipſum examinet. Sapientes ſemper quippe agendo diſcunt, & per exercitium bonorum operum quotidianis profectibus in maiorem virtutis agnitionem excreſcunt. Per experientiam namque eorum, quæ faciunt, ad ea, quæ poſtea agenda fuerint, cautiores fiunt.] Ad hoc ergo à Domino ad quotidianam diſcuſſionem monemur, vt virtutes in nobis prouehi ſentiamus. Vox ſponſi eſt: Deſcendi in hortum nucum, vt viderem poma conuallium, & inſpicerem, ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica.] Deſcendit ille cùm nos deſcendere facit; deſcendimus autem in hortum nucum, cùm intimum noſtri cordis ingredimur, in quo ad ſimilitudinem nucum, virtutum fructus dolore & abnegatione tanquam cortice protectos poſſidemus. Ibi

Cant. 6.10.

poma,& botros vuæ,& omnium arborum fructus inſpicimus, vt arbores excolentes in ipſorum fructuũ perfectione creſcamus. Virtus ergo noſtri cordis inſpectione & diſcuſſione creſcit, & dum ſuperflua putamus & abſcindimus, mens noſtra omnem conatum in bonis promouendis impendit.

Vtilis eſt deinde conſcientiæ diſcuſſio ad quietem animi comparandam; quia ille dum mala luget, & nihil quod mordeat aut perſtrepat, in conſcientia ſua relinquit, neceſſariò pacem & tranquillitatem inducit. Iob pacem cordis ſui habere arbitrabatur, quãdo dicebat: Iuſtificationem meam, quam cœpi tenere, non deſeram; neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.] Quia inquam à corde meo non reprehendor, quod diligẽter excuſſi & emundaui, ideo iuſtitiam & ſanctitatem,& ex ea pro-

Iob 27.6.

uenientem animi tranquillitatem nunquam deſeram, nec mentem pacatam dimittam. In hoc eodem ſenſu interpretatur Gregorius illud eiuſdem Iob. Et defoſſus ſecurus dormies, quia qui cor ſuum diſcuſſione effodiunt, vt illicita à ſe per deteſtationem abiiciant, pacatum ſomnum, id eſt ſecuritatem, acquirunt. Verba ſancti doctoris ſunt: Vnde ſancti viri animorum ſuorum latebras perſcrutari non deſinunt, ſeſéque ſubtiliter indagãtes, terrenarum rerum curas abiiciunt, & effoſſis planè cogitationibus, cùm nullo ſe reatu criminis morderi deprehendunt, velut in ſtrato cordis apud ſe ſecuri requieſcunt. Latere quoque ab huius mundi actibus appetunt, ſemper ſua conſiderant, & cùm loro regiminis minimè conſtringuntur, iudicare, quæ aliena ſunt, recuſant. Defoſſi ergo ſecuri dormiunt; quia dum ſua intima vi-

Greg. lib. 10. mor. c. 11.

gilan

gilanter penetrant, à laborioſis ſe huius mundi oneribus ſub quietis otio occultant.] Profectò hi, qui ſe diligenter diſcutiunt, & ſua interiora inueſtigant, ſecuri quieſcunt; quoniam nihil, quod ſecuritatem tollat, intus in corde manere permittunt. Sicut enim, qui domum ſuam ante ſomnum ſcrutati ſunt, & nec furem nec hoſtem abſconditum inuenerunt, aut ſi inuenerunt, in malam rem abire fecerunt, quietè dormiunt: ita qui antequam membra ſua ad quietem componant, latebras ſui cordis ſcrutantur, & quidquid in eis vitioſum aut imperfectum inueniunt, lacrymis & compunctione expellere curant, tranquillam noctem, imò & quietam vitam ſibi adquirunt. At è contrà, non ſinitur homo quieſcere ingruente bello: quia dum hoſtes non vincimus & repellimus, neceſſariò eorum impugnatione turbamur. Eccl. 8. 8.

Præterea vtilis eſt conſcientiæ diſcuſſio ad prudentiam acqui- rendam. Nam qui ſeipſum in- ueſtigat, & ſuorum operum tum initia, tum fines, tum circumſtan- tias ſcrutatur, ſic diſcit, quomodo ſibi deinde viuendum ſit, quæ agenda ſint, & quæ vitanda. Via ſtulti, inquit Sapiens, recta in oculis eius: qui autem ſapiens eſt, audit conſilia.] Quare ſtultus? quia conſilia non ſuſcipit, quia ſuæ conſcientiæ monitiones non audit, ſola externa virtutis facie contentus. Sapiens verò non tan- tùm conſiliis amicorum aurem præbet, ſed etiam à ſeipſo quaſi conſilium requirit, dum à pro- pria conſcientia approbationem ſuarum actionum expoſcit, & ideo ſapiẽs nominatur. Lauren- tius ſanè Iuſtinianus hanc eſſe viam aſſequendæ prudentiæ his verbis expoſuit: Redi igitur per conſiderationem ad cor tuum, quiſquis es, qui ſapientiam &

Prou. 12. 15.

Iuſtinian. in ligno vitæ, tit. de prudent. c. 6.

prudentiam cupis adipiſci. Diſcute aſſiduè teipſum, conſidera vnde venis, quò vadis, quomodo viuis, quantum quotidie proficis, quantum deficis, quibus cogitationibus magis incurſaris, qualibus affectibus frequentiùs tangeris, vel quibus tentationum machinis à maligno ſpiritu magis impugnaris. Quia eò certiùs & citiùs ad culmen prudentiæ proficies, quò ſtatum interioris hominis conſiderando pleniùs cognoſces.] Hæc veriſſima ſunt. Nam prudentia in agendis, agendorum conſideratione, & diſquiſitione gignitur, vnde & prudentia in rebus ſpiritualibus ſpiritus noſtri, & rerum ſpiritualium inſpectione & diſcuſſione retinetur. Hanc autem præſtat conſcientiæ examen, quo mentem noſtram aſſiduè reuoluimus, quid in ea lateat inſpicimus, quæ profectus augmenta fecerimus, vel quæ detrimenta

ſuſtinuerimus, aduertimus. His prudentia ſpiritus creſcit,& quiſque ſeipſum, & alios dirigere, & gubernare diſcit. Habemus ex his, conſcientiæ diſcuſſionem eſſe omnium peccatorum & imperfectionũ hoſtem, & omnium virtutum, & bonorum ſpiritualium originem:quare,qui in animo habet ad culmen perfectionis aſcendere, aſſiduè debet ſeipſum hac ſpirituali exercitatione purgare.

Quæ ſunt adducenda ad examen.

Cap. X.

EXPOSITA diſcuſſionis conſcientiæ tum neceſſitate,tum vtilitate, ſequitur vt ejus materiam,circa quam verſetur, exponamus:quæ ſcilicet, diſcutienda ac examinanda ſunt, & cenſura huius ſpiritualis judicij corrigenda. Id autem vt notum fiat,

viſum eſt hoc conſcientiæ examen, ſagenæ miſſæ in mari, ex omni genere piſcium congreganti, comparare. Mare ſit vita noſtra & conuerſatio noſtra: mare amarum doloribus, angoribus, triſtitiis, peccatis: mare profundum, & inſcrutabile intentionum, & affectionum obſcuritate, adeò vt dicat Ieremias: Prauum eſt cor hominis, & inſcrutabile.]Mare tandem inquietum cogitationum & curarum multitudine. Piſces huius maris magni & ſpatioſi, ſunt actiones noſtræ, tum quæ interiùs cogitando, & deſiderando elicimus, tum quæ exteriùs loquendo, vel faciẽdo aliquid operamur. Piſces boni, quos eligimus, actiones bonæ: piſces mali, quos foras mittimus, actiones malæ. Sagena autem (vt cœpimus dicere) examen, ſiue diſcuſſio conſcientiæ eſt, qua actiones noſtras colligimus, & quaſi liberè per mare va-

Iere. 17. 9.

gan

gantes, in noſtram poteſtatem, vt ſeruemus, vel proiiciamus, adducimus. Examini ergo noſtro omnia noſtra ſubiicienda ſunt bona & mala: bona, vt approbentur; mala autem, vt emendentur & corrigantur.

Eſt enim examen velut ſpirituale capitulum, quo anima, vel ratio eius omnes habitatores domus ſuæ, id eſt, omnes actiones ſuas conuocat, vt perperam admiſſa corrigat. Sicut autem in materiali capitulo omnes religioſi, non ſolùm adoleſcentiores & imperfectiores, ſed etiam ſenes, & grandæui, & perfecti conueniunt: ita ad hoc ſpiritale capitulum omnes actiones noſtræ, tum imperfectæ, tum perfectæ adueniant neceſſe eſt, vt vel increpationem, vel maiorem ſaltem perfectionem accipiant. Hanc ſimilitudinem, & quomodo mala, & bona in examen vocanda ſint, Hugo de ſancto

Hugo 3. de clauſt. anim. c. 6.

Victore eleganter proſequitur : Sicut fratrum multitudo, inquit, vt errata corrigat, ſtatutis horis ad capitulum confluit : ſic mentis ratio cogitationes diuerſas ad ſecretum quandoque conuocat, vt incorrigibiles eiiciat, corripiat inquietas, negligentes emendet, erudiat ſimpliciores, mitiget iracundas ; voluptuoſas reſtringat, pigras excitet, conſoletur puſillanimes, doceat indiſcretas. In hoc ſpirituali capitulo, Abbatis locum ratio poſſidet, conſcientia culpas accuſat, peruerſitas excuſat, ſuperbia reatum defendit, innocentia confitetur, humilitas ſeipſam iudicat, arrogantia verò alienos. More peruerſorum fratrum vitia præceptis contradicunt: more verò ſimplicium, virtutes obediunt, ſeipſas tamen quandoque virtutes inuicem accuſant. Accuſat enim miſericordia iuſtitiam, iuſtitia miſericordiam, honeſtas humilitatem, hu-

militas honeſtatem. Accuſat miſericordia iuſtitiam, quòd manus vſque ad crudelitatem extenderit, quòd iracundiæ verba protulerit, quòd manſuetudinis vultum mutauerit. Iuſtitia verò miſericordiam accuſat, quòd ſeueritatis vultum non induerit, quòd peccatum impunitum dimiſerit, quòd delinquentem, ſaltem verbis non increpauerit. Accuſat humilitas honeſtatem, quòd excedat mediocritatem, quòd ſequatur ſuperfluitatem, quòd non tantùm vtatur honeſtis, ſed etiam voluptuoſis. Honeſtas verò accuſat humilitatem, quòd nimiam diligat paupertatem, quòd non impendat corpori neceſſitatem, ſed amet nuditatem, pannoſitatem, & egeſtatem. Agit enim quandoque miſericordia remiſſiùs, iuſtitia crudeliùs, humilitas parciùs, honeſtas abundantiùs. Nec tamen deſinunt eſſe virtutes, licèt imperfectæ ſint. Dum

enim accuſant, quaſi ad ſuſcipiendum diſciplinam, denudantur. Sed quomodo denudantur? Quando per confeſſionem vitiorum occulta declarantur.

Multa autem ſunt, quæ bonarum actionum examen expoſcunt: ſępe enim proprio amore id faciéte decipimur: & quod malum eſt, bonum cogitamus. Accedat ergo iudicium examinis, vt nos à deceptione vindicet, & an opus noſtrum bonum fuerit, an verò malum vel imperfectum declaret. Qui negligens eſt in diſcutiendis bonis ſuis operibus ac cogitationibus, manifeſtè periculo caſus, & peccati expoſitus eſt, dum pro vtili cogitatione inutilem, & pro bono opere malum admittit. Occiſus eſt ab hoſtibus Iſboſeth, quia non oſtiarium, id eſt, virum fortem & ſtrenuum, ſed oſtiariam, nempe fœminam negligentem & dormiturientem, ſuæ cuſtodiæ

2. Regũ 4

de

deputauit. Ex quo intelligimus ſecundùm Gregorium, menti adhibendum eſſe cuſtodem ſolicitum, ſcilicet magnam ſolicitudinem, quæ introeuntia circumſpiciat: & ne decipiamur, & periclitemur vita, inter bona & mala diſcernat. Meritóque ille, qui in cuſtodia oſtiariæ confidit, Iſboſeth, id eſt, vir confuſionis, dictus eſt: quia, vt idem ſanctus Doctor ait: Vir confuſionis eſt, qui forti mentis cuſtodia munitus non eſt: quia dum virtutes ſe agere æſtimat, ſubintrantia vitia neſcientem necant. Cuſtodiat ergo mentem noſtram, non tantùm frequens, ſed & diligens ſolicitáque diſcuſſio, quæ opera virtutis colore tecta examinet, & an talia ſint, qualia apparent, aut exiſtimantur, ſapienter diiudicet.

Greg. 1. moral. c. 19.

Actiones etiam bonæ à Domino iudicandæ, & examinandæ ſunt: expedit ergo, vt priùs homo illas examinet & corrigat, ne ob-

lationes ſuas bonas putatas, æquus iudex vt indignas ſuo conſpectu deſpiciat. Cùm accepero tempus, inquit, ego iuſtitias iudicabo.] Quem locum exponens Bernardus, iuſtitiarum nomine non iuſtos ipſos, qui à Domino iudicandi ſunt, ſed actiones iuſtas ipſorum intelligit. Quid faciet, inquit, Deus de iniuſtis iudiciis, qui ipſas quoque iuſtitias iudicabit? Et in eodem ſenſu poteſt accipi illud eiuſdem Prophetæ: Sediſti ſuper thronum, qui iudicas iuſtitiam.] Si iuſtitiam ipſam bonorum operum iudicaturus eſt Dominus, quis erit tam audax, qui priùs opera ſua etiam iuſta non iudicet? Artis pictoriæ diſcipulus opus à ſe factum non ſemel, ſed multoties inſpicit, & emendat, vt quantum potuerit, expolitum & emendatum magiſtro emendandum offerat. Et nos audebimus, opera bona à Deo examinanda, non emen-

Pſal. 74. 3.

Bern. epiſt. 1 ad Robert.

Pſal. 9. 5.

dare, & minùs inſpecta & limata committere? O quàm multi diſcuſſionis extremę tempore illud Iſaiæ ſunt audituri: Argentum verſum eſt in ſcoriam, vinum tuum miſtum eſt aqua.] Argentum eloquia ſancta ſignificat. Nam [eloquia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum.] Vinum verò virtutes ſignat. Dabo enim tibi poculum ex vino condito,] ait ſponſa ad ſponſum charitatis, ſcilicet potum omnium virtutum condimentis edulcatum. Dicetur ergo illis: Verba veſtra, quibus res cœleſtes annunciabitis, ſcoria ſunt: quoniam ex non recta intentione prolata ſunt. Virtutes veſtræ imperfectæ & adulteratæ ſunt: quoniam innumeris culpis, & defectibus earum actiones miſtæ ſunt.

Iſaiæ 1.22.

Pſal. 11.7.

Cant. 8. 2.

Et hæc eſt alia cauſa, ob quam ad bona opera noſtra diſcutienda conſtringimur, quòd ſi ſæpe

ea imperfectionibus ſordida elicimus, æquum eſt vt ſæpe conſcientiæ examinatione poliamus. Verè enim, vt ait Iſaias, [facti ſumus vt immundus omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ.] Non quidem quia omnia iuſtorum opera peccata ſint, qui hoc niſi inſaniſſimi hæretici blaterent? qui ex ſemetipſis alios metientes, cùm ſemper iniuſtitia, & deliriis fœteant, omnes peccatis in quocumque opere ſordere exiſtimãt? Sed quoniam ſæpe bona opera noſtra, aut minùs recta intentione, aut ſegnitie, aut aliis circunſtantiis inficimus. Sapientiſſimum ergo erit ea aſſiduè inſpicere, vt per continuam diſcuſſionem nunc hanc actionem, quæ occurrit, & poſtea ſimilem aliam expolientes, & ſic de aliis, tandem aliquam mundã & pulchram ex omni latere præſtare diſcamus. Hoc ſanctorum ſtu-

Iſai. 64.6.

dium eſt,vt apparet in Iob,cuius
Iob 9. 28. hæc eſt vox: Verebar omnia opera mea, ſciens quòd non parceret delinquenti.] Quia,inquã, ſcio Domine non ſolùm te opera mala caſtigare,ſed & imperfectiones, ac culpas bonis actionibus adhærentes punire, ideo & omnia opera mea, etiam bona, diſcutio; vt dum imperfectiones in eis fugio, punitionem etiam euadam. In hunc ſenſum Gregorius
Greg. 9 mor. c.17. hæc ſcribit: Quid ergo eſt quòd mira opera faciens, hæc ipſa etiam veretur pauens? cùm dicit: Verebar omnia opera mea,] niſi quòd in ſancti viri actibus verbíſque colligimus, vt ſi placere Deo veraciter cupimus, poſtquam peruerſa ſubigimus, ipſa in nobis etiam bene geſta timeamus; & poſtquam expoſuit quomodo deſidia & fraus ſe operibus ſtudioſis immiſceãt;ſubdit: Ipſa igitur bona noſtra quia inſidiãtis culpæ euadere gladium

nequeunt, niſi ſolicito quotidie timore muniantur, per ſanctum virum nunc certè dicitur, Verebar omnia opera mea:] Ac ſi humili cõfeſſione diceretur, quæ apertè egerim, video, ſed quid in his latenter pertulerim, ignoro; ſæpe enim bona noſtra latrocinanti fraude pereunt, quia rectis ſe noſtris actibus concupiſcentiæ terrenę ſubiungunt. Sæpe deſidia interueniente deficiunt, quia à feruore, quo cœpta ſunt, frigeſcẽte amore tabeſcũt. Quia ergo culpæ ſurreptio vel in ipſo virtutis actu vix vincitur, quid ad ſecuritatem ſupereſt, niſi vt ſtudiosè ſemper & in virtute timeatur?

Opera autem bona ſic examinata atque diſcuſſa merentur pro noſtra poſſibilitate ante oculos Domini apparere, & eius conſpectui præſentari. Quia poſtquam ab eis per fletum, & compunctionẽ, & emendationis pro-

poſitum maculas negligẽtiarum abſterſimus, quid ſupereſt, niſi vt illi ea, cuius gratia facta ſunt, offeramus? Id profectò ſignatum exiſtimat idẽ ſanctus Pater Gregorius in compoſitione thymiamatis, de quo in Exodo legimus:

Exod. 30.36

Cúmque in tenuiſſimum puluerem vniuerſa contuderis (ex quibus nempe conficitur) pones ex eo coram tabernaculo teſtimonij. In quo loco apparebo tibi.] Hunc namque locum exponens, ſic ait: Curandum itaque eſt, ne bona noſtra pauca ſint, curandum ne indiſcuſſa; ne aut pauca agentes, inueniamur ſteriles; aut indiſcuſſa relinquentes, væcordes. Nec enim vnaquæque verè virtus eſt, ſi mixta aliis virtutibus non eſt.] Et poſt pauca: In tenuiſſimum puluerem aromata vniuerſa conterimus, cùm bona noſtra quaſi in pilo cordis occulta diſcuſſione tundimus, & ſi veraciter bona ſint, ſubtiliter

retractamus. Aromata ergo in puluerem redigere; eſt, virtutes recogitando terere, & vſque ad ſubtilitatem occulti examinis reuocare. Et notandum quod de eodem puluere dicitur, Pones ex eo coram teſtimonij tabernaculo,] quia tunc nimirum bona noſtra veraciter in conſpectu iudicis placent, cùm hæc mens ſubtiliùs recogitando conterit, & quaſi de aromatibus puluerem reddit, ne groſſum durúmque ſit bonum, quod agitur, ne ſi hoc arcta retractationis manus non comminuat, odorem de ſe ſubtiliùs non aſpergat. Cùm ergo tantæ vtilitates in diſcuſſione bonarum actionum emergant, profectò diſcutere quotidie, & examinare debemus, ne oleum & operam in earum exercitatione perdamus. Quis enim dubitet ſe magnam bonorum iacturam facere, ſi bona opera quibus multa præmia lucrari debuerat, ita

proferat, vt non præmium, ſed pœnam ſibi conquirat? Certum eſt autem in hanc incurrere, qui ex eo quòd ſe non diſcutit, malum ſæpe pro bono, aut imperfe-ctum pro perfecto ſumit.

Si autem bona opera diſcutienda ſunt, multo potiori ratione, mala ſunt omnino limæ examinis ſubiicienda, vt nimirũ per conſcientiæ diſcuſſionem, non ſolùm culpas & defectus noſtros videamus, ſed etiam qualitatem & magnitudinẽ mali quod commiſimus, expectemus. Illud enim probè cognitum ad compunctionem (vt diximus) mouet, & vera cordis contritio ex auxilio gratiæ procedens, diuinam miſericordiam flectit, & remiſſionem adducit. Sanctus Ezechias, vt Dominum propitium haberet, quid dicit? Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.] Per omnes annos vitæ meæ, inquit, rememo-

Iſai. 38.15.

rabor

rabor mala mea, & peccata, quæ feci: & hanc memoriam triſtitia magna & mœrore condiam, & quia tuam maieſtatem offendi, me dolore & afflictione conficiam. Dicam ſanè: Domine ſi ſic viuitur, ſi ſic vitam inſumpturus eram, ſi in talibus, tam fœdis, tam homine indignis perditurus eram vitam ſpiritus & animæ meæ, vt quid me oportuit viuere? & dum hæc dico, & me dolore conficio, & tuam in corde meo reprehenſionem ſentio, ad vitam ex tua miſericordia mihi prærogatam adducor. Video profectò quia in illa pace ſimulata, & noxia, quam cũ meis vitiis & peccatis habui, abſcondita amaritudo mea amariſſima. Dum verò hoc video, & pro admiſſis doleo, tu Domine, qui non vis mortem peccatoris, ſed vt cõuertatur ad te, eripuiſti animam meam ab ſtatu illo miſerrimo peccati, vt non periret, &

proiecisti poſt tergum tuum omnia peccata mea. Hos omnes fructus ex recogitatione peccatorum ſuorũ collegit Ezechias: & nos eoſdem colligimus, quotieſcumque cum vera triſtitia & dolore noſtra peccata diſcutimus & recogitamus. Diſcito igitur, ô frater, tibi præeſſe, vt iam Bernardus te doceat, & vitã ordinare, mores componere, temetipſum iudicare, & temetipſum apud temetipſum accuſare, ſæpe etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sedeat iudicans, iuſtitia ſtet rea, & temetipſum accuſans conſcientia, nemo te plus diligit, nemo fideliùs iudicabit. Manè præteritæ noctis fac à temetipſo exactionem, & venturæ diei tu tibi indicito canonem. Veſpere præteritæ diei rationem exige, & ſuperuenientis noctis fac indictionem, ſic diſtricto nunquam aliunde laſciuire vacabit.] Sic ille. Cùm ergo

Bern ad fratres de mõte Dei.

omnia,

omnia, quæ agimus, ex Bernardi ſententia diſcutienda ſint, & illorum ex miſericordia Dei multa ſint bona, & ex fragilitate noſtra non pauca ſint mala, ſequitur vt vniuerſa tam bona quàm mala coram conſcientia apparere debeant, vt nimirum bona ex miſericordia Dei facta, ab eo quod imperfectionis ex miſeria humana contraxerunt, purgentur, & mala ex fragilitate noſtra patrata, per contritionem & debitam pœnam deleantur.

Quanam ratione fieri debeat examen.

Cap. II.

Beati, inquit Sanctus Dauid, qui cuſtodiunt iudicium; & faciunt iuſtitiam in omni tempore.] Quo loco Auguſtinus iudicij nomine aliud quid quàm iuſtitiæ voce intelligi permittit.

Pſal. 105.3.

Augu. ibid.

Ait enim, ſi iudicium & iuſtitia propriè dicantur, aliquid intereſſe non dubito, vt iudicium cuſtodire dicatur, qui rectè iudicat, iuſtitiam verò facere qui rectè agit. Nec abſurdè exiſtimo intelligi ſecundū illud:
Pſal. 93. 15. Quoad vſque iuſtitia conuertatur in iudicium.] Iuſtitia igitur ſignificet virtutis opera, quibus rectè viuimus, & iudicium operum noſtrorum diſcuſſionem, qua geſta noſtra iudicamus. Quare beati erunt illi, qui nō ſolùm iuſtitiam, & ſancta opera curant facere, ſed etiam dum ſeipſos diſcutiunt, & Deo bona, ſibique ipſis mala tribuunt, iudicium nituntur cuſtodire. Beata ciuitas illa vbi iudex non diligit munera, nec ſequitur retributionem, ſed iuſtè iudicat; & beata anima illa in qua ratio à Deo illuminata, vniuerſa geſta examinat, & nihil malum aut imperfectum impunitum diſſimulat. Si autē examen eſt quod-

dam ſpirituale iudicium, forma iudicij in eo ſeruanda eſt, vt rectè & vtiliter à nobis fiat. In iudicio verò, in quo quis non tantùm alicuius criminis, verùm etiam & ingratitudinis accuſatur, erga eum quem crimine ſuo læſit, primo loco fit commemoratio beneficij, deinde inquiſitio & probatio criminis, & poſtremò ſententia iudicis, qua reum damnat, & debita pœna caſtigat. Huius generis videtur nobis conſcientiæ examen, in quo nos non ſolùm culparum & defectuum, verùm & ingratitudinis erga Dominum accuſare debemus, & condigna afflictione punire. Sicut enim nigrum iuxta album magis elucet & tetrius apparet, ita culpæ noſtræ iuxta diuina beneficia poſitæ, clariùs ſe & euidentiùs oſtendunt. Ad hunc autem diſcuſſionis modum prouocat nos Dominus per Micheam dicens: Populé meus, Mich. 6.3.

quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi?] Reſpōde mihi: Vt commemoratis beneficiis populum ſuum ad cognitionem ingratitudinis & criminum ſuorum trahat, & ad deſideria conuerſionis inducat. Nos, inquit Hieronymus, qui cœpimus reuelata facie gloriam Domini contemplari, & verè habemus Patrem Abraham, audiamus cùm peccauerimus aduersùm nos diſputantem Deum, & nos in beneficiorum ſuorum magnitudine arguentem. Id quidem, vt ſcientes peccata noſtra, non velimus cum ipſo contendere, ſed illum precibus exorare.

Hieronymus. ibid.

Cùm hæc ita ſint, tempus accommodatum ad examen accipiendum eſt, & illud, quadrans ante cubitum, eſt aptiſſimum, quando iam à labore ceſſamus, & nos ad pauſandū propter Dominum, & quieſcendum componimus. Vnde Ricardus: Aliud eſt tempus inueſtigādi, quæ ſunt

Ricar. de cō-dit. inter. hominis c. 35.

ſupra ſe, atque aliud eſt tempus diſcutiendi, quæ ſunt intra ſe. Omnia enim tempus habent.] Tempus itaque eſt contemplandi magnalia diuina, & eſt tempus conſiderandi infirma noſtra. Iſtud eſt tempus flendi, illud eſt tempus ridendi. Nam [& ad veſperum demorabitur fletus,& ad matutinum lætitia.] Cur non ſit tempus ridendi in matutino diuinæ contemplationis, in contemplatione æterni luminis? Cur non ſit tempus flendi in veſpertino horrendæ viſionis, in conſiderandis humanæ conſcientiæ tenebris?] In hoc igitur tempore flendi, & conſiderandi tenebras noſtras, quinque facienda ſunt, quæ concurrunt ad formam ſiue modum examinis. Primùm, commemoratio beneficiorum Dei,& humilis ac feruida gratiarum actio. Secundò, poſtulatio gratiæ, vt valeamus culpas noſtras, defectúſque cognoſcere & inue-

Cant. 3. 1.

Pſal. 29. 6.

ſtigare. Tertiò, inquiſitio & diſcuſſio conſcientiæ, qua defectus, & culpas omiſſionis & commiſſionis agnoſcamus. Quartò, dolor & deteſtatio peccatorum admiſſorum, ac emendationis propoſitum. Quintò, debita pœnæ & caſtigationis aſſumptio.

Primò ergo examen incipies ab actione gratiarum pro immenſis beneficiis, & donis à liberalitate diuina ſuſceptis. Hæc enim grata beneficiorum commemoratio, & humilis peccatorum confeſſio, & accuſatio coram Domino facta, vehementiùs ad dolorem & compunctionem impellet, & faciliùs miſericordiam impetrabit. Baſilius quidem omnem orationem noſtram à gratiarum actione inchoandam eſſe manifeſtè ait. Eius verba ſunt: Quapropter quandocumque inſtituis orare, coniugem, liberos, téque adeò ipſum relinquito, à terráque procul abſce-

Baſil. conſt. mon. c. 2.

dito, cœlúmque ſuperato, & naturas omnes, tam quæ cerni, quàm quæ cerni non poſſunt, relinquito, & ab eius glorificatione exorditor, qui omnia condit.] Et poſt pauca. Dic: Gratias ago tibi, Domine, propter incredibilem clementiam, & in ferendis hominũ culpis facilitatem tuam, qui peccantem me quotidie patientia tua ſuſtines, & ad reſipiſcendum omnibus nobis poteſtatem facis. Propter hoc enim taces, & nos ſuſtines, Domine, vt tibi gratias agamus, qui ſalutem generis noſtri modò terrendo, modò leniter exhortando, moderaris, quíque per Prophetas primò, poſtremò per aduentum Chriſti tui: nos viſitaueris. Tu enim finxiſti nos, non autem ipſi nos. Tu es Deus noſter.]

Si autem omnis oratio à gratiarum actione debet incipere, maximè iſta, in qua volumus, & lucem ad noſtri cognitionem pe-

tere, & erratorum veniam ac remiſſionem impetrare. Gratiarum autem actio generalis, & ſub vno nomine omnia beneficia diuina complectens, non eſt multum vtilis: ſpecialis verò, quæ omnia beneficia ſigillatim recenſeat, eſt impoſſibilis. Quis enim vniuerſa Dei beneficia, quæ nullo numero comprehenduntur, numerando recenſeat? Media ergo via tenenda eſt, & beneficia generalia, & aliqua illius diei particularia in gratiarum actionem aduocanda: cuius recordatio nos ad compunctionem habendam diſponat. Et quia breuis eſt hæc gratiarum actio, tempus ad examen deſtinatum nequaquam præcipiet. Dices ergo ſic:

1. Quia ex æternitate vidiſti & dilexiſti me, & (vt de tua infinita miſericordia ſpero) me ad gloriam tuam efficaciter ele-

giſti,

Domine Deus meus, immenſas gratias tibi ago:

giſti, & per conuenientia media ad eam prædeſtinaſti.

2. Quia per creationem me ex nihilo condidiſti, ad tuam imaginem & ſimilitudinem feciſti, & innumeris donis in anima, & corpore dotaſti.

3. Quia me, & omnia propter me tam longa duratione conſeruas, ſine cuius actuali concurſu ſtatim in nihilum iſſemus, nec poſſemus vno momento ſubſiſtere.

4. Quia me, & omnia propter me gubernas & regis, & quæ ad me pertinent, efficaciſſima & ſuauiſſima prouidentia diſponis.

5. Quia me pretio-

ſo vulnerum tuorum ſanguine redemiſti,& per merita, & paſſiones tuas à ſeruitute diaboli liberaſti.

6. Quia te mihi in Doctorem, in Medicum, in Patrem, ac in exemplum ſanctæ vitæ dediſti.

7. Quia me cum paucis, reſpectu multorum, ad Eccleſiam tuam, & ad veræ legis Euangelicę profeſſionem, & ad tui cognitionem,& obſequium vocaſti.

8. Quia cum pauciſſimis ad ſtatum religioſum, & ad hunc amabiliſſimum quem profiteor, miſericorditer adduxiſti.

9. Quia Sacramentis, inſpirationibus,

Sanctorum exemplis, ſpiritualibus libris, & aliis plurimis mediis ad bonam vitam adiuuiſti, & adiuuare non ceſſas.

10. Quia ex miſero ſtatu inimici (vt de tua benignitate confido) ad dignitatem amici prouexiſti, & per gratiam gratum facientem iuſtificaſti.

11. Quia me ab innumerabilibus periculis perdendi gratiam liberaſti, & liberare non deſinis.

12. Quia plurimis donis tum internis, tum externis, tum naturæ, tum gratiæ ditaſti.

13. Quia mihi (vt ſpero) ab æterno, certum ſecundùm tuam præ-

deſtinationem gradũ gloriæ efficaciter præparaſti.

14. Quia me hodie ad orationem, & tui alloquium admiſiſti, cibo,& potu corporis & ſanguinis tui cibaſti, & in tuo obſequio continuiſti.

15. Quia me aliis infinitis beneficiis es proſequutus,& afficere non ceſſas, & per totam vitã, ac poſtea per totam æternitatem afficies.

Sic facta beneficiorum commemoratione & gratiarũ actione,auxilium gratiæ ad ſe cognoſcendum,inſpiciendum,& diſcutiendum petes. Prauum enim eſt cor hominis & inſcrutabile. Quis cognoſcet illud?] Et cùm huic interrogationi reſpondeatur: Ego Dominus ſcrutans cor-

Iere. 17.9.

n.10.

da,

da & probans renes.] Ab eo vtique, qui poteſt, petendum eſt, vt cor noſtrum apud nos ſtatuat, dolos eius & ſimulationes pandat, & venam noſtræ propriæ cognitionis aperiat. Hæc autem petitio breuis quoque ſit, vt aliis punctis examinis tempus non deſit. Sic ergo etiam mente & affectu dices: Et tu, ô Domine liberaliſſime, his omnibus beneficiis, nunc (quæſo) aliud adiunge, vt lucem è tua ſede ad me mittas, & abundantem gratiam tribuas, qua poſſim mea peccata cognoſcere, & eorum, quæ aduersùm tuam maieſtatem commiſi, ad fletum, & debitam pœnitudinem, recordari.

Poſt hæc duo, quæ ſunt velut præludia, ad ipſum conſcientiæ examen veniendum eſt, & examinanda atque inueſtiganda ſunt omnia noſtra, quæ claritatis gratia diſtribuenda ſunt in cogitationes, affectus, ſermones, & ope-

ra. Quid in tribus iſtorum, nimirum in affectibus, cogitationibus, & operibus diſcutiendum ſit. Hugo Victorinus in hunc modum edocuit: In affectibus conſiderandum eſt, vt ſint recti, ſinceri, hoc eſt, ad id ad quod debent eſſe, & quomodo debent eſſe. Diligere enim quod non oportet, malum eſt: & ſimiliter, diligere quod oportet: diligere verò quomodo non oportet, malum eſt. Itaque bonus affectus eſt, quando eſt ad id ad quod debet, & quomodo debet. Amnon ſororem dilexit, & erat affectus ad quod debuit: ſed quia malè dilexit, non quomodo debuit; igitur affectus eſſe poteſt ad id ad quod debet, & non quomodo debet. Nunquam autem eſſe poteſt quomodo debet, niſi ad id quod debet. In eo ad quod debet, rectus & quomodo debet ſincerus. In cogitationibus conſiderandum, vt ſint mundæ & ordina-

Hugo lib de medit. ante mediũ

2. Regũ 13

natæ. Mundæ ſunt, quando neque de malis affectionibus generantur, neque malas generant affectiones. Ordinatæ ſunt, quando rationabiliter, hoc eſt, tempore ſuo, adueniunt: tempore enim non ſuo, etiam bona cogitare ſine vitio non eſt, vt in lectione de oratione, & in oratione de lectione. In operibus conſiderandum eſt primùm, vt bona intentione fiant. Bona intentio eſt, quæ ſimplex eſt & recta. Simplex ſine malitia, recta ſine ignorantia. Quæ enim ſine malitia eſt, zelum habet: ſed quæ cum ignorantia eſt, ſecundùm ſcientiam zelum non habet. Itaque intentionem oportet eſſe & rectam per diſcretionem, & ſimplicem per benignitatem. Secundò, in operibus conſiderandum eſt, vt ex recta intentione inchoata, cum perſeueranti feruore ad finem perducantur, vt nec perſeuerantia torpeat, nec amor

tepeſcat.] De verbis nihil dixit, ſed in eis conſiderandum eſt, vt vera ſint, vt nemini noxia, vt ad aliquid neceſſaria, vt conuenienti tempore & loco prolata, vt debito modo dicta. Si in aliquo iſtorum erratum ſit, circa cogitationes: quia minùs mundæ fuerũt, vel minùs ordinatæ: circa affectus, quia minùs recti, vel minùs ſinceri: circa ſermones, quia vel minùs veri, vel minùs neceſſarij: circa opera, quia minùs bona, vel non recta intentione facta: memoria notandum eſt, vt circa illud dolorem concipiamus, & emendationis propoſitum procuremus.

Operum verò illa præcipuè examinanda ſunt & diſcutienda, quæ ſecũdùm ſtatus religioſi ordinem quotidie occupatos nos tenent, in quibus innumerabiles ſolemus imperfectiones admittere. Quas pulchrè quidem Thomas à Campis quodam loco de- texit,

Thomas à Cãp. lib. 2. de diſcipl. clauſt. c. 10.

texit, ita vt non ſit neceſſarium, niſi eius verba his noſtris ſcriptis inſerere, ſic ait examinis formam præſcribens: Ad cauendum ergo deteſtabilem negligentiam in examinatione propriæ conſcientiæ, de omni verbo & opere iudicium tibi hora congruenti ſtatue, & rationem villicationis tuæ à te ipſo exige ſtrictè. Serue male & piger, dic qualiter hũc diem expendiſti. Ecce notaui quòd hodie ſuſcitatus, non alacriter ſurrexiſti, pigritaſti in lecto, vix ad vltimum ſignum te erexiſti, & poſt alios tardior veniſti. Non cantaſti fortiter, nec attẽdiſti diligenter, vana retractaſti, & præ inopia deuotionis etiam dormitaſti. Acceleraſti ad finem & ad lectum, & hoc mihi valde eſt ſuſpectum, quia ſicut impræparatus chorum intraſti, ſic indeuotus exiiſti. Verba multa prompſiſti, paruum fructum retuliſti, tardè etiam ad opus acceſſiſti, aci-

dioſè laboraſti. Loquutus es inutilia, interrogaſti curioſè, iudicaſti ſuſpicioſè, retuliſti ſæpe diſſolutè, detraxiſti, commotus fuiſti, corde & oculis euagatus in choro, in menſa & modicum ad lecta attendiſti. Sæcularia incautè auſcultaſti, verba Chriſti & Sanctorum dicta malè recitaſti. De cibo & potu cogitaſti, & auidè comediſti. Gauiſus es de melioribus ferculis, deſideraſti amplius, de vilioribus murmuraſti. Non fuiſti patiens in modico defectu, nec continens à meliori, ſed magis tibi, quàm fratri tibi aſſidenti, id optaſti. Quęſiuiſti te in paruis, & maiora, ſcilicet fidelitatem & charitatem amiſiſti. Negligenter horas legiſti, ſine deuotione, ſine debita attẽtione, & ſine diſtincta prolatione verborum. Vide vbi corruiſti, & deſine ſuperbire & gloriam de bonis à Deo perceptis. Semper deplora interioris hominis ſtatum multis paſſioni-

bus

bus implicatũ. Scrutare abſcondita cordis tui, ſi ira, ſi inuidia, ſi concupiſcentia, ſi auaritia, ſi impatientia, aut triſtitia te mouit, aut ſuperauit. Nec ſolùm de malis peractis inueſtigandum eſt, ſed etiam de bonis neglectis perquirendum. Si beneficia Dei cum gratiarum actione accepiſti; ſi pro amicis & aduerſariis oraſti; ſi reuerentiam Prælato, & minoribus fratribus dulcedinem charitatis exhibuiſti: ſi infirmis & tentatis compaſſus fuiſti: ſi petentibus auxilium, ſi mœrentibus ſolatium impendiſti: ſi denique honorem Dei ſimpliciter & purè quæſiuiſti: ſi humanam laudem ſtrenuè vitaſti; ſi propriam voluntatem promptè abnegaſti; ſi te nulli prætuliſti: ſi patiẽter correctiones accepiſti: ſi pœnitentiam iniunctam, humiliter impleſti: ſi nemini moleſtus fuiſti; ſi læſus clementer indulſiſti: ſi ab iniuriato veniam poſtulaſti; ſi de-

uotè celebraſti;ſi attentè cãtaſti;ſi pertinax non fuiſti:ſi ad humilia opera feſtinaſti: ſi contemptus non contradixiſti, ſi malum pro malo reddere non cogitaſti, ſed in bono malum vincere ſtuduiſti.] Hactenus ille. Quibus ſanè verbis conuerſationem noſtram ante oculos mentis ita conſtituit, vt ex ea ſatis nobis erubeſcendum ſit,qui bona opera,quibus in dies ſanctiores eſſemus futuri, ita fœdemus, vt ex eis non tam merita, quàm imperfe·ctiones,non tam cauſam lætitiæ, quàm mœroris conquiramus.

Ex his faſciculum quotidianum imperfectionum, & culpa rum tuarum, & aceruum mœrorum & triſtitiarum tibi colliges. Has culpas tuas iuxta Dei beneficia ſuprà commemorata ſtatue; vide quomodo Deo tibi bene facienti reſpondeas, quomodo eius dona cõpenſes;quàm vilis & ingratus ſis, qui pro be-

neficiis offenſas; pro donis culpas, pro amore obliuionem negligentiámque retribuas. Luge frater, & lacrymas funde, ſatis enim magnam habes cauſam lugendi, quia nunquam ad examen venis, in quo non culpas, & ingratitudines, & obliuionem tui Domini & Creatoris inuenias. Has offenſas licèt oculis carnis exiguæ videantur, quanto potueris feruore propter Dei amorem deteſtare, & odio habe, quia fidelis anima Dei bonitatem erga ſe & ſuam ingratitudinem videns, nihil exiguum putat, ſi lucem cœleſtem habeat, quod tantam maieſtatem offendat. Ex hac autem collatione beneficiorum Dei, & tuarum imperfectionum, ita dolorem & deteſtationem peccatorũ procrees, vt imminutioni fiduciæ nullum penitus locum relinquas. Immò ex eo ipſo quòd tot imperfectionibus tuam animã ſordere conſpi-

cis,& benigniſſimum Dominum per tot annos tecum diſſimulaſſe, & tibi pluſquam ſeptuagies ſepties, quin & plus quàm millies ignouiſſe cognoſcis, in ſpem erigere, quòd nunquam te abiiciet, ſed quotieſcumque ad eum veneris, & veniam poſtulaueris, non aliter: quàm pater amantiſſimus te benignè recipiet. Dilige illum, quem tam ſuauem, tam dulcem, tam propitium experiris. Gaude quòd in tanta patientia, & tam longanimi ſuſtinentia, qua tuam emendationem expectat, ſuam infinitam bonitatem teſtatam faciat, & naturalem manſuetudinem ac lenitatem omnibus creaturis oſtendat.

Hi autem omnes affectus propoſito firmo emēdationis deſeruiant, (hic enim eſt fructus examinis, vt & nos ipſos emendemus) & nunc vnam imperfectionem, nunc aliam procul à nobis abiiciamus. Quod manifeſtè do-

cet Gregorius, exponens illud Iob: Veſtiui me ſicut veſtimento & diademate, iudicio meo.] Iob 29.14.
Iuſtorum iudicia, inquit, rectè diademati comparantur: quia per magni operis gloriam ad retributionis ducuntur coronam. Quæ nimirum iudicia ſecum quotidie introrſus agunt: Quid Deo, quid proximo debeant, ſolerter aſpiciunt, atque ad agenda bona ſe vehementer accendunt, & de perpetratis malis diſtrictè redarguunt. Vnde bene quoque per Salomonẽ dicitur: Cogitationes iuſtorum iudicia.] Prou. 12.5.
Iuſti quippe ab omni ſtrepitu ſæculari ad corda ſua redeunt, ibíque aſcendunt tribunal mentis, atque ante oculos ſe & proximum ſtatuunt, deducunt ad medium regulam teſtamenti, qua dicitur: Quæ vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis.] Matt. 7.12.
Transferunt in ſe perſonam proximi & ſolicitè atten-

dunt, quid ſibi, ſi ita eſſent, fieri, vel non fieri iuſtè voluiſſent; ſicque diſtricto iure atque iudicio cauſam ſuam, & proximi iuxta tabulas diuinæ legis in foro cordis examinant. Bene ergo dicitur: Cogitationes iuſtorum iudicia.] Quia ipſe eorum intimus motus cordis, quaſi quædam libra eſt iudiciariæ poteſtatis. Quibus peractis quia retributionem inferiùs non requirunt, rectè eorum iudicia diademati comparantur. Diadema quippe in ſuperiori parte corporis ponitur. Iuſtorum ergo iudicium diadema dicitur, qui per hoc non in terrenis & infimis, ſed ſursũ remunerari concupiſcunt.] Hæc ille.

Tandem pro quotidianis defectibus aliquam tibi, quam ſtatim exoluas, pœnitentiam iniunges, vt ſi aliquem tibi dolorem infligeres, aut aliquam preculam recitares. Quando autem culpa aut defectus grauior fuit, non

ſufficeret eum communi pœna mulctare, ſed neceſſe erit extraordinaria reprehenſione, & condigna caſtigatione punire. Hæc eſt formula in conſcientiæ diſcuſſione ſeruanda, quam ſi tenueris, non lentis paſſibus in mentis profectum feſtinabis.

Summa doctrinæ examinis.

CAP. XII.

QVINQVIES (ſi bene memini) in hoc eodem libro, examinis mentionem feci. Nam dixi, orationem ipſam mentalem ſpirituali diſcuſſione examinandam eſſe, & illam curam particularem eradicādi aliquod vitium, vel aliquam virtutem inſerendi, bis quotidie eſſe in examen vocandam, & totam vitam ac conuerſationem noſtram, bis etiam ſingulis diebus ante prandium, & ante cubitum eſſe ſimiliter

diſcutiendam. At moleſtum admodum videtur, viros ſpirituales ad tam crebras ſuæ conſcientiæ diſcuſſiones adigere, quibus neceſſe erit præſtantiores virtutis actiones impediri. Sed imprimis frequens conſcientiæ propriæ mundatio ac purificatio, nemini oneroſa eſſe debet, cùm ſciat, quo frequentiùs & exquiſitiùs ſuam animam mundauerit, ſe in cõſpectu Domini puriorem appariturum, maiorémque gratiam promeriturum. Cùm ſciat etiã perfectos viros in hoc exercitationis genere fuiſſe nimios (ſi ita dici poſſit) & non quinquies, aut ſexies, ſed multo frequentiùs ſeipſos diebus ſingulis inſpexiſſe, & examinatione mundaſſe. Si tamen quæ hactenus dicta ſunt, intelligantur, videbimus hãc moleſtiam penitus eſſe ſublatam, cùm duo tantùm tempora examini ante prandium, & ante cubitum ſint aſſignata. Nam

illud orationis examen, poſt illud vitæ ſpiritualis tyrocinium, diximus in horã meridiani examinis poſſe reiici, aut ita breuiter debere fieri, vt nullum ferè tẽpus vſurpet. Duo verò curæ particularis examina in tempora horum duorum, quæ fiunt ante communem refectionẽ & ante dormitionẽ, ſimiliter reiicienda ſunt. Poſtquam enim cogitationes, affectus, verba, & actiones inſpexeris, mentis oculos ad illud vitium, quod impugnas, vel ad illam virtutem, quam particulariter exerces, conuertes, & in quo defeciſti, aut bene proceſſiſti, diligenter inſpicies. Atque adeò ſine vlla moleſtia bis in die hanc exercitationem tam vtilem, diſcutiendi teipſum, incumbes. Atque vt hanc rem ita finiam, ex hac conſcientię diſcuſſione duos colliges fructus. Alterum, vt teipſum ab erratis tuis per veram compunctionem purges, & ad

deſiderium emendationis prouoces. Alterum, vt teipſum intus & in cute cognoſcas. Nam ſi non tantùm ramos, ſed radicem ſcruteris, ideſt, ſi non tantùm imperfectiones tuas, ſed origines earum inſpicias, apertè videbis te multis vitiis ſordere, multíſque carere virtutibus, & teipſum non magni reputabis, ſed potiùs ex corde deſpicies.

De Dormitione, ac nocturna quiete.

Cap. XIII.

Hora quieſcendi, quæ conſcientiæ diſcuſſionem ſubſequitur, te ad ſomnum honeſtum, quietum, & religioſum parabis.
Pſal. Ita vt poſſis dicere cum Prophe-
4. 9. ta: In pace in idipſum] id eſt, cum illis ipſis, qui à fructu ſpiritualis frumenti, vini, & olei ſui multiplicati ſunt, [dormiam & requieſcam.] In hoc igitur opere,

vt ſtudiosè & meritoriè fiat, hæc obſeruanda ſunt:Pura ac ſimplici intentione ad ſomnum ibis, vt ſcilicet ita ſtatuenti, & ipſo ordine diſciplinæ religiosè mandanti placeas, & vt vires ad ei ſeruiendum,& pro gloria eius laborandum reſumas. Specialibus orationibus beatiſſimam Virginem Mariam, cuſtodem Angelum, & Sanctum illius menſis patronum (de quo poſtea) inuocabis,vt te ab omnibus periculis, tum animæ, tum corporis, liberent, & illibatum atque ab omni Dęmonis illuſione purum cuſtodiant,vt ſequenti die abſque vllo impedimẽto celebrare, aut communicare valeas, aut ſpiritualibus obſequiis tempus impendere. Quid manè meditandum ſit, aut leges, niſi probè memoriter teneas, aut ſaltem attenta recordatione præuenies. More ſolito omnium Chriſtianorum frontem, os, & pectus cruce deuotè

ſignabis, & te in lecto ad quieſcendum honeſtè cõpones. Hanc autem honeſtatem Bonauentura ſic explicat: Honeſtè & compoſitè iaceas in dextro vel ſiniſtro latere, nunquam tamen ſupinus vel aliter inhoneſtus. Nunquam dormias cum manibus in ſinu poſitis, nec cruribus eleuatis, vel diſcoopertis, ſed ſemper teneas tunicam vel induſium inter crura, vt nullus inueniat te inhoneſtè iacentem. Addit Thomas à Campis: Nec crebrò te vertas, ſed quietè & pacificè iaceas, memor Chriſti in cruce pendentis, qui in patibulo, non in molli lecto dormiens, obdormiuit.

Bonauent. in regim. nouit. c. 7.

Thomas à Cãp. lib. 2. de diſcip. clauſt. c. 11.

Poſtquam in lecto cubaueris, Pſalmos, vel orationem aliquam recita, vel quid ſanctum meditare, & quanti momenti ſit gratia & amicitia Dei, tecum ipſe conſidera, quouſque ſomno occupatus quieſcas. Sic te aptum & robuſtum ad repellendas tenta-

tiones inuenies,& in ipſo ſomno Diabolo tentanti reſiſtes, & ex ipſa conſuetudine bene agendi ad orationem,& ſancta deſideria incitari te ſenties.De hoc ſic ſcribit Bernardus: Iturus ergo ad ſomnum, ſemper aliquid defer tecum in memoria vel cogitatione, in quo placidè obdormias, quod nonnunquam etiam ſomniare iuuet, quod etiam euigilantem te excipiens, in ſtatum heſternę intentionis reſtituat.Sic tibi nox ſicut dies illuminabitur, & nox illuminatio tua erit in deliciis. Placidè obdormies,in pace quieſces, facilè euigilabis,& ſurgens, facilis, & agilis eris ad redeundum, in id vnde non totus diſceſſiſti.

Bern. ad fratres de mōte Dei

At ſi aliqua tentatio, priuſquam dormias, aduersùs tuam puritatem inſurgat, eo remedio, quod pius & deuotus pater, Thomas à Campis, offert, tentationi te oppones: Si caro ti-

Vbi ſuprà.

tillat, inquit, ſi tetra imago incidit, ſi quæuis alia paſſio mouet, nec quieſcere te ſinit, ad orationem conuertere, ſignum crucis tibi imprime, flagellum, coronam ſpineam, lanceam, ac totam armaturam Crucifixi oppone, ante cuius virtutem non poteſt hoſtis ſtare malignus, nec tentationis illuſio perdurare. Adhibe quoque ignem æternum, ſupplicia ſanctorum Martyrum, Confeſſorum conſtantiam, & Virginum fortia trophæa. Attende lapides Stephani, craticulam Laurentij, fuſtes Marcelli, vngulas Vincentij, vepres & vrticas Benedicti, flammas ſanctæ Agnetis, rotam Catharinæ, acutiſſimas teſtulas Agathæ, bullientes aquas Cæciliæ, lacrymas, amorem, contritionem, & pœnitentiam Mariæ Magdalenæ, dentes beſtiarum, horridos carceres, necnon dura vincula pedum Sanctorum. Sic Deo iuuante, & iſta te cogi-

tan-

tante,ignem igne ſuperabis,Diabolum confundes, Sanctos honorabis,in pace Chriſti dormies & requieſces.

Si hanc fidelitatem erga Dominũ ſeruans obdormieris, non ſolùm in vigilia, ſed in ſomno quoque tentatori reſiſtes. Quod experiebatur Auguſtinus, cuius hæc ſunt verba: Domine, memores mandatorum tuorũ etiam in ſomnis reſiſtimus. Ad ídque exhortatur Paulus,dicens: Siue vigilemus,ſiue dormiamus,ſimul cum illo viuamus.] Cum Domino enim in dormitione viuere, eſt etiam, cùm per ſomnum noſtri compotes non ſumus,ex pręcedenti habitu in vigilia acquiſito honeſtè formarì,& ei fideles exiſtere. Nec ſolùm tentationibus reſiſtes,ſed & dormiens orabis,& in ſtudioſas actiones te incumbere cogitabis, vt de ſancto Honorato Epiſcopo ſcribit Hilarius Arelatenſis. Sic enim ad

1. ad Theſſ. 5. 10.

In vita eius, c. 20. Surius, tom.7

ipſum

ipſum loquens,ait: Tuis in tantum medullis Chriſtus inſederat, vt interdum, quod expertus loquor,membris tuis placido ſopore deuinctis, illum etiam in ſomnis officio ſolito tua lingua reſonaret. Sæpe dormiens ſaniſſimæ exhortationis, ſæpe orationis affectu officioſiſſimo verba fudiſti. Agebatur quippe in lectulo corporis requies, mentis in Chriſto.Et quidem prout quique affuimus,experti ſumus. Tu verò vnica ſemper omnium requies, quàm alacer ſæpe referebas ſomnia, non aliquid præſagientia,neque aliqua in futurum anxietate ſolicita, ſed in quietis animæ deſideriis excitata, Martyrum ſcilicet, quos ſemper meditatione geſtabas, credo, interdum alludente & prouocante cupiditatem tuam Domino,tanquam excitata in fidem tuam perſequutione peragebas.] Hæc ille. Enitere ergo, vt talis ſit

ſomnus tuus, ſomnus planè iuſtorum, ex quo facilè poſſis ad orationem aſſurgere, & ad vitæ ſpiritualis exercitia repedare.

SECTIO TERTIA.

De his, quæ ſingulis hebdomadis fiunt.

De confeſſione in hebdomada facienda.

CAPVT I.

OMNIA, quæ hactenus dicta ſunt, ad diſciplinam religioſam vnius eiuſdemq; diei pertinent, quæ quàm facilè, &

iucundè & ſine vlla anguſtia à viro ſpirituali præſtentur, illi experti ſunt, qui in cœnobio bene inſtituto, & iuxta regulam gubernato, vitam ſpiritualem colunt. Sicut enim natura tam mirabili ordine interiora hominis, vt cor, iecur, lien, viſcera, inteſtina, & alia ad hoc genus ſpectantia, diſpoſuit, vt exiguo ſpatio comprehendantur, ex quo tamen educta, teſtimonio Medicorum vix duplo loco continentur: ita gratia tot, ac tam varia opera, ac multo plura ſic in vno die religiosè tranſacto ordinat, vt ſine vlla preſſura, aut afflictione cordis, ſpiritualis animus illis intendat. Aliæ verò actiones ſtudioſæ ſunt (vt ſuprà tetigimus) quæ non per diem, ſed per hebdomadam fiunt, de quibus nunc eſt breuiter differendum Ex religioſis ergo qui Sacerdotes non ſunt, & nec quotidie, nec tertio quoque die ad Sacramentum confeſſionis

accedunt, ſingulis hebdomadis ex præſcripto confitentur. His autem duas ſortes confitentium proponimus ante oculos. Alteram, eorum non dico iam, qui ficté confitentur, & ſine debita claritate, & aliis requiſitis hoc Sacramentum ſuſcipiunt: (nam quis hoc de hominibus Deo dicatis credat?) ſed qui ex quadam arida conſuetudine ad confeſſionem veniunt. Alteram, eorum qui ex amore Dei, ex vero dolore peccatorum, & ex feruenti deſiderio emendationis, huic Sacramento ſe ſubiiciunt. Prioribus illis dicemus, quod de populo Iudæorum in Pſalmis ſcriptum eſt: Deſtruxiſti eum ab emundatione, & ſedem eius in terra collisiſti.] Lauacro enim illo puriſſimo ſanguinis Chriſti, quo emundari debuerant, propter malum aut ineptum vſum magis fœcundatur: & vnde quies animæ naſci ſolet, quia non vt opor-

Pſal. 88.45

tet

tet,peccata ſua pandunt, inde inquietudinis tribulos & ſpinas nanciſcuntur. Poſterioribus verò competit quod in alio Pſalmo
Pſ.106 41. dicitur: Adiuuit pauperem de inopia,& poſuit ſicut oues,familias.] Quis namque pauper eſt, niſi peccator?& quæ eius inopia, niſi delictum? Dum autem hanc inopiam animo humili & compuncto confitetur, mirum in modum vt diteſcat meritis,adiuuatur. Horum pauperum, qui ex corde inopiam ſuam deteſtantur, familias ponit Dominus, ſicut greges ouium,quia eos cuſtodit vt gregem ſuum,& bonorum operum prole fœcundat.

Si verò vis numero iſtorum aggregari, hæc in confeſſionis vſu ſeruabis:die & hora conſueta tuam conſcientiam diligenter examina, & eo modo, quo ſuprà dictum eſt, per cogitationes, deſideria,verba,& opera quid malè egiſti, & in quo à lege vel regula

exorbitaſti, ſolerti meditatione conſidera. Ante iudicium interroga temetipſum, & in conſpectu Dei inuenies propitiationem. Illa autem præcipuè ad confeſſionem ex venialibus collige, (nam de confeſſione venialium loquor) quæ aliquomodo tuam conſcientiam inquietant, & aliquam erubeſcentiam ingenerant. Dorotheus autẽ ait: Admonuêre autem crebrò maiores noſtri, non debere pati monachum remorderi ſe aliquando à conſcientia ſua, ne vna quidem re minima.] Facto autem examine, culpíſque cognitis, dolor ſanctis conſiderationibus quærendus eſt, & emendationis propoſitum concipiendum, de quo ſuprà, quod ſatis eſt, diximus: & ideò omittimus, ne eadem repetamus.

Doroth. doct. 3. fine.

Lib. 1. huius, tomi p. 1.

Poſtquam huic parti pœnitentiæ ſatisfeceris, ad cellam ſpiritualis patris, vel ad locum vbi

confeſſiones excepturus eſt, ibis. Si alij fratres, licèt minores, aut ætate, aut ſtudiis, aut religionis annis te præuenerint, & priùs acceſſerint, donec illi confiteantur, expectabis. Hoc autem tempore ſtans, aut humiliter ſedens, in libello ſpirituali leges, vel aliquam precationem recitabis, aut mentaliter orabis, vel (quod melius videtur) te ampliùs ad confeſſionem præparabis, & doloris affectu compunges. Data tibi opportunitate ingrediendi ad latus ſpiritualis patris, genuflectes, & inclinato aliquantulum capite, per, Iube Domine benedicere, facultatem inchoandi confeſſionem accipies. Statim generalem confeſſionem facies ab Eccleſia receptam, vſque ad illa verba: Quia peccaui nimis cogitatione, verbo, & opere. & tunc peccata tua, tum interiora, tum exteriora breuiter, ſed clarè, diſtinctè, ſine ambagibus, ſine

obſcuritatibus, ſine excuſationibus, vt ea cognoſcis, apud illum dices, & tandē per verba ſequentia, mea culpa, & cæt. confeſſionem concludes. Admonitionem, aut increpationem iudicis tui humiliter audies, non aliter ac ſi Chriſtum filium Dei te monentem, aut increpantem audires; illi enim peccata tua pandis, illi te ſubiicis, ab illo monita ſalutis excipis; ſiquidem Sacerdos vicem eius gerit, & ab eo remittendi peccata poteſtatem accepit. Satisfactionem demum tibi impoſitam libenter admittes, &, ſi commodè volueris, ſtatim exolues, & quanta potueris mentis deuotione complebis.

Hæc confeſſio ritè facta remiſſionem peccatorum accipit, & pro admiſſis delictis Deo nobis offenſo ſatisfacit. Scitè enim dixit Thomas à Campis, debitores omnium, & ad ſoluenda debita peccatorum vix habes

Tho. à Cāp. 21 de doctr. clauſt. c 9.

vnum integrum nummum. Quis eſt iſte nummus? Confeſſioris ex vera contritione cordis. Hæc eſt illa confeſſio, quam Laurentius Iuſtinianus pulchrè deſcribens, mirabiles effectus habere, & magna ac pretioſa bona nobis tribuere dicit. Ille quidem ſic ait: Verus quippe pœnitens, ex cognitione atque peccati odio conteritur in ſe, erubeſcit pro ſcelere, ſe coram Deo humiliando accuſat, Sacerdotis genibus ſe proſternit, facinora perpetrata promit, modum exprimit, cordis intentionem detegit, tempus conſummati delicti & numerum confitetur, atque peccatorũ ſuorum turpitudinem non abſcondit. Quum enim non homini, ſed Deo, cuius perſonam gerit Sacerdos, ſtare ſe credit, nihil valet occultare, quod fecit, ſciens pro certo quòd nullatenus dignus eſt venia, ſi non deiecto pudore palàm, & pro vt deliquit

Iuſtinia. de grad. perfectio. c. 3.

pecca

peccata ſua euomuerit. Clamat profectò intus ratio, conſcientia vrget, impellit compunctio, per cuſtodem Angelũ hortatur gratia, vt purè, ſimpliciter, integrè, apertè, & diſtinctè confiteatur, vt non ſuperuacuè laboret, currat inaniter, & abſque delictorum remiſſione triſtis abſcedat. Nam quemadmodum ficta, & ſcienter celato ſcelere imperfecta oris confeſſio parit in corde mœſtitiam, aufert indulgentiæ ſpem, & confuſionem immittit; ita è contrario humilis, integra, verecunda, & compunctione referta animum replet gaudio, agilitate quadam lætificat confitentem, de Dei bonitate fiduciam præbet, vlteriùs non peccandi deſiderium gignit, orandi accendit affectum, gratiarum ad Deum ingeminat actiones, ſatisfaciendi ſubminiſtrat vires, & ad Euchariſtiæ ſacræ ſumptionem acuit guſtum. Hæc tan-

dem eſt illa confeſſio, quam qui fecit, dum verba Sacerdotis abſoluentis audit, arrham diuinæ miſericordiæ, ideſt, firmam ſpem remiſſionis peccatorum ſuſcipit. Hanc tu frater ita exercere cura, vt ob negligentiam tuam eius fructu non careas, & quotidie magis circunſpectus & mundus eam frequentando apud Dominum te ſanguine ſuo lauantem, exiſtas.

De communione ſiue ſumptione Euchariſtiæ.

CAP. II.

SACRAMENTALIS confeſſio ad Euchariſtiæ ſumptionem omnes fideles parat, quam religioſi aſſiduè ſuſcipiunt; ad eamque ex præſcripto, octauo quoque die noſtri fratres accedunt. Huius ſanctiſſimi ſacramenti vſus (in quo Chriſtus

redemptor noſter verè præſens adeſt) tanti momenti eſt, vt qui ipſum non ex conſuetudine, ſed ex amore & ex deuotione recipit, maximum habeat vniuerſæ virtutis & perfectionis adiumẽtum. Sol enim iuſtitiæ corde ſuſceptus quid faciet niſi illuminare? Fons amoris in mente admiſſus, quid faciet, niſi illam accendere? Vita vera in præcordiis immiſſa, quid efficiet niſi vitam animæ augere, & ad omnem eam perfectionẽ adducere? Homo negotiando & mercimoniis inſiſtendò multum lucratur, ſed ſi vt hoſpitem in domo ſua regem excipiat, & eius oculis placeat, ſine vlla comparatione ditior efficitur. Poteſt namque illum ſubitò ex abiecta occupatione educere, & inter equites aut etiam inter magnates collocare. Sic prorſus, iuſtus non parum iuſtitiam auget, dum diuerſarum virtutum ſtudiis inhæret: at ſi feruentiſſi-

mo amore ſe Chriſto Regi regũ in hoſpitium exhibeat, ita poteſt placere ei, vt repetè ad quandam magnam ſanctitatem euehat; & intimæ familiaritatis ſuæ eum participem faciat. Hinc animæ ſanctæ, licèt in oratione indicibilibus muneribus decorentur, maioribus tamen in Euchariſtiæ ſumptione donantur; quia in oratione, ex riuulo; in Euchariſtia verò, ex fonte bibunt.

Magni tamen refert hoc ſacramento ſanctiſſimo rectè vti: nam qui eo malè vtitur, & graui peccato fœdatus accedit, [iudicium, vt inquit Paulus, ſibi manducat, & bibit :] qui verò & tepidè, & vt feruiat conſuetudini, vtitur modicùm, quid fructus capit? at qui ex magna deuotione hoc ſacramentum accipit, mirabiles in ſe effectus, & manifeſtam in melius, ſuæ vitæ mutationem aduertit. Sed quia noſtri inſtituti tantùm eſt modum de-

1. Cor. ch. 11.

bitæ communionis aperire, plurima, quæ hoc loco dici poterant, præterimus, & id tantùm, quod huius muneris eſt, exponere aggredimur.

Duo ergo ſunt in viris iuſtis & religioſis circa cõmunionem extrema vitanda. Alterum, illorum qui nollent tam frequenter ad Eucharîſtiam accedere. Accedunt tamen ne canonem prætereant, ne ab aliis fratribus notentur, & ne à Prælatis puniantur. Alterum verò illorum, qui vellent ſolito frequentiùs communicare, & bis, immò & ter in hebdomada & quotidie ſi poſſent, ſacramentum accipere. Horum primi aut ignauia, aut ignorantia laborant, quia aut ſe debitè ad frequentem vſum Euchariſtiæ non præparant, aut bene paratos, ex ſeruili quodam timore ſe minùs dignos exiſtimant. Si huiuſmodi appetitus ignauia & tepiditas cauſa eſt, rebus quæ

feruorem accendant, de quibus ſuperius multa dicta ſunt, & conſiderationibus magnitudinis myſterij huius, & fructuum eius eſt à tepido & ignauo curanda. Quis bonus filius ad benigniſſimum patrem venire nolit? quis frater ad primogenitum fratrẽ, ex quo totus pendet, refugiat accedere? Quæ ſponſa, ſponſi ſui pulcherrimi libenter non recipiat amplexus? Sed quare iuſtus iuſtificatorem fugiat, & ſanctitatis auctorem, & remiſſionis peccatorum & vniuerſarum datorem virtutum, hoſpitari renuat? In hoc conuiuio omnis dulcedo animę, omnis virtutum fructus eſt, vt quiſque ad illud venire non metuat, cuius ſuauitatem & vtilitatem ſola Ambroſij verba nobis exponant: Nec verearis, inquit, ne in conuiuio Eccleſiæ aut grati odores tibi, aut dulces cibi, aut diuerſi potus, aut conuiuæ nobiles deſint, aut decentes miniſtri.

L. 1. p. 2.

Ambr. li. 1 de Cain. c. 5.

Quid

Quid Chriſto nobilius, qui in conuiuio Eccleſiæ & miniſtrat, & miniſtratur ei? Iſtius conuiuæ recumbentis annecte te lateri, ac te Deo coniunge. Nec faſtidias menſam, quam Chriſtus elegit, dicens: Introiui in hortũ meum ſoror mea ſponſa, vindemiaui myrrham cum aromatibus meis, manducaui panem meum cum melle meo, & bibi vinum meum cum lacte meo.] In horto, hoc eſt, in paradiſo, eſt conuiuium Eccleſiæ, vbi erat priùs Adam quàm peccatum committeret. Ibi recumbebat Eua priuſquam culpam crearet & pareret. Ibi vindemiabis myrrham, hoc eſt, Chriſti ſepulturã, vt conſepultus cum illo per Baptiſmum in mortem quemadmodum ille ſurrexit ex mortuis, & tu reſurgas. Ibi manducabis panem, qui confirmat cor hominis, mel guſtabis, quo tuarũ dulceſcat meatus faucium, vinum bibes cum lacte, hoc

Cant. 5.5.

eſt cum decore & ſinceritate, ſiue quòd meri pura ſimplicitas ſit, ſiue quòd immaculata gratia, quę in remiſſionem ſumitur peccatorum, ſiue quòd paruulos cõſolationis ſuæ lactet vberibus, vt ablactati in deliciis in plenitudinem perfectæ ætatis adoleſcant. Succede ergo in hoc conuiuium. An metuis ne anguſtior domus, & breuis conuiuij locus te comprimat? O Iſraël, quàm magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius! magnus eſt, & non habet finem; altus, & immenſus.] Ibi fuerunt gigantes illi, qui ab initio fuerunt ſtatura magna, ſcientes prælium. Non hos elegit Deus. Et meritò non elegit, quia prælium, non pacem ſciebant. Et ideo tu pacem diſce, vt eligaris à Deo. Sed ne fortè incomptam domus magnitudinem putes, & diuerſoria te columnata delectent, Sapientia ædificauit ſibi domũ, & ſculpſit

Baru. ch. 3. 24.

Prou. 9. 1.

colu

columnas ſeptem.] Ipſe etiã Dominus Ieſus multas manſiones apud Patrem ſuum eſſe commemorat. In hac ergo domo epulaberis animæ cibo potúque mentis, vt poſtea non eſurias, neque ſitias vnquã. Qui enim mãducat, manducat vſque ad ſatietatem, & qui bibit, vſque ad ebrietatem bibit. Sed hæc ebrietas pudicitiæ cuſtos eſt. His verbis ſanctiſſimus doctor non minus eleganter, quàm euidẽter tractat quanta ſit huius menſæ tum dignitas, tum vtilitas, tum ſuauitas, vt nemo ad eam cum triſtitia, aut moleſtia, aut nauſea recũbat. Quanta dignitas menſæ, quæ non in aula regis terreni, ſed in domo regis cœleſtis inſtruitur, cui Angeli aſſiſtunt, Sancti aſſident, in qua Chriſtus Dei filius miniſtrat, corpus eius manducatur, & ſanguis eius bibitur? Quanta vtilitas in qua peccata mundantur, vitia extinguũtur, paſſiones mo- Ioan. 14.

dum, virtutes augmentum, & dona cœleſtia perfectionem acquirunt? Quanta ſuauitas menſæ illius, in qua eſt aqua refrigerans, vinum inebrians; lac reficiens, mel vitam noſtram edulcans? & cibus ille cœleſtis corpus ipſum confortans, (vt multi experimento comperiunt) animámque ſuſtentans? Hunc cibum, ô frater, qui quotidie neceſſarius eſt, & ideo quotidianus vocatur, octauo quoque die tibi oblatum, non moleſtè, non coactè, ſed libenter accipias; ita accipe, vt licèt realis eius ſuſceptio quotidiana non ſit, eius tamen deſiderium perpetuum ſit. Si famem non ſentis, æger ſpiritu es, cura vt conualeſcas, quò, cùm tibi hic panis conceditur, vt famelicus comedas.

Illi verò ſecundi, qui cupiunt frequentiùs, quàm alij hoc cibo Angelorum refici, cauſam huius deſiderij veſtigent. Si cauſa eſt

æmulatio , quia alij frequentiùs communicant, & nolunt minùs deuoti & ſpirituales apparere , ſeipſos irrideant, & tanquam ſuperbos contemnant , qui Sacramentum, charitatem, & humilitatem prædicant,volunt ad inuidiæ & ſuperbiæ fomentum aſſumere. Si verò cauſa eſt ſenſibilis deuotio, quæ ex corporis Domini manducatione percipitur , ſeipſos mortificent , & ſciant obedientiam, & vitæ regularis amorem ſenſibili deuotioni præferre : neque in hoc cibo ſenſibilis deuotio , vt finis quærenda eſt, ſed animæ puritas affectanda. At ſi cauſa ſit quædam impatiens ſponſi cupiditas , & violentus quidam amor , in alio , quàm in Domino quieſcere neſciens , neque huic eſt omnino credendum , maximè ſi eum ſancta & perfecta vita non approbat , ſi intima cum Deo familiaritas non inflammat , ſi reſignatio non or-

dinat, & obedientia, qua promptè ſuperiori ſubſit, non gubernat. Sed ſi vitæ puritas, ſi orationis donum, ſi apertus ex communione profectus, ſi fratrum ædificatio, & nullum ingeneratum ſcandalum ſuaderent, hæc deſideria à Domino promanare, bene poſſit illi, qui huiuſmodi eſt, frequentior vſus huius Sacramenti etiam in communitate concedi, tantùm vt ille ſic viuat, quòd omnibus quantum in ſe fuerit, virtute præluceat, & manibus, id eſt, operibus ſanctis, maius ſibi datum fuiſſe ad ſanctè viuendum iuuamen, oſtendat. Siue autem Sacramentum hoc præſtantiſſimum tempore à regula præſcripto, ſiue frequentiùs ex facultate Prelati à religioſo ſuſcipiatur, illud Chryſoſtomi præ oculis habendum eſt, vt optata ex hoc cibo proueniat vtilitas. Quos, inquit ille, magis acceptabimus? Eóſne qui ſemel, an eos

Chryſoſt. hom. 17. ad Heb.

qui ſæpiùs,an illos qui rarò accipiunt? Neque illos qui ſemel,neque illos qui ſæpiùs, neque qui rarò, ſed eos qui cum munda conſcientia, qui cum mundo corde,cum vita irreprehenſibili.] Neque ergo eos laudo,qui ſemel in mēſe, aut octauo quoque die, prout ſua regula præſcribit, ſumunt: neque eos qui obtenta à Prælato facultate frequētiùs accipiunt: ſed eos probo & veneror, qui ita parati & diſpoſiti ad menſam Dei ſedent,vt ex ea maius emolumentum percipiant.

Sed iam de iſto apparatu ad fructuosè cōmunicandum meam paruitatem interrogas? Duplex igitur eſt ad ſumendam Euchariſtiam adhibenda diſpoſitio. Altera quaſi à longè te præparat, & illa non eſt alia, quàm ſancta & ſpiritualis vita, vitiis & diſtractionibus libera, & ab omni eo, quod te inquinare poſſit, aliena. Huius diſpoſitionis meminit

Iuſtinian. de triumphali Chriſti agon. c. 4. ad med.

Laurentius Iuſtinianus, dicens: Optimum ſuſceptionis remedium, mentis humilitatem fore non dubites. Eo namque ad Euchariſtiam percipiendam eris dignior, quo corde humilior, mente mundior, dilectione feruentior, virtutibus ſolicitior, & vita inuentus fueris ſanctior.] Mundamini, inquit Iſaias, qui fertis vaſa Domini.] Quænam ſunt vaſa Domini, ſecundùm Chryſoſtomum, niſi corpora noſtra, in quibus Sanctus Sanctorum, ſub panis & vini ſignis inhabitat? Purifica itaque teipſum, recede à negotiis ſæcularibus, egredere ab omni deſidia, & ignauia: polluta, id eſt, opera Deo inuiſa, ne tangas, & ſic ad debitam ſumptionem Euchariſtiæ mundaberis. Si quis enim emundauerit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & vtile Domino ad omne opus bonum paratum.] Sanctificabitur, inquam,

Iſaiæ 12. 11.

2. Timoth. 2. 21.

quam, & deputabitur huic honori, vt Dominum ſuum dignè ſuſcipiat, & tanquam Dominum ſuum in corde circumferens, ad omne opus bonum præſtandum parabitur. Quid enim boni non poſſit is, qui authorem boni dignè ſuſcepit, & auxilium gratiæ eius præſtò habet?

Proximè autem ſic te ad ſacram communionem parabis. Tribus diebus ante diem ſuſcipiendæ Euchariſtiæ, ſolicitiùs te in bonis actibus conſuetis exercebis, ſpecialem aliquam orationem facies, non tam longam, quàm affectus plenam, qua gratiam & deuotionem ad debitè accedendum poſtules, & ad idem aliquam corporis afflictionem ſubibis. De hac diſpoſitione ſic ſcripſit Bonauentura: Quòd ſi in die Dominico proponis communicare, ſtudeas te antè per triduum ad feruorem ſpiritus ordinare, vt ſis in ſexta feria præce- (Bonauent in regul. nouit. c. 4.)

den

denti ab omni cogitatione immunda abſtractus. Semper autem habeas mentales oculos ad Ieſum crucifixum, ſpinis coronatum, aceto & felle potatum, ſputis & contumeliis ſaturatum, à peccatoribus blaſphematũ, acerbiſſima morte conſumptum, lancea perforatum, à mortalibus iam ſepultum. Hæc cogita, illa die, ſiue comedas, ſiue bibas, ſiue aliquid aliud facias, vt cogitando Creatorem crucifixum, dolorem in corde habeas, tota die oſtendas triſtitiam in corde & in corpore, dicens cum Apoſtolo:
Galat. 6.14. Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.] Sabbato prophana penitus fratrum conſortia declinato, & quietem mentis eligito: dies enim requietionis eſt, & pone ſtrictum ori tuo ſilentium, vt ſaltem illo die non ſolùm otioſa verba ſuccidas, sed ipſa neceſſaria vix loquaris. Nam, teſte Iere-
Threnor. 3.

mia,

mia, bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei noſtri: & vſque ad Completorium exerceas te aut in lectione, aut in bona meditatione.] Ipſo die communionis diligentiùs ſurges è lecto, feruentiùs actus diuini cultus exercebis, & tempus meditationis in his, quæ te ad amorem, & timorem, & reuerentiam accendant, inſumes. Quidquid cogitaueris, quidquid loquutus fueris, quidquid egeris, hac intentione perficies, vt te magis aptum ad Chiſtum ſuſcipiendum reddas, & vt magis gratus oculis eius appareas. Aduerte, quanta fœminæ diligentia ſe ornant, vt aſpicientibus pulchræ eſſe videantur, & intentione praua aut rępoſtera, hunc ab eis ſuſceptum laborem inficiunt: ſic tu indue teipſum & laua, & corpore ac mente purifica, vt Domino tuo decenter aſſiſtas, & hac rectiſſima intentione tuum laborem emunda.

Si curam bene ſanctéque viuendi ſuſceperis, ſi tribus te diebus ante communionem diſpoſueris, ſi die illo, oratione, gemitu, corporis afflictione, & ſanctis deſideriis paraueris, & poſt hæc nullam ſenſibilem deuotionem, ſed potiùs mentis ariditatem ſenſeris, noli triſtari: quia non ob id magno huius Sacramenti fructu carebis. Audi quid de hac re ſcribit Laurentius Iuſtinianus: Nemo autem ſeruorum Dei ab hoc prorſus ſe ſubtrahat Sacramento, quamuis actualis deſit deuotio: nec quiſquam eo priuetur. Diuerſimodè etenim operatur Dei ſapientia in ſibi famulantibus effectus gratiarum ſuarum, nullíque fas eſt iudiciorum Dei arcana rimari, incomprehẽſibilia namque ſunt, & intellectui inacceſſibilia humano. Propterea non debet à ſancto Domini conuiuio repelli indeuotus iuſtè viuens, virtuosè

Laur. de diſcip & perf. mona. c.19.

con

conuerſans, humiliter ſe agnoſcens, purè confitens, & reuerenter accedens. Talis quippe inſenſibiliter, ac ſpiritualiter hoc Sacramento nutritur & viuit. Nam manna abſconditum eſt in ſe continens omnium ſpiritualium abundantiam deliciarum.] Si ergo non conſolationem, ſed Dei gloriam, & mentis profectum quærebas, patienter ſuſtine, & reſignato animo, ſi conſolatione careas, dummodo robur aduerſùs tentationes, & formidinem ad bene operandum, & maiorem puritatem percipias.

Poſt communionem per horam, aut ſaltem per ſemihoram, ad agendas prò tanto beneficio gratias te colliges. Nam Thomas à Campis non ſolùm defectui diſpoſitionis, ſed etiam defectus gratiarum actionis exiguitatem noſtri profectus aſcribit. Eius verba ſunt: Timendum, quòd multi fructum paruum accipiunt

Tho. de vit. ſolit. lib. 1. c. 35.

de menſa Chriſti:quia nec antea, nec poſtea ſunt in ſufficienti cuſtodia ſui, nec ſatis reuerenter præcogitant, quis eſt,qui venturus eſt,nec poſtea ruminant,quia hodie Sanctus Sanctorum ingreſſus eſt ad eos.Qui autem ſoliciti ſunt præparare interiorem domum ſuam, & occurrere lætanter obuiam Chriſto, ipſi nouerunt quid efficaciæ & ſuauitatis habeat hæc ſacroſancta communio. In hoc agnoſcitur vniuſcuiuſque deuotio, & amor ad Chriſtum,ſecundùm quod ingeniosè ſe aptare curauerit ad ſuſceptionem eius.] Chriſtum verum Deum,Regem omnium potentiſſimum, noſtrarum neceſſitatum prouiſorem benigniſſimum, in domo cordis hoſpitem excepimus, & eum ſolum & inſalutatum relinquemus? Venit ipſe, vt petitiones noſtras exaudiat, miſeriiſque ſubueniat, & nihil ab eo poſtulabimus?Aman-

tiſſimè conclaue mentis noſtræ ingreſſus eſt, & nulla voce gratiarum actionis ei reſpondebimus? Ne in tantam ingratitudinem incurras, & talem proficiendi occaſionem amittas, ſede vt altera Magdalena ad pedes Domini, quem hoſpitem excepiſti. Audi attentè ſermones illius, ſi aliquid te docere dignetur. Alloquere illum, de hoſpitij vilitate & nuditate confundere, de parua & tepida diſpoſitione veniam pete, vires tuas, & membra, ac talenta tua in eius obſequium offer, miſerias & neceſſitates pande, virtutes exopta, ad earum adeptionem auxilium implora, & multiuariis te exerce amoris affectibus. Si ita feceris, non patietur Dominus, vt ſine magno fructu ab eius præſentia diſcedas, immò faciens faciet, & te donorum ſuorum copia replebit.

* * *

De

De auditione verbi Dei.

CAP. III.

SINGVLIS etiam hebdomadis vniuerſi (vt opinor) religioſi verbum Dei audiunt, & Prælati per ſe, vel per ſubſtitutum ad perfectionem, exhortantis ſermonem excipiunt. Eſt enim vita religioſa, ſicut & aliorum bonorum, ita & verbi Dei abundans, quo cultores ſuos ſanat atque ſuſtentat. Quibus congratulari poſſumus verbis illis Pauli:
1. Corinth. 1. 4. 5. Gratias ago Deo meo in gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu: quia diuites facti eſtis in illo, in omni verbo, & in omni ſcientia.] Si illi adhuc imperfecti ſunt, à vitiis & imperfectionibus ſanat: ſi perfecti, in omni ſanctitate conſeruat. Nam, vt
Bern. ſerm 15. ex paruis teſtatur Bernardus, duo operatur verbum Dei, & animas vitioſas

ſanat, & bonas admonet. Hoc verbum Dei eſt ille panis ſubcinericius, qui voluebatur aduerſùs caſtra Madian, & tabernaculum vitiorum ſubuertit;& terræ funditus coæquauit. Tuba eſt, inquit Hugo Victorinus, panis eſt, gladius eſt. Tuba eſt, quia auribus inſonat, panis eſt, quia eſurientium iuſtitiam mentes ſanat; gladius eſt, quia cordium ſecreta penetrat. Sed videndum eſt, quonam modo religioſi Dei verbum audire debeant, ne in abundantia panis, quaſi panem non habeant,& inter ſuauiſſimas epulas fame pereant.

Iudic 7.13

Hugo ſerm. 63. to. 2.

Si ergo vis, ô iuſte, ex verbi Dei auditione proficere, cum magno deſiderio audiendi & aliquid diſcendi ad exhortationem accede. Tibi namque dicit Salomon: Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor meum, vt poſſis exprobranti reſpondere ſermonem. Audi,inquam,non oſcitan-

Prou. 27.11.

ter,ſed diligenter verba ſapiẽtiæ, vt habeas ad manum doctrinam ſpiritus,qua in omni virtute creſcas,& dæmoni te ad peccata trahenti reſpondeas. Et Eccleſiaſticus: Os prudentis,quæritur in Eccleſia,& verba illius cogitabũt in cordibus ſuis. Sapientes ſcilicet verba Dei non perfunctoriè & negligẽter audient,ſed in cordibus ſuis ea cogitabunt, & ad ſalutem operandam ſolerter expendent. Hoc autem deſiderium ſpirituale excitabis,ſi te doctrina ſpirituali indigere animaduertas. Non enim quia vitam religioſam ſectaris, quæ ſpiritualis doctrinæ eſt feraciſſima,ideo huius doctrinæ auditione non eges. Immò ideo tanto maiori ſtudio & attentione audienda eſt,quanto experientia compertum habes ex tam frequẽti doctrina negligenter audita, te nullum hactenus, aut exiguum fructum percepiſſe. Quadrátque in hũc locum ſimi-

Eccli 21.20.

litudo Clementis Alexandrini tantiſper immutata; Quòd ſicut piſces, qui in ſalſo & naſcuntur, & nutriuntur, ſalibus tamen ad condiendum indigent; ita & religioſi in campo doctrinæ ſpiritualis educati, eadem doctrina opus habent diligenter audita, vt à vitiorum corruptione protegantur.

Clem. Alex. 1. ſtromat.

Prælatum aut alium quemuis eius partes agentem, non aliter quàm Chriſtum loquentem & docentem auſcultes. Ipſe enim eſt, qui per adminiſtros ſuos loquitur, ipſe qui per os eorum verba vitæ cordibus audientium inſtillat. Sanè quod dixit Dominus ad Ieremiam, idem omnino ad Prælatos & Euangelicos prædicatores dicit: Noli dicere, puer ſum, quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis, & vniuerſa quæcumque mandauero tibi, loqueris.]Et poſtea,[Ecce dedi verba mea in ore tuo.]Si autẽ hunc,

Iere. 1.7.

quem audis, Deus miſit, vt te doceret, ſi verba ſua in os eius miſit, ſi quæ mandauit, ille proponet, non eſt cur ſolum hominem loquentem putes. Nihil autem refert ſi Prælatus, aut alius quiuis ſenex eius vicem gerens, minùs literatus ſit, aut minùs eloquens, aut minùs in rebus ſpiritualibus exercitatus: nam ſi verba Domini proponit, pari reuerentia audiendus eſt, ac ſi magnis donis & talentis polleret. Nam ſicut in humanis rebus, vt ſimili vtar Chryſoſtomi, quando regum diademate coronatus literas mittit, tunc is qui adfert eas, per ſe nullius momenti eſt, ſed humilis quidam, ſæpe neque progenitores numerare ſciens, obſcurus, & ex obſcuris; ſed non ad illum ſpectant, qui literas ſuſcepturi ſunt, ſed propter regis literas magna reuerentia, & ſilentio eas ſuſcipiunt. Sic etiam auditores non ad dicentem reſpiciunt, neque ad

Chryſoſt. hom. in Geneſ.

tenuitatem eius, ſed quia quæ dicit à Deo affert,ea collecto animo & attento accipiunt.] Hæc ille. Neque etiam refert quòd præfectus cómunia & omnibus nota proponat. Nó enim doctrinam ſpiritus audis, vt noua diſcas, ſed vt ad ea, quæ didiciſti, opere complenda inciteris, & vt de hoc,quod ſcilicet bonum cognouiſti, & non feciſti erubeſcas. Nam ſi ſermo Dei non veniſſet ad te, nec loquutus fuiſſet tibi, fortè peccatum non haberes, tunc autem excuſationem non habes de peccato tuo.

Audi igitur verba Chriſti te per Prælatum monentis, non cum tædio & nauſea; ſed attentè & deſideranter, non ex curioſitate, ſed ex deſiderio diſcendi vtilia,aut operandi perfecta. Audi,non vt ſtatim eorum quæ audiſti,obliuiſcaris,ſed vt ea poſtea mediteris.In lege quippe ſcripta, animalia quæ ruminabãt cibum, Leuit. 11,3.

munda erant; in lege verò noua animæ, quæ verba Dei audita meditantur, & quaſi in propriam ſubſtantiam actione conuertunt, ad magnam munditiam perueniunt. Hunc eſſe illius legis ſpiritum Auguſtinus manifeſtè teſtatus eſt. Verbi auditor, inquit, ſimilis eſſe debet animalibus, quę ab hoc quòd ruminant, munda eſſe dicuntur, vt non pigeat cogitare, quæ in aluo cordis accepit; & cùm audit, ſit ſimilis edenti; cùm audita in memoriam reuocat, ſit ſimilis ruminanti.] Si ita verbum Dei audieris, profectò beatus eris. Quoniam [beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.] Ad audiendum igitur breui oratione te præpara, qua & loquenti gratiam dicendi, & tibi ac aliis audientibus adiutorium ad proficiendum poſcas. Audi humiliter non vt cenſor, ſed vt rudis diſcipulus, audi attentè, vt quæ audieris, memoria

Aug.

Lucæ 11. 28.

reti

retineas, audi fideliter, vt ceu bona terra ex ſemine tibi commiſſo fructum operis proferas, & ſic ex abundantia doctrinæ ditiſſimum virtutum cumulum reportabis.

De collatione ſpirituali.

CAP. IV.

Mos collationum ſpiritualium, quibus media ad vincendam aliquam tentationem, vel proſternendum vitium, vel aſſequendã virtutem, inquirimus, ac modum inter nos ſtudioſè ſanctéque viuendi conferimus, tam antiquus eſt, vt ab ipſis Sanctis Apoſtolis ſumpſerit approbationis exordium. Paulus enim ad Galatas ſcribens ſic ait: Galat 2.2. Aſcendi autem ſecundùm reuelationem, & contuli cum illis (nimirum cum Apoſtolis) Euangelium, quod prædico in gentibus, ne fortè in vanum currerem aut cucurriſſem.] Nõ aſcen-

dit ille ad diſcendum Euangelium, quod antea ab ipſo Chriſto immediatè didicerat. Vnde
Galat. 1. 11. 12. præmiſerat:] Notum enim vobis facio, fratres, Euangelium, quod euangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem, neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti.] Sed aſcendit conferre Euangelium, nam collatio æqualium eſt, qua de propoſita quæſtione ſinguli exponunt, quid ſentiant, vt dum in eodem ſenſu cõueniunt, ſe magis ad bonum ſectandum, & malum fugiendum, accendant. Hæc igitur Pauli & aliorum Apoſtolorum collatio, in eum ſcopum à doctore gentium ordinata eſt, non vt aliquid noui diſceret, ſed ne in vanum curreret, aut cucuriſſet, id eſt, ſine fructu apud homines laboraſſet. Fidelibus enim ſuſpecta eſſet eius doctrina, & meritò,

ſi à doctrina aliorum Eccleſiæ procerum diſſentiret. Hinc autem vſus inoleuit inter ſpirituales viros, vt aliquando loco exhortationis collationem inſtituerent, qua vno interrogante, & aliis ad interrogationem reſpondentibus, & Prælato quod ſentiendum eſt diſcernente, vniuerſi in bono erudiantur, & ad omnem perfectionem excitentur.

Fuiſſe verò apud illos religioſos antiquos frequentiſſimum collationum vſum, ex Ioannis Caſſiani inſignibus collationibus conſtat; quæ non ſolùm facundia illius obſeruantiſſimi Eremitæ mentes legentium mirificè delectant & mouent, ſed & omnem ſpiritus doctrinam continent. Formulam collationis inſtruendæ apud ipſum Caſſianum inuenio, quam ad vtilitatem eorum, qui in ſimilibus collationibus ſpiritualibus aſſueti non ſunt, non cunctabor ſcribe-

re. Ita ergo ille collationẽ quandam tempore Beati Antonij habitam narrat: Memini igitur quondam in annis adhuc pueritiæ conſtitutus in partibus Thebaidis, vbi Beatus Antonius morabatur, ſeniores ad eum perfectionis quærendæ gratia conueniſſe. Cúmque à veſpertinis horis vſque ad lucem fuiſſet protracta collatio, circa quæſtionem hanc maximum noctis ſpatium conſumpſiſſe. Nam diutiſſimè quærebatur, Quænam virtus vel obſeruantia monachum poſſit à diaboli laqueis, ac deceptionibus cuſtodire ſemper illæſum, vel certè recto tramite, firmóque greſſu ad perfectionis culmen euehere. Cúmque pro captu mentis ſuæ proferret vnuſquiſque ſententiam; & alij quidem hoc in ieiuniorum vigiliarúmque ſtudio collocarent, quòd his videlicet extenuata mens, ac puritatem cor-

Caſſ. coll. 2. c. 2.

dis & corporis aſſequuta, Deo faciliùs vniretur: alij, in contemptu vniuerſarum rerum, quibus, ſi penitus mens nudaretur, tanquam nullis deinceps retinentibus laqueis, ad Deum expeditior perueniret: alij, anachoreſim neceſſariam, ideſt remotionem, & eremi ſecreta cenſerent; in qua commanens, quis familiariùs interpellare Deum, eíque poſſit peculiariùs inhærere: Nonnulli ſectanda charitatis, id eſt humanitatis, ſtudia definirent, eo quòd his regna cœlorum daturum ſe Dominus in Euangelio, velut ſpecialiùs repromittat, dicens: [Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi; eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare; ſitiui, & dediſtis mihi bibere.] & cæt. Matt. 25. Cúmque in hunc modum diuerſis virtutibus aditum certiorem ad Deum parari poſſe diſcerne-

rent, eſſétque noctis maximum tempus hac inquiſitione conſumptum, intulit demum Beatus Antonius, Omnia quidem hæc, quæ dixiſtis, neceſſaria ſunt ſitientibus Deum, atque ad eum cupientibus peruenire, ſed his principalem tribuere gratiam, nequaquam nos innumeri multorum caſus & experimenta permittunt.& cæt.

Hæc eſt forma collationis, cui non ſolùm magnus Antonius adfuit, verùm & illam maximè commendauit. Nam Athanaſius quandam eiuſdem ſanctiſſimi patris exhortationem habitam ad fratres commemorans, ab his verbis illum eruditum fuiſſe ait: Ad omnem quidem mãdatorum diſciplinam Scripturas poſſe ſufficere, ſed & hoc optimum fore, ſi mutuis ſe inuicem fratres ſermonibus conſolarẽtur. Et vos ergo, inquit, vt patri referte, quæ noſtis, & ego

Athan in vita Anto.

quæ

quæ per longam ætatem conſequutus ſum, quaſi filiis indicabo.] Multa alia ſunt in Sanctorum hiſtoria Theodoreti, & in Dorothei doctrinis, & in Palladij Lauſiaca, ex quibus hũc vſum collationum ſpiritualium apud veteres religioſos viguiſſe conſpicitur. Nec prætereundum eſt, quod de illo ſcribit Baſilius in hunc modum: Operæpretium eſt autem ſi ſtatis interdum quibuſdam temporibus, certiſque locis conceſſus celebretur eorum, qui fratrum conuentibus præſunt, in quibus videlicet, cùm de rebus iis, quæ ſibi præter rationem acciderint, tum de difficilibus etiam ad tractandum naturis, aut moribus, & quomodo in ſingulis moderandis ſe geſſerint, viciſſim inter ſe communicent & conferant: quò videlicet ſi aliquid aliquando minùs rectè ab aliquo factum fuerit, id adhibita locuplete multorum

Baſil lib. regu. fuſiùs diſpu. c. 54.

ſententia, maiore cum authoritate, quod in medium adductum eſt, quale ſit iudicetur. Contráque, ſi quid rectè geſtum, multórum ſimiliter teſtimonio comprobetur.] Sic ille. Hic ergo vſus à Sanctis antiquis commendatus, non eſſet à recentioribus deſerendus, vt ex eo copioſum fructum, ſicut & illi colligerent. Si enim ſcientiæ mutua condiſcipulorum collatione diſcuntur, ſi res ad gubernationem, & ad negotia bellica pertinentes, collatione tractantur, cur res ſpiritus & ſalutis noſtræ non conferemus, vt inde quid faciendum & quid fugiendum ſit, auditis aliorum ſententiis, cognoſcamus? Salus, inquit Salomon, vbi multa conſilia.] vel, vt habent Hebræa, in multitudine conſultorum. Multos igitur eiuſdem propoſiti & vocationis audire debemus, vt eorum experientia ad ſalutem

Prou. 11.14

nos

nos doceat, & de his quæ ſola induſtria propria conſequi non valet, ipſorum ſermo exhortatorius erudiat.

Si ergo alicubi vſum harum ſpiritualium collationum inueneris, eis adeſſe; & fructum eruditionis percepiſſe non pigeat. Et ſicut ſeniores & principes Iudæorum conferebant adinuicem, quomodo Chriſti memoriam delerent, & Apoſtolos perderent: ita, & tu cum viris ſpiritualibus confer, quomodo Chriſtum ſequaris, & Apoſtolos imiteris. Aliquando defectum tuum ſimpliciter pande, & remedium; verbi gratia, ad ariditatem & diſtractionem orationis, quam pateris; ad vincendam iram, ad continendum ſanctis cogitationibus cor; & ad alia huiuſmodi, humiliter quære, & fratres tuos ſuper his, quæ aut repellere aut habere cupis, interroga. Sermo enim dicebatur Act. 4. 15.

2. Regum 20. 18 in veteri prouerbio: Qui interrogant, interrogent in Abela.] & ſic proficiebant. Abela interpretatur locus conſilij. Quis autem locus ad capiendum conſilium aut aptior, aut illuſtrior religioſorum conſeſſu, in quo ſinguli loquuntur, non tam quæ legerunt, aut audierunt, quàm quæ experimento didicerunt, & oratione à magiſtro veritatis impetrarunt? Ibi ergo non dubites interrogare, vbi ſine fuco veritas diſcitur, vbi ſine reſpectu alicuius perfectè veritas edocetur, vbi aſtus Dęmonis, & miſericordia Dei aptiſſimè propalatur.

Eccli. 32. 11. Si tu interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum:] ſummatim dicas, & paucis, ac ſimplicibus verbis tuam ſententiam abſoluas, eáque in medium proferas, non tam quæ legiſti, quàm quæ actione aduersùs vitia pugnando, aut virtutes quærendo comparaſti. Si nec inter-

roges, nec reſpondeas, humiliter cum deſiderio diſcendi loquentes audi, etiamſi indoctiores, aut nudiores, aut planè idiotæ videantur, quoniam ſæpiſſimè diuina [ſapientia aperit os mutorum, & linguas infantium facit diſertas. Et ab ore iſtorum non ſemel, nec ſine admiratione accipies, quod literatus non protulit: quia volumina aliorum tantùm legit, & perfectè operari hactenus ignorauit. Sap. 10.21

De retinendis propriæ deſpicientiæ ſignis.

CAP. V.

SVNT etiam in familiis religioſis introducta quædam humilitatis, & deſpicientiæ propriæ, ac compunctionis exercitia, quibus ſpirituales viri cùm in vnum conueniunt, ſe

mutuò ædificant, & ad virtutis deſiderium accendunt, vt ſi dum congregatio ad mensam recumbit, quidam ex religioſis culpas ſuas, quæ nihil offenſionis & multum ædificationis habent, publicè fateantur, ſi proſtrati, aliorum pedes exoſculentur, ſi humi ſedentes, more ſeruorum, & non cum aliis pane veſcantur; vel ſi alia ſimilia faciant, quæ feruor inuenit, humilitas probauit, & victoriæ paſſionum deſiderium introduxit. Harum mortificationum (ſic enim vocantur) vel humiliationum vſus non eſt nouus, immò ex geſtis ipſius magiſtri humilitatis aſſumptus. Ipſe namque
Ioan. 13. ſurrexit à menſa, & diſcipulorum ſedentium pedes lauit, lotos linteo terſit, & iam à ſe mundatis (vt eſt credibile) oſcula fixit. Quin & Magdalena conuiuium, in quo Dominus epulabatur, ingreſſa, pedes eius
Lucæ 7.38.

oſculata eſt , nec , ſi Domino gratum exiſtimaſſet, aliorum recumbentium pedes oſculari erubeſceret. Plenæ ſunt Sanctorum hiſtoriæ ſimilibus humilitatis exemplis, quibus ſancti viri aliorum pedibus figebant oſcula, & ſe coram aliis peccatores dicebant, & ſe ſtultos, & emotæ mentis ſimulabant, aliáque non ad faſtum, ſed ad augmentum meritorum, & ad ædificationem fratrum aſſumebant humilitatis inſignia. Quæ aliquando ſponte, nonnunquam verò iuſſu Prælati exercebantur, vt ex Climaco (vnum enim exemplum proferamus in medium) licet colligere. Cùm ad menſam, inquit, aliquando conſediſſemus, ſummus ille magiſter inclinans ſuum ſanctum os ad aurem meam, Vis, inquit, tibi oſtendam in extrema profundáque canitie diuinum ſenſum atque prudentiam?

Cli-mac. de o-bed. grad. 4.

Cúm

Cúmque id ſummis precibus orarem, aduocat ex proxima menſa, quendam Laurentium nomine, qui quadraginta ferè octo annos in Monaſterio degerat, ſedénſque erat Sacrarij Preſbyter. Qui cùm veniſſet, atque Abbati genibus flexis ſtaret, ab illo quidem benedicitur. Sed cùm ſurrexiſſet, nihil illi penitus dixit, ſed ſic ante menſam ſine cibo ſtare permiſit. Erat autem tunc prandij initium. Itaque prolixam horam, & fortaſſe duas immobilis ſtetit, adeò vt ipſe quoque erubeſcerem, neque enim in illius faciem intueri præ verecundia poſſem. Erat enim canus totus, octogeſimúmque iam agebat ætatis annum. Manſit autem ſine reſponſo illo vſque ad refectionis finem. A qua cùm ſurgeremus, mittitur iam à ſancto illo, vt memorato Iſidoro diceret trigeſimi noni Pſalmi initium.] Hæc ille. Qui

&

& ſuprà in eodem gradu, de publica apud fratres manifeſtatione culparum, pluribus diſſerit; vt intelligamus, nihil ad virorum ſpiritualium feruorem nunc in familiis religioſis fuiſſe introductum, quod non authoritate antiquitatis firmetur. Nos autem nolumus nunc eam publicam culparum grauiorum manifeſtationem ſuadere, quam Climacus narrat, ſed ex ea colligimus, quàm vtile & humilitatis plenum ſit, leuiores culpas coram fratribus fateri, & ex ſpiritu compunctionis, nos peccatores & habitu religionis indignos accuſare.

Quare ſi tu, ô vir Dei, eam religionem profitearis, in qua hæc necdum obliuioni tradita ſunt, impensè rogo ne eadem excidere tua negligentia permittas, ſed (quod ad te attinet) integra & inuiolata cuſtodias, & non tam verbo quàm opere alios

fratres ea in magno pretio habere doceas. Si iuuenis es, ſæpe in his te exerceas: ſi ſenex & plenus dierum ac meritorum, aliquando eadem præſtare non deſinas. Nam licèt hæc parua ſint, non parum valent, nec exiguum ex illis fructum colliges. His enim pro quotidianis negligentiis ſatisfacimus, nos humilitatis operibus exornamus, ad feruorem & deuotionem excitamus, & tepidiores, iſta aſpicientes, ad imitationem accendimus. Et beatus ille, qui columbæ ſimplicitatem induit, qui ſe minimis ad proficiendum indigere cogitat, & qui prima illa mortificationis opera à primis illis patribus introducta vitæ ſuæ ſanctitate conſeruat. Iam initia religionis noſtræ elapſa ſunt, fateor: iam inſtant alia tempora, aſſentior: ſed illa tempora inſtant, in quibus oportet, ſi zelum Dei habemus, ea ſummis

conatibus tenere, quæ à patribus noſtris didicimus, ne ab amore perfectionis excidamus.

Ad hoc mortificationum genus pertinent vilia & abiecta ſeruitia, à quibus nullus bonus religioſus ſe debet eximere. Qualia ſunt, domum euerrere, patellas mundare, fratribus ad menſam ſedentibus miniſtrare, & alia huiuſmodi miniſteria humilitatis obire. Ille enim qui omnium eſt Dominus, dixit: Qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.] Nec ſolùm verbo docuit, ſed & exemplo ad id præſtandum incitauit. [Nam & ego, inquit, in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.] Baſilius hoc documentum à religioſis eſſe ſeruandum grauiſſimis verbis oſtendit, & vtilitatem eius expoſuit. Ille ſic ait: Atque etiam intelligendum illud eſt, debere pietatis cultorem viliora etiam munera

Lucæ 22. 26

Baſi. conit. mona. c. 24.

magno cum ſtudio, magnáque cum animi alacritate ſuſcipere, ſcientem nihil minutum eſſe, quod Dei cauſa fiat, ſed grande & ſpirituale, quod cœlum nobis & præmia cœleſtia conciliat. Quamobrem licèt communibus vtilitatibus inſeruientia ſarcinaria ſequi iumenta oporteat, recuſare tamen non debet. Siquidem venire in mentem Apoſtolorum debet, quàm alacriter illi Domino paruerunt, quando illis mandauit, vt ad ſe pullum adducerent; cogitaréque, & illos quoque, quorum cauſa iumentorum curam ſuſcipiat, fratres Domini eſſe, & tributam ipſis beneuolentiam, ſtudiúmque in ipſum Saluatorem redundare, qui dixit: Quatenus feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.] Quòd ſi ſua facit, quæ minimorum ſunt, ſine dubio multo magis, quæ Electorum ſunt, ea ſibi ven-

Matt. 25.40

di

dicabit. modò ne officium cauſam ad licentiam exiſtimet. Quin ſumma potiùs animi attentione munire ſeipſum debet, vt cùm ſibi, tum cæteris in quoſcumque eũ caſus detulerit, pariat vtilitatem. Porrò ſi de muneribus ipſis quæ abiectiora ſunt, aliquid exercendum ſit, ſcire conuenit, Saluatorem quoque ipſum diſcipulis miniſtraſſe, & abiectiora opera facere non recuſaſſe: magnúmque homini eſſe, ſi Dei imitator exiſtat, cùm per hæc quæ humilia ſunt, ad altitudinem illam, quòd illum eſt imitatus, aſcendat. Quamquam quis iam humile auſit quippiam appellare, quod Deus ipſe attingere non recuſauit? Hæc autem non ad idiotas tantùm, aut ad adoleſcentes dicuntur, ſed ad doctos, & literatos, & ſapientes; quos vehemẽter rogamus, vt magnum illum doctorem Bonauenturam imitentur, de quo hæc ſcripta re-

Sur. in eius vita.

perimus. Nec, vt plerique literarum ſcientia inflati, vilia miniſteria domeſtica faſtidiebat, ſed qui vix nec niſi per obediētiam, ægrè tamen ab illorum executione coercebatur, reputantibus Prælatis indignum, ſi non à talibus, vir egregius ſequeſtraretur, in quo ſancti Spiritus gratia habitare perſpicue cernebatur. Nec tamen vir ſanctus vlla charitatis officia, ob literarias actiones prętermittebat. Sed in omnes fratres oculos intendens, ſi quem fortè triſtem, aut profeſſionis pœnitentem, intelligeret, tanta dulcedine in ſermone conueniebat, conſolabatur, monebat, ac confirmabat, vt nullus ab eo diſcederet, quin libens cœptum religionis iter perſequeretur. Infirmorũ præterea cura ſupra quàm credibile ſit delectabatur, quóve grauioribus, aut cõtagioſis morbis grauarentur, eò magis ſe totum illorum obſequio applica-

bat.

bat. Quibus officiis cùm maiorem diei partem abſumeret, non eo minor erat in publicis lectionibus ac interpretationibus, quæ tanta claritate audientibus intelligenda reddebat, vt ipſe author illorũ meritò videri poſſet.] Hæc ibi. Veriſſimè credo: quia beatus hic doctor à cognitione rerum diuinarum nequaquam impediebatur humilitatis obſequiis; & qui illum imitatus fuerit, nullum veræ ſapientiæ impedimentum, ſed potiùs eius augmentum experietur. Quia ſicut faſtus, & contemptus bonorum operum, & ſuperbia cæcant, ita humilitas, & ſimplicitas lumen ad ſapientiam continendam parat.

SECTIO QVARTA.

De his quæ ſingulis menſibus fiunt.

De eligendo adiutore per ſingulos menſes ad profectum virtutum.

CAPVT I.

HIs, quæ per hebdomadam facienda ſunt, duo alia obſeruāda per ſingulos menſes adiicimus. Eorum primum eſt, vt

cuiuſque menſis exordio, Sanctum aliquem ex his, quorum Eccleſia eodem menſe feſta concelebrat, & commemorationem facit, in patronum, & aduocatum,& comitem ad iter vitæ ſpiritualis conficiendum eligamus. Senior Tobias volens filium ſuum mittere ad recuperanda decem argenti talenta,quæ ſibi à Gabelo ſub chirographo debebantur, hoc primum vt proſperè omnia ſuccederent, illi mandauit. Perge nunc & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum ſalua mercede ſua,vt dum adhuc viuo, recipias eam] ſcilicet pecuniã quæ nobis eſt debita. Obediens filius genitori paruit, & egreſſus inuenit iuuenem ſplendidum,(nimirum Angelum Domini)ſtantem præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum.] Quem accipies in comitem viæ, non ſolùm beneficio illius debitum requiſiuit, ſed & vxorem

Tobiæ 5.4.5.

caſtiſſimam, & magnas diuitias comparauit. Hîc inſpicio pulchram imaginem ad exprimendum id quod nunc tractamus, delineatam. Iuſtus enim ad quærendam paternam hæreditatem incitatur, & ei cura itineris faciendi, quo in cœlum pergat, imponitur. Indiget autem huius vitæ comite fideliſſimo, qui ſemper protectione ſua eius lateri aſſiſtat, qui diſcrimina inſurgentia præueniat, qui modum agendi in itinere, in hoſpitio, & in toto decurſu peregrinationis doceat, qui ſaluum & incolumem clientulum ſuum in locum quò deſtinatus eſt, ferat. Hæc autem omnino à quo meliùs, quàm à ſancto aliquo homine vel Angelo ſperabimus, cuius ſors fœliciſſima, eundem à propriarum commoditatum cura liberat? cuius charitas, & miſeratio impenſiùs ad ſalutem noſtram procurandam prouocat? cuius ſapien-

tia, & poteſtas meliùs & efficaciùs noſtris miſeriis & neceſſitatibus medelam afferre queat? Tu ergo ſi cupis viam ſpiritus fœliciter ambulare, & in omnibus ambiguitatibus magiſtrum, in periculis adiutorem, & in infirmitate ſuſtentatorem habere. Voca, vt inquit Iob, ſi eſt, Iob 5. 1. qui tibi reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum conuertere.] Immò quia habes innumerabiles, qui tibi reſpondeant, qui tuas preces exaudiant, qui tibi in omni neceſſitate ſubueniant, inuoca illos, & vt feruentiùs, & deuotiùs hoc facias, inuoca nunc vno menſe vnum, nunc alio menſe alium, qui quaſi onus inter ſe partiantur, & te vt pupilpillum ſuæ benignitati commendatum reſpiciant.

Sed quid facies vt Sancti illius, quem in patronum elegiſti, tutamen & protectionem obtineas? Certè hæc, quæ ſe-

quuntur. Primò, circa initium menſis, eo die quo ſancti inter fratres diſtribuendi ſunt, à Domino humiliter poſtulabis, vt ſanctus ille tibi ſorte obtingat, ob cuius interceſſionem vult tuum profectum augere, & ſuas tibi miſerationes elargiri. Et ille qui ſalutem tuam impensè deſiderat, dabit tibi pædagogum ſapientiſſimum, & adiutorem fortiſſimum, cuius ope de omnibus docearis, & à tuis hoſtibus protegaris. Comperiétque aduerſarius tuus verum etiam eſſe, in ſpiritualibus Dei templis, id eſt, in iuſtis, quod de Templo Hieroſolymæ impius Heliodorus effatus eſt: Nam ipſe qui habet in cœlis habitationem, viſitator & adiutor eſt loci illius, & venientes ad malè faciendum, percutit ac perdit. Ille inquam ſummus cœlorum Dominus, cuius eſt iuſtos viſitare & defende-

2.Macha.3.39.

re, militum ſuorum, ideſt, Sanctorum miniſterio, hoſtes ab eis arcet, ac ab omni malo defendit.

Secundò, Sanctum tibi ad tutelam deſignatum deuotè, reuerenter, & cum debita gratiarum actione ſuſcipias, non aliter ac ſi Dominus ipſe, cuius prouidentia maiora & minora gubernantur, illum tibi in patronum aſſignaſſet. Et cùm primùm per tempus licuerit, te in Eccleſiam, vel in cellam, vel alium locum quietum, recipies; ibíque Sancto illi patrono tuo te præſentem facies, tuas illi neceſſitates expones, & illi te deuotè commendabis. Et ſicut Iacob luctabatur cum Angelo quouſque ab eo benedictionem extorſit, ita & tu luctare cum illo protectore tuo, non brachiis, ſed precibus, & orationum inſtantiâ, vt hanc benedictionem conſequaris, quòd ipſe te & tua omnia ſub Gen. 32.30.

tegmine ſuæ protectionis acci-piat.

Tertiò; Quotidie ſemel, aut bis aduocatum hunc tuum exorabis, vt ſua protectione tibi ſemper aſſiſtat, vt ſe magiſtrum aſſequendæ perfectionis faciat, & vt ſe tibi in omnibus comitem præbeat. Imitare ſanctum Dauidem de ſeipſo dicentem: Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi:] Qui ſunt iſti montes præcelſi, qui ſunt iſti montes æterni, ſecundùm Auguſtinum, niſi Sancti Dei? In hos ergo montes oculos mentis intendamus, vt ab eis nobis adiutorium venire precemur. Duo autem præcipuè à Sancto adiutore petenda ſunt; Alterum eſt; vt nobis ad meditationem rerum cœleſtium lucem impetret. Hoc enim nos à Sanctis accipere docuit Chryſoſtomus, ſic ſcribens: Adeamus ergo & nos vnum eorum, quibus cœ-

Pſal. 120. 1

Aug. ibid.

Chryſ. hom. 2. de verbis Iſaiæ.

leſtes portæ commiſſæ ſunt, appellemus, ſupplicemus, pro pecunia promptam voluntatem ſincerúmque affectum exhibeamus. Et, ſi ille mercedem hanc acceperit, manu noſtra apprehenſa per omnia circumducet; non iſtam ſupellectilem regiam, ſed ipſum regem in throno ſedentem, aſtantibus exercitibus exercituúmque ducibus, aſſiſtentibus innumerabilium Angelorum atque Archangelorum millibus; breuiter nobis omnia diligenter oſtendet, quatenus nobis videre fas eſt. Alterum eſt, vt deſideria & preces noſtras Domino, cui ſemper aſtat, repræſentet. Optimè ad hoc propoſitum dixit Ambroſius: Ægri enim, niſi ad eos aliorum precibus medicus fuerit inuitatus, pro ſe rogare non poſſunt. Infirma eſt caro, mens ægra eſt, & peccatorum vinculis impedita, ad medici illius ſedem debile non

Ambr. in lib. de viduis 8.

poteſt explicare veſtigium. Obſecrandi ſunt Angeli pro nobis, qui nobis ad pręſidium dati ſunt; Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quodam corporis pignore patrocinium vindicare. Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine, etiamſi qua habuerunt peccata, lauerunt. Iſti enim ſunt Dei martyres, noſtri præſules, ſpeculatores vitæ, actuúmque noſtrorum. Non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere, quia ipſi infirmitatem corporis etiam cùm vincerent, cognouerunt.] Hæc ille. Licèt autem hæc duo dona præcipua ex ſancti patroni noſtri impetratione accipiamus, non tamen ſola ea, ab eius larga manu recipimus. Quare quæcumque vel animæ, vel corpori neceſſaria ſunt, ab eo petere, & obtinere curemus. Sciamus, eum eſſe pro illo menſe noſtrum be-

nigniſſimum prouiſorem, cui curæ eſt à malis nos protegere, & in bonis promouere, in omnibúſque nobis neceſſariis ad illum tanquam ad præſtantiſſimum remedium accurramus.

Præter hunc quotidianum & frequentem recurſum, quo à protectore tuo opem expoſcis, alia præſtabis in honorem ipſius deuotionis obſequia. Nam & aliqua, quæ corpus doment, & voluntatem frangant, ſingulis diebus pro eius honore ſuſcipienda ſunt, dies feſtus illius aut ieiunio, aut peculiari abſtinentia præueniendus, & confeſſionis ac communionis ſuſceptione, ſi id fieri poſſit, ſin minùs horum deſiderio & ſingulari puritate celebrandus. Vita eius legenda eſt, & aliquid memoria condendum, quod ad illius imitationem trahatur. Hoc autem eſt Sancti protectoris obſequium præcipuum, ſi illum imi-

teris, & non ſolùm precibus, ſed vita & conuerſatione ſequaris. Vnde Ambroſius ſuprà, viduam erudiens, ait: Et tu habes proximos, qui Deo pro te ſupplicant: habes Apoſtolos proximos, habes Martyres proximos, ſi ipſa Martyribus deuotionis ſocietate, miſericordiæ quoque muneribus appropinques. Proximus eſt enim, qui miſericordiam facit: fac tu miſericordiam, & eris Petro proxima. Non ſanguinis neceſſitudo, ſed virtutis cognatio facit proximos: quia non in carne ambulamus, ſed in ſpiritu. Ama ergo propinquitatem Petri, affinitatem Andreæ, vt pro te rogent, & recedant cupiditates tuæ verbo Dei pulſæ. Vt autem hoc Sancti protectoris obſequium plenum ſit atque perfectum, non ſolùm pro nobis, ſed etiam pro Eccleſiæ neceſſitatibus orandum eſt; vt ſicut filij, ita & mater noſtra ex

Amb. lib. de viduis

pro

protectore noſtro habeat interceſſionis auxilia. Optimúmque eſt, præter duodecim Sanctos, quos pro ſingulis menſibus anni patronos eligimus, vnum quoque pro toto anni decurſu circa illius initium deſignare, cui eodem modo, proportione ſeruata, obſequendum eſt, & eius auxilium implorandum.

De emendandis per ſingulos menſes conuerſationis noſtræ defectibus.

CAP. II.

VTILISSIMVM etiam eſt ad virtutes augendas, & ſpiritualem vitam prouehendam, ſi ſingulis menſibus diem vnum eligas, in quo ab externis occupationibus ſequeſtratus, tibi vaces, & mores atque actus tuos ſolerter inſpicias. Hoc die deuotiùs & prolixiùs orabis, attentiùs

& quietiùs Pſalmos recitabis, plus temporis librorum ſpiritualium lectioni tribues. Præcipuè tamen in hoc incumbes, vt ſis cenſor tui, & ſeuerus iudex actuum tuorum. Vide igitur, quæ ſupra te ſunt, an purè & feruenter Deum colas, Sanctos venereris, & cœleſtia ſuſpires. Vide quæ infra te ſunt, an corpus domes, ſenſus comprimas, affectúſque cohibeas. Vide quæ circa te ſunt, an ſuperflua reſeces, neceſſaria moderatè accipias, & fratribus exemplo præluceas. Vide tandem quæ intra te ſunt, an puriùs cogites, virtutes augeas, & tranquilliùs viuas. Hoc ſit ſtudium huius diei, vt imperfecta emendentur, perfecta excolantur, & conatus tui ad ſublimiores virtutum actiones excitentur. Aliquando dictum eſt tibi, vt te Solem eſſe conſideres. De eo verò hæc legimus in Salomone: Oritur Sol, & occidit,

Tom. 1. lib. 3. p.c.

Eccli. 1. 5.

& ad locum ſuum reuertitur.] Vt myſticus ergo, & ſpiritualis Sol nunquam Zodiacum, id eſt, inſtitutum tuum, exeas, & per illum diſcurrens, omnes vitæ exemplo illuminare contendas. Iam te per orationis exercitationes, ſupra res corruptioni obnoxias effer. Iam per honeſtas actiones te proximis ſubiice, ſed poſtquam per aliquod tempus laboraueris, ad locum tuum, id eſt, ad quietem propriæ inſpectionis & emendationis reuertere. Dic animæ tuæ ſingulis menſibus: Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi.] Poſtquam Dominus tibi benefecit, dum te ad bene agendum impulit, & ad rectè operandum adiuuit, conuerte te ad teipſam, ingredere ad intima tua, & ibi robur ad perſeuerandum in bonis operibus impetrabis, & requiem à laboribus, ac tranquillitatem in-

Pſal. 14.7.

ue

uenies. Nam ſicut corpus ceſſatione à labore reficitur, ita animus vacatione & fuga ab occupationibus roboratur.

Hunc vacationis diem quidam faciliùs, quidam difficiliùs aſſument. Qui enim nec officiis temporalibus, nec animarum miniſteriis diſtinentur, facillimè poterunt ex conſenſu Prælati, vnum diem, quo ad ſcholas non eunt, ſibi ſuffurari, & ad proprium ordinare profectum. Qui verò operarij Euangelij ſunt, aut domus obſequiis addicti, non ita facilè poſſunt ſe à labore ſubtrahere, & per totum diem ad interiora conuertere, cùm eorum occupatio non à ſua voluntate, ſed ab aliorum neceſſitate dependeat. Hi ergo poterunt diem conſiderare & præuidere, magis in menſe à miniſteriis & occupationibus vacuum, in eo aliquas horas quietiores deligere, quas in hoc ſan-

ctum exercitium propriæ emendationis curandæ, & captandæ ſpiritualis quietis, impendant. Sed ſi nec per aliquot horas ſibi vacare ſinantur, non ob id noxio mœrore triſtentur, immò tanta cura ſui ipſorum in mediis occupationibus viuant, vt hac ſpirituali quiete per menſem quærenda non indigeant.

***

SECTIO QVINTA.

De his quæ ſingulis annis fiunt.

De die vocationis noſtræ ſingulis annis celebrando.

CAPVT I.

NVNC pauca ſuperſunt, quæ ſunt per ſingulos annos à bono religioſo ſeruanda. Horum primum ſit, vt diem vocationis ſuæ, eum ſcilicet diem

fœliciſſimum, quo à ſæculo ereptus eſt, & religioſorum cœtui aggregatus, magna gratitudinis ſignificatione, & tota deuotione concelebret. Mos fuit apud antiquos, natales dies ſuos non ſine lætitiæ notis, & ſine celebritate tranſigere: cuius rei (vt nunc prophanos authores omittamus) teſtis eſt ſacrorum librorum hiſtoria. De Pharaone in Geneſi ſic legimus: Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat, qui faciens grande conuiuium pueris ſuis, recordatus eſt inter epulas magiſtri pincernarum & piſtorum principis.] De Antiocho verò ſic in Machabæis: Ducebantur Iudæi cum amara neceſſitate in die natalis Regis ad ſacrificia.] De Herode autem Marcus ſic ait: Cùm dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit, Principibus, & Tribunis, & primis Galilææ.] Hi natalitia celebrarunt,

Gen. 40. 20

2. Machab. 6. 7.

Marc. 6. 21.

runt, quibus mundo nati ſunt,& ad miſerias & ad mortem ex vulua matris educti: ideóque natalem ſuum aliorum tribulationibus imbuerunt, & funeſta morte fœdarunt. At Eccleſia ſancta, alia natalitia fœliciora celebrat, eorum ſelectiſſimorum virorum, qui piè ſanctéque viuentes, dum ex hac vita mortali decedunt, Deo & cœleſtibus exoriuntur. Quorũ natiuitas, quia ad veram & immortalem vitam eſt, non à nobis vitam, aut bona temporalia adimit, ſed bona ſpiritualia, & cœleſtes theſauros illorum, qui Deo naſcuntur, impetratione reſtituit. Nam, vt Bernardus ait, Sanctorum natalitia nobis,& auxilio, & exemplo, & humilitati ſeruiunt. Auxilio, quia cùm in cœlis magnates & potentes ſint, nihil à ſummo rerum conditore poſtulant, quod non, ad inuocantium eos vtilitatem, conſequantur. Exemplo, quia cùm in-

Bern. in vigilia Petri & Pauli.

terris viſi ſint,& cum hominibus conuerſati, non declinarunt ad dexteram, nec ad ſiniſtram, ſed viam regiam tenuerunt, donec ad illum peruenirent, qui dixit: Ego ſum via, veritas & vita:] vt nobis viam eundi ad ipſum ſua conuerſatione monſtrarent. Humilitati verò, nam hominum paſſibilium, & nobis ſimilium vitam difficilem exiſtimamus, & eos quos fœlices putamus, quamuis diuina gratia poſſimus, tamen ſequi non audemus. Ioan. 14. 6.

Inter hos duos natalitios dies, illum ſcilicet, quo homines ſeculo & morti naſcuntur, & illum, quo Sancti beatis Spiritibus aggregantur, vocatio religioſa media eſt, qua relicto ſæculo, Deo naſcimur, non vt ſtatim eo perfruamur, ſed vt illi famulemur, ſanctéque viuamus, & poſt ſanctam vitam ipsũ poſſidere, eóque perfrui poſſimus. Hæc natiuitas nobis etiam eſt non ſine ingenti

lætitia & exultatione celebranda, qua non ad eam lucem editi ſumus, quæ nobis eſt muſcíſque communis, ſed ad eam lucem ſanctæ & immaculatæ vitæ procreati, qua Deo nunc viuere perfectè incipiamus, & poſt huius mortalitatis curſum, perpetuò cum illo regnemus. Et quidem ex quacumque parte vocationem religioſam conſideremus, cauſas inueniemus, quæ nos ad eam lætiſſimè celebrandam inuitent. Si enim illa mors eſt, qua mundo morimur, & negotia prophana deſerimus, erit profectò illa, de qua ſcriptum eſt: Melior eſt dies

Eccl. 7. 2.

mortis, die natiuitatis.] cùm dies natiuitatis ſit ad miſerias & ad pericula ſalutis introitus: dies autem huius mortis, ſit multarum curarum temporalium liberatio, & à peccandi occaſionibus exolutio. Quòd ſi dies natiuitatis, cùm videlicet ad mortem & miſerias naſcimur, lætus nobis

eſt,

eſt, dies quo religionem intramus, lætior atque celebrior eſſe debet, ſiquidem in eo, ſi non omnes, at multas mundi huius miſerias exuimus. Si verò religioſa vocatio, eſt ablactatio quædam, cuius beneficio à delectationum viſibilium vberibus ſeparamur, vt iuſtitiæ panis ſit noſtra refectio, quis non videat eam eſſe quotannis ſolemniter peragendam? Ad cuius myſterium exprimendum, cùm ablactatus eſt Iſaac, fecit Abraham pater eius grande conuiuium, vt magnitudo celebritatis vtilitatem huius ſpiritualis ablactationis ediceret. In die natalis conuiuium fortè inſtructum eſt, ſed conuiuium paruum, quod nulla memoria dignum cenſeatur, at in die ablactationis, qua à lacte ſæculi ſegregamur, fiat conuiuium magnum, quo eius ingens præſtantia ſignetur. Si demum vocatio ad religioſam vitam, na-

Gen. 21 8.

tiuitas eſt,qua curis ſpiritualibus non cruciantibus, ſed mulcentibus, incipimus viuere, non ſine lætitia & celebratione relin-
1. Petr. 2. 9. quatur, ne ei [qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen ſuum] inueniamur ingrati. Leui ſeu Matthæus eodem die vocationis ſuæ fecit Domino [con-
Lucæ 5. 29. uiuium magnum in domo ſua,] vt ex beneficio ſuſcepto oſtenderet ſigna lætitiæ. Et meritò quidem, quoniam ad ſpirituales delicias vocabatur. Qui enim,
Ambr. lib. 5. in Luc. ad ca. 5. vt inquit Ambroſius, domicilio Chriſtum recipit interno, maximis delectationibus exuberantium paſcitur voluptatum.] Quid nos facturi ſumus, qui cùm ad religionem vocamur, ad Apoſtolicam vitam vocamur, & ſpe ſanctiſſimarum deliciarum implemur?

Sed quo pacto dies hic ſpiritalis natalis, ſeu religioſæ vocationis, celebrandus eſt? Poſſem

te,ô

te, ô religioſe perfectionis amator, ad deuotiſſimam Virginem Gertrudẽ remittere, cuius exercitium ſecundũ eſt cõuerſionis celebratio, & primæ vocationis repetitio. Sed vt breuiter formulã huius celebrationis tibi præſcribam, ſic feſtũ diẽ tuæ vocationis perages. In vigilia illius diei, te ieiunio aut abſtinentia aliqua, & corporis maceratione, & publica aliqua humilitatis & mortificationis oſtenſione diſpones. Ipſo autẽ die cùm primùm ſurrexeris, tẽpus meditationis in conſideratione huius tanti beneficij, & in feruẽtiſſima gratiarum actione, atque in laudib⁹ diuinis inſumes. Nolo vt in hac meditatione aſpicias religionis ingreſſum, vt obſequium Deo factũ, ſed vt ingens beneficiũ, ſicut re vera eſt, de benigniſſimi Domini manu ſuſceptũ. Reliquiſti modica, ſuſcepiſti maxima; pro vno parẽte, multos patres; & pro paucis propinquis, Gertr. exercitiũ 2.

fratres plurimos inueniſti, delicias exiguas, & vmbratiles pro ineffabilibus & ſtabilibus, & voluntatem tuam præpoſteram pro Dei voluntate rectiſſima cómutaſti. A tumultu ad ſerenitatem, à bello ad pacẽ, ab Ægypto ad Paradiſum trãſlatus es, & à duris operibus luti & lateris, ad ſtatũ filij, ad occupationes honorificentiſſimas, & ad diuinã familiaritatem euocatus. Hæc & alia ſimilia mẽte voluens, ad laudes Domini liberatoris tui aſſiduè canendas te tota deuotione conuerte. Dícque
Eccle. 51.15. 16.17. illi: Laudabo nomẽ tuũ aſſiduè, & collaudabo illud in confeſſione, quia exaudita eſt oratio mea. Quia liberaſti me de perditione, & eripuiſti me de tẽpore iniquo. Propterea cõfitebor, & laudẽ dicã tibi, & benedicã nomini Domini.]

Confeſſione præmiſſa, in qua te de ingratitudine erga tantum beneficium, & de annis tepidè in religione impẽſis, accuſes, ad gra-

tias agendas, miſſam celebrabis? aut ſi Sacerdos nō es, ſacrum Euchariſtiæ ſacramentū accipies. Et id quidem eo affectu, vt qui nihil proprium habes, quod Domino pro ingēti dono vocationis offeras, ei Filiū ſuum vnigenitum, per donationē Patris æterni tuū theſaurum factū, quaſi in compenſa tionem, tribuas. Sed quia donum quod offers, in immenſum vocationis beneficium acceptum ſuperat, cōfidenter propter illū noua beneficia poſtulabis, vt ſcilicet Domin⁹, qui cœpit in te opus ſanctitatis, ipſe perficiat, perſeuerantiā in arrepto ſtatu concedat, & in omni virtute, & præſertim in ſua familiaritate promoueat. Tu autē puſillus es, & penitus inſufficiens ad reddēdas pro tanto beneficio debitas gratias: quare orabis Beatā Virginē, omnéſque Sanctos, præcipuè aduocatos & Patronos tuos, vt pro te Deū laudēt & ſe pro beneficio in te colla-

to gratos exhibeāt. Fratres etiam tuos rogabis, vt eo die in gratiarum actionem pro te Miſſas celebrent, & ſi dies feſtus fuerit, ad communionem ſacram accedāt, & orationibus ſe tibi in affectu gratitudinis comites præbeant.

Hæc ſunt ſancta, & pura, ac Deo grata cōuiuia, hi ludi, & choreæ immaculatæ, quæ hoc vocationis die inſtituēdę ſunt. Feſtiua autē colloquia nō deſint, nam ſi (diſciplina religioſa minimè prohibente) loquendū ſit, ea verba in hoc die natalis tui cum fratribus miſceas, quæ gratitudinē ſonent, quæ te tuę vocationis & ſtatus amatorē oſtendant, & quæ diuinā miſericordiam in te collatā prædicēt. Crede mihi, frater, quia hęc puſilla non ſunt, nec ab his, qui aliquid ſe eſſe putāt, deſpicienda. Dominus enim qui pro omni beneficio gratias petit, pro hoc ingēti beneficio, ſeu beneficiorum cumulo, maiores gratias requirit.

Vide auté tu an gratum animum habeas, ſi húc dié celeberrimum atque ſanctiſſimum, in quo à ſæculo eductus es, perinde atque alios in vanitatib⁹ perdas,& nulla memoria tanti beneficij facta trãſire permittas. Hũc verò affectũ gratitudinis ignorãtes parui-pẽdes,qui ab eo qui nullius indiget,ſæpe operibus antefertur.Nã vt inquit Ambroſius,alius fructũ accepti beneficij, vt aurum auro, argentum argento rependit,alius laboré,alius haud ſcio an etiã locupletiùs,ſolum reſtituit affectũ. Quid enim ſi reddẽdi nulla facultas ſuppetit?in beneficio reddẽdo plus anim⁹,quàm céſus operatur, magíſque præpõderat beneuolẽtia, quàm poſſibilitas referendi muneris.] Si ergo nõ habes opera,quę repẽdas,quia tepidus,es & imperfectus;ſaltẽ affectũ gratitudinis,& laudes,& cor ſimplex & humile, parua cũ reuerentia audiés offerre nõ ceſſes. Illud ſuffi-

Amb. lib. de offic. c 32.

ciat,vt grat⁹ habearis,& faciet vt noua beneficia merearis accipere.

De propria conſcientia Prælato manifeſtanda.

CAP. II.

SINGVLIS etiã annis ſemel, aut bis, aut pluries,ſi op⁹ fuerit, apud Prælatum te ſtatues,& ſpacium ſeorſum & ſine arbitris colloquendi,poſtulabis. Hoc tẽporis ſpacio ſincerè, & ſine vllo fuco tuã illi conſcientiã oſtẽdes. Id autẽ facies,ſi illi defectus tuos aperias, affectus, & paſſiones, ac propẽſiones minùs mortificatas detegas, tẽtationes reueles,virtutes,bona deſideria, & vno verbo vniuerſa bona, & mala manifeſtes.Mala quidẽ,non vt à Prælato puniãtur,(qui in hoc negocio nõ munus iudicis,ſed medici peritiſſimi & patris benigniſſimi,obire debet)ſed vt tibi cõpatiatur,vt tecũ miſerias tuas defleat,vt rationẽ pugnãdi,ac remedia adhiben-

di præſcribat. Bona verò, vt pro illis, tanquã pro bonis ſuis (quia bona sũt filij ſui) Domino gratias agat, vt prudẽti examinatione, ab eis quod eſt minùs perfectũ, auertat, & vt ſuo conſilio & admonitione promoueat. Vniuerſa tandẽ bona & mala, vt te intus & in cute cognoſcat, vt te gubernare ſciat, vt impedimenta proficiẽdi remoueat. Rẽ hãc ſuperiùs attigimus, ſed quia ſummi momenti eſt ad perfectionẽ aſſequendam, eam nũc nihil ex dictis repetentes, iterum pro huius tractationis neceſſitate confirmabimus. Tom. 1. lib. 5. p. 2. c. 12.

Prælati igitur nomine, in ea religione quæ hunc vſum laudabilem & maximè neceſſariũ obtinet, ſuperiorẽ domus, in qua habitam⁹, vel eũ qui toti prouinciæ præeſt, intelligimus. In aliis, vel ipſum, vel confeſſariũ, vel magiſtrũ ſpiritus, quẽ ſpiritualis vitæ ducẽ ſequimur, ad hanc rẽ aptum eſſe decernimus. Non dubiũ au-

tem quin melius ſit & efficacius quemquam ſe Prælato detegere: quoniã reliqui nos dirigunt, Prælatus verò gubernat, & ſi ille nos neſciat, his forſitan occupabit, quibus ob imbecillitatẽ noſtram non tantùm perfectionem, ſed & gratiam, & ſalutẽ æternam amittamus. Putabit forſitã nos timore Dei poſſideri, cùm alieni ab eo ſimus, putabit fortes cùm ſimus infirmi, putabit humiles, caſtos, patientes, cùm tamẽ ab his virtutibus longè diſtemus. Nos autem ſecundùm exiſtimationem ſuam ad onus portandum ſufficientes, ſed ſecũdùm viritatẽ, oneri portando impares, miniſteriis periculoſis exponet, ex quibus ſpirituales & fortes viri merita magna reportant; nobis autẽ proueniet certa miſerabiliſque ruina. Animam verò noſtrã occaſionibus perditam Dominus de manu eius non requiret, immò & nos, vt hypocritas, & vulnus celantes

&

& ſanctitatē mentientes, incomparabili pœna mulctabit. Cùm ergo hæc conſcientiæ manifeſtatio ad id ordinetur, vt in via ſpiritus ſine offenſione regamur, veriſſima ſit oportet: ita ſcilicet, vt nec vitia noſtra celemus, nec Dei dona & virtutes abſcōdamus, ſed omnia pro vt ſunt, maneant oculis nos gubernantis aperta. Neque enim ex ea quærimus vt boni habeamur, & ſancti reputemur, quod inſignis eſſet hypocriſis, nec vt contemnamur, & viles exiſtimemur, quod in hoc propoſito magna eſſet ignorantia, ſicut ſi quis accerſens medicū, vulnus aut dolorem, quem non habet, ſe habere fingeret; ſed tātùm intendimus, vt ei qui nos regit, ſimus omnino perſpecti. Ille autem nequaquam noſtrū ſtatū agnoſcet, ſi propter ineptam humilitatem, bona celantes, aut mala fingētes, vel propter ſuperbiā mala occultātes, aut bona, quæ nō habemus,

enuntiantes,mentiti fuerimus.

Oſtendamus nunc quanta ſit huius manifeſtationis conſciétiæ neceſſitas. Corpus quidem non ſeipſum regit,ſed ab ſpiritu regitur, & in ſuo motu,atque in reliquis ab animo ipſum viuificãte dirigitur. Spiritus verò non à ſeipſo, quia ſæpiſſimè ſeipſum decipit, ſed ab ſpiritu Dei regendus eſt,à quo,tanquã à magiſtro peritiſſimo in perfectionem ducatur. Deus autẽ vt nos regat, omnino vult vt nos ei noſtram conſcientiam aperiamus, non ſanè quia ei occulta ſit, ſed vt dum humiliter nos detegimus, eius remediis & auxiliis ad victoriam noſtrorum affectuum comparãdam dignifimus, Ad quod hortatur quẽque noſtrũ ſanctus Dauid dicens: Reuela Domino viã tuam, & ſpera in eo,& ipſe faciet.] Detege,inquã,Domino conſciẽtiam tuam,& ſpem omnem in eo,tanquam in ſapientiſſimo medico,

Pſal. 36.5.

ac

ac benigniſſimo protectore colloca,& ipſe faciet vt ſaneris. Prę-ſtat tamē hunc ſenſum,& ea quæ nos ad hanc manifeſtationē moueant,ex ore Ambroſij ſāctiſſimi Doctoris audire. Bene , ait , reuela , id eſt , aperi, conſcientiam tuam,ne eam ſæculi iſtius grauet vmbra,vel carnis. Prorumpentia ſemina ſi fuerint obumbrata, tenuātur, Soli obiecta pingueſcūt. Quid de ſeminibus loquor?Ipſas arbuſculas,quominus ſe in altum ſubiiciant,vmbra ſylueſtris internecat,& prohibet brachia ramoſa diffūdere.Pulchrè autē dixit, Reuela ad Dominū viam tuam:] quia natura hominū prona peccato , velut quoddam menti noſtræ velamen obducit , ne noſtra Domino peccata fateamur , qui poteſt vulnera noſtra ſanare , vt erubeſcat quis ore proprio poſtulare medicinam,ne coram hominibus ſua prodantur opprobria. Premit igitur ſe intra hominem

Amb. ibid.

conſciētia cùm latêre non poſſit, & tandiu differt, quoad vulnus efferueat, vt iam non fidei ſalubritate, ſed immedicabili atrocitate vlceris detegatur. Reuela, inquit, ad Dominũ viam tuam] id eſt, aperi viam tuam, noli abſ-
Gen. 4. condere, ſicut abſcondebat Cain, qui latêre cupiebat.] Omnis enim
Ioan. 3.20. qui malè agit, odit lucem.] Reuelabat Dauid viam ſuam, qui ait:
Pſ.44. Dico ego opera mea Regi.] Aperi ſenſum tuum, vt nihil ſit quod timeas reprehendi. Reuelauit & Paulus, qui præſumpſit dicere:
1. Corint.4 Nihil mihi conſcius ſum.] Deo itaque nos manifeſtare debemus, vt ſpiritus noſter ab eius ſpiritu dirigatur. Sed rogo, quidnam ſit manifeſtari nos Deo, cuius ocu-
Heb.4 lis, vt ait Paulus, cuncta nuda ſunt & aperta? Certè illud eſt conſcientiam noſtram, & omnes receſſus illius, Prælato detegere, cuius ore ad nos loquitur Deus, cuius prudentia regit, cuius adiu-

torio in finem optatum perducit. Ergo ſpiritus noſter, vt à ſpiritu Dei regatur, Prælati ſapientia regendus eſt, & in omnibus ordinandus. Qui enim ductum Prælati refugit, à Dei gubernatione ſe ſubtrahit.

Habes igitur, ô frater, in magiſtro ſpirituali magiſtrũ Deum, à quo per illius vocem inſtrueris, vt dum huic conſcientiam tuam aperis, Deo aperis; dum magiſtrum aut Prælatum interrogas, Deum interrogas, vt eius reſponſione per os ſpiritualis patris enunciata docearis. Sat ſcio, Dæmonis aſtus fugere concupiſcis; & ei qui ſæpe tibi illuſit, illudere. Sed ad hoc ſolus non eris potens, ſpiritualis verò patris adiumento fulcitus, cui fidenter tua arcana commiſiſti, validus & robuſtus exiſtes. Illi profectò, qui conſcientiam ſuam Prælato detexit, Caſſianus & diſcretionem veram, & tentationum

victoriam, & Dæmonum cócul-
cationem promittit. Vera, inquit,
diſcretio nonniſi vera humilitate
conquiritur. Cuius humilitatis
hæc erit prima probatio, ſi vni-
uerſa non ſolùm, quæ agẽda ſunt,
ſed etiam quæ cogitantur, ſenio-
rum reſeruentur examini, vt ni-
hil quis ſuo iudicio credens, il-
lorum per omnia definitionibus
acquieſcat, & quid bonũ vel ma-
lum debeat iudicare, eorũ tradi-
tione cognoſcat. Quæ inſtitutio
nõ ſolùm per veram diſcretionis
viam iuuenem recto tramite do-
cebit incedere, verũetiam à cun-
ctis fraudibus & inſidiis inimici
ſeruabit illæsũ. Nullatenus enim
decipi poterit quiſque, ſi non ſuo
iudicio, ſed maiorũ viuat exem-
plo: nec valebit ignorationis eius
callidus hoſtis illudere, qui vni-
uerſas cogitationes in corde na-
ſcentes pernicioſa verecũdia ne-
ſcit obtegere, ſed eas maturo
examine ſeniorum, vel reprobat,

vel admittit. Illico nãque vt patefacta fuerit cogitatio maligna, marceſcit, & antequã diſcretionis iudicium proferatur, ſerpens teterrimus velut è tenebroſo ac ſubterraneo ſpecu confeſſionis virtute protractus, ad lucem, & traductus quodammodo ac dehoneſtatus abſcedit. Tandiu enim ſuggeſtiones eius noxiæ dominantur in nobis, quandiu celantur in corde.] Non itaque victoriam ex tentationibus reportabis, qui tentatorem, id eſt, cogitationem noxiam, foues in corde, & ab oculis interẽptoris, nimirũ patris ſpiritualis, abſcondis. Nec veram diſcretionem, altiſſimam & difficillimã ſcientiam ſolus & ſine magiſtro, à Deo ad eam trahendam deſtinato, perdiſces. Qui dum te audit, & quid vt bonum amplectendum, quid verò vt malum vitandum ſit, tradit, in rebus ſpiritualibus, & ad ſalutẽ animæ pertinentibus erudit.

Sa

2. Regũ 3. 5. Samuel vocatus à Domino, concurrit ad Heli, & ſecundò ac tertiò vocatus ad eundem feſtinauit,& ſic Deum loquentem & ſe docentem agnouit. Paulus non ex ore Domini, ſed ex ore Ananiæ ſibi loquentis audiuit: Act. 7. 1. [Ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi,quid te oporteat facere.] Et iterum ad Apoſtolos proficiſcitur, & cum illis Euangelium confert, Galat. 2. 2. [ne in vanum curreret, aut cucurriſſet.] Hæc omnia manifeſtè deſignant doctrinam ſpiritus ſine magiſtro haberi non poſſe, multíſque erroribus & periculis caſus exponi, qui conſcientiam ſuam ab eo, qui ipſum gubernat, voluerit occultare. Quis ergo, ait, idem Ioannes Caſſianus, tam præſumptor & cæcus ſit, qui ſe audeat ſuo iudicio, aut diſcretioni committere, cùm vas electionis indiguiſſe ſe co-Apoſtolorum ſuorum collatione teſtetur? Vnde manifeſtiſſi-

mè

mè comprobatur, nulli à Domino viam perfectionis oſtendi, qui habés inde valeat erudiri, doctrinam ſeniorum vel inſtituta contempſerit, paruipédens illud eloquium, quod oportet diligétiſſimè cuſtodiri. Interroga patrem tuum, & annũciabit tibi: ſeniores tuos, & dicent tibi.] Et ad idem Bernardus ait: O ſapiētia ſuauiter verè vniuerſa diſponés. Eum, cui tu loqueris, erudiēdum mittis ad hominem, vt ſocialis vitæ commendetur vtilitas, & edoctus per hominem, diſcat & ipſe ſecũdùm datam ſibi gratiam hominibus ſubuenire. Ingredere ciuitatem. Videtis, fratres, non ſine diuino conſilio factum eſſe, vt hanc ciuitatem Domini virtutum ingrederemini, diuinam diſcere voluntatem. Planè qui te ſalubriter terruit, & conuertit cor tuum ad deſiderandam voluntatem ſuam, ipſe tibi dixit: Surge, & ingredere ciuitatem.] Hæc ille.

Deut. 32.7.

Bern. ſerm. 1. de cõuer. Pauli.

Di

Diſces itaque ex magiſtro ſpirituali, cui teipſum detegis, tentationes vincere, diſces in ſpiritualibus negotiis prudenter te gerere, diſces virtutes acquirere, diſces ſalutē animæ comparare. Vnde Caſſianus, poſtquam dixerat, iuniores monachos propriæ volūtatis mortificatione ad perfectionem informari, hæc ſubdit: Ad quod vt facilè valeant peruenire, conſequenter inſtituuntur nullas penitus cogitationes pruriētes in corde pernicioſa confuſione celare, ſed confeſtim vt exortæ fuerint, eas ſuo patefacere ſeniori, nec ſuper earum iudicio, quidquā ſuę diſcretioni cōmittere. Sed illud credere malū eſſe, vel bonū, quod diſcuſſerit, ac pronūciauerit ſenioris examen. Itaque fit vt in nullo circūuenire iuuenem callidus inimic⁹, velut inexpertum ignarúmque, præualeat: nec vlla fraude decipere quem peruidet, non ſua, ſed ſenioris

diſcretione muniri,& ſuggeſtiones ſuas,vel ignita iacula quæcũque in cor eius iniecerit,vt ſeniorem celet,non poſſe ſuaderi. Aliter quippe ſubtiliſſimus diabolus illudere,vel deiicere iuniorẽ non poterit,niſi cùm eum,ſiue per arrogantiam,ſiue per verecundiam ad cogitationum ſuarum velamen illexerit.Generale nãque & euidens iudiciũ diabolicę cogitationis eſſe pronũciant,ſi eam ſeniori confundimur aperire.] Sic ille. At illi, qui ſeipſos manifeſtant,ab his dolis aduerſarij liberantur. Quia ſcriptum eſt:[Salus autẽ vbi multa conſilia.]Nec verò dicit,in multo cõſilio,ait Dorotheus, vt quis quemcumque cõſultet,ſed eũ,cuius fidei ſe totũ crediderit. Neque,hoc vt taceat, illud loquatur,ſed vt omnia exponat,de omnib⁹ cõſultet:huiuſcemodi enim ſalus profectò eſt in multo conſilio.] Eos taxat qui cuilibet ſua arcana reuelant,cùm

Prou. 11.14

Doroth. doctr. 5.

ma

manifeſtũ ſit interiora cordis noſtri ſoli Prælato aperiēda eſſe, aut certè viro prudētiſſimo, qui probè ſciat conueniētia medicamina noſtris infirmitatibus adhibere.

Magni reputat, ô frater, amicum fidelem, cui poſſis tutò in rebus huius ſæculi tui cordis arcana cómittere, cuius poſſis conſiliũ ſequi, à quo valeas adiuuari. Res autem animæ potiores ſunt, maioribus difficultatibus patent, pluribus diſcriminibus ſunt expoſitæ: quare ergo fidélem amicum, qui te in illis inſtituat, qui te iuuet, qui te tueatur, non magni reputabis? Quis autē aut fidelior, aut ſapiētior, aut ſolicitior Prælato, quem tibi Deus in patrem ac præceptorē præpoſuit? Quare igitur ab illo te abſcódis? Quare, vt alter Adam, conſpectum illius qui te curaturus eſt, fugies? Expende, obſecro, quid Auguſtinus, vel quiſquis ali⁹ eſt author libri, de amico fideli ſcribat: At quæ

Aug. de amico, c. 5 tom. 4

fœlicitas, quæ ſecuritas, quæ iucũditas eſt,habere cum quo ęquè audeas loqui,vt tibi?cui confiteri non timeas,ſi quid deliqueris?cui non erubeſcas reuelare in ſpiritualibus , ſi quid profeceris ? cui cordis tui omnia ſecreta cõmittas,& commendes conſilia?Quid igitur iucundius, quàm ita vnire animum alterius,& vnum efficere de duobus , vt nulla iactantia timeatur,nulla formidetur ſuſpicio, nec correptus alter ab altero doleat, nec laudantem alter alterum adulationis notet vel arguat ? Amicus, ait Sapiens,medicamétum eſt vitæ.] Non enim validior vel efficacior eſt vulneribus noſtris medicina , quàm habere , qui omni incommodo occurrat compatiens,omni commodo occurrat congratulans , vt iunctis ſuis humeris onera ſua inuicem tolerent, & quòd vnuſquiſque propriam leuiùs quàm amici portet iniuriam.]Hæc ille.

Eccle. *6.6.16*

Non eſt auté impoſſibile, immò maximè neceſſariũ, hoc amicitiæ cum Prælato genus inire, nec id aut reuerẽtiam aut obedientiam imminuet. Si enim Dominum & Creatorem omnium ita reueremur, vt etiã tenerè diligamus: & ſi ei, cui in cunctis ſeruire debemus, amicitia & familiaritate iũgimur; cur abſurdum putabimus, Prælatũ vt ſuperiorem aſpicere, & vt amicũ nos fideliter amãtem amare? Illi ergo noſtra vniuerſa ſecreta pãdamus, in quo & remediũ malorũ, & augmẽtum bonorum, & leuamẽ moleſtiarũ reperiemus. Vt enim inquit Gregorius, plerumque nimis taciti, cùm nonnulla iniuſta patiuntur, eò in acriorem dolorem prodeũt, quò ea, quæ ſuſtinent, non loquuntur. Nam ſi illatas moleſtias lingua tranquillè diceret, à conſcientia dolor emanaret. Vulnera enim clauſa plus cruciant: quia cùm putredo, quæ intrinſecus feruet,

Greg. 7. moral. c vlt.

eiicitur,ad ſalutẽ dolor aperitur.] Huic ſancti Gregorij dicto aſſiduum experimentum atteſtatur; ſæpe enim nos & alios vidimus, cùm ad Prælatũ accurrimus,& ei noſtras miſerias aperimus, ſola defectus manifeſtatione ſanatos. Quia diabolus detectus fugit, & culpa humilitate & confeſſione laſſeſcit. Cuius rei illuſtria ſunt apud Climacum, & apud Caſſianum exẽpla,quæ cõſultò prætermus, vt longitudinem fugiamus. Clim grad 4 Caſſ. collat. 2.c.11

Si autẽ adhuc nõ audes te Prælato ad cõſilium & remediũ aperire, attende quia & ipſi antiqui Philoſophi ſola naturę luce ducti id non iã religioſis,ſed & ciuibus ſæcularibus,& hominibus necdũ Chriſtianis faciendũ pręceperũt, & vtile ad virtutis profectũ exiſtimarũt. Socrates namque apud Platonem ſic loquitur: Equidem ad defenſionem iuſtitiæ ſuę, aut parentum, aut amicorum, aut filiorum, aut patriæ iniuſta Plato in Gorgia.

facẽitis,nihil vtilitatis afferet no
bis Rhetorica, ô Pole,niſi ſi quis
cõtrà accuſare oportere putaue-
rit,maximè quidẽ ſeipsũ, deinde
etiam familiares, & alios,prout
quiuis ſemper amicus iniuſta fe-
cerit,&non occultare,ſed in pro-
patulum iniuſtè factum produce-
re,vt pœnas det, & ſanus fiat;co-
gere item, & ſeipſum & alios nõ
prę timore deterreri, ſed fortiter,
& velut clauſis oculis exhibere,
velut medico,ſecandum & vren-
dum,ita vt bonum & pulchrũ,ac
honeſtum perſequatur,& dolorẽ
non conſideret,& ſiquidem iniu
ſta plagis digna perpetrauit, ver-
berandũ ſe exhibeat; ſi vinculis,
ligandum;ſi mulcta, mulctandũ;
ſi exilio, fugandum;ſi morte, ne-
candũ;ita vt ipſe primus ſit accu-
ſator,& ſui ipſius, & aliorũ fami-
liarium,& non parcat,ſed ad hoc
Rhetorica vtatur, quo dum ma-
nifeſta fiunt iniuſta facta,à maxi-
mo malo iniuſtitiæ liberentur]

Plutarchus verò hæc ſcripta reliquit: Quòd ſi ille qui offendit, caſtigãtibus offerat ſe, morbũ indicet, & aperiat vitium, neć id clã eſſe gaudeat, cõtentúſque ſit, ſi ſit rectum; verùm fateatur, rogétque corripientem, & corrigentẽ: haud lene fuerit id progreſſionis inſigne, vt ſanè dixit Diogenes, Qui ſalutem deſideret, ei quærendũ eſſe vel ſedulum amicum, vel flagrãtem inimicum, quò increpatione vel curatione animi vitia exuat. Quoad verò oſtendendis ſordibus, aut macula tunicæ, aut lacerato calceamento, gloriaris apud alios, & vana modeſtia cauila iaciens in temetipſum vt puſillum, aut vt gibboſum, putas agere prę clarè: interiores verò animi fœditates, vitæ labes inuidias, maleuolentias, ſordes, libidines, vt vlcera, cõtegis & abſcõdis, quas neminẽ attingere, vel aſpicere permittis, dũ vereris ne arguare, parũ profectus, immò nihil ſortitus

Pluta. Tract. Quo modo quis ſẽtiat ſe in virtute proficere.

fueris. Cæterùm, qui cum his pedem confert, præcipuè, qui ipſe mordere ſe, & inſectari offendẽtem: ſecũdo loco, qui præſtare ſe caſtigante alio tolerantem, & patientem purgari ſe à reprehendẽtibus, valet & vult; hic verò eſt ei, qui amolitur & execratur paruitatem, proximus. Hi Philoſophi pro virtutis profectu neceſſarium putant vt homo ſe alteri non ad conſilium ſolùm, ſed ad pœnam, & grauiſſimã pœnam detegat: & tu moleſtum putabis, non ad pœnam, ſed ad conſiliũ, ad remediũ, & ad leuamẽ te prælato manifeſtare? aut virtutis profectum non curas, aut gratis & ſine vllo pretio habere deſideras, aut certè infidelib⁹ delicatior es, qui intolerabile putas, quod illi tã facile eſſe docuerũt, & tam audacter omnibus imperarũt? Et illi quidem dixerunt, ſed non fecerunt: nos autẽ nouimus nõ adoleſcentes ſolùm, ſed ſenes doctiſſimos & proba-

tiſſimos,

ſſimos, qui non ſine admiranda humilitate hoc documentũ obſeruarunt. Quorum tam eximia eſt virtus, tam inſignis animi puritas, qualis eſſe intelligitur in tanta humilitate fundata.

Hoc tu imitari nõ erubeſcas, vt conſimilem virtutẽ conſequaris, nec indignum putes illos cõuerſatione ſequi, quorum vitam & mores admiraris. Et, ſi in illis hæc inſignis humilitas audita placet, cur eadẽ ad te tranſlata, & ad pus redacta, diſplicet? Niſi fortè humilitas & ſapiẽs defectuum manifeſtatio ad hoc à Deo inſpirata ſit, vt audiatur, & narretur, nõ verò vt operibus exerceatur. Audi tandẽ Climacũ quibus verbis te ad hanc manifeſtationẽ impellat. Noli ô fili atque Domino obediens, ſpiritu elationis decipi, neque peccata tua veluti ex perſona alterius magiſtro denunties. Neque enim licet abſque verecũdiæ rubore æterna cõfuſione liberari.

Clim. de obed grad. 4.

Aperi, denuda, detege medico vulnus tuũ. Dic, age, noli cõfundi. Meum vulnus eſt pater, mea plaga, cuius mihi cauſa fuit, non alterius, ſed mea negligẽtia. Nemo huius author extitit, non homo, non ſpiritus, non corpus, nõ aliud quidquam niſi deſidia mea. Eſto, dum confiteris, habitu, ſpe, cogitatione, vt condemnatus reus, demiſſis in terram luminibus, atque ſi fieri poteſt magiſtri, aut medici pedes, vt Chriſti pedes, lacrymis riga. Solẽt nonnunquã dæmones nos vt aut non confiteamur hortari, aut certè vt hoc veluti ex alterius perſona faciamus, ſiue vt alios quoſdã peccati noſtri inſimulemus authores. Sicut certum eſt cõſuetudo plurimùm valet, vt cuncta ex ea pẽdent eámque ſequuntur; omnino lõgè ampliùs ea valebit in bonis, cùm potẽtiſſimũ habeat adiutorem Deum. Noli ô fili, annis plurimis laborãs laſſeſcere donec in te ipſo beatiſſimã

inue

inuenias requiẽ. Quo ſi te ipſum in initio toto animo ignominiis expoſuiſti,ne indignum putes,adiutori ac magiſtro tuo tãquãDeo, vultu animóque demiſſo culpas ſuas cõfiteri.Vidi enim reos quoque miſerabili omnino habitu, vehementioríq; confeſſionis, & ſupplicationis vi duritiã ac ſeueritatẽ emolliuiſſe iudicis, illiuſq; iracundiã in miſericordiã cõuertiſſe.Quocirca Ioãnes quoq; Domini pręcurſor,antequã Baptiſmi lauacra donaret,ab accedentibus cõfeſſionis humilitatẽrequirebat. Non quidẽ vllo eorum ipſe indigens,ſed eorũ ſaluti modis omnibus conſulens. Huius ſanctiſſimi viri dictis acquieſcere, & modis omnibus cõſciẽtię abdita Prelato reuelare nõ metuas.Deus ipſe adeſt tuos ſermones audiẽs,tuã ſummiſſionẽ approbans, tuam animã virtute humilis manifeſtationis emundans. Ille Prælato non tui contemptũ,ſed æſtimationẽ, non

Matt. 3.

odium,ſed amorem immittit. Et dũ tu illi dicis miſerias tuas, dicit Dominus ipſi; Conſiderans te ipſum ne & tu tenteris.] ipſe etiã tibi dona ſua quorũ cauſa angebaris,benignè concedit.Eſt enim apud ipſum valida oratio, & efficax poſtulatio, conſcientiæ detectio. Quodque fletibus, & corporis afflictione,& aſſiduis poſtulationibus, & aliis remediis non viciſti, humili defectus apertione ſuperabis. Videbis profectò Dominũ eſſe amatorem humiliũ,qui humili peccatori confitenti, & vulnus aperienti, remedium adhibet;ſuperbo autem ſuarum culparum diſſimulatori, in ſordibus volutari permittit.

Galat. 6 1.

De vitæ ſpiritualis actibus innouãdis.

Cap. III.

INter motum à natura profectum, & aliqua externa vi contra naturam corpori violenter impreſ

impreſſum, hoc Philoſophi diſcrimen inuenerunt, quòd ille (vt vel oculis ipſis perſpicitur) in fine celerior ac velocior eſt: iſte verò quo magis protrahitur, eo eſt cũctantior & ſegnior. Si moles magna naturaliter è ſuperis deorſum deſcendat, celeriter moueri inchoat; at quo propiùs ad centrum accedit, eo velociùs vt in eo quieſcat, motum perficit & ſummat. Sed ſi lapis violẽter ſurſum proiectus feratur, magna celeritate aſcendere incipit, at poſt parũ remiſſo impetu ſuo põdere grauatus laſſeſcit. Hinc neceſſitas ſpiritus innouandi nobis non obſcurè pateſcet. Natura enim noſtra per peccatũ corrupta in hoc malum certè maximũ incurrit, quòd deorſum ire, & ad vilia & abiecta ſæculi huius deſcendere, quaſi naturale illi eſt; ſursũ verò ferri, & ad ſpiritualia & cœleſtia anhelare violẽtum. Eſt quidẽ virtus ſecundùm naturam rationalẽ hominis,

D Th 12 q. 71. a. 1. vt Thomas Aquinas non minùs verè quàm ſubtiliter diſputat; & vitium ac peccatum, cõtra naturam; quia verò per originalẽ culpam primi parentis appetitus à ratione defecit, & iugum eius excuſſit, & rationem quaſi ſua importunitate & immoderãtia ſubiecit: hinc ortum habet vt homo, cui appetitus dominatur, virtutẽ tanquam inſulam horreat, & in vitia ac peccata veluti in alimẽta ſuauia propendeat. Inclinatus ergo & propenſus ad malum, quo nequior eſt, eo vehementiùs & effrenatiùs in malum tendit; & ex parte appetitus auerſus à vero bono, quo diutiùs in illud fertur, eo tardiùs & tepidiùs ire ſe ſentit. Quid itaque faciet ſpiritualis vir, vt ſemper proficiat, vt ſemper nõ lentis paſsibus in perfectionem eat? Illud quidem quod iaculator, vt ſagittam per multa terrarum ſpatia proiiciat. Vt quemadmodum iſte primùm ſagittam quan-

to poteſt impetu verſus locum à ſe deſtinatum iacit, & iam deficientem & in terram cadentem, iterum leuat, & proiicit, & ſic multoties impetus impreſsionem multiplicans, ad finem ſui itineris ludens & ſemetipſum oblectans, mittit; ſic iuſtus ad perfectionem contendens, in initio conuerſionis ſuæ mentem ſuam magno feruore quaſi impreſſo impetu ad deſtinatam puritatem iaculatur, & poſt aliquot menſes tepefactam, nouo feruore concepto, verſus eandem puritatem impellit, & ſic per tempora feruorem innouans, ad magnam perfectionem peruenit.

Huius vitæ mortalis proprium eſt vt omnia ſeneſcant, & ſenſim ad interitū eant: nullíſque aduerſum nos emergētibus incommodis, ſola tēporis lapſione ad ſenectutem tēdimus, & ad mortem properamus. De ipſis cœlis incor-

Pſal. 101. 26.27 ruptibilibus dixit ſanctus Dauid: Opera, Domine, manuũ tuarum ſunt cœli, ipſi peribũt) quia à præſenti ſtatu mutabuntur) tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentũ veteraſcẽt. Et ſicut opertoriũ mutabis eos.] Si autẽ cœli quaſi ſeneſcẽt, quia mutatione & innouatione indigebunt, quãto magis corruptibilia ad vetuſtatẽ feſtinabunt? vel ſi per cœlos, vt Augustinus myſticè vult intelligi, Sanctos intelligamus, illi certè nõ tãtùm quantum ad corpus, quod inſtar veſtis atteritur, ſed etiam quantũ ad ſpiritualem animæ vitam, quaſi ad ſenectã & vetuſtatẽ eunt, quia nonnullam qualitatem corruptibilem mutuantes, ad tepiditatem ſegnitiémque proficiſcũtur, & mundi curis faciẽtibus ab illo primo quo inchoarunt feruore deficiunt: donec impleatur illius Pſalmi poſtrema prædictio: Filij ſeruorum tuorũ habitabunt,] id eſt, in cœleſti patria

Aug. ibid.

Pſal. 101. 29.

ad

ad deſtinatam menſuram ſanctitatis prouecti, ſtabiles & immutabiles permanebunt, [& ſemen eorum in ſæculum dirigetur.] Habitabimus ſanè in illa domo Dei, ſi filij ſeruorum, id eſt, Apoſtolorũ, imitatione fuerimus. Habitabimus, ſi ſemina noſtra, id eſt opera noſtra, innouauerimus, quę nos ad regnum præcedant, & domum præparent. Noli ergo eſſe ſterilis, ait Auguſtinus: ſi vis habitare præmitte fœtus quos ſequaris, præmittendo, non ferendo. Filij tui te deducant ad terram promiſſionis, terram viuentium, non morientium. Cùm hîc viuis in hac peregrinatione, illi antecedant, ſuſcipiant te propter refectionem carnalem. Filius Ioſeph anteceſſit Iacob in Ægyptum, & ait patri ſuo & fratribus ſuis; Ego præueni præparare vobis eſcas. Præcedant ergo filij tui, pręcedant opera tua; quales filios præmiſeris, talis & ſequeris] Aug. ibid.

queris] Hac itaque conditione mortalium nos Eccleſiaſticus ad
Eccli. 14 16 iuſtitiam prouocat: Da,& accipe, inquit, & iuſtifica animam tuam.] Quis prohibet ſi ita interpretemur? Accepiſti à Deo auxilium vt bene operareris? Da igitur illi bona opera, & cooperare gratiæ ſuſceptæ vt iterum nouã accipias,& ſic ad verã iuſtitiã & ſanctitatem peruenias. Ante obitum tuum operare iuſtitiã, quia non eſt apud inferos, id eſt, in ſepulchro,& poſt mortem,inuenire iuſtitiæ & bonorum operum cibum. At ſi irrepſerit laſsitudo,&vigor intepuerit,te ipſum iterum excita, & ad fortiter &
Eccli. 14.21 ſtrenuè operandum coge. Quia [omne opus electum,ideſt,feruidè factum,iuſtificabitur,&qui operatur illud,honorabitur in illo.]

Hanc deſideriorum & bonorum operum innouationem viri iuſti & ſpiritualis ſalutis cupidi ſemper vtiliſſimam putauerant.

Vnde Paulus de ſe ac de iuſtis loquens, ait: Propter quod non deficimus, ſed licèt is qui foris eſt, noſter homo, corrumpatur, tamen is qui intus eſt, renouatur de die in diem.] Quia ſpem, ait, reſurrectionis habemus, propterea non deficimus, ſed licèt caro noſtra laboribus afflicta per ſingulos dies veteraſcat, ſpiritus verò quotidie nititur iuueneſcere, ad maioremque ſplendorem & feruorem venire. Qui, vt inquit Anſelmus, renouatur quotidie proficiens in ſanctitate, dum transfert amorem à temporalibus ad æterna, à viſibilibus ad intelligibilia, à carnalibus ad ſpiritualia, & ab iſtis cupiditatem frænare vel munire, atque illorum ſe charitate alligare diligenter inſiſtit.]Hãc autẽ innouationem eſſe bonorum cœleſtiũ à nobis deſideratorum exordium regius Vates non obſcurè ſignificat: Benedic, ait, anima

2.Co. 16.

Anſelm. ibid.

mea Dominũ, qui replet in bonis deſiderium tuum, renouabitur vt aquilæ iuuẽtus tua.] Tunc ſcilicet ô anima immenſis bonis repleberis, cùm inſtar aquilæ renouaberis. Sed quæ eſt iſta
Hier. ad Deſidiũ To 4. aquilæ renouatio? Hieronymus certè de aquila hæc ſcribit: Aquila quando ſenuerit, grauantur ipſius pennæ & oculi, quæritque fontem, & erigit pennas, & colligit in ſe calorem, & ſic oculi eius ſanantur, & in fontem ſe termergit, & ita ad iuuentutem
Aug. in pſ. c.2. redit.] Auguſtinus verò ſic: Dicitur aquila, cùm ſenectute corporis preſſa fuerit, immoderatione roſtri creſcentis cibum capere non poſſe. Pars enim roſtri eius ſuperior, quæ ſupra partem inferiorem aduncatur, cùm præ ſenecta immoderatiùs creuerit longitudo eius incrementi, non eã ſinit os aperire, vt ſit aliquod receptaculi interuallũ inter inferiorem partem, & vnicum

ſupe

ſuperiorem. Niſi enim aliquod interuallum pateat, non habet morſus, quaſi forcipem, vnde vel vt tondeat quod tranſmittat in fauces. Creſcente itaque ſuperiori parte & nimis aduncata, nō poterit os aperire, & aliquid capere. Hoc & facit vetuſtas. Præ-rugatur languore ſenectutis, & inopia comedendi langueſcit nimis, vtraque re, ætate & egeſtate accedente. Itaque modo quodam naturali in menſura reparandæ quaſi iuuentutis aquila dicitur collidere & percutere ad petram ipſum, quaſi labium ſuum ſuperius, quo nimis creſcente edendi aditus clauditur, atque ita conterendo illud ad petram excutit, & caret prioris roſtri onere quo cibus impediebatur. Accedit ad cibum, & omnia reparantur, erit poſt ſenectutem tanquam iuuenis aquila. Redit vigor omnium membrorum, nitor plumarum gubernacula pen-

narum,

narum, volat excelſa ſicut antè, ſit in ea quædam reſurrectio.] Hæc eſt ergo ſpiritualis renouatio, ſi te ô anima aquis compunctionis immergas, ſi nouum feruoris calorem concipias, ſi veteres pennas, id eſt, contractam ex occupationibus vetuſtatem, pellas, ſi roſtrum, nempe ea quæ te à ſumendo cibo orationis impediunt, conſtanter abiicias. Tunc deſideria perfectionis ſopita ſe erigent, tũc quod cupiebas, quod poſtulabas, pro quo lugebas, & gemebas, à Domino conſequeris. Tunc canes cum ſancto
Iob 29 20 Iob: Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus meus in manu mea inſtaurabitur:] Nam ſi gloria honorem ac dignitatem, & arcus, fortitudinem & robur ſignificant: certè dignitatem auges & fortitudinem prouehis, aut hæc à Domino aucta experiris, cùm feruorem & deuotionem argere contendis.

Vniuerſa quæ in hac mortali vita eſſe habent, aliquando innouantur, ne pereant; & quę non innouantur, quantũuis diuturna ſint, tandem tandẽ intereũt. Regna innouantur, & ideo Samuel ad Populũ ait: Venite, & eamus in Galgala, & innouemus ibi regnum.] Ciuitates reædificantur: quare Ionathas habitaturus in Ieruſalẽ, cœpit ędificare, & innouare ciuitatẽ. Templa inſtaurantur, nã & Iſraëlitæ poſt captiuitatem venerunt [innouare, & ſuſcitare tẽplum in loco ſuo. Amicitiæ reſarciuntur: vnde & Ionathas [miſit viros Romam, ſtatuere & renouare cum eis amicitiam.] immò & ipſe homo poſt peccatum è Paradiſo eiectus eſt, ne ſe eſu ligni renouans, etiam quoad corpus imperfectũ viueret. Denique [miſit illũ Dominus Deus de Paradiſo voluptatis.] & antea præmiſerat, nũc ergo ne fortè mittat manũ ſuã, & ſumat etiã de ligno

1. Re. 11. 14

3. Eſd 5. 44.

1 Mach 12. 1.

Gen. 3. 22. n. 21

vitæ & comedat,& viuat in æternum Qui ergo vult perfectè viuere ad conſtituta tempora ſe ipſum renouet. Innouet regnum ſuum,quo ſuper cor ſuum & affectus eius regnat. Reædificet ciuitatem animæ ſuæ, & quod ex virtutibus lapſum per incuriam eſt, erigat. Inſtauret templum Spiritus ſui, in quo habitat Deus, & Sanctorum deſideriorum acceſſione extruat. Amicitiam ad Deum aliquantulum tepefactam,actibus orationis accendat. Mittat per imitationem Chriſti manum ſuam ad lignum vitæ,vt poſtmodum fœliciter, & nunc in hac vita viuat, vt ſanctum decet virum, & contractas ex humana cõuerſatione imperfectiones relinquat. Si inueterauit inter inimicos ſuos, ideſt,inter immoderatos affectus,& aſſiduas imperfectiones ſuas, vt iuueneſcat,& renouetur,ab eis toto conatu diſcedat.Hoc enim eſ-

Pſ.6. 8.

ſe

ſe ad iuuentuté, aut ad ſapientem infantiam, redire, docet Petrus Apoſtolus, dum ait: Deponentes omnẽ malitiã, & omnẽ dolũ, & ſimulationes, & inuidias, & omnes detractiones: ſicut modò geniti infantes, rationabile, ſine dolo, lac concupiſcite.] An non ſapiẽs infantia eſt, quæ nó quodcũque lac, licèt palato ſuaue, ſed lac rationabile, lac ſine dolo, lac, quo creſcat in ſalutem æternã, concupiſcit? Sed hanc profectò induit, qui peccata & imperfectiones deponit, & quod melius & perfectius eſt, virtutis aſſumit. 1. Pet. 2.

Iam igitur audi, ô religioſe, quando & quomodo te renouabis. Omne tẽpus huius vitæ, tempus innouationis eſt, quod ad hoc nobis conceſſum eſt, vt vetuſtaté hominis terreni deſeramus, & nouum hominem Chriſtum ſequentes in nouitate vitæ ambulemus. Sed quia hoc loco de ſpeciali quadam innouatione loqui-

mur,qua aliquantulum tepefacti ad priſtinum feruorem redimus, ea frequenter aſſumenda eſt, quia frequenter cadimus, & non multis diebus in deſideriis perfectionis intepeſcimus. Et quidem Thomas à Campis author piiſſimus circa præcipuas Sanctorum ſolennitates huic innouationi inſiſtendum præcipit. Circa principalia feſta, inquit, renouanda ſunt bona exercitia, & Sanctorum ſuffragia feruentiùs imploranda. De feſto in feſtum proponere debemus, quaſi tunc de ſæculo migraturi ſimus, & ad æternum feſtū peruenturi.] Sed vt aliquid faciliùs dicamus, ter,aut bis,aut ſaltem ſemel, deberes ſingulis annis te innouare, & quaſi noua indumēta virtutis induere. Si enim per ſingulos annos hyeme & vere indumenta corporis mutas,& ea pro tēporis neceſſitate innouari vis, cur non etiā veſtimenta animæ reſarcies,

Tho. à Cāp. li.1.de contemp. mundi ca.19.

& in

& in melius innouata mutabis?

In quibus autem poſita ſit renouatio, Bernardus in hunc modum docuit: In his tribus interior renouatio conſiſtit; rectitudine ſcilicet intentionis, puritate affectionis, recordatione bonæ operationis, per quam ſibi bene conſcia memoria eniteſcit.] Sed libet eam ad captum noſtrum accommodatiùs explicare. Ad ſpiritus igitur renouationem hæc facies: Aliquot dies ad rem hanc faciendam tanquam ad magni momenti negotium aſſumes, in quibus licèt ab ordinariis occupationibus non te ſubtrahas, tamen ſolicitiùs te in ſolitis deuotionis officiis exercebis, & quæ ad te pertinent, accuratiùs tecum ages. His diebus attentè vitam tuam diſcuties, mores inſpicies, conuerſationem euolues, religioſorum votorum

Ber. tract. de gra. & lib. arbitr ad finem.

ac

ac propoſitorum tuorum à te rationem exiges,& an conſtàns in eis fueris,an ſecus;an ritè ſeruaueris,an verò tranſgreſſus in aliquo fueris,tecum expendes. Poſtea ad Prælatum,vel patrem ſpiritualem accurres,illíque te ipsũ aperies, conſcientiámque manifeſtabis, & vulnera deteges , vt conſilio & oratione, & aliis mediis tibi opem afferat. Ideo enim conſcientiæ manifeſtatio huic innouationi præmiſſa eſt, vt eam ad hoc tempus pertinere intelligas. Deinde peccata tua , ac defectus, quos deprehenderis ., in vnum colliges , & ſi ita conſuetum fuerit,vel tibi libuerit, confeſſione generali , aut ſaltem amariſſima contritione,& fletibus dilues. Nam, vt inquit Ambroſius,rectè renouatur,qui de tenebris peccatorum in lucem virtutum mutatur,& gratiam , vt qui tetra priùs colluuione ſordebat, ſupra niuem albenti nimis fulgore

Amb. li. de interpell. Dauid

gore reſplendeat.]Si in ſeruandis votis religioſis minùs fidelis fueris, ſi in bonis propoſitis minùs conſtans,de hoc vehemẽter erubeſces. Si enim Eſau (vt inquit magnus Ephræm) ab his quæ cũ damno ſuo pepigerat, recedere noluit, quomodo tu pauca quæ pro ſalute tua feciſti, rũpere audebis? Si Herodes, quæ in ſuam promiſerat perniciẽ, ſeruauit, & tu à fœderibus, quæ æternæ vitæ gratia pepigiſti,reſilies?] Item ac ſi tunc primùm votis te obſtrinxiſſes, aut propoſita feciſſes, ea ſic deinceps, fideliter,conſtanter & feruidè ſeruare conſtitue.Vide quanto feruore,quanta deuotione iter vitæ ſpiritualis cœpiſti, & nũc huius innouationis tuę tempore teipſum vincere cura,& maiori ſolicitudine ac vigilãtia proficere. His actis aliquo ſolemni die, qui in illud tempus incidat, ac ſi tunc profeſſionem religioſam feciſſes, eã apud Dominum, Ephr.

quem præſentē conſideras, etiam vocaliter repetes, quæ ſtatuiſti vitare ac facere; iterum ſtatues, & quaſi de nouo te ad perpetuum obſequium Domino conſecrabis. Eo die immenſas gratias illi ages, quòd te ad vitam religioſam vocauit, quòd te ſibi votis religioſis ac profeſſione ligauit; quòd tot annis tuam ingratitudinem negligentiámque ſuſtinuit. Ora eum vt ampliùs te expectet, vt gratiam ad incipiendum & ſanctè conuerſandum tribuat, & vt cœpta perficiat. Hæc eſt formula ſpiritualis renouationis ſingulis annis bis aut ſemel facienda, quam ad praxim redactam, & ignitis aſpirationibus ac feruentiſſimis precationibus diſpoſitam, in ſecundo exercitio, quod vocatur ſpiritualis deſponſationis, & in tertio, quod vocatur profeſſionis animæ erga Deum, Beatę Gertrudis, inuenies. Quan-

ta autem ſit huius innouationis vtilitas, non eſt noſtrum explicare, vtere ea, & tu ipſe fructum experieris.

De ſeceſſione ab occupationibus, ſingulis annis facienda.

Cap. IV.

NON ſufficiunt hæc omnia, quæ diximus, fragilitati noſtræ, vt ſe ſemper à ſegnitie & multiplici imperfectione contineat. Quare per ſingulos annos ad octo vel plures dies omnino vacandum eſt, & ſpiritu quieſcendum, ac penitus ab omni externa occupatione ceſſandum, vt mente caleſcamus, & à torpore liberemur. Iſtud profectò ſaluberrimum documentum non ex alio quàm ex Euangelio ipſo & Sanctorum exemplo didicimus. Cùm enim conueniſſent Apoſtoli ad Ieſum, vt renunciarent ei, quæ (ipſo mittente) ege-

rant & docuerant, dixit illis: Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum:] non ſolùm vt corporis vires reſumerent, ſed multo magis vt ſpiritum reficerent, & ſe ad primum feruorẽ, ex occupatione lãguẽtem reuocarent. Hũc ſenſum indicat Theophylactus, ita ſcribens: Apoſtoli poſtquã prędicauerunt, congregãtur apud Ieſum, vt & nos diſcamus, ſi quando in miniſteriũ mittamur, ne nos totos ab eo qui mittit, abripiamus, ſed illum ſciamus caput, & ad illum redeamus, annunciemúſque ei omnia, quæ vel docuimus vel fecimus. Neque enim ſatis eſt, ſi doceamus, niſi & fecerimus. Quieſcere autem facit Chriſtus diſcipulos, vt ſciant Prælati laborantes in verbo & doctrina, dignos quibus detur ſua quies, & non ſemper intẽdant laboribus.] Et ſanè optimo iure Dominus Apoſtolos ad ſeceſſum inuitauit,

Marci 6.31.

Theophylac. ibid.

vt tam illis quàm nobis conſuleret. Illis quidē, nam cùm nondum eſſent perfecti, & humanis affectibus ſubiacerēt, erāt per ſilentium & quietē, & contēplationis ſtudium, ab ea quæ ſe miniſteriis animarum immiſcet, diſtractione curādi. Nobis verò vt ex Apoſtolis, ex miniſtrorum ſcilicet Euangelij magiſtris diſceremus, quomodo oporteat nos animarū ſaluti vacare, & ad tēpus nos ad ſilentiū recipere, & ad reficiendas animæ vires in iugi contēplationis exercitatione quieſcere. Si enim ſemper effundimus, & nunquam, aut parū infundimus, meritò timendū eſt, ne pauperes & vacui maneamus. Id eſt, ſi ſemper mens curis animarum & ſalutis aliorū, negotiis diſtēditur, & parum vires ſpirituales auget, vt oneri portādo ſufficiat, formidare debet ne aliquando onere preſſa ſuccumbat. Ergo præter communia orationis & deuotionis

opera, quibus nos quotidie à diſtractione & tepiditate ſeruamus, per aliquod tempus omnino quieti ſpiritus, & orationi prolixæ, & colloquiis diuinis vacandum eſt, vt inde magnum robur trahamus, quo nos in ſpiritu deuotionis, & in perfectionis deſiderio ſeruemus.

Id etiam nos docuerunt ſanctorum virorum in ſalutem animarum incumbentium exempla. Quorum hiſtorias ac geſta ſi euoluamus, manifeſtè videbimus eos frequenter à turbis, & occupationibus ſeceſſiſſe, vt ex quiete & conſortio Domini aſſiduo, vires ad vtiliter laborandum, & in vita perfecta perſeuerandum, acciperent. Vnum profectò aut alterum in medium producam. De Beato Frãciſco ad ſalutem animarum vocato hæc ſcribit verus eius filius Bonauentura: Vir autem Dei ſolitarius remanens, & pa-

Bonauentura in vita c. 10.

catus,

catus; nemora replebat gemitibus, loca ſpargebat lacrymis, pectora manu tũdebat, & quaſi occultius ſecretarium nactus, confabulabatur cũ Domino ſuo. Ibi reſpondebat iudici, ibi ſupplicabat patri, ibi colloquebatur amico. Ibi quoque fratribus ipſum piè obſeruantibus aliquoties auditus eſt clamoſis gemitibus apud diuinam pro peccatoribus interpellare clemẽtiam, deplorare etiam alta voce, quaſi coram ſe poſitam Dominicam paſſionem. Ibi viſus eſt nocte orãs manibus ad modum crucis protenſis, toto corpore ſubleuatus à terra, & nubecula quędam fulgente circumdatus, vt illuſtrationis mirabilis intra mentem mira circa corpus perluſtratio teſtis eſſet. Ibi etiam, ſicut certis eſt comprobatum indiciis, incerta ſibi, & occulta diuinæ ſapientiæ pandebantur, quamuis illa non vulgaret exterius, niſi quantum Chriſti vrge-

bat charitas,& proximorum vtilitas exigebat. Dicebat enim; Leui mercede rẽ impreciabilem contingit amitti;& illum qui dedit, ad non dandum iterum facilè prouocari. De Hugone verò Linconienſi Epiſcopo hoc inuenimus ſcriptum: Singulis annis vt minimum ſemel æſtiuis vacationibus ad monaſterium ſuum Vuictamienſe ſeſe conferre ſolebat. Ibi verò tãquam in meſſe fertili, menti ſuæ de ſpiritualibus prouidit frugibus, quas vbertim illic ipſe ſecuerat. Erant tunc illic viri valde ſpectabiles in vita ſtrenui, in contemplatione ſublimes, iique blandimenta ei nulla, tanquã vltra alios Epiſcopos aliquid haberet ſanctitatis, apponebant, ſed potiùs admonebant, vt videret quantum adhuc abeſſet à cõuerſatione Patrũ antiquorum. Tanta autẽ humilitate in omnibus ſe illis conformabat, vt præter ſolum annulũ nil geſtaret, vn-

In eius vita. c. 23.

de quòd eſſet Epiſcopus, poſſet animaduerti. Ac tandem de Laurentio Dublinenſi Epiſcopo hæc legũtur: In ea autẽ concauitate quam Sanctus Coenginus ſuis manibus effeciſſe dicitur: Beatus Laurentius perſæpe latitans contemplatiuis deliciis illic deuotus perfruebatur, de corpore ſuo minimè ſolicitus, ſed tamẽ in multa neceſſitate, ei deeſſe nolens, ter tantùm in hebdomadã panem & aquam, interdum etiam olus ei præbebat: tanquã alter Moſes cõtemplationis diuinę ſuauitate refectus. Ibi ergò morans per quadragenas, hominum nõ admittebat frequentiã, niſi iam dicti Abbatis nepotis ſui, qui ei cibũ qualem diximus, ſubminiſtrabat, ad eúmque cauſas & negotia populi, & ad populũ ſancti ſacerdotis reſponſa atque conſilia referebat. Erat autem acceſſus ad eum per ſcalam, cuius ima pars in aqua figebatur, ſuperior tenebatur ad

Sur. in ei⁹ vit. c. 17.

rupem.] Hoc itaque fuit ſancto-rum virorum ingenium, partim ad vtilitatem fratrum curandam exire, partim ad propriam ſalutem curandam, in cubiculum internæ conuerſationis intrare: nunc conſortia aliorum admittere, nunc verò per aliquod tempus ab occupationibus & turbis ſecedere, & ſoli Deo ac ſi nihil in mundo eſſet, intellectu & affectu inhærere. Et hoc quidem imitatione ſequi debemus, ſi ſimilem feruorem & diligentiam in diuino obſequio tenere optamus.

Tu verò, ô religioſe, qui perfectionis deſiderio ardes, & virtutum amore teneris, aliquando ſingulis annis te ab omni externa occupatione ſequeſtra, vt tibi & Deo intendas, vt vias tuas cõſideres, vt in eo qui finis tuus eſt, amplexu quieſcas. Ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant:] ad eum & tu à quo gratiam ad diſcurrendum

Eccle. 1.7.

acceperiſti, per nonnullam receſſionem à negotiis & curis, reuertere, vt iterum ſine tuo damno fluere poſſis, & agros animarum rigare. Nullatenus dubitare poteris, quia aſſidua occupatione etiam bona, & vtili ſpiritu fatigaris, & in boni amore laſſeſcis; pone itaque illam aliquando, & te ſolicitudine aliorum exonera, vt quieſcas, vireſque reſumas. Danda eſt remiſſio animis, inquit Seneca, meliores acrioréſque requieti ſurgent. Vt fertilibus agris non eſt imperandum; citò enim exhauriet illos nunquam intermiſſa fœcunditas; ita animorum impetus aſſiduus labor frangit. Vires recipiét paulum reſoluti & remiſſi. Naſcitur ex aſſiduitate laborum animorum hebetatio & languor. Et ad idem Gregorius ait: Ex ſtudio namque arcus diſtenditur, vt in ſuo tempore cum vtilitate tendatur. Qui ſi otium relaxatio-

Sen. de trã-quil-lit. vitæ c.15

nis non accipit, feriendi virtutem ipſo vſu tentionis perdit. Sic aliquando in exercitatione virtus cùm per diſcretionem prętermittitur, reſeruatur; vt tanto pòſt vitia valéter feriat, quáto à percuſſione interim prudenter ceſſat.] Clauis versùs vnam partem mota, ſeram claudit; ad aliam verò partem voluta, aperit; ſic mens exterioribus intendens, ea diſponit atque cuſtodit, ſed ad Deum & interiora cõuerſa, ianuã aperit diuinę miſerationis, vt per eã theſauros donorũ cœleſtiũ educat. Niſi versùs hanc partẽ te moueris, & niſi à Deo quod tribuas acceperis, nequaquã habebis quod tribuas. Quare ſapiẽter dixit Bernardus: Otioſum non eſt vacare Deo, immò omnium negotiorum negotiũ, quoniam ex hoc otio vires proueniunt ad negotiũ, & qui ſcit prudenter ad tempus quieſcere, ſciet poſtea ſtrenuè & vtiliter laborare. Deus ipſe te

Ber. ad fratr. de mõte Dei.

ad captandam quietem ſpiritus, quaſi ſuo inuitauit exemplo. De eo enim dictum eſt: Compleuítque Deus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat, & requieuit die ſeptimo ab omni opere quod patrarat. Si ergo ſeptem diebus, vel non paucis menſibus operatus es, & ſalutem aliorum quæſiuiſti, iam Sabbatum, id eſt, tempus aliquod quieti deſtinatum, libenter excipe, in quo dum ab externo opere ceſſas, virtutes reſtaures, & ſpiritum præ onere deficiétem reficias. Legem poſuit Dominus aquis, ne tranſirent fines ſuos. Et tu legem pone occupationibus tuis, & modum curis tuis, ne inſtar aquarum irruentium te obruant, & ab ſtabilitate perfectionis abducant. Gen. 2. 1. Prou. 8. 29.

Ex hac ergo ſpirituali quiete, in qua teipſum inſpexiſti, deſideria ſopita excitaſti, propoſita confirmaſti, cum Deo ceu alter Iacob ad accipiendam benedi-

ctioné pugnaſti : exibis vt Moſes facie ſplendida ex conſortio Domini,& anima roborata , vt poſſis ſine tui detrimento aliis prodeſſe,immò & cum virtutũ augmento animas generare , & Deo theſauros ſaluandorũ acquirere.

SECTIO SEXTA.

De his quæ ſemper fieri debent.

HVc vſque quid ſingulis diebus hebdomadis,menſibus,& annis fieri debeat , expoſuimus;nunc quid ſẽper fieri oporteat,breuiter exponamus.Et qui-

dem ſemper peccata & vitia fugienda ſunt, ſemper virtutes ſectandæ, ſemper bonis operibus inſiſtendum, & aduersùs Diabolum, & eius dolos, decipuláſque pugnandum. Atque in quocúque tempore ita circumſpectè viuendum eſt, ita cautè & ſapiēter conuersādum, vt quantum fragilitas noſtra permiſerit, in nullo nec cogitatione, nec verbo, nec actione peccemus, & per aliquod bonum quod nos occupet, ad perfectionem curramus. Hic eſt intellectus illius pręcepti, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,] ab Auguſtino ſignatus: ſic enim ſcribit quodā loco: Cùm ait, toto corde, tota anima, tota mente, nullam vitæ noſtræ partem dereliquit, quæ vacare debeat, & quaſi locū dare, vt alia re velit frui, ſed quidquid aliud diligendùm venerit in animum, illuc rapiatur, quò totius dilectionis impetus currit.] Sed quia

Matt. 22.27

Aug. lib. de doctr. Chriſtia. c. 22.

generalis doctrina minùs vtilis eſt, ſi in ſua latitudine ſe contineat, & non ad particularia deſcendat, aliqua ſpecialia dicenda ſunt, quæ ſemper, ô vir Dei, præ oculis habeas, eáque diligenter præſtare contendas. Memineris autem te eſſe Deo, & Prælatis, & congregationi, in qua viuis, & proximis, & tibi ipſi debitorem: quibus ſi ſemper quod ſuum eſt, dederis, iuſtus vocaberis, & iuſtitiæ partes exequeris.

De præſentia Dei.

Cap. I.

Erga Deum igitur ac Dominum tuum hæc ſeptem, quæ ſequuntur, obſeruabis. Audi
Iere. 23. 24 illum dicentem: Nunquid non cœlum & terram ego impleo?] ipſúmque tuarum cogitationum & deſideriorũ teſtem, & tuorum verborum & operum inſpectorem aſpicito. Ipſe te vndequaque

circumdat, & ac ſi in profundo maris eſſes, ſurſum & deorſum, antè & retrò, ad dexteram & ad ſiniſtram ſua Deitate continet, & intra teipſum ille potens Dominus ac ſapiens iudex deliteſcit. Hæc ergo cogitatio, quòd Deus præſens adeſt, quòd omnia tua interiora ac exteriora perluſtrat, nunquam te deſerat, & ita tuam vitam ordines, conuerſationem inſtituas, moréſque componas, vt pro humana fragilitate te à Deo aſpici non erubeſcas. In initio cuiuſque operis Deo illud offeras; in progreſſu illum intuearis, in fine ipſi placere, & eius gratia finire conſtituas. Et ſi hoc donum fueris aſſequutus, vt in otio, & in negotio, ſolus, & aliis aſſociatus, ſcias Dominum aſtantem contemplari, citiùs quàm putas ad magnum virtutum augmentum peruenies.

***

De charitate erga Deum.

CAP. II.

DILIGE Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua: quia hoc eſt maximum & primum mandatum. Dilige eum corde, omnes cogitationes & deſideria tua vniuerſa in eum dirigens. Dilige opere, mandata eius, & cōſilia cuſtodiens. Dilige eum vnicè, volũtatem tuam ab omnibus rebus creatis auertens. Dilige eum, diligenter omnia, quæ ad eius obſequium pertinent, ſedulò perficiens. Dilige eum purè, in nullo temetipſum quærens. Dilige eum liberè, quæcumque eius amori opponuntur, conſtanter abiiciens. Dilige eum gratis, ex amore eius nullum emolumentum, niſi eius beneplacitum exigens. Dilige eum fortiter, propter eum mala patiens. Dilige perſeueranter, nunquam te ab eius

obſequio & deſiderio diuellens. Hæc præſtabis, ſi eum vt ſummum bonum, vt ipſam bonitatem, ac vt fontem omnium donorum contempleris. Si etiam hunc amorem quotidie intentis precibus poſtulaueris: ſi mundum te, quantum hæc mortalitas fert, & purum ab omni labe cuſtodieris.

De timore Dei.

CAP. III.

TIME Dominũ Deum tuum, quia Dominus tuus eſt, & quia ipſe dixit: Si ego Dominus, vbi eſt timor meus? Time illum, quia neſcis an odio, an amore dignus ſis. Time illum, quia poſtquàm occiderit corpus, poteſt animam mittere in gehennam. Time illum, quia incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius, & neſcis quid de te futurum ſit.

Time, non vt ſeruus emptitius, ob pœnam, ſed vt filius cariſſimus & fideliſſimus, ne incurras diuinam offenſam. Time, ne ab illo ſepareris, in quo omne bonum eſt, & à quo ſeparatus omne malum & omnem miſeriam tibi accerſes. Time magna peccata, quia à Deo ſeparant: & time quoque leuia peccata & minimas imperfectiones, quia grauioribus offenſis ianuam aperiunt. Time tandem Dominum, quia timor eius initium eſt omnium bonorum. Nam ſcriptum eſt: [Timere Dominum omnes Sancti eius, quoniam nihil deeſt timentibus eum.] Inquirentes autem eum per caſtum & ſanctum timorem, non deficient omni bono. Ex hoc timore intima reuerentia procedit, quâ diſces adorare eum, vt decet, in ſpiritu & veritate.

*

De zelo honoris Dei.

Cap. IV.

IGnesce zelo honoris Dei tui, qui zelus cor tuum comedat, animam tuam mœrore conſumat. Animaduerte, quia ipſe Dominus eſt ſponſus tuus, quem hæretici contemnunt, Iudæi ſubſannant, idololatræ & infideles ignorant. Eum peccatores innumeris iniuriis afficiunt, plurimi iuſti ei tepidè & oſcitanter inſeruiunt, & perfecti nonnunquam aliquid faciunt, quo coram eo minùs reuerenter aſſiſtunt. An tu, qui hæc vides, non laborabis pro auertenda iniuria, & curando honore ſponſi tui, & pro tantis iniuriis eius nónne intimum dolorem admittes? Hæc igitur ſit ſolicitudo tua, gloriam Dei ſemper quærere, animarum ſalutem ſecundùm vocationem tuam, & gratiam tibi datam curare, eas orationibus, ſacrificiis,

bonis exemplis, ac ſanctis laboribus iuuare, & diuinam gloriam promouere. Obliuiſcere boni temporalis tui & quietis tuæ, honorem tuum contemnas, & difficultati occurrenti non parcas, vt Domini honorem gloriámque promoueas.

De laude Dei.

Cap. V.

Semper lauda Dominum Deum tuum, quia non ſolùm dignus eſt laudari, ſed & maior eſt omni laude. Lauda illum opere, lauda & ore. Optima eſt operis & vitæ laudatio, vt ſicut cœli pulchritudine & claritate ſua enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius, tot linguis, quot ſtellis annunciat firmamentum: ita & tu vitæ ſanctitate, & morum integritate, Dominum tuum laudes, & alios qui te viderint, ad laudandum Dominum, & be-

nignitatem eius magnificandam inuites. Sic luceat lux vitæ tuæ, & ſplendor conuerſationis tuæ, coram hominibus, vt videntes opera tua bona, glorificent patrem tuum, qui in cœlis eſt. Lauda illum & ore, ita ſcilicet vt laus eius ſemper in corde tuo inchoët, & iugiter in ore reſonet. Et ſicut beata Cæcilia ſemper Euangelium Chriſti gerebat in pectore, & nunquam à colloquiis diuinis & oratione vacabat: ita & tu ſemper Chriſti myſteria, & Dei tui attributa, & mirabiles perfectiones animo volvas, & oris laudibus efferas. Vniuerſæ res creatæ illum laudant, & opera eius mirabilia prædicant: tu vnus ex creaturis Dei ne otio torpeas, ne ab eius laudibus ceſſes.

De gratitudine erga Deum.

Cap. VI.

GRatias Deo continuò age, & ſemper in gratiarum actione mane. Æquũ enim eſſet, vt qui omnibus momentis beneficia recipis, omnibus etiam, ſi fieri poſſet, pro eis immenſas gratias reſpõderes. Non eſt momentum, in quo non accipias à Deo eſſe, vitam, ſenſum & intelligentiam, & omnia alia bona tum naturalia tum ſupernaturalia, quæ in te ſunt. Si ergo quando ab aliquo homine actu benificium recipis, ſtatim illi gratias agis: ingratus eris Deo, ſi sẽper innumerabilia beneficia recipis, & non ſemper ſaltem deſiderio illi gratiarum actione reſpõdes. Gratias ages igitur pro rebus proſperis, quia tibi ad ſolatiũ datæ ſunt; & pro aduerſis, quia ad correctionem, & augmentum coronæ tuæ

ordinatæ ſunt. Gratias ages pro donis ſpiritualibus, quia animam ditant; & pro temporalibus, quia corpus, animæ habitaculum, ſeruant. Gratias ages pro his, quæ tibi dantur, quia ad te pertinent, & pro his quę proximis tribuuntur, quoniam ad fratres tuos, quibus charitate iunctus es, pertinere noſcũtur. Semper cor tuum eructet verbum bonũ gratiarum actionis, ſemper os tuum in quocumque ſucceſſu Deo gratias reſonet, vt dum pro continuis beneficiis gratias agis, te ad potiora recipienda diſponas.

De Reſignatione in voluntate Dei.

CAP. VII.

RELINQVE in manibus Dei tui tua, & te: committe & offer Deo te, & reſigna te plenè in manibus eius, vt de te ac de rebus tuis faciat, vt placitum fue-

rit in oculis ſuis. Dic ſæpe voce: Fiat voluntas tua.] Et non mea volũtas, ſed tua fiat; ſed multo magis beneplacitum Domini tua amplectere voluntate. Nam ſæpe ore dicimus, Fiat voluntas tua,] & propoſito ac deſiderio volũtati Domini reluctamur. nos verbo offerimus, & opere retinemus; ſermone donamus, & actione Deo ſua volẽti accipere, ſtultè reſiſtimus. Tu non ſic, ſed ſcito quia tu non tuus, ſed Dei es; tua non tua, ſed Dei ſunt; ergo aliena Domino repugnante contrectes, quia furti in die examinis argueris. Eſto coram Domino vt tabula penitus munda, in qua poſſit ipſe quidquid voluerit depingere. Eſto vt lutum in manu figuli, vt te formet aut frangat, vt efformatum aut in ſublimi loco, aut in imo cõſtituat. Reſpice tua, vitam, ſalutem, honorem, conſolationem, & reliqua quæ poſſederis, nõ vt propria, ſed

vt commodata,& eſto paratus ea reddere ei, qui liberaliter commodauit. Ipſe diligit te in infinitum,plus quàm tu te. Debes ergo te in manu eius reſignare, & paratum offerre, vt in tempore, & æternitate,quidquid voluerit,efficiat.

De amore Prælatorum.

CAP. VIII.

HÆc, quæ dicta ſunt erga Deum: at erga Prælatos, ſeptem etiam obſeruabis. Primò, dilige illos in quibus multas diligēdi rationes inuenies. Ipſe enim gerunt in terris vicem Dei, à quo omnis poteſtas & dominatio deſcendit, referúntque nobis Chriſtum Ieſum, quem in ipſis debes aſpicere. Ipſi ſunt patres, duces,paſtores,magiſtri,conſiliarij,& nullus ferè eſt, quē diligas, cuius munus non in Prælatis in-

uenias. Sunt patres, qui nos paterno amore diligunt: Duces, qui verbo & exemplo in cœlum ducunt: paſtores, qui doctrina paſcunt; magiſtri, qui ignorantiam noſtram remouent:& cõſiliarij, qui in dubiis ſaniora proponũt.Ipſi ſunt vigiles, qui vigilant ſuper nos, quaſi rationẽ pro animabus noſtris reddituri. Ipſi ſunt œconomi, qui alimenta, ac veſtimenta, & cætera neceſſaria cum magna charitatis ſignificatione miniſtrant, & non ſine magna ſolicitudine quærunt, vt miniſtrent. Ipſi denique ſunt capita noſtra, & nos quaſi membra, à quibus periculoſum eſt odio diſiungi, aut minima auerſione ſeparari. Si hæc in Prælatis conſideres, facilè magno amore eos amplecteris. Si verò (quod Deus à ſanctis congregationibus vertat)Prȩlatum improbum ſortitus fueris, in quem hæ proprietates non quadrent,non

pro

propterea eſt a dilectione ceſſandum, quia eo ipſo quòd Prælatus eſt, vicem Chriſti gerit, cuius authoritas in malo Prælato non deficit. Et ſatis eſt vt diligatur; quòd Chriſtum ſummè dilectum repræſentet.

De Reuerentia erga Prælatos.

CAP. IX.

SEMPER Prælatos venerabe; ris, & magno honore ac reuerentia proſequeris. Debetur namque reuerentia Prelationi, eo ipſo quòd dignitatem habet ſuper alios, & participatio quædam eſt diuinę poteſtatis, quam ille in quoſdam contulit, vt contineant multitudines, & ad populorum aut congregationum vtilitatem gubernent. Hanc autem reuerentiam interiùs exteriúſque Præſtabis. Interiùs quidem ſi prælatos maiores agnoſcas, ſi dignos ho-

nore iudices, ſi eis te animo ac voluntate ſubmittas. Exterius verò ſi illis conſueta ſigna reuerentiæ ac ſubiectionis exhibeas, ſi aperto capite, demiſſis oculis, demiſſa voce, & paucis verbis illos alloquaris, ſi coram illis nihil friuolum, aut leuitatem præferens dicas aut facias, ſi abſentes honorificè nomines. Et quidem nobiles ſæculares nunquam iudices aut ſenatores ſuos niſi reuerenter nominant, & ad proprium ſuum honorem pertinere iudicant, eos magnificare, & coram illis reuerenter ſe gerere. Quanto magis religioſus putare debet ad ſuum honorem ſpectare, ſi Prælatos ſuos veneretur, quos Chriſti loco habet, & in quibus ipſum Chriſtum agnoſcit?

De obedientia ad Prælatos.

CAP. X.

SEMPER Prælatis obedias, & non ſolùm opere, ſed & volũtate, ac iudicio illis te ſubiicias, quoties nihil Dei præceptis contrariũ iniungunt. Obedientia iter eſt ſecurum in cœlum, quam qui negligit, aut minùs diligenter ſuſcipit, ipſe ſe decipit. Cura vt omnia, quæ feceris, non tantùm communia, verùm & ſpecialia quoque virtutis obſequia, Prælatus ſciat, probet, & facienda præſcribat. Sic tineã propriæ voluntatis excuties, ſic operibus tuis non mediocrem decorem adiicies, ſic mille aduerſarij decipulas & dolos euades. Quidquid Prælatus, aut expreſſè nõ dictauit, aut ſi ſciret, gratum non haberet, tanquam germen propriæ voluntatis ſuſpectum habe. Iam alienus es, eius ſcilicet, qui factus obediens vſque ad mortem,

mortem autem crucis,propter te crucifixus eſt. Ipſe te per Prælatos regit, & vult, in his quæ ipſi præceperint, aut gratum habuerint,à te ipſo ſeruiri.Non tibi cedet in bonum, ſi teipſum regas; & ab eius voluntate per ſuperiores demonſtrata diſiungas.

De oratione pro Prælatis.

Cap. XI.

Prælatos non tantùm opere per obedientiam, ſed etiam oratione iuuabis. Nam quis non pro ſuo capite aſſiduè oret, præcipuè ſi illud videat in magno diſcrimine conſtitutum? Prælati autem capita noſtra ſunt, quæ non ſolùm coronæ ſpineæ curarum cingunt, ſed & non modica reddendæ rationis pro animabus noſtris pericula circumſepiunt Ora ergo Dominum pro illis vt vitam,& ſalutem cor-

poris habeant, oneráque gubernationis ſuſtineant: vt lux cœleſtis ipſis affulgeat, qua in omnibus Dei voluntatem intelligant: vt ſuauitatem & efficacitatem accipiant, quibus optimè ſubditos ſibi commiſſos regant. Nam hoc eſt præceptum Pauli, cùm ait: Obſecro primùm orationes fieri pro Regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt] 1. Timot 2. 1.2.

De ſuſtinentia Prælatorum.

CAP. XII.

POTEST euenire vt tibi Prælatus immiſericors, aut ſaltem durus, & inſuauis obtingat, qui ſubditorum infirmitatibus compati neſciat, qui defectus corrigere in lenitate ſpiritus nolit, & qui erga eos qui ſibi commiſſi ſunt, non cor patris, ſed ſeueri iudicis induat. Aliquando enim ſuperiorum electores errant, aut Prælatio animum mu-

tat, aut natura aliquorum ferrea, licèt auxilio gratiæ & virtutis adiuta, nunquam ſe ex toto ad debitam lenitatem, (quæ Prælatis eſt maximè neceſſaria) reuocat. Hunc ergò Prælatum tu, ô vir Dei, patienter ſuſtinebis, & tua patientia eius duriciem vinces, vt magnum ex ſuſtinentia illius, qui te ſuſtinere debuit, lucrum reportes. Conſidera quid mundani in curiis principum commorãtes ferant, quomodo ſe pro temporali emolumento ingenio domini ſuperbi & inſani, & nunquam ſibi neque in minimo imperantis, accommodant. Et pro amore regni cœleſtis tu tantillum ſaltē patere, & nonnullam ſuauitatē Prælati tui æquanimiter ſuſtine. Forſitan tepiditas tua tanta eſt, vt non patre, ſed trierarcho indigeas, & ſi Prælatum pium, & diſcretum haberes, in amore virtutis, non creſceres. Cor itaque tuum quibus

potueris modis ad amorem huiuſmodi Prælati coge, téque ipſum ad orandum pro illo, & multo magis ad bene ſemper loquendum de illo, compelle. Ei te morigerum præbeas, & prompta obediẽtia & aſſiduis obſequiis ad lenitatem incitabis, ſicque ex ingenio eius ferreo, tu virtutem ferream, id eſt fortem, & mala tolerare ſcientem, conſequeris.

De diſſimulandis defectibus Prælatorum.

CAP. XIII.

NON detegas defectus Prælati, neque illos exaggeres, ſed potiùs eos benignè & prudenter diſſimula, vt apud Dominum veniam & miſericordiam tuorum erratorum conſequaris. Prelatus, homo eſt, non Angelus; non igitur facias miraculum aut portento ſimile, ſi aliquos in ſe defectus necdum emendauerit. Ipſe patienter ſuſtinet pluri-

mos defectus omnium ſubdito-rum, quid multum ſi omnes illi pauculos defectus prælati ſuſtineant? Et ſi patris, qui te carnaliter genuit, culpas ac defectus celas, cur non potiori oratione patris ſpiritualis defectus abſcondes? Adi ergo Eccleſiaſticum ſuper hac re teipſum admonentem: In omni opere & ſermone, & patientia honora, (ideſt, ſuſtine,) patrem tuum, vt ſuperueniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in nouiſſimo maneat.] Et rurſus: Ne glorieris in contumelia patris tui, non enim eſt tibi gloria, eius confuſio; gloria enim hominis ex honore patris ſui, & dedecus filij pater ſine honore.]

Eccle. 3. 9.

Ibid. n. 12. 13.

***

De non iudicandis Prælatis.

CAP. XIV.

PRÆLATOS tuos & ipſorum acta non iudices, ſiquidem rationes, quibus ad aliquid agendum, aut præcipiendum, aut prohibendum mouentur non agnoſcis. Crede mihi, frater, non cogitationes Prælati cogitationes tuæ, nec viæ illius viæ tuæ. Immò non ſemel ſicut exaltantur cœli à terra, ita exaltantur cogitationes eius à cogitationibus tuis, & viæ eius à viis tuis. In teipſum & tua commoda cogitas, ille diſciplinam religioſam promouere cogitat: tu tantùm terrena curas, ille verò te à terra euellere ac ſeparare, & in cœlum inuehere curat. Ideò videtur tibi ſcrupuloſus & durus exactor, quia à te exigit ſpiritualem vitam & diſciplinæ cuſtodiam, tanquam ille qui pro te & omnibus ſubiectis ſuis eſt Deo rationem redditu-

rus. Munus iudicandi, munus Dei eſt, munus eſt maiorum, quibus ille facultatem gubernandi commiſit: ſi tu nec Deus es, nec Prælato tuo præpoſitus es; quomodo audes illum iudicare, & falcem in alienam meſſem mittere? Teipſum potiùs iudica & reprehende, quod ſaluberrimum eſt; & à iudiciis aliorum, præſertim maiorum, abſtine, quod frangere periculoſiſſimum eſt.

De affectu filij erga religionem.

Cap. XV.

HÆc erga Prælatos: at erga religionem ſeptem quoque cuſtodies. Religioſam familiam, ad quam à Domino vocatus es, vt piiſſimam matrem diligas. Id ſanè virtus gratitudinis exigit, & profectus tuus, ac ipſius religionis conſeruatio requirit. Deo te ad vitam religioſam vocanti, & in ea te cuſtodienti, gra-

tus exiſtas neceſſe eſt, ne vt ingratus (quod abominabile & peſſimum eſt vitium,) aut tanto dono ſpolieris, aut illo ſine ſpiritus emolumento fruaris. Gratus autem eris, ſi hoc eximium beneficium agnoſcas, & in magno pretio habeas. Habebis autem, ſi religionem tuam eſſe matrem aſpicias, quæ te in vtero tyrocinij concepit, in profeſſione parturiuit, lacte doctrinæ nutriuit, pane virtutum refecit, in ſtatu honoris conſtituit, & æternam hæreditatem præparauit. Sic etiam mirum in modum proficies, quia dilectio & affectus iſte faciet, vt religioſam diſciplinam non moleſtam, ſed gratam, non grauem, ſed ſuauem exiſtimes, eique te diligenter accommodes. Sic tandem religio per te ſuum decorem & ſplendorem non perdet: nam & filij affectus à te poſtulabit, vt puritati ſtatus tui conſulas, & nihil regulæ con-

trarium admittas. Ne putes autem (vt quidam ſtultè cogitant) hunc filij affectum exigere, vt tuam religionem immoderatè laudes, vt eam inſipienter aliis præferas, vt in publicis conſeſſibus ad primas ſedes aſpires. Hæc ridicula ſunt, quæ ſtulti faciunt. Sed id exigit affectus filij, vt in omni loco bonum exemplum præbeas, vt tui ſtatus circumſpectionem neceſſariam cuſtodias, & per humilitatem omnibus te ſubmittas.

De cuſtodia Regulæ.

CAP. XVI.

HVNC ergo affectum filij habebis, ſi ſex alia, quæ ſubiungam, obſeruaueris. Eſto igitur cuſtos regulæ & inſtituti tui, quoniam iſta te cuſtodient, & matrem tuam venerabilem, ſcilicet Sanctam religionẽ, indi-

cibili exultatione afficient. Mater gaudet, ſi filios ſuos valere, & opibus abundare, & apud aliquem Principem in honorabiliſſimo loco haberi ſciat. Regulæ autem cuſtodia ſalus eſt animæ, diuitiæ cuſtodientis, & familiaritatem parat apud Deum obſeruantibus illam. Matrem ergo lætitia perfundis, cùm regulam, ac maiorum ſcita cuſtodis. Hæc obſeruantia te perfectum faciet, te filium honorabilem religionis, & dilectum conſtituet, te fratribus amabilem, & Dæmonibus terribilem, & Angelis ſimilem reddet. Quia ſicut illorum gloria eſt Deo parere, ita & tu gloriam exiſtimabis, Deo in his quæ per religioſum inſtitutum ſtatuit, obedire.

Do bono nomine religionis quærendo.

Cap. XVII.

Bonvm religionis nomen tibi quærendum eſt, vt qui tot ab ea beneficia recipis, ſaltem in hoc eidem proficuus exiſtas. Ita autem hoc bonum nomen, bonámque opinionem in cordibus aliorum feres: ſi nihil, præſertim coram ſæcularibus indecens indecorúmque facias, vel loquaris. Si cum illis agas quantum neceſſitas, aut prudens charitas poſtulauerit, & nihil ampliùs. Si eis quæ domi fiunt, nequaquam detexeris, præcipuè ſi minimum quid (vt fieri poſſet) diſcordiæ, aut minoris ſubmiſſionis contigiſſet. Si eos intra clauſtra cœnobij, aut multo minùs intra cellam non admiſeris. Si te libenter ſemper vixiſſe, & adhuc viuere ſub diſciplina religioſa, pronunciaueris. Si erga

Dominum, qui te vocauit, animum gratum oſtenderis. Ac tandem ſi ſæculares in te (quantum fieri poſſit) virum ſpiritualem ac religioſum videant, & nunquam hominem, id eſt, te affectibus ſeruientem, aſpiciant. Hæc generaliter ſunt, quæ apud alios bonum nomen religionis gignunt & ſeruant.

De onere religioſæ diſciplinæ ferendo.

Cap. XVIII.

Religiosa diſciplina feruidis ſuauis & dulcis eſt ſuper mel & fauum, ſed tepidis ſolet eſſe amara & oneroſa. Non quia ipſa per ſe aliquid moleſtiæ contineat, ſed quòd animus ægrotus palatum cordis prauis affectibus infectum habeat. Tu ſi aliquando tentatione pulſatus moleſtiam in cuſtodienda diſciplina ſenſeris, eam à te abiicere ac remouere curato: ſicque animam tuam ad

diſciplinam ſeruandam & onus ferendum, incitabis. Nemo in republica eſt, qui non moleſtiam aliquam patiatur: pauper mendicitate premitur, diues ſpinis diuitiarum compungitur, ignobiles vectigalibus & tributis, nobiles bellorum periculis, & duris Principum obſequiis onerantur. Qui aliquid cupiunt, (& quis eſt in ſæculo, qui vana non cupiat?) ex deſideratorum abſentia dolorem ſentiunt. Nullum eſt munus in hac vita, quod moleſtiam annexam non habeat, & quò maius eſt, eò duriori labori ſubiicitur. Si ergo homines propter bona peritura tot moleſtias & afflictiones ſuſtinent: ſatis delicatus eris tu, ſi propter regnum cœlorum paruam moleſtiam tuo ſtatui adiūctam non feras. Æquanimiter igitur eam ſuſtineto, & pro ea fugienda nunquam diſciplinam deſeras: quia quanto magis laboraueris, tanto in cœlo

maiori præmio perfrueris. Et diſciplina ipſo vſu dulceſcit, & omnis moleſtiæ expers efficitur: qui verò ſe non vincit,& propter modicam difficultatem, obſeruantiam fugit, maiori quotidie moleſtia triſtatur.

De religioſis functionibus ritè præſtandis.

Cap. XIX.

EA, quæ ad religioſam vitam pertinent, cuiuſmodi ſunt oratio, pſalmodia, lectio, meditatio, Miſſæ celebratio aut auditio, Sacramentorum vſus, conſcientiæ examinatio, & alia huiuſmodi, rectè diligentérque præſtabis. Nam his bene præſtitis,virtutes auges,feruorem prouehis, peccata multa leuia declinas,& quotidie melior ac purior efficeris. His verò malè & oſcitanter factis, in dies tepiditatem foues, & ſtatum animæ ſpiritua-

lem(vt experimento compertum eſt) nihil promoues. Operibus iſtis, ô frater, Deo ipſi famularis, qui Rex magnus eſt ac Dominus potens, non decet verò ſeruum, qui æternam mercedem à tanto Rege pro ſuis obſequiis ſperat, illi tepidè oſcitantérque ſeruire. Mater tua religio Sancta in veris & ſtrenuis filiis ſuis religioſa opera diligenter præſtat, ne ſocordia & negligentia tua illam labores filiorum ſuorum Domino offerentem, aliquo rubore ſuffundas. Pudet enim illam imperfecta opera offerre, & fructus putridos Domino conſecrare.

De bono exemplo fratribus dando.

Cap. XX.

OMNIBVS tum externis, tum domeſticis bonum exemplum præbere curato, & ſanctitatis odorem ſpargere, vt bonus Chriſti odor factus in omni loco

eum, non ſolùm tuo, ſed omnium ore collaudes. Illum enim ore etiam & corde eorũ laudas, quos vitæ tuæ puritate ad laudandum inuitas. Hoc autem aſſequeris, ſi in bonis operibus, quæ oſtẽderis, & in circumſpectione, quam ſeruaueris, non tuam, ſed Domini laudem gloriámque quæſieris. Nihil igitur apud alios facias, ex quo ſcandalum aut offenſionem accipiant; nihil, ex quo anſam liberiùs viuendi captent; nihil, ex quo aliquid contra inſtitutum, aut communem viuendi vſum introducant. Conſidera te membrum eſſe totius religionis, & ſicut vnum membrum nonnihil incommodi patitur propter bonum totius, ita & tu diſce aliqua incommoda diſſimulare, in cibo, in potu, in veſte, in cella, & aliis ſimilibus, & aliquid penuriæ & moleſtiæ pati, vt ſanctam religionem, ſicut iam inueniſti, diſcretæ ſeueritatis amatricem, &

abſtinentiæ & paupertatis cultricem relinquas.

De rebus temporalibus curandis.

Cap. XXI.

Res temporales, vt veſtes, libros, & ſimilia, nullas habebis proprias: quia hoc paupertati à te Deo promiſſæ repugnat. Ad vſum verò tibi à religione conceſſas, non vt proprias (ſiquidem earum dominium non habes) ſed vt alienas, (vt verè ſunt) & mutuò datas accipies. Sicut ergo re tibi cõmodata ab aliquo, & ad vſum pro tẽpore determinato cóceſſa, ita vteris, vt quàm minimum detrimentũ accipiat, quo eam poſſis illęſam reſtituere: ita & res cœnobij, quę ad vsũ tibi datę ſunt, diligẽter & curiosè tractabis, vt multo tẽpore durent, & ſi ad aliorum vſum deuenerint, ſine horrore illis vti poſſint. Id paupertas, quam profeſſ' es, expetit, immò & religioſa vrbanitas poſcit. Qui enim res ſibi ad vſum datas incuriosè

atterit, & turpat, & inſumit, pauper non eſt, & qui aliorum, qui eaſdem res poſtea ad vſum vēdicabunt, nullam rationem habet, ſatis inurbanus & inciuilis eſt.

De cogitando Deo in fratribus.

CAP. XXII.

HIs ſeptem erga religionem in qua viuimus, ſeruandis, breuiter expoſitis, iam ad quartū ſeptenarium eorū, quæ erga fratres ſeruanda ſunt, accedamus. Ac primò in fratribus tuis non tam hominem quàm Deum aſpicere & cogitare curato. Deus nāque in omnibus rebus, ſed præcipuè in creatura rationali ac intellectuali, per eſſentiam, præſentiā, & potentiam inhabitat: quare æquum eſt vt in cunctis rebus, ſed præcipuè in hominibus, Deū inſpiciamus. Sicut ergo cùm regem ſcis ſub cortina latere, non

multum de cortina curas, ſed re gem latentem, téque contuētem conſideras: ita cùm fratrem vides aut alloqueris, non tam eius aſpectum oculis carnis, quàm Deum in eo habitantem mentis oculis intuearis. Hoc aſſequi magnum Dei donum eſt, quo nec erga iuuentutē & pulchritudinem perſonarū afficieris, neque à ſenibus, & decrepitis, & ægrotis abhorrebis, & miram animi puritatem comparabis. Et fiet paulatim in te quidam ſublimis Spiritus orationis, ac diuinæ familiaritatis, quæ in Deum ſemper affectu eas, & inter homines ſolùm viuas. Et nos ſcim⁹, quia multo facilius eſt hoc ſcribere, quàm actione præſtare, ſed potens eſt Deus noſtris piis conatibus pro ſua voluntate fauere.

De dilectione fratrum.

Cap. XXIII.

RECORDARE præceptũ Domini eſſe, Diliges proximũ tuum ſiue fratrem tuum ſicut teipſum.] Quod præceptũ illi maximo dilectionis Dei mandato ſimile dictũ eſt, quoniã & dilectionem præcipit, & Dei cauſa habẽdam præcipit, & ſua amplitudine omnia mãdata cõprehendit. Cùm ſcriptum ſit, [qui diligit proximũ, legẽ impleuit.] Diliges ergo vero & puro amore fratres tuos, & diliges nõ propter lucrũ, nõ propter aliquid creatũ, ſed propter Deum tuum. Hoc autem præſtabis, ſi fratres tuos in corde tuo nõ contẽpſeris, ſi nõ temerè iudicaueris, ſi eis non oblocutus fueris, ſi nec verbo nec opere malũ intuleris, ſi pro tua poſſibilitate iuuaueris. Denique ſi illud impleueris; Quod ab alio oderis fieri tibi, vide Iob 4. 16.

Luc. 6. 31. ne tu aliquando alteri facias. Et, pro vt vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.] Neque erit hæc dilectio tibi difficilis, ſi in fratre Deum fueris cōtemplatus, ſi eū à Deo diligi ac in magno pretio habere cognoueris, ſi fratrem, id eſt, Dei filium ac matris Eccleſiæ, & ad gloriam deſtinatum, & tibi vtilem eſſe putaueris.

De affabilitate erga fratres.

CAP. XXIV.

Eccli. 4. 7. CONGREGATIONI pauperū ait Eccleſiaſticus, affabilem te facito: videtur autem tecum loqui cùm propter Chriſtum te pauperum religioſorum congregationi ſociaueris. His quibuſcū viuis quantum charitas, & diſciplina religioſa ferunt, te accōmodabis, eos comiter alloquéris, rebus licitis & honeſtis à te poſtulatis libenter acquieſces, & nihil

in te aut ruſticum aut inurbanū, aut durum, aut quod iure eos offendat, reperient. Vita religioſa, vita ſanctiſſima eſt, pariter & iucundiſsima, atque ex ea parte qua ſanctitatem amat, honeſtatem vitæ, & morum quærit, ex ea verò qua iucunditatem habet, ab omni vitio inſuauitatis & ruſticitatis abhorret. Memento igitur illius verbi, Eccleſiaſtici, qui alio loco ait: Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua eucharis in bono homine abundat.] Itaque loquaris, ita inter alios conuerſeris, vt omnes te diligant, & tuum conſortium non refugiant. Eccli. 6. 5.

De honore fratrum.

CAP. XXV.

HONORE inuicem præuenientes,] inquit Paulus: fratres ergo tuos honore præueni, & re

uerentia proſequere. Hominis ſuperbi eſt, ſigna honoris ab aliis expectare, & illos ad honorē deferendū paratos non magis præuenire. Humilitatem tuam in honorādo alios, & non in honorem aucupando, monſtrabis. Prælatos vt prælatos honore afficies, ęquales vt æquales; minores vt minores, & nullus ad te ſine honore appropinquabit, aut à te ſine honore tranſibit. Quin & Deum in omnibus habitantem honorabis, & non vt honoreris, ſed vt illi placeas, & vt ſuas imagines veneratione proſequaris, fratribus ſigna honoris exhibebis.

De defectibus fratrum ferendis.

Cap. XXVI.

PRÆCEPTVM etiam eſt Pauli: alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legē Chriſti.] Maiora autem onera noſtra ſunt noſtri defectus, quibus aliis non-

nunquam

nũquam quaſi intolerabiles reddimur. Defectus igitur, & agreſtes mores aliquorum fratrum ferendi ſunt, vt legẽ charitatis impleamus. Atque ideo tu, ô religioſe, tuorum fratrũ defectus patienter ſuſtine, & quod in eis aut exemplo, aut oratione aut leniſſimo verbo (ſi prudẽtia dictauerit eſſe dicendum) emendare non potueris, Deo emendandum corrigendumque committe. Sat ſcio te multos in tua conuerſatione defectus videre, quos vis omnino ab aliis patiẽter ſupportari. Idem itaque tu facias neceſſe eſt, ne velis, diuerſo pondere ac diuerſa mẽſura, (quod abominabile eſt) tua atque aliena metiri. Suſtine vt ſuſtenteris, diſſimula aliorum leues defectus, vt tui magni diſſimulentur; tace, vt tuę miſeriæ taceantur. Abſurdum namque eſt cupere ab omnibus ſuſtineri, & nec leuiculas aliorum culpas velle portare.

De ope fratribus exhibenda.
CAP. XXVII.

FAc vt fratribus tuis ſis vtilis, eoſque pro amore Dei tua induſtria & viribus adiuues. Iuua orationibus, pro illis diuinam miſericordiam implorans; iuua Sanctis deſideriis fructum laborum ipſorum ſiue corporaliũ, ſiue ſpiritualiũ, apud Dominum cupiẽs; iuua ſermonibus cùm id prudentia dictauerit, attẽta perſonarum qualitate ad fructuosè laborandũ exhortans: iuua tandem operibus, te ipſum ſedulò occupans; & omne otiũ fugiens, & exemplo nõ ad otiandũ, ſed ad laborandũ impellẽs. Cùm id diſciplina religioſa tulerit, & munus tibi demãdatum poſsibilitatem non negauerit, eis, in officiis humilibus laborantibus, libenter aſſocia, manus ad aliquid eorũ quæ aguntur ad, moue, te illa miniſteria non horrere, neque vt ſeruilia contemne-

re, ipſa actione teſtare. Magnæ ædificationis eſt in cœnobio, cùm ſeniores & literati, immò & prælati ipſi interdum ad humilia ſeruitia ſe dimittunt. Sic minores libentiùs illis ſeruitiis intendunt, iucundiùs ſeruiunt, & manifeſtè vident ſe non contemni ab his, qui in ſpiritu humilitatis dignum iudicant minores actione iuuare. Nulla igitur ratione ab his te miniſteriis excuſes, ſed ſi vnus ex minoribus es, & ex adoleſcentio tibus, minora non reſpuas; ſi verò maior es, aliquando Chriſtum ſequens, pro bono exemplo minora ſuſcipias.

De circumſpectione in conuictu fratrum.

CAP. XXVIII.

QVAMVIS inter bonos degas, oportet vt circumſpectè te geras, & licèt omnes iuxta Domini præceptū, diligas, neceſſe

eſt,ſi vis proficere, vt non omnes ad familiaritatem admittas. Si qui inter bonos ſunt mali, aut certè diſcoli, imperfecti, detractores, tepidi, & libertatis amatores, tu eos nõ aliter quàm peſtes fugies.
Eccli. 13. 1. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam,] & qui imperfectis & diſcolis ſociatus fuerit, multas imperfectiones nõ effugiet. Si qui verò fuerint feruidi atque perfecti, hos ſectare, horum familiaritatem exquire, vt eorum exemplo & communicatione proficias. Qui enim timet
Eccli. 6. 17. Deũ, æquè habebit amicitiã bonam, quoniam ſecundum illũ erit amicus illius.] Prudẽter ergo tibi fugiendi ſunt imperfecti, & ſectãdi perfecti, ne familiarium vitiis fœderis, & imperfectionibus eorum polluatis. Cum nullo quantumuis bono nimiam familiaritatem ineas, quę ſine dubio tempus inſumit, cor diſtrahit, & alios

ſcientes offendit, ſed debita moderatione ſemper condita ſit amicitia tua.

De amore ſecreti, & commoratione in cella.

Cap. XXIX.

TANDEM ſeptem alia circa te ipſum intentè cuſtodies. Fuge publicum quantum vocationis & ſtatus tui qualitas tulerit, ama ſecretum, eſto aſſiduus habitator, & diligẽs cuſtos cellæ tuæ, quam habitationem, atque cuſtodiam mille conſolationibus, & mille bonorũ operum fructibus tibi perſoluet. Egredere libenter ab ea cùm obedientia iuſſerit; lætè, cùm charitas exegerit; æquanimiter, cùm neceſſitas poſtulauerit. Si verò nihil horum trium tè corpore à cella ſeiunxerit, tu corpore & mente in ea manebis, & ibi rebus vtilibus occuperis. Ora, pſalle, lege, ſcribe,

& aliquid proficuū operare. Erit tibi cella ſeminarium quietis, locus pacis, radix omnigenæ perfectionis. In ea, ſcientia creſcit, virtus augetur, multiplex imperfectio ſenſuum, linguæ, & cogitationum vitatur. Qui autem cellam cuſtodire neſciuit, viam ſpiritus ignorauit.

De cura modeſtiæ.

Cap. XXX.

IN omnibus actionibus tuis modeſtiæ memor eſto, & ita te geras vt non minùs tibi quàm aliis te aſpicientibus conſulas. Modeſtia non tantùm virtus eſt, verùm & omnium virtutum ornamentum & veſtis, ſine qua minùs decentes apparent. Illa eſt quæ apud homines quoque æſtimationem conciliat: quoniam ex occurſu faciei, & ex his quæ exteriùs videntur, ſolēt noſtra

interiora metiri. Et ſicut internæ ſerenitatis eſt iudex, ita ſolet illam inter turbationis occaſiones ſeruare. Tu igitur tum in ſereni tate vultus, tum in maturitate in ceſſus, tum in moderatione omnium externarum actionum, modeſtum te exhibe, ita vt hæc exteriora internam tranquillitatem monſtrent, omnes ædificent & Chriſti ipſius imaginem nonnullam exhibeant, cuius tam inſignis & mirabilis fuit modeſtia, vt per eam voluerit Paulus Corinthios obteſtari. 2 Cõ 10.

De contemptu ſui.

CAP. XXXI.

DIſce te ipſum diſcutere, te ipſum iudicare, téque increpare, atque contemnere. Vtilior ſcientia eſt ſcire ſe ipſum deſpicere, quàm ſpacia terrarum & amplitudinẽ cœli cognoſcere.

O quoties hæc ſcientia hominem decepit, vt cùm nihil ſit, ſe aliquid eſſe putaret: ſcientia autem cognitionis ſui ſemper iniecit ſana, & vtilia conſilia, & ad humilem ſui deſpicientiam adegit. Auerte igitur oculos tuos ab his, quæ in te bona & excelſa conſpexeris, quia aliena ſunt, nimirum Dei, qui ea tibi gratis & ſine tuo merito attribuit, & ſolùm ea cogites vt pro acceptis gratias referas. Ea verò ſubinde conſidera, quæ in te abiecta & deſpicabilia deprehenderis, quoniam hæc tua ſunt & à natura corrupta profecta; & propter illa te ipſum ſingulis momentis (ſi fieri poſſit) arguere & aſpernari non deſinas. Ea verba in ore tuo ſonent, quæ corde conceptam tui ipſius deſpicientiam exponant. Eadem ab aliis audire deſidera, & os peccatoris ineptè laudantis non impinguet caput tuũ. Fuge hominum plauſus, fuge lin-

guas adulantium, fuge ſæculum, & eos libenter auſculta, qui ſincerè veritatem aperiunt,& quod reprehenſione dignum viderint, reprehendunt,ſi te ipſum ita cõtẽpſeris,& tui contẽptores amaueris, Deus te vt pupillam oculi ſui diliget & magnis donis ac chariſmatibus exornabit ; ſanctum enim odium quo homo ſe ipſum odit, Deus ſuo amore abundè repenſat,& in corde eius qui ipſum odio proſequitur, ſéque ipſum deſpicit,igne charitatis accendit.

De Generali ſui abnegatione.

CAP. XXXII.

QVI vult venire poſt me, ait æterna veritas, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me.] Hæc vox,ſemetipſum, non aliquam partem hominis, ſed totum hominem abnegandum eſſe de-

ſignat

ſignat. Tu itaque qui Chriſtum ſequi, eiúſque veſtigiis inhærere vis, generalem tui ipſius abnegationem ſuſcipito. Mortifica ſenſus tuos tum internos tum externos; impera appetitibus tuis, cohibe judicium & voluntatem tuam, nihil ſit in te quod non mortificatio comprimat, & non caſtiget abnegationis cenſura. Præcipuè tamen curam habe cohibendæ duplicis linguæ corporis & animę. Linguam corporis cohibe; ne noxia, ne ſæcularia, ne inutilia loquaris. Linguã animæ, id eſt, cogitationem, cohibe, ne inania, ne impura, ne infructuoſa cogites. Si has duas beſtias, linguam carnis & cogitationẽ domueris, mirabiliter te ad diuinã familiaritatem diſpones. Nam Deus illos alloqui dignatur, quos viderit à verbis inanibus abſtinere; & ſuam cogitationem ad vnum, quantũ valuerint, ſcilicet ad ipſum Deũ, reuocare.

De

De Caſtigatione corporis.

CAPVT XXXIII.

CASTIGA corpus tuum, & hunc ſeruum ſemper rebellem flagellis aſperitatū cæde, ne ſpiritum deprimat, & ad alicuius mali conſenſum adducat. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum; ne igitur eum deiiciat, concupiſcat ex aduerſo ſpiritus aduerſus carnem, eámque ſibi ſubiuget, & immodicas vires ieiuniis, vigiliis, & aliis afflictationibus auferat, ne in detrimentum virtutis inſoleſcat. Beſtiæ non rationibus nec argumentis perſuaſæ, ſed virga percuſſæ, homini parent. Caro autem beſtia eſt, quam nunquam ſola conſideratione, ſine debita caſtigatione, domueris. Curam etiam aſſiduæ mortificationis & abnegationis tui, afflictione carnis oſtende. Quia inualetudo corporis, quæ in pallore faciei, &

imbecillitate non apparet, aut nulla eſſet, aut ſatis modica. Et mortificatio interior, quæ (niſi impoſſibilitas obſtet) ad corporis caſtigationem non procedit, quòd ficta ſit & ridicula, magnum ex ſe iudicium præbet.

De Tranquillitate cordis.

Cap. XXXIV.

Magna cura, ac diligentia trãquillitati tui cordis ſtude, nihilque te feciſſe exiſtimato, niſi ab eo omnem inquietudiné ac perturbationem depuleris. Ne te proprij defectus inquietent, ſed ſtatim atque in aliquam culpam incideris, eam ex amore Domini deteſtare, & ad pacem reuertito & te tuaque omnia Chriſto committe. Ne te aduerſa perturbent, ſed ea citò tranſitura cogita, & non ſine Domini voluntate ac prouidentia venire conſidera. Cordis tranquillitas

ex ipſius cordis puritate dependet. Nam culpæ licèt leues cor lacerant, affectus inordinati diſcruciant. Negotia prophana, & ſæcularia diſcerpunt, & reliqua à noſtra vocatione aliena mentem inficiunt. Si ergo vis cor pacatum & tranquillum poſſidere, culpas etiam leuiſſimas vita, & quas non vitaueris, ſtatim per contritionem abiice, affectus tuos moderare, negotia ſæcularia fuge, & ab omni eo quod à tua vocatione alienum eſt, diligenter te ſubtrahe. Hæc cordis tranquillitatẽ pariunt, & nos ad Deum in intimo mentis noſtræ excipiendum, manifeſtè diſponunt.

De Diſcretione.

CAP. XXXV.

IN his quæ hactenus dicta ſunt, & in cæteris omnibus, diſcretione opus eſt, qua tem-

pora,& loca,teipſum, & perſonas,quibus cum agis,ſtatum tuū & modum conuerſandi, & alia ſimilia conſideres, & ſecundùm quod ratio,& virtus hìc & nunc dictat,ita in his quæ occurrunt te habeas. Multa ſunt quæ Deo diſplicent, fratres turbant,& tibi nō proſunt,quia non ſunt diſcretionis ſale condita: eadem verò ſi diſcretè fierent, magnum, apud Deum & homines ſplendorem haberent, diſcretionem quam non habes, ſuppleat obedientia, ſuppleat oratio ac recurſus ad Deum ſuppleat tandem ſeniorū & prudentium conſilium. Qui enim in dubiis ad Deum recurrerit,& conſilio ſapientium, ac obedientiæ ſubmiſerit,non errabit. Si hæc ad Deum, ad Prælatos,ad religioſam familiam, ad fratres & ad te ipſum obſeruaueris,mirum in modum,in virtute proficies.

ORATIO PRO ADEptione virtutum.

DOMINE Deus virtutum, cuius eſt totum quod eſt optimum, qui ſeruos tuos inſignibus domus tuæ, nempe virtutibus fulgere precipis, & deſiderium in eorum cordibus tantæ pulchritudinis immittis, accende quæſumus in nobis vniuerſarum virtutum deſideria flammigera, & ad eas præcibus & gemitibus poſtulandas impelle, vt paruitas noſtra à te benigno largitore, qui vis rogari, has veras opes, & nũquam interituras, obtineat. Doce nos Domine virtutum naturam, ne pro virtutibus vitia quæramus. Excita earum amorem, vt non vilia & abiecta, ſed cœleſtia dona, & te eorum authorem diligamus. Conforta brachium nõſtrum auxilio gratiæ tuæ, vt perfectionis vrbem ſanctis operibus expugnantes, virtutum poſ-

ſeſſores ſimus. Sit vita noſtra, vita iuſtorum digna, qua te die noctúque, & omni tempore ſuſpirantes, te ipſum, qui beatitudo ac gloria noſtra es, fœliciter conſequamur. Amen.

INDEX
SECTIONVM
ET CAPITVM.

SECTIO I.

De his quæ manè fiunt.

CAP. I. De ſurgendo à ſomno.
II. De præparatione ad orationem.
III. De oratione.
IV. De diſcuſſione orationis.
V. De officio diuino.
VI. De præparatione ad Miſſam.
VII. De celebratione Miſſæ.
VIII. De gratiis agẽdis poſt Miſſam.
IX. De auditione Miſſæ.
X. De cuſtodia cellæ.
XI. De ſtudio literarum.
XII. De cura miniſteriorum.
XIII. De diligentia in obſequiis aliorum fratrum.

XIV. De conſcientia examinanda ante prandium.
XV. De comeſtione ſiue prandio.
XVI. De admittenda aliqua remiſſione poſt prandium.

SECTIO II.

De his quæ veſperi fiunt.

CAP. I. De rebus poſt meridiem agendis.
II. De lectione ſpirituali.
III. De pſalterio B. Virginis.
IV. De corona B. virginis.
V. De ſpeciali inuocatione B. Virginis.
VI. De inuocatione Angeli cuſtodis & Sanctorum.
VII. De ſalutando frequenter Domino, in Sacramento Euchariſtiæ latente.
VIII. De conſciẽtiæ examine ante cubitum, & primò de eius neceſſitate.
IX. De examinis multiplici vtilitate.
X. Quę ſunt adducẽda ad examen
XI. Quanam ratione fieri debeat examen
XII. Summa doctrinæ examinis.
XIII. De dormitione ac nocturna quiete.

SECTIO III.

De his quæ ſingulis hebdomadis ſiunt.

CAP. I. De confeſſione in hebdomada facienda.
II. De communione ſiue ſumptione Euchariſtiæ.
III. De auditione verbi Dei.
IV. De collatione ſpirituali.

SECTIO IV.

De his, quæ ſingulis menſibus fiunt.

CAP. I. De eligendo adiutore per ſingulos menſes ad profectum virtutum
II. De emendandis per ſingulos menſes conuerſationis noſtræ defectibus.
III. De propria conſcientia prælato manifeſtanda
I V. De vitæ ſpiritualis actibus innouandis.
V. De ſeceſſione ab occupationibus ſingulis annis facienda.

SECTIO V.

De his quæ ſingulis annis fiunt.

CAP. I. De die vocationis noſtræ ſingulis annis celebrando.

II. De emendandis per ſingulos menſes conuerſationis noſtræ defectibus.
II. De propria conſcientia Prælato manifeſtanda.
III. De vitæ ſpiritualis actibus innouandis.
IV. De receſſione ab occupationibus ſingulis annis facienda.

SECTIO VI.

De his quæ ſemper fieri debent.

Cap. I. De præſentia Dei.
II. De Charitate erga Deum.
III. De Timore Dei.
IV. De Zelo honoris Dei.
V. De laude Dei.
VI. De gratitudine erga Deum.
VII. De Reſignatione in voluntate Dei.
VIII. De Amore prælatorum.
IX. De Reuerentia erga prælatos.
X. De Obedientia ad prælatos.
XI. De oratione pro prælatis,
XII. De Suſtinentia prælatorum.
XIII. De diſſimulandis defectibus prælatorum.
XIV. De non iudicandis prælatis.
XV. De affectu filij erga religionē.
XVI. De Cuſtodia regulæ.
XVII. De bono nomine religionis

quærendo.
XVIII. De Onere religioſæ diſciplinæ ferendo.
XIX. De Religioſis functionibus ritè præſtandis.
XX. De bono exemplo fratribus dando.
XXI. De Rebus temporalibus curandis.
XXII. De Cogitando Deo in fratribus.
XXIII. De Dilectione fratrum.
XXIV. De Affabilitate erga fratres.
XXV. De Honore fratrum.
XXVI. De Defectibus fratrum ferendis.
XXVII. De ope fratribus exhibenda.
XXVIII. De circunſpectione in conuictu fratrum.
XXIX. De amore ſecreti, & commoratione in cella.
XXX. De Cura modeſtiæ.
XXXI. De Contemptu ſui.
XXXII. De Generali ſui abnegatione.
XXXIII. De Caſtigatione corporis.
XXXIV. De tranquillitate cordis.
XXXV. De diſcretione.

Oratio pro adeptione virtutum.

INDEX
RERVM,
QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

***

A

ABela locus conſilij dicitur. 472
Abnegare ſe ipſum quid ſit. 615
Abnegandus totus homo. ibid.
Actiones bonæ examinandæ. 382
Actiones malæ etiam examinandæ. 390
Affectus noſter quibus rebus paſcatur. 39
Affectus vix ſaturus inuenitur. ibid.
Affectibus tribus diuina myſteria ritè tractantur. 132
Amicus fidelis magni habendus. 526
de Amico fideli multa dicuntur. 527
Amicitia particularis fugienda. 250
Amicitiæ reſarciantur. 547

Angelus Cuſtos quomodo inuocandus. 219. 328
Animæ conuenit increpatio Ieremiæ, qua vocat eam, meretrix. 89
Apoſtoli poſtquam prædicauerunt, congregantur apud Ieſum. 556
Aquilæ proprietates. 544
Attentio ad officium diuinum ſeruanda. 58

C

DE cella, mira à Sanctis dicuntur. 167
Cella religioſi, eius ſepulchrum. 173
Cellæ ornatus qualis eſſe debeat. 174
In cella quæ occupatio amplectenda. 176
Cellæ laudes proſequitur Baſilius & Laurentius Iuſtinianus. 178. 179. *cũ ſeqq.*
Cellæ habitator continuus ſit, qui ad Sanctitatem venire deſiderat. 184
Cella amanda. 612
Centurio Chriſtum non bene cognoſcens, in domum ſuam excipere non eſt auſus. 127
Cæli peribunt & mutabuntur. 540
Cogitatio vana minùs aptum reddit hominem ad orandum. 20
Chriſtus in ſpirituale ſacrificium ſe pro nobis obtulit. 65
Chriſtus calculus ignitus. *ibid.*
In Chriſto habitat plenitudo diuinitatis. *ib.*
Chriſtus animas illuminat. 96
Chriſtus in Hoſtia quid ſit. *ibid.*
Chriſtus in Euchariſtia Hoſtia laudis eſt. 73
Chriſtus in Euchariſtia medicina eſt. *ibid.*
Chriſti ſanguis pro quibus interpellet. *ibid.*
Chriſtus Sacramentaliter oblatus vera om-

nium Sanctorum laus. ibid.
Chriſtus Rex eſt. 82.141
Chriſtus Dominus eſt. 82.144
Chriſtus eripit à iugo paſſionum ipſum in Eucharistia ſumentes. 84.85
Chriſtus magiſter eſt. 84.147
Chriſtus docet vias ſuas illum in Euchariſtia ſumentes. 85
Chriſtus amicus eſt hominum. ibid.
Chriſtus in Euchariſtia amicus fidelis. 85.148
Chriſtus frater noſter eſt. 86.150
Chriſtus pater eſt. 87.152
Chriſtus in Euchariſtia induit homines ſtollam primam, & amictu gratiæ circumdat. 87
Chriſtus ſponſus animæ eſt. 88.155
Chriſtus in Euchariſtia animam in lectum dulciſſimæ familiaritatis admittit. 88
Chriſtus carne ſimul & mẽte paſſus eſt. 117
Chriſtus in Sacrmento quomodo tangi debeat. 120
Chriſtus Agni paſchalis typus. 123
Chriſtus leo eſt. 131
Cibus Dei voluntatis affectus. 39
Ciuitates reædificantur. 547
Collationum ſpiritualiũ mos antiquus. 463
Collationum ſpiritualium vſus apud antiquos patres frequentiſſimus. 465
Collationis ſpiritualis forma deſcribitur. ib.
In collatione ſpirituali quomodo reſpondendum. 473
Comeſtio magnis periculis circundata. 236

Circa comeſtionem quæ ſeruandæ ſint. 237 238
Poſt comeſtionem cur ſilentium ſeruandum ſtatuerint religionum fundatores. 248
In concionibus quis modus ſeruandus. 218. *vſque ad* 224
Concionator *Chriſti partes agit.* 459
Confeſſiones *quomodo audiendæ.* 210
Confeſſiones *fœminarum quomodo expediēdæ ſint.* 214. *cum ſeqq.*
Confeſſionis *duplex genus.* 429
In confeſſionis vſu aliqua ſeruanda. 431
Confeſſionis *veræ & integræ fructus.* 436
Conuerſationis *defectus per ſingulos menſes emendandi.* 497
Corona *Beatæ Mariæ die Dominico recitanda.* 302
Corona *ſtellarum duodecim Beatæ virginis caput cingit.* 303. 304
Corona *Beatæ virginis quomodo recitanda.* 310. *vſque ad* 317
Crucis *ſigno ſignandum cum à ſomno ſurgitur.* 18
Crux *in omnibus facienda.* ibid.
Crux *munit contra omnia diei pericula.* ibid.
Crux *quorum cuſtodia ſit.* ibid.
Conſcientia *prælato manifeſtanda.* 512
Conſcientiæ *manifeſtationis neceſſitas magna.* 516
In conſciētiæ manifeſtatione humilitas exercetur. ibid.
Conſcientiæ *manifeſtationis vtilitates.* 523

Contemptus proprius in omnibus quærendus. 613

D

DEus omnes homines ſuperat. 27
Deus in oratione eſt cõuiua animæ. ib.
Deus ſemper laudandus. 574
Deus honorem accipit ab anima & corpore noſtro. 117
Deus ſcientiarum Dominus. 198
Deus quomodo diligendus. 570
Deus ſemper præſens habendus. 568
Deus timendus & quomodo. 571
Deuotio excitatur Euchariſtiæ meditatione 196
Diabolus quem illudat. 525
Diabolus detectus fugit. 529
Diſcretio ad omnia neceſſaria. 620
Diſciplina religioſa quibus ſuauis, quibus amara ſit. 595
Diſciplina religioſa vſu dulceſcit. 597
In diſputationibus modus ſeruandus. 196
Ad dormitionem qua intẽtione eundũ. 420
Ante dormitionem quid faciendum. 422

E

ECcleſia cultui Beatæ virginis maximè dicata eſt. 273
In Euchariſtia adeſt Chriſtus inuiſibiliter. 130
In Euchariſtia Deus à malis defendit. 331
Euchariſtia ſepties in die viſitanda. 333 334
Euchariſtiæ digna ſuſceptio maximum perfectionis adiumentum. 438

In Euchariſtiæ ſumptione duplex extremum vitandum. 439
Euchariſtiæ ſuauitas & vtilitas magna. 440
Ad Euchariſtiam duplex præparatio. 447
Eſther magna cordis attentione pro ſalute Iudæorum orabat. 120
Examinum crebra repetitio ne videatur moleſta. 230. vſque ad 236
Examen conſcientiæ valde neceſſarium. 193.194
Sine Examine vita perfecta haberi poteſt. 340
Examen vitæ regula. ibid.
Examen conſcientiam mundat. 341
Examē humorum commotioni comparatur ibid.
Examen peccata detegit. 344
Examen deteſtionem peccatorum gignit. 345
Examine remiſſio culparum conſequitur. 357
Examinis vtilitatem Philoſophi antiqui cognouerunt. 361.362
Examen vitia deſtruit. 363.364
Examen virtutes inſerit. 368
Examine quies animæ comparatur. 371
Examine prudentia acquiritur. 374
Examen ſpirituale capitulum. 378
Examen ſpirituale iudicium. 395
Examen vnde incipiat. 398
In Examine pro quibus gratiæ agēdæ. 400. 401

Quæ ſint examinanda & quomodo. 405 *vſque ad* 412
Exemplum bonum omnibus dandum. 598

F

IN *Fratribus* Deus *aſpiciendus.* 601
Fratres quo amore diligendi. 603
Frat res quomodo tractandi. 604
Fratres honorandi. 605
Fratrum defectus ferendi. 607
Fratres quomodo iuuandi. 608
Inter Fratres circunſpectè tractandum. 609

G

GRatiæ Deo continuò agendæ. 576
ad Gratiarum actionem, quæ moueant. ibid.
Gratiæ poſt communionem agendæ. 453

H

HEliodorus duriter caſtigatur. 130. 131
Hominem Deus magnificat. 338
Homo cur virtutem horreat. 395
Homo cur de paradiſo eiectus. 547
Horæ canonicæ officium Sacerdotum. 45
Horis canonicis qanto conatu intēdendum. 45.46
Hora qualibet congruo tēpore recitanda. 47
Horæ canonicæ obſequium Domini. ibid.
Horas canonicas ſuis temporibus non recitare ægrefert Deus. ibid.
Horas canonicas manè ſimul recitare quomodo puniat Deus. 49 50
Horas recitandi locus aptus qualis ſit. 51
Horæ quomodo in choro recitandæ. 53

Horas canonicas irreuerẽter recitare ſignum modicæ fidei. 55
Horæ canonicæ quomodo recitandæ. 56
Horas canonicas irreuerenter recitantibus diabolus irridet 55
Horis canonicis finitis quid faciendum. 61
Humilitatis ſigna in religionibus conſeruanda. 473
Humilitatis exemplũ dedit Chriſtus. 474
ad Humilitatem vilia ſeruitia pertinentia. 479
Humilitatis magna probatio, vera conſcientiæ manifeſtatio. 520

I

INtellectus quibus paſcitur. 39
Intellectui pauca ſufficiunt. ibid.
Intellectus ſimplici Dei intuitu contentus ibid.
Iuſtitia omnia virtutis opera ſignificat. 394

L

LEctio ſpiritualis religioſis commendatur. 262
Lectione ſpirituali omnes indigent. 264
Lectionis ſpiritualis laudes 265. 266
In lectione ſpirituali, quæ ſint ſeruanda. 267. *vſque ad* 272.
Lectionem ſpiritualem quotidie legebat D. Tho. Aquin. 271. 272

M

MAriæ virginis laus. 274
Maria regina Angelorum. 311
Maria regina Apoſtolorum. 312

Maria regina Martyrum. 313
Maria regina Pontificum. ibid.
Maria Regina doctorum. 314
Maria regina confeſſorum. 315
Maria regina virginum. ibid.
Maria omnium religionum mater. 277
Maria ſexaginta tribus annis vixit. 303
Maria ſignum magnum in cœlo. 304
Maria ſimili exornatur corona ac Chriſtus 319
Maria inuocanda, & quomodo. 320
Miniſtri Regum ſuas ceremonias habent. 119
Miniſtri Dei quales eſſe debeãt. 203.204
ante Miſſam quid faciendum. 113
in Miſſa magna reuerentia ſeruanda. 117
poſt Miſſam gratia agenda, & quomodo. 141.142
Miſſa quotidie audienda. 159
Miſſæ libenter miniſtrandum. 160
Miſſas miniſtrare officium Angelorum. ibi.
in Miſſa quæ ſint meditanda. 165
Modeſtia in ſumendis veſtibus ſeruanda. 21
Modeſtia in omnibus item actionibus ſeruanda. 458
Moſes pauet quod Deus illi legem ſcriptam adminiſtret. 123
Motus violenti & naturalis differentia. 536

O.

OBſequia temporalia quomodo exequenda. 226

Occu

Occupatio aſſidua ſpiritum fatigat. 562
Opus primum diei quod ſit, & qua diligentia praſtandum. 15
Orationi quo tempore vacandum. 18
Orationis laus. ibid.
Orationi hora aſſignanda. 29
Oratio puram vitam requirit. 29.30
Ad orationem omnibus reſplendendum virtutibus. 31
Oratio omnibus diei operibus praferēda. ibi.
Oratio nunquam relinquenda. 31.32
Oratio continua eſſe debet. 34.35
Orationis laus. ibid.
Oratione quo modo Dei miſericordia dependeat. 32
Oratio cibus animæ & ſomnus mentis. 35
Orationi deſignatum tempus, integrum concedendum. ibid.
Orationis pracipua cura in duobus ſocietatis Ieſu Collegijs. ibid.
Orationi locus accomodatus eligendus. 36
in Oratione Chriſtus iuſtos audit. 37
ante orationis ſignum in loco vbi orandum eſt, quiſque conſtitui debet. ibid.
in Oratione voluntas magis, quàm intellectus, exercenda. 39.40
Oratio diſcutienda. 41
Orationis diſcuſſionis finis. 42
Oratio mētalis vbique haberi poteſt. 51.52
Orationis vocalis locus. ibid.
Oratio pro adeptione virtutum. 621
Otij damna. 184
Oza cur ſubita morte punitus ſit? 128

P.

Poſtulationis forma in miſſa ſeruanda. 92
Prælati nomen quid ſignificet. 513
Prælatus amicus fidelis. 526
Prælati diligendi. 579
Prælati venerandi. 581
Prælatis obediendum. 583
Pro Prælatis orandum. 584
Prælati capita noſtra. 584
Prælati ſuſtinendi. 585
Prælatorum defectus diſſimulandi. 587
Prælati minimè iudicandi. 589
Præparatio facienda ad orationem. 24
Præparatio ad orationem duplex. ibid.
Præparatio ad officium diuinum. 56
Præparatio quadruplex ad miſſam. 62
Præparatio ad miſſam ex petitionibus orationis Dominicæ. 75
Præparatio ad miſſam ex ſeptem verbis Domini. 76
Præparatio alia ad miſſam. 78
Præparatio ad miſſam per ſeptem dies hebdomadæ diſtincta. 81. vſque ad 89
Prudentia quomodo creſcat. 375

R

Recreatio aliqua poſt comeſtionem ſumenda. 252
In recreatione quæ dicenda, quæue retic̃enda. 256. 257
Ante recreationis locum ſilentium ſeruandum. ibid.
Poſt recreationẽ ſilentium ſeruandum. 259

Regulæ cuſtodienda. 592
Regulæ cuſtodia quid cauſet in anima. ibi.
Religio quo affectu diligenda. 590
Religionis nomen bonum quærendum. 594
Religionis functiones ritè præſtandæ. 597
Religioſus non debet vel coram ſe ipſo extra lectum nudus apparere. 21
Religioſi antiqui cur veſtiti dormiebant. ibid.
Religioſi crebrò verbum Dei audiunt. 542
Renouatio operum, & deſideriorum vtilis. ibid.
Renouatio vitæ bonorum cæleſtium exordium. 544
Renouatio vitæ iuxta renouationem facienda. ibi.
Renouatio ſpiritualis qualis ſit. 545
Renouationis modus. 549
Renouatio in quibus poſita ſit. 551
Reuerentia exterior in Miſſa ſeruanda. 117
Reuerentia interior ibidem ſeruanda. 122
ad Reuerentiam interiorem & exteriorem motiua. 126
Roſarium Beatæ Mariæ virginis quomodo recitandum. 253 vſque ad 302

S

SAcerdos vitæ mundus eſſe debet. 55
Sacerdos ſit intentione rectiſſimus. 62
Sacerdos ſit deuotione flagrantiſſimus. 64
Sacerdos ſacrificium infiniti valoris offert. 66
Sacerdotis parui profectus cauſa. 67.68
Sacerdotis in celebrando finis. 70.71

Sacerdotibus decem fines ad celebrandum aſſignat Bonauentura. 72
Sacerdos pro quibus orare debeat. 61
Sacerdotibus ſpeciali prouidentia Beatam Virginem in matrem dat Deus. ibid.
Sacerdos perſona publica. 78.79
Sacerdos pro omnibus poſtulet. 90
Sacerdos in Miſſa celebranda non ſit moroſus. 122
Sacerdoti diuina myſteria commendantur. 129
Sacrificiorum genera tria. 70
ad Sacrificium perfectæ ætatis homines admittuntur. 66
Sancti noſtras orationes audiunt. 317.318
Sanctis nihil deeſt ad fœlicem illorum ſortem. ibid.
Sancti quomodo inuocandi. 326.327
Sancti Eccleſias frequentarunt. 331
Sanctus patronus & aduocatus in principio menſis eligendus. 484.485
Ad ſancti patroni protectionem obtinendam quid faciendum. 319. *vſque ad* 492
In ſancti patroni honorem deuotionis obſequia præſtanda. 500
Sanctorum mors eorum natiuitas. 502
Sancti cœlorum nomine intelliguntur. 540
Seceſſio ab occupationibus ſingulis annis facienda. 555
In ſeceſſione quid faciendum. 567
Cùm à ſomno ſurgitur quid faciendum. 16.17
Cùm ſomnus abſcedit multi quaſi naturaliter

liter Dei recordantur. 18.19

Sponſa quia cunctata eſt ſponſo aperire, illum non inuenit. 17

In ſtudio literarum recta intentio habenda. 184

Studens ad vanitatem in magno periculo conſtituitur. 187

Studia literarum ex curioſitate ſuſcepta inutilia. 188

Propter ſtudia literarum non ſunt virtutum actiones omittendæ. 191

In ſtudiis quis modus ſeruandus 199. *vſque ad.* 203

Ex ſurrectione propera à ſomno tota diei Deuotio pendet. 15.16

Cùm ſurgitur à lecto quid faciendum. 22

T

TEmpla inſtaurantur. 222

Tentatio ante ſomnum inſurgens quomodo vincenda. 423

Tentationis victoria quando conſequitur. 521

Thomas Aquinas poſt miſſæ celebrationem quotidie aliam miſſam miniſtrabat. 164

Tranquillitas cordis quærenda. 618

V

VErbum Dei panis ſubcinericius. 457

Verbum Dei tuba & gladius. ibid.

Verbũ Dei quomodo audiendum. 457.458

Verbum Dei quo fine audiendum. 461

Virtus homini naturalis. 550

Vita ſpiritualis amplectenda. 7

Vita ſpiritualis ad perfectionem & cœle-leſtem patriam ducit. 8
Vita quò humilior eò ſecurior. 125
Vita mortalis proprium, vt omnia ſeneſcant. 539
Vita perfecta in renouatione conſiſtit. 547
Vitium contra hominis naturam. 550
Vocationis religioſæ dies celebrandus. 500
Vocatio religioſa natiuitas eſt. 503
Vocationis dies quo pacto celebrandus. 506

Z

Zelus honoris Dei qualis eſſe debeat. 573
Ad Zelum honoris Dei motiua. ibid.

FINIS.

14-16